Commentarii in universam Logicam.

MS. 4.º pergamino. Foliado hasta 172. y sin contar el indice q.e va al fin. completo, bien tratado.

R.= MS. Philos. Comment. in Logicam

[illegible] [illegible] Adaci[illegible] [illegible], [illegible] in te

[illegible]ula [illegible] et tum [illegible], et erit sine

mora. Qui vult Perseverare me: et ego sim a [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] noster. est Spiritu [illegible] [illegible] hec.

unicus quidem est medicamentum, vel solativum vitae.

D. Franciscus Cortes scripsit hoc. et est Confirmatur.

Amen

COMMENTARII IN UNIVERSAM ARISTOTELIS LOGICAM

Procemium

Hactenus epitome breui dialecticam inclusam tradidimus. Geographos imitantes qui ... tabellam terrarum ambitum orbem contractiore breuibus lineis depingunt ... negotii molestia deterrebat, operis magnitudo ... obstabat ... per illud ... hec autem ... epitomen ... iam ... auditorum ... lectione et explicatione ... multiplici ... genere imbuti iugi ... exercitatione ... dialecticam ... mirabimur, eius magnitudinem ... expauescent ... arduitatem perficient: quin potius timore deposito alacres uniuersam Arist. logicam ... agrediemur abstrusa queque et diligenter ... quam poterimus claritate ... immemores euidantes:

Dispositio operis

Hoc uniuersum opus integram Arist. logicam amplectitur ac proinde decem & septem libros quos philosophus ... dialecticae tractationi describentes reliquit unum Predicamentorum librum, duos Perihermenias & duos Priorum analyticorum & duos Posteriorum, octo Topicorum, duos Helenchorum quibus accedit Porfirii introductio in ... logicam:

hanc totam librorum seriem in tres tractatus divisimus in scribendo necnon legendam conabimur quos precedet tractatus quidam proemialis quem sequetur tractatus primus dialecticae de prima mentis intellectus operatione, scilicet simplici apprehensione cui correspondebunt Porphirii introductio et liber Aristotelis Predicamentorum. Primum subsequetur secundus de secunda operatione intellectus, scilicet de iudicio cui correspondebunt duo libri Perihermenias. Secundum tractatum denique subsequetur ultimus de tertia operatione intellectus, scilicet de discursu cui correspondebunt reliqui dialectici libri Aristotelici.

Predictum ordinem tradit sanctus Thomas. hoc nostra navigatione nisi dissimus Tolet in lectione 1. librorum Perihermenias hos tractatus dividemus in varias quaestiones et ne istae longiores evadant sub distinctione in articulos qui inverdasserint per quaestiunculas distribuentur. Principio singulorum librorum breviter textum Aristotelis explanabimus ut illorum gravam qui adversarias gradum laureolas accedendi sumant aliquo denique commentarios nostros locupletabimus quaestionibus a metaphysica et aliis scientiis pertinentibus super ferendam necnon operationum directione nervos neniscamur.

Iuxta rerum pondera nunc brevitati nunc diffusioni vacandum erit. hoc autem quae voce praestandum sit in verbis si opportet splendorem duxi. quaestiones difficiles agitantur, doctorum potissimos placita audienda sunt vero similius eligendum efficacioribus rationibus corroborandum valedicta adversariorum argumenta diluenda. Sic n. e consulendi doctores sunt iudicium quorum ferendum et adversariis denique satis faciendum.

Tractatus Proœmialis

In exordio scientiarum quae aliquod premittunt quibus natura earum declarat quae proemiales dicuntur quae ipso proemio et principio explicandae sunt illae tractatus vocantur ad quatuor quaestiones de quibus muneris dialecticorum, cum Aristotele 2° Posterio. cap. 1. docente de qualibet re quatuor inquiri posse an sit quid sit, qualis sit, et propter quid sit, quibus quaesitis per quaestiones quae in articulos divisas satis faciemus.

Q. Prima an logica

Ad hanc quaestionem expectant nominis logicae multiplex, utilitas, acceptio, existentia et causae illius quas omnis duobus locis Aristotelis complectar.

Articulus Primus quotuplex sit nomen

Propter praestantiam huius scientiae varias nomina antiquiores philosophi ei imposuerunt alii disciplinarum apicem alii disciplinarum disciplinam alii artem maximam alii omnium lucem, referente Tiraquello [illegible] institutionem dialecticam nominarunt, quae omnia nomina merito imposita sunt a fine quem dialectica habet ut videlicet 4° c. finem docet philosophus 2° [illegible] 49. nominatur et in ponenda est.

Sed antequam ... dico ab antiquioribus duo vocabula invenimus apud hanc ... dialectica & logica, quae nomina ut ... significatione ... a multis describuntur eorum signa colligemus. primo nomen dialectica deducitur a verbo graeco ... idest graece ... dissero cuius verbi significatum ... primo significat idest sermocinari seu sermone uti. unde logica dr. scientia sermocinalis. secundo etiam significat idest ... disputare ... unde partem logicae quae ... topicorum libros ... appellat dialecticam ... idest quod facere ingeniis medio ... disputatione aut argumentatione & maxime in hoc significatione ... convenit hoc nomen dialectica. alterum nomen logica derivatur a nomine graeco logos quod idest ... sermo seu ratio ... & ... idest nomen ... nomine dialectica ... quod ... alterum nomen ...

Acceptio nominis dialecticae plures sunt. Prima acceptio pro dialectica ... dialectica naturali & artificiali. dialectica ... varie a doctoribus explicatur. sapienter autem hoc explicuit sanctus Thomas Prima secunde q. 63. ar. 1. apud quem Platonici dicebant omnes scientias esse hominibus naturales & in eorum intellectu quidem ... & si ... impedire medio ... exercitio in scholis in lucem ... abscondito ... scientias nobis esse totaliter ab extrinseco ... anima quoniam ... in nobis sub ponito earum principio.

Utraque haec sententia erra... logica (idest quae de reliquis scientiis) considerari potest dupliciter. Primo secundum quantum ad inchoationem & inceptionem illius. Secundo secundum consumationem & perfectionem. in primo consideratione logica nobis naturalis est quae consistit in aptitudine nobis indita ad producendum ... logica ... facultas a quibus generatur habitus naturalis logicae. in secunda autem consideratione logica ... naturalis non est sed artificialis, arte & industria adquirenda.

- Deinde logica acceptio alia est pro logica docente alia pro logica utente. de hac acceptione agit sanctus Thomas 4° metaphisicae lect. 4 ... intelligenda ... logica aliquid procedere tradendo praecepta & regulas quibus ... operationes ... traditis unde in logica illa pars quae ... praecepta modo procedat scientifico modo probabiliter. dr. logica docens & illa pars quae utitur ipsis praeceptis & regulis traditis modo ... scientifico modo probabiliter dr. logica utens. imo reliquae scientiae ... philosophia metaphisica & aliae quatenus utuntur dialecticae praeceptis etiam sunt logica utens. & ut ... logica

5 mus logice utitur in his actuum ad uum de rebus iudicando logica precepta.

Antiqui ad logicam docentem apelauerunt abusiuam ea quod tradat precepta communia & non agat de rebus in particulari, utentem vero logicam apellarunt concretam rebus ergo de rebus in particulari disserit similiter: logicam docentem apelabant uniuersalem, utentem particularem.

Altera acceptio logicae est pro logica in sentiendo & iudicando que duplex acceptio conuenit logicae docenti secundum diuersum munus quod habet etiam quatenus docet modum in bonum cendi diffinitiones, diuisiones & argumentationes, in sentiendo uero & quatenus iudicat per has regulas observandas sunt ubique pro defensione iudicando &c. iudicatiua dr.

Vltima acceptio logicae est pro actuali & habituali que acceptio tam logicae naturali quam artificiali docenti & utenti quam in sentiendo & iudicando conuenit logicam actualem est ipse actus seu exercitium intellectus eliciens sententiam recte formales & obiectum logicae. Habitualis logica est que dat facilitatem sentiendi ratio ab ipsis actibus relicta quo facile reddimur ad alios similes actus eliciendos.

Art. 2 an existat logica

& que sint causae illius

Non est in dubium reuocabilis existentia logicae omnes n. doctores uniuersaliter fatentur logicam existere & in primis naturalis logica omnibus hominibus inest etiam in oibus reperiuntur aliqua principia naturalia ad actus faciles eliciendos logicae propter & absque magistro, saepe pueri & ignari efficiunt esse fieri facile rerum & si imperfectos & inexcultas. Logica etiam artificialis existit in aliquibus hominibus doctis cui primum & me quod non uest in dustria cumptimus uelut pueri valbutientes essent postea fiunt cum dexteritate definiunt diuidunt & argumentantur qui bus etiam constat commode existat docens & utens logica in sentiendo & iudicatiua actualis & habitualis quae quidem non est probatione indigent.

Prosecuturi a parte huius articuli de causis dialecticae aliqua sunt aduertenda primo non quaeri causam logicae naturalis nam huius in mediam causam intellectus est nostri qui creatus est a Deo optimo aptitudine hac ad scientias capescendas. 2 non inquiri causas logicae utentis quatenus accipitur pro aliis scientiis distinctis a logica inquirimus causas nostrae logicae artificialis & in presenti art. non sunt omnes quatuor causae exibendae. s. efficiens materialis formalis & finalis sed solum duae priores nam de posterioribus

agentes possunt sequentibus

Causa efficiens logicae actualis artificialis intellectus noster qui producit actus logicos a quibus artis producitur logica artificialis habitualis causa autem materialis utriusque logicae est intellectus noster in quo recipiuntur actus et habitus logicae tanquam in subiecto.

Ad causam efficientem reducuntur inventores scientiarum de quibus breviter dicendum quoniam nobis exciderit auctor logicae de quo plura doctores maxime Fon. in proemio metaphysicae cap. 1. usque ad 5. & Toletus in proemio logicae ex quibus et ex alijs haec pauca accipe.

Cum scolasticorum schola cum sancto Thoma prima parte q. 94. art. 3. docet primum parentem nostrum Adamum a Deo creatum fuisse omnium naturalium scientiarum genere infusarum quod tradit ecclesiastici cap. 17. ubi agitur de formatione primorum parentum & dr. disciplina intellectus replevit illos inter quas scientias & disciplinas logica enumeranda est cum inter aliquas excellentissima Adamus qui scientijs imbuit posteros a quibus derivatae sunt usque ad Noe qui eas tradidit Armenijs & Chaldeis ab his Aegyptij acceperunt a quibus deducta sunt ad Graecos.

Illarum temporum tempestate hominum negligentia pene extinctae et exsolutae erant in qua aetate duplex philosophorum familia floruit Ionica, & Italica ab hac Epicurei nomen duxerunt qui quidem in summi philosophi sunt ideo quia a rebus expulerunt cuius italicae familiae auctor & princeps fuit Pitagoras & italica fuit dicta quia Pitagoras in Calabria Italiae professor philosophiam hic professus Ionica autem dicta est a Ionia urbe cuius erat Tales milesius princeps illius:

Haec Ionica familia divisa fuit in tria secta: aliam Academicorum, aliam Stoicorum, aliam Peripateticorum. Academici fuerunt discipuli Platonis cuius gymnasium academia dicebatur. Stoici discipuli fuerunt Zenonis qui in porticu docebat et ab ipso porticu graece Stoici dicti sunt denique peripatetici Aristotelis fuerunt discipuli et sic dicti quia Aristoteles ambulando docebat & disputabat ab his philosophis excogitatae omnes atque auctae et perpolitae sunt, in quibus inter reliquos Aristoteles excelluit & nomen principis philosophis sibi vindicavit & quamvis in liberis philosophiis magnam tenuerit praesertim logicae tamen auctor est omnium scientiarum

Q. 1a. quid sit dialectica.

Antequam quid sit natura logicae examinandum illa autem examinari non potest quin prius examinetur obiectum nam omnis scientia a suo obiecto suam expressionem & naturam desumit.

Art. 1. Quid & cuiusplex sit obiectum in communi

Ad distinctionem differendum de obiecto proprio logicæ præmittenda sunt aliqua de obiecto in communi. apud doctores obiectum alicuius scientiæ multipliciter appellari solet: n. subiectum & genus & materia & obiectum. subiectum eo dicitur quod illi tanquam subiecto tribuuntur reliqua quæ in illa scientia probantur. genus vero dicitur quod sub se continet alias partes & obiecta. dicitur quod scientia illud sibi obiicit disputandum & denique materia quod scientia circa illud tanquam circa materiam versatur. Primo inter divisiones communiores est in obiectum naturale & formale quæ explicata fuit a nobis in proœmio summularum.

2ª divisio est in obiectum adæquatum & inadæquatum obiectum adæquatum est quod continet omnia quæ pertinent ad talem scientiam. Sed similiter inadæquatum quod aliquam partem continet & nomine de qua agit scientia.

3ª divisio est in obiectum per se & obiectum per accidens quæ divisio tradi solet per aliam. Tres. Est in obiectum primarium & in obiectum secundarium obiectum igitur primarium seu per se est illud quod ex se & per se attendit scientia obiectum autem per accidens & secundarium est quod non ex se a scientia attenditur sed per accidens quatenus deducit ad obiectum principale explicandum ut ex. g. Astrologiæ obiectum per se sunt corpora cælestia prout mobilia sunt obiectum vero per accidens est sfera lignea in qua motus cælestes explicantur.

Art. 2. Duplex sententia examinatur circa obiectum materiale logicæ

Præhabitis iis quæ in communi circa obiectum ad nostram logicam descendere oportet & in hoc arto. 1. eius materiale obiectum examinandum erit.

Prima sententia circa obiectum materiale logicæ a nominalibus maxime Gabrielis Gregorii & aliorum qui existimant obiectum materiale logicæ adæquatum & per se voces cui sententiæ favet Fonseca lib. 2 metaphysicæ cap. 3. q. 1. sectione. 5. quatenus obiectum materiale per se & inadæquatum existimat esse orationes vocales & scriptas.

Primo probatur pro hac sententia quia logica ut supra vidimus sermocinalis dicitur quod nomine de causa nisi quia habet tanquam obiectum voces & sermones externos. 2º quia sæpe in logica voces inculcantur & plura de ipsis vocibus dicimus.

Hæc tamen sententia falsa est ut constat ex definitione tradita pro obiecto materiali per se nam illud dicitur quod principaliter attendit scientia. sed a logico principaliter non attenduntur voces sed quatenus ipsæ deserviunt ad obiectum principale materiale .s. assignandum. unde voces solum sunt obiectum materiale per accidens ita n. se habent res per se logicæ sicut sfera lignea respectu Astrologi.

Ad rōes 1ᵉ oppositę sententię Rᵈ° ad primā logicā diceiur mouo na lib tune q agit de ser mone interno nostri intellectus s. de operationibus & cōceptibus nunc q etiā agit de ser mone externo & vocibus tanquā de obiecto per accidens quā solā probat 2ᵃ rō oppositę sententię & nos cōcedimus.

2ᵃ sententia docet obiectū mat̄ale per se logicę ēē ipsas res quę ab intellectu percipiuntur. tribuit sententia istā Simplicius in prefatione ad predicamenta Alexandro Boetio & Porfirio & Zabarella lib. 1 logicę cap. 2. Ratio quā probāt quod mat̄ale ēē sed dd cuius sententię oīs procedunt eodē modo nā aliqui eorum existimant res ēē adequatū obiectū materiale logicę alii autem volunt ēē obiectū inadequatiū & ita sentiunt aliqui magistri.

Prima ratio pro hac 2ᵃ sententia sic procedit in pon... logicā tradi & agere de directione nostrorum conceptuum quin etiā agat de ipsis rebus sd logica agit per se de conceptibus q etiā agit per se de ipsis rebus maior probatur nā ipsę res obiectū sunt conceptuum nostrorum & ita qui agit de conceptibus definientibus dividentibus s. argumentantibus necesse ē ut etiā agat de ipsis rebus definitis & divisis & argutis.

2ᵃ rō pro eadē sententia sic se habet illud ē obiectū materiale per se de quo agit scientia sub rōne f̄ali quę ē obiectū f̄ale sd sic se habent res in logica q sunt obiectū materiale per se. maior per se constat nā ideo h ē obiectū materiale per se medicine q de illo agit medicus sub rōne f̄ali medicinę nempe sanabilitate & q sanabilitas cadit ī hōē sed etiā d. rectio & ordinatio conceptuum quę ē f̄alis logicę cadit ī res nā res etiā dicuntur directe & bene ordinatę s. bene definitę divisę & argutę q &c.

Nihilominus sententia ista n placet & impugnatur duplici rōe primo q obiectū materiale per se alicuius scientię illud ē de quo proprietates & alia quę docet scientia predicari possunt ideo n. ab antiquioribus appelatur subiectū sd nihil eorū quę probat logica aplicari potest rebus q illę considerat non sunt obiectū materiale per se maior & minor sunt certę minor constat nā logica docet comodo def. arg: div. auferant confusionem & reddant clara ea quę obscura prehebebant & comodo iudicium rectum sit ferendum cū sua obiecta & denique comodo discursus legitime formandus sit quę oīa rebus n cōveniunt q res n sunt obiectū s. subiectū per se logicę.

2° impugnatur eadē mea sententia q obiectū materiale per se illud ē quatenus cui cōvenit obiectū f̄ale ideo n. homo obiectū ē materiale medicinę q illi cōvenit f̄alis s. sanabilitas sd sic ē quod rebus n cōvenit f̄alis logicę s. obiectū f̄ale illius q n sunt obiectū materiale per se. minor probatur nā obiectū f̄ale secundū oēs ut videbimus ē directio & recta ordinatio conceptuum hec autē n cadit ī res nā res ab auctore naturę recte dispositę sunt & n accipiunt generalē ordinationē ab intellectu nostro?

Ad primam resp. 2 sententiae ... distinguendo illam maiorem in possibilem logicam agere de rebus quin agat de rebus. distinguo quin agat de rebus eo modo quo agit de respectibus immediate & per se nego: quin agat de ipsis rebus per quandam resultantiam 3 sed hoc autem non sufficit ut habeant tanquam obiectum materiale per se. ut e.g. eo quod possit agat de imaginibus et poterit non agere de rebus per imagines repraesentatis non tanquam de obiecto materiali proprio sed solum per quandam resultantiam. ad secundam respondet facile & distinctionem secundam proprie in rebus non reperiri nisi per quandam denominationem extrinsecam quae nihil ponit in ipsis rebus ita ex eo quod vera sit definitio & a contrario res denominans vere definita dicitur & non quod denominatio aliquam per fictionem occupant propter illam denominationem quae nihil intrinsece eius ponit in rebus.

Art. 3. statuitur vera sententia de obiecto materiali logicae

Dicendum est primo obiectum materiale per se adaequatum logicae sunt operationes mentis eius secundus in hac colligitur ex Ar. 1. Perihermeneias cap. 1. ubi dixit se agere de bis quae notae & signa nominum & enuntiationum 2 metaph. cap. ultimo. ubi logicam appellavit modum scientiae medius autem scientiae continet omnes operationes intellectus est etiam sententia [?] Abertinus in epitome ad logicam & maxime eius istius sancti Thomae lectione 1. in libri herm. dicentis cum autem logica dicatur rationalis scientia necesse est ut eius consideratio versetur circa ea quae pertinent ad tres praedictas operationes rationis idem quae expresse tradit lec. 1. in posteriorum interpretationes etiam hac communis est eam sequitur Fonseca. lib. 2 Metaph. cap. 3 q. 1 s. 4. Rubeus q. 6. proemi. ... n. 22. Pater suarez T. 1. metaph. disputatione 1. s. 4. n. 25. & T. 2. disputatione 39 Pater vazquez T. 1. in primam partem disputatione 4 n. 1. & 2.

Probatur autem probatur quod illud est adaequatum obiectum materiale per se alicuius scientiae quod amplectitur id illud de quo agit scientia sub ratione sui obiecti formalis id huius eius tradit est modus sciendi ... sunt ... continent operationes intellectus ... logicae quia tales operationes mentis erunt obiectum materiale per se adaequatum logicae maior est certa probatur pro hac materia dispositio & ordinatio cui attendit logicus tanquam obiectum formale immediate ... operationibus mentis.

Confirmatur et primo quod si alia obtineant adaequati obiecti materialis per se maxime obtinerent rebus aut vocibus sed hae ex dictis ex cluduntur ratione obiecti materialis per se quod restat quod sint operationes mentis.

Confirmatur secundo quod operationes intellectus ut ordinabiles sunt debent esse obiectum alicuius scientiae sed nulla alia scientia est praeter logicam quae de illis agat sub ista consideratione quod restat quod sint obiectum materiale per se logicae.

Contra hanc conclusionem videntur sentire aliqui doctores affirmantes rationem

cōsequār obiectū materiale per se in argūtatione seu sillogismo et in sola tenus opera-
tione mentis integrus [illegible] q. universale similia eius reliquis
[illegible] candidis est solum [illegible] intendere potest inter obiectum particularis materialis
logice [illegible] alius obiectum materiale et argūtationem seu tertiam operationem
mentis in quo [illegible] a nostro sancto Thoma dum modo ad minus
aliam operationem mentis .s. aprehentionem et iudicium tanquam obiectum
materiale particulare et minus principale.

Dicendum 2° obiectum materiale per accidens logice voces solum sunt hec est [illegible]
ex [illegible] obiectum materiale per accidens est illud de quo agit scientia in ordine ad obiectum
materiale per se sed logica agit de vocibus in ordine ad ipsas mentis intendens explicare [illegible] mediis ergo q. voces sunt obiectum materiale per accidens.

Denique: [illegible] potest an illa erat [illegible] obiectum materiale per accidens [illegible] respondendum est cum distinctione obiectum n. per accidens aliud proximum aliud remotum proximum est illud quo utitur scientia ad explicandum obiectum per se remotum est illud de quo agit per quandam [illegible] consequtionem derivatam ab obiecto per se [illegible] sunt obiectum per accidens proximum logice [illegible] logica [illegible] ad explicandum [illegible] obiectum materiale per accidens remotum quia [illegible] logicus per quam [illegible] agit de rebus definitis divisis & argumentis.

Art.[us] 4 De obiecto Formale logice

Hactenus explicatum est obiectum materiale logice deinceps explicandum erit obiectum formale et [illegible] procedunt eadem [illegible] que relata sunt 5.a de obiecto materiali, primo [illegible] voces et obiectum materiale per se consequenter volunt [illegible] et [illegible] harum vocum est obiectum formale ipsius logice. 2° qui [illegible] est obiectum materiale per se consequenter volunt directionem applicatam his rebus esse obiectum formale.

Dicendum est obiectum formale per se logice esse directio & recta dispositio operationum nostri intellectus [illegible] est defensum ab omnibus illis doctoribus quorum [illegible] nostra est in art. precedente. & [illegible] probatur obiectum formale per se alicuius scientie illud est sub [illegible] tales scientie disputat de obiecto materiali per se sed logica agit de suo obiecto materiali per se nempe de operationibus mentis sub [illegible] directionis & recte dispositionis ergo talis directio & recta dispositio est obiectum formale per se logice.

Confirmatur primo quia ideo dialectica dicitur rationalis scientia eo quod [illegible] [illegible] operationibus [illegible] intellectus.

Confirmatur secundo quia [illegible] directio & recta dispositio [illegible] & [illegible] potest esse obiectum formale logice ergo [illegible] directio & recta dispositio [illegible] sit obiectum formale per se logice.

Art.[us] 5. an obiectum logice sit ens rationis

difficultas huius articuli non procedit de obiecto formali per se logicae nam cum hae operationes mentis sint entia realia non dubitatur an obiectum materiale sit ens reale. dubium igitur procedit de obiecto formali s. de directione et rectitudine seu positione respectiva et de tali obiecto formali dubitamus an sit ens reale vel rationis.

Prima sententia affirmat esse ens rationis ita sanctus Thomas metaph. lectione 4 quod etiam indicat Averroes. in opusculo de intentionibus capitulo ultimo sanctus Thomas sequuntur Mattius in logica quaestione 17 art. 1 et § 86. Toletus citatus et Rubius apud quem communiter Thomistae idem videtur sentire Scotus quaestione 8 universalis et durandus in primo distinctione 23 quaestione 1 n. 10.

2a sententia firmat oppositum et est communis inter Adversarios et magistra nostra societatis et ex doctoribus illis sequuntur Fonseca Suarez et Valquez citati.

pro qua difficultate resolvenda aliqua praemittenda sunt ex his 1o ibi ex professo disputabo de ente rationis dividitur igitur ens adequate in ens reale et in ens rationis reale ens dicitur illud quod habet potentiam independenter ab operatione intellectus huiusmodi significantur a vocibus petrus, caelum, paries et similibus. illud autem dicitur ens rationis cuius totum esse est obiective dependere ab intellectu itaut nullum aliud esse habeat nisi percipi et cognosci ab intellectu huiusmodi sunt intentiones secundae significatae per haec nomina genus species et similia.

Dicendum primo ordo et recta dispositio respectiva quam attendit logica tanquam obiectum formale proprium et per se non est ens rationis sed ens reale est ista defenditur a doctoribus secundae sententiae et non est 3 doctores primae ut vidimus in § 2.

Probatur est ens reale est illud quod habet potentiam esse independenter ab operatione mentis sed recta dispositio respectiva sic se habet ergo vere est ens reale et non ens rationis. minor probatur quod cum aliquis producit actum recte diffinientis dividentis vel arguentis illi actus non dependent ab esse obiectivo intellectus i. a perceptione et cognitione ut sint re ipsa recta dispositione et congruo ordine.

Dicendum secundo circa dispositionem respectivam cui attendit logicos resultant denominationes extrinsecae et entia rationis quae obiectum sunt per accidens logicae et per resultantiam haec secunda est intenditur a doctoribus primae sententiae quae potius indiget explicatione quam probatione.

Intellectus igitur noster instructus regulis et praeceptis logicae efficit operationes vere dispositas quarum aliae definiunt aliae dividunt aliae argumentantur. ab his actibus denominantur voces et res sub diversa denominatione nam voces denominantur et dicuntur definientes dividentes et arguentes et res definitae divisae et argutae. super has denominationes extrinsecas quae re ipsa nihil aliud sunt nisi ipsi actus nominis voces ipsae et res materiales super has inquam denominationes fundantur entia rationis quae nihil aliud sunt nisi quod ab

relationes et secundi inventiones quae videntur ab intellectu intendente applicare ipsum ordinem realem qui reperitur in rebus. Secundo huius modi denominationes ex natura rerum et entia rationis experiunt quidem ad logicam sed non ut obiectum male ponitur sed ut obiectum per accidens et formale ex quadam resultantia et in hoc sensu explicandus est sanctus Thomas et Scotus et Durandus quos supra referebamus.

Art. 6. Satisfit argumentis contra doctrinam positam de obiecto logicae

Primum argumentum intendit probare operationes nostri intellectus non esse obiectum materiale logicae et sic procedit. Idem obiectum non potest spectare ad diversas scientias sed operationes intellectus sunt obiectum physicae philosophiae ergo non possunt esse simul obiectum logicae. Maior est certa nam scientiae sumunt suam diversitatem a diversitate obiectorum ergo quando obiectum est idem non possunt esse diversae scientiae.

Respondeo maior est vera si sermo sit de obiecto formali non vero de obiecto materiali nam formale est unde scientia sumit suam diversitatem non vero materiale itaque idem obiectum materiale potest spectari ad plures scientias sicut homo spectat ad medicinam et ad philosophiam sed sub diversis rationibus.

2um argumentum intendit probare etiam obiectum formale logicae pertinere ad alias scientias obiectum formale logicae est recta dispositio et ordinatio quae reperitur in scientiis sed etiam haec recta dispositio et ordinatio spectat ad philosophiam ergo obiectum formale logicae pertinet ad aliam scientiam minorem autem probat quia recta dispositio conceptuum non distinguitur ab ipsis conceptibus sed conceptus spectant ad philosophiam ergo et ipsa recta dispositio.

Respondeo rectam dispositionem conceptuum esse quidem rationem [illegible] accidentem [illegible] spectare ad philosophiam non tamen ubi [illegible] attendatur ipsa recta dispositio [illegible] tum. Itaque formale et hoc quod est esse in scientiis quod philosophia attendit et ipsi rectae dispositioni tanquam obiecto formali sicut attendit logica.

3um argumentum intendit probare obiectum logicae esse ens rationis. Primo ad auctoritatem ... philosophus 4° metaphysicae textu 5 idem obiectum assignat dialecticae et physicae scilicet ens sed sic est quod philosophia agit de ente ut reale ergo dialectica agit de ente ut est ens rationis. Confirmatur auctoritate sanctissimi [illegible] lectione 4 ubi cum philosophus dividit ens in reale et rationis et reale attribuit philosophiae et rationis attribuit logicae.

Respondeo ad auctoritatem Aristotelis ibi philosophum comparare metaphysicam cum dialectica ... logica et attribuisse idem obiectum materiale utrique nam sicut universalis philosophia agit de omni ente reali ita topica pars disputat de omni ente sed diverso modo ut ipse Aristoteles annotavit dicens et philosophia differt a dialectica eo modo potestatis ... tentativa est de rebus philosophia ... est ... ipsam topicam et topicam secundi a dialecticam quod

illa conredit eius fructu mobili ——— hic aut est pro ea etc. tamen.

Ad tertium nego tamen. Tum quia eadem relatio est in illis viroir. et ratio addit et ipsis evertare ad logicam, sicut Porphirius illud solum vult spectare per accidens. Et secundum quandam resultantiam ut nostra diximus.

Deinde hoc idem intendunt probare primo: quia qui ripeat in operatione intellectus mentis est obiectum, tale logica; sed tales sunt entia rationis, ergo obiectum tale logicae est ens rationis. Et negando minorem huius sillogismi eam autem adversarij probant discurrentes per tres operationes intellectus nostri.

In prima operatione sic procedunt: et genus, scilicet est differentia et differentia, scilicet divisionem et quid pertinent ad ordinem primae operationis intellectus et haec omnia sunt entia rationis quae solo reperiuntur in prima operatione et entia rationis. Et illa omnia scilicet est genus species et possunt considerari ex parte intellectus et ex parte vocum et ex parte rerum. Si considerentur ex parte intellectus non sunt entia rationis nam illa operatio primo quae repraesentat genericam scilicet specificam scilicet quae est differentia aut differentia intrinseca et realiter habet illam perfectionem si considerentur illa omnia ex parte vocum sunt denominationes extrinsecae nam voces dicuntur definientes divisiones seu repraesentantes naturam talem genericam etc. ab impositione extrinseca nominum sed correspondentia quam habent respectu specierum quorum sunt signa. Denique quae illa omnia considerentur ex parte rerum dicunt intentiones secundas entia rationis quas intellectus in rebus considerat propter suam limitationem.

In secunda operatione eodem modo procedunt nam est iudicium subiectum praedicatum propositio etc. sunt entia rationis. ad quod respondendum est cum eadem triplici distinctione et consideratione nuper facta in prima operatione.

In tertia operatione maxime urgent quae est premissas est sequens est maiorem aut minorem est quid extrinsecum et sequentes termini sunt entia rationis illa quae est maior potest esse minor et illa quae est sequens potest esse antecedens. Et respondeo omnia possunt considerari in conceptibus et in vocibus si considerentur in conceptibus hoc quod est maiorem minorem etc. in actu primo quid intrinsecum et vitale est ipsis conceptibus nam ille conceptus qui est maior habet aptitudinem intrinsecam ad hoc ut sit maior et minor et consequens respectu diversorum et tali quando exercent conceptus minoris scilicet maioris at vero est maiorem scilicet minorem in actu secundo quid extrinsecum est ipsis conceptibus nam dependet ex pecculiari combinatione et collatione cum hac scilicet illa propositione. in vocibus autem semper est quid extrinsecum ut diximus in primo et secunda operatione logico et tamquam obiecto formali solum attendit ordinem intrinsecum et reali in operationibus mentis

Art. 9 an logica sit scientia

Difficultas procedit de logica artificiali docente et utente actuali et habituali et prima sententia negat logicam esse scientiam in quocumque acceptione sumptam. Ita procedunt Amonius, Alexander, Egidius, Tragetus, Petrus

ri, ac Billa Pondo Zarabella et alij plures asseverabant et tolerant et
nam. 3ª sententia est distinctio ne procedimus logicam do-
centem admittere esse scientiam non logicam utentem ita procedunt Sanctus Tho.
4º metaphisicae lect. 4 T. xxiii. lib. 2 metaphisicae cap. 3. q. 1. §. 7 ex Platone
augustino. Celerius et advertit magister Tolerus in dialectica q. 3. Mastrius in lo-
gica q. 5 et 6. Dubium q. 2 proemiali ex eo modo procedit iste q. 4 proemi-
ali
Pro resolvenda difficultate haec advertere ex dicendis omne iudicium intellectus
sive esse fidei humanae sive opinionem sive scientiam (loquimur de actibus naturalibus)
fides humana est illud iudicium quod intellectus ex auctoritate humana. opinio autem est quae nititur
rationibus probabilibus scientia autem est cognitio certa et evidens alicuius
obiecti. Rursus scientia accipitur tripliciter. primo pro clara et certa cog-
nitione quae habetur ex rebus non medio discursu et hoc modo in Deo est cognitio
omnium rerum certissima. secundo accipitur pro certa et evidente cognitio-
ne habita medio discursu et talis scientia quae in hominibus reperitur.
3º accipitur pro agregatione plurium actuum et cognitionum quae certae et
evidentes sunt secundum obiectorum.
Dicendum primo logica docens actualis plures actus continet certos et evi-
dentes et consequenter scientia sicut certum est scientiam in tertia acceptione esse
hic est doctrinam secundae sententiae. probatur illa scientia in tertia acceptio-
ne quae continet plures actus certos et evidentes sed logica actualis continet
plures actus certos et evidentes ergo est scientia in tertia acceptione. pro-
batur minor quia ut videmus in tota hac quaestione in trutinae ad logicam et ex professo
deinceps videbimus multa traduntur in logica scientifice certum et evidentem esse
scientia ex eo modo dicendi et modo ut sufficienti evidenter variae formae argumenti
fundantur in principijs lumine naturae notis sicut dici de omni et dici de nullo.
Dicendum secundo logica habitualis orta ex actuali docente absolute
est scientia et ista secunda conclusio manifeste sequitur ex prima quia secundum communem
sententiam ille habitus censetur scientificus qui producitur a actibus scienti-
ficis quae cum logica actualis plures actus certos et evidentes contineat debet ge-
nerare habitum scientificum.
Dicendum 3º logica utens secundum ut patet ex analiticam tantum est scientia esse.
ita supplex ex manifesti fecerit ad quod advertendum est non sumi notitiam
triplicem acceptionem logicae utentis et inter alias prima fuit quatenus accipitur
pro illa priori parte logicae quae analitica dicitur scilicet resolutoria in qua
logicus varie regulis et praeceptis logicis et metaphisicis fiunt propositiones de fi-
nitiones et rationes certas et evidentes de suo obiecto in hac igitur acceptione
sumpta logica utens statuitur a nobis in hac esse ut scientia et sic conclu-
sionem pro prima est manifeste probatur.

Dicendum 4° logicam utens propterea maxime secundum quam dialetica est pro babilis et sic a Tonio nec secundum quamlibet materiam non è scientia in sensu opinio. hec 4ª è contra adversantes eiusdem sententie ex cluentis logicam utentem a rone scientie ita sanctus Tomas & scotus & alij citati procedunt & è manifesta quia logica utens secundum partem topicam solum tradit actus probabiles & argumentationes probabiliter procedentes quae solum opinionem & non scientiam.

Art. 3 Satis fit argumentis probantibus logicam non esse scientiam

Adversarij sententie primo procedentes sic arguunt 3 nos Ars. primo & 2° retoricorum comparat dialecticam cum retorica & de utraque dixit neutram earum scientiam esse quia secundum Ars. logica non è scientia. R. Ars ibi nomine dialectice intellexisse partem topicam in qua probabiliter arguitur de omni materia sicut retorica de qualibet materia ornate loquitur in topica de qualibet materia probabiliter arguitur & in hoc nobis sensu non è quia topicam a rone scientie excludebamus.

2° arguunt ab eodem Ars. qui 2 metafisicis cap ultimo logicam distinguit a scientia dicens absurdum esse simul querere scientiam & modum sciendi i. logicam. R. concedendo Ars. nomine modi sciendi intelexisse logicam sed non ideo illam apelavit hoc nomine quia excluderet a rone scientie sed quia scientia universalis è & tanquam ad religiosas apelavit autem illam modum sciendi ut eam distingueret a ceteris scientiis particularibus in quibus non traditur modus sciendi.

3° Ars. sepe docet scientiam debere agere de aliquo determinato obiecto & de illo speculativo s. practico modo & de aliqua obiecta non aliquid determinatum ut ipse Ars. docuit primo Poster. cap 8 et 21 neque de illo agit speculativo aut practico modo quia logica non è scientia.

R. logicam quatenus scientiam determinatum & proprium obiectum habere s. tres nostri intelectus operationes quas dirigit quo autem Ars. de illo docet per omnia devagari loquitur solum de parte topica quam logicam utentem apellavimus et utrum autem logica procedat circa suum obiectum practico s. speculativo modo ostendemus quaestione sequenti.

Deinde procedunt adversarij omnibus primo secundum communem filosoforum sententiam, triplex è genus scientiarum de quo sanctus Tomas initio metafisice premium è earum que agunt de materia sensibili communi & abstrahunt a materia singulari huius modi sunt omnes scientie naturales que sub filosofia comprehenduntur. secundum è earum que non agunt de materia sensibili sed ab illa abstrahunt & solum disputant de materia intelegibili i. que cadit sub imaginatione huius modi sunt Aritmetica Geometria Astronomia & alie. tertium genus è earum que abstrahunt ab omni materia & solum agunt de rebus communissimis & universalissimis intelectu percep tibilibus huius modi

est metaphisica sed logica non expectat ad aliquod genus ex his quod philosophi sentiebant illam non esse scientiam.

Ad hanc dicitur scientiarum partem fuisse pro scientiis particularibus cum non prologi co quae universales est scientia et deserbit ad reliquas deinde logicam posuerunt continuere ad tertium genus scientiarum quod agit de operationibus rebus intellectus quae etiam abstrahunt ab omni materia.

2° non etiam procedunt multis conditiones requisitas ad rationem scientiae desunt logicae quod non est reputanda scientia autem probatur primo quod proprium est scientiae quod acquiratur propter se logicam autem non acquiritur nisi propter alias scientias. secundo quod scientiae debent agere de rebus necessariis et incorruptibilibus et aeternis logica vero agit de operationibus nostri intellectus quae necessariae et incorruptibiles non sunt.

Respondetur negando antecedens et ad primam probationem dicendum quod licet logicam acquiri propter alias scientias ut etiam ad quaslibet sine propter se ipsam ad scientiam autem probationem dicendum ut est obiectum scientiarum eatenus debere esse necessarium et incorruptibile et aeternum quatenus continet veritates infallibiles et certas quae semper certitudinem habeant et in hoc sensu logica nostra obiectum habet incorruptibile et aeternum.

3° in logica plures opiniones recensentur imo et sophisticas quod logica non est reputanda scientia et si habeat aliquid artis scientificae. oratio enim ex [illegible] tiomae sancti Dionisii vocatur ex integra causa malum autem ex quolibet defectu. Respondetur non solum docuisse logicam docentem et utentem secundum partem analiticam et necessariam est scientiam non quatenus probabiliter procedit in topicis et sophisticis in elenchis, in parte autem docente et analitica plures tradunt demonstrationes a quibus denominatur scientiae opiniones vero introductas et incertitudines a doctoribus in tractatione logicae non attendit ipsa logica propria et principaliter sed solum reductive.

4° secundum communem sententiam philosophorum logica non est pars philosophiae accepta simpliciter sed instrumentum ad illam ut docuit Arist. 1. Topicorum cap. 2 quod non est annumeranda inter scientias. Ad hoc in hoc argumento duas tangi difficultates. Primo an logica sit dicenda philosophiae pars pro quibus resolvenda distinguenda est duplex acceptio huius nominis philosophia, primo enim accipitur pro cognitione rerum per causas secundo accipitur pro particularibus scientiis prima pro illa quae tractat de rebus omnino nihil similis qualis est metaphisica quae dicitur prima philosophia secundo pro illa quae tractat de rebus naturalibus et dicitur naturalis philosophia. tertio pro illa quae tractat de regendis moribus et dicitur moralis philosophia. Ad [illegible] primo modo accipiatur philosophia logica etiam dicenda pars illius et si simul sit instrumentum. 2°

secundo modo accipiatur philosophice loquendo est pars reliquae scientiae et extra illam.

2a difficultas quae tangitur est an logica ita accipi possit nomine instrumenti ut non scientia sed ars appellari debeat. Advertendum est ex Aristotele 6 Ethicorum et sancto Thoma lectione 3 in metaphysicam et ex Fonseca in commentario primi capitis, artem dupliciter accipi: primo pro cognitione rerum externarum corruptibilium et contingentium eo modo ille sic fiendarum et in hac acceptione ars definitur ab Aristotele recta ratio factibilium in quo sensu aliquo modo artibus mechanicis et in illo logica nostra ars non est. 2o accipi potest ars pro scientia directiva aliorum cuius operis abstrahendo an illud externum sit an internum et in hoc sensu logica ars appellari potest et ingenua et liberalis. Fonseca lib. 2 metaphysicae cap. 3 q. 2 s. 5 duplici carmine comprehendit artes liberales et mechanicas:

> Lingua tropus ratio numerus tenor angulus astra.
>
> Rus nemus arma faber vulnera lana rates.

Art. 9. An logica sit una vel multiplex

Resolutio huius difficultatis pendet ex pluribus dicendis in libris posteriorum analyticorum et libris de anima ex quibus aliqua mutuanda erunt. Ut modo advertatur in qua est difficultas et quid petatur in hoc articulo supponere scientias esse res reales aut saltem de genere qualitatis quae reperiuntur in nostro intellectu tanquam in subiecto cui inhaerent quae scientiae dicunt ordinem et respectum ad illas res et obiecta quae repraesentant. Porro autem ordo et respectus triplex est numericus, specificus et genericus, sicut obiecta quae percipiuntur a scientiis [illegible] specie et genere distinguuntur unde illae scientiae quae respiciunt obiecta numero diversa solo numero diversae sunt et quae respiciunt obiecta specie aut genere diversa, specie aut genere diversae sunt.

Quibus praelibatis in articulo petimus an logica sit una in specie vel multiplex, id est an logica sit aggregatum quoddam ex pluribus artibus scientiis [illegible] solo numero diversis sed an contineat plures alias scientias specie et genere diversas.

Dicendum est primo logicam late sumptam prout comprehendit omnes suas acceptiones et partes non esse unam in specie sed multiplicem et continere plures alias plusquam specie diversas ita ut nullo modo in eo scientiae inter se conveniant. Hoc est si semel explicet probatione non indiget: nam logica late sumpta comprehendit alias scientias fere inter se ex diversis principiis et etiam omnes comparationes qui nullo modo conveniunt cum aliis scientiis suis.

Dicendum est secundo logicam quatenus comprehendit partem analyticam topicam et elenchicam non esse unam specie sed multiplicem etiam in genere et ita est aliquorum doctorum quos refert Rubius q. 4 proemiali et D. Martinus q. 15 proemiali et probat, quia logica prout comprehendit libros analyticos topicos et elenchos comprehendit demonstrationes et opiniones quae non possunt esse una in specie cum opinio est [illegible]

scientia plus quam specie differant. adversarij afferunt primo sanctum Thomam 1ª 2ª q. 54 articulo 4 in corpore ubi docet habitus scientiae non solum vult omnes illos actus qui procedunt sub eodem obiecto formali specifico unum tantum producere habitum scientiae unius speciei, nec aliud in eo notat loquitur enim de logica comprehendente analiticam partem, et dialecticam in quibus plures actus reperiuntur plus quam specie diversi non habeant tenuerunt idem sanctus Thom. 4 metaphisicae. lectione 4 Thomas. 5 metaphisicae cap. 7. q. 5. sectione 5. Thomas a iesu cum pluribus antiquioribus et nominalibus apud P. Bal. q. 1. in priorem partem. Th. p. 7 cap. 5. et docent unicam logicam propter easdem rationes.

Dicendum est logicam docentem prout comprehendit partem analiticam et demonstrativam modo actuali et modo habituali considerati est unam in ratione subordinationis ita procedunt Thomas et Thomas citati et Suarez in summa metaphisicae q. 44. sectione 11. et Suarez Tom. prima parte q. 1. art. 3 et ibidem Bal. cum alijs pluribus et probatur quia et si in parte analitica logicae plures sint actus a diversis principijs procedentes et consequenter essentialiter diversi tamen omnes illi subordinantur inter se in ordine ad obiectum adaequatum logicae nempe operationes nostri intellectus dirigendas ergo logica scientia est una unitate subordinationis.

Q. 3. qualis sit Logica.

Ad hanc quaestionem reducuntur ea quae spectant ad proprietates logicae an scilicet sit speculativa vel practica an utilis et necessaria ad alias scientias.

Art. 1. Quid sit speculatio et praxis

Ut autem examinemus an logica sit speculativa vel practica necesse ante omnia est ut exponamus quid sit speculatio et quid sit praxis. speculatio seu theoria est contemplatio alicuius veritatis unde cognitiones vel scientiae quae in sola veritatis indagatione occupantur speculativae seu theoricae dicuntur. praxis a graeco est nomen et idem est quod actio seu effectio aut opus

Dubitant autem quid dandum opus seu ratio sit dicenda praxis an solum externum operatio sive externa. Certum enim est aliquam internam veluti operationem intellectus vel voluntatis dubium est inter illos an quodcumque opus praxis sit vel solum opus externum. Scotus q. 4 Prologi sententiarum et 1. solum vult esse praxim opus externum quem sequuntur reliqui scotistae et hanc sententiam videtur tenere sanctus Th. 1. 2. q. 57. articulo primo ad primum alij autem apud Sua. citandum etiam volunt actum intellectus esse praxim et hoc indicat sanctus Th. 2ª 2ª q. 47. art. 2 ad 2. ad habent tamen iudicio nostro unum scilicet talem actionem debere esse vere elementum seu actum voluntatis denique recentiores iam examinantes auctores dicunt esse actum et opus dummodo dirigi

& regulare opus est praxim quod mihi placet. Auct. in uiersalem moralogiam nominis praxis ita sentiunt T. lib. 2 metafisic. cap. 3 q. 2 s. 3. Suarez t. 2 metafisic. disputatione 44. sect. 13. à n. 20. Bal. t. in prima partes disputatione 3 cap. 9. pro quo sententia etiam est sanus T. citans quod actus eius intellectus ut dirigantur indiget aliquo lumine à quo applicetur intellectus ad hunc vel illum actum faciendum.

Pro huius resolutione adverdendum est cum Ari. lib. 2 metaf. cap. 1. dicentis contemplatiuis n. finem veritatem esse practice autem opus unde colligitur regula certa pro cognoscenda scientia speculatiua vel practica nobilia scientia cuius finis est veritas speculatiua & contemplatiua est illa autem scientia cuius finis est opus practica habet sed quamuis in hac dei consideretur pro maiori explicatione aduerte primo nomine finis non intelligi finem extrinsecum sed intrinsecum ipsi scientiæ secundo non sufficere finem opus esse sed quod consideret à scientia ut tale i. ut operabile & modo operabili & practico i. tradendo regulas quomodo tale opus faciendum sit.

Art. 2. an logica sit scientia speculatiua vel practica.

Plures sunt doctorum sententiæ circa hanc difficultatem. prima docet logicam esse practicam ita sentit T. t. 1. metaf. lib. 2. cap. 3. q. 2 s. 4. & apud Rub. q. 5 proemiali. Gab. Ocham. Paul. venetus Alber. Tan durus & alij. 2a sententia afirmat logicam simpliciter esse speculatiuam cuius sententiæ est Scotus in prologo q. 4 & colligitur ex Dur. q. 5. prologi eamque defendunt T. q. 4 proemij & Sot. Sonc. Iaf. Nif. Capreolus Catanensis apud Rubium citatos. 3 sententia vult logicam esse simul practicam & speculatiuam ita procedunt Sua. Bal. Rub. et alij.

Denique Petrus niger vult apud Rub. citatum logicam neque practicam esse neque speculatiuam.

Dicendum est logicam absolute esse scientiam speculatiuam & ex parte etiam practicam hanc nostram conclusionem defendunt ex doctoribus citatis T. Sua Bal. Rub. illique fauet Ari. 1. Topico. cap. 9. et expresse illam amplectitur sanctus Tomas. 1. 2. q. 5. 1. art. 3 ad 3. dicens. [etiam in ipsis speculabilibus est aliquid per modum cuiusdam operis puta constructio sillogismi] id est quod docuerat opus esse logicæ.

Nos autem probat esse scientiam speculatiuam & praxim ex Ari. qui sumit a fine sed finis logicæ simpliciter est speculatiuus & ex parte practicus ergo logica simpliciter est speculatiua & ex parte practica. probatur minor quia frequentius logica occupatur in contemplanda veritate sui obiecti declarando naturam obiecti Diuisionis & argumentationis & plurium aliarum proprietatum logicalium interdum autem versatur in tradendis regulis pro dirigendo suo obiecto ergo simpliciter attendit finem speculatiuum et ex parte finem practicum.

Sed contra 1. aduersarij argumentum ex Ari. Topic. 1. cap. 9. diuidente problemata in tres partes aliud vult esse practicum aliud speculatiuum aliud ad cognitionem conducere inter quæ

ut erat excep. 10. anumerantur dialectica problemata. Et quia Ab. 6 Metaph. enumerans oēs scientias practicas & speculativas in neutro fuit logica, ȝ logica neq. speculativa ē neq. practica.

Ad ad primum testimonium illud pro nobis potius ē, & si verum sensum illius consideret, ȝ Ari. ibi n̄ agit de propria logica sed de ipsa dialectica. l. topica, qualis illa ē quæ agit de probabili huius materiæ pertinentes ad mores. ad secundum testimonium dicendum ē Ari. ibi n̄ oñ omnino logica ȝ hęc universalis ē scientia quæ præsupponitur ad particulares aliquas de quibus ibi sermo erat.

Secundo sic arguunt plures actus in logica omnino practici nullus autem ē pure speculativus ȝ potius logica habendae absolute ut scientia practica & ex parte speculativa. antecedens probant ȝ multi actus sunt qui res pi[illegible] operationes nostri intellectus ut dirigibiles & tradunt regulas quibus talis directio sequenda ē. Deinde quamvis sint aliqui actus speculativi contemplantes naturam sui obiecti isti etiam semper ex fine & obiecto cui avertunt practici sunt cum eorum finis & obiectum sint operationes ut dirigibiles.

Ad negando antecedens & ad probationem illius. Dicendum ē plures actus reperiri practicas in logica ideoq. ā nobis etiam dē ex parte illam eē practicam, attamen plures reperiuntur speculativi quam practici, & ideo simpliciter speculativa ē. nam n̄ sufficit ad hoc ut aliquis actus sit practicus qd eius finis opus sit sed insuper necessarium ē ut practico modo etiam procedat. i. qd ita versetur circa opus ut procedat operabili modo tradendo. s. regulas & praecepta circa tale opus efficiendum.

In hac materia ultimo dubitari solet an sit necessaria conditio ad actus & scientias practicas qd opus etiam sit factibile ā habente scientiam practicam quatenus illam habet. affirmant aliqui & alij vō negant sed ex santo Tho. 1. parte q. 14. art. 16. advertendum est in scientijs speculativis & practicis varios gradus reperiri ut iste magis speculativa, alie l. practicę, quam illa qd q aliqua scientia habet obiectum operabile & modum etiam operabilem & finem etiam adveniente tali obiecto operabile sit tunc scientia perfectissime practica, attamen si desit illa ultima conditio qd l. obiectum n̄ sit operabile ā sciente adhuc scientia practica erit nam hęc conditio desit deserviat ad maiorem rationem practicam n̄ tñ est [illegible].

Art. 3. an logica necessaria sit ad reliquas scientias

Pro resoluenda difficultate præsenti tria explicanda erunt. Primum de qua logica sermo sit. Secundo de quibus generis scientijs. 3 de quo genere adquisitionis.
Pro primo advertendum ē hic n̄ eē sermonem de logica naturali sed cum isto

non distinguatur a nostro intellectu prout habet principia lumine naturae nota ad exercendosque actus faciles non est dubium quin necessaria sit naturalis logica ad adquirendas reliquas scientias. est igitur sermo de logica docente et utente artificiali prout reperitur in parte analitica.

Pro secundo distinguendum est duplex genus necessitatis nam primo aliquid dicitur esse necessarium simpliciter 2° dicitur esse necessarium ad melius esse v.g. ad hoc ut homo vivat necessarius est aer simpliciter medio quo respiratio necessaria vitae causatur at equus ad iter agendum necessarius non ita est equus sed tantum secundo modo s. ad melius esse. convenit igitur inter doctores logicam saltem necessariam esse iuxta secundum genus necessitatis s. ad melius esse et tota difficultas est an etiam sit necessaria simpliciter.

Pro 3° etiam advertendum est, esse duplex genus adquisitionis cum scientias nam possunt adquiri imperfecte aut exacte. ad primum genus adquisitionis non est dubium quin sufficiat naturalis logica et quod non sit necessaria artificialis quod experientia testatur, videmus enim aliquos homines in aliquibus scientijs aliqualiter peritos sola naturali logica adiutos. procedit ergo difficultas de secundo genere adquisitionis perfecto et exacto.

In hac difficultate prima sententia est Lab. apud Rub. et Tole. citandos et F. lib. 2 met. cap. 3 q. 4 sect. 2 qui partem negantem tenent secunda sententia est Tole. q. 1 proemiali. et Rub. q. etiam 1. et Soti apud illos qui partem affirmantem sequuntur.

Dicendum est logicam simpliciter necessariam esse ad exactam acquisitionem reliquarum scientiarum ita enim expresse habet in Ari. 2. meta. text. 15. dicente absurdum esse simul quaerere scientiam et modum sciendi nam in illo loco illud nomen absurdum indicat necessitatem simpliciter etiam expresse est in lanito Tomo initio poster. dicente (ars quidem necessaria est quae sit directiva ipsius actus rationis.) est etiam sententia Alberti magni cap. 17 Predica. dicentis nescientes logicam et scire aliquid videantur nesciunt tamen cum veteres ita [illegible] quo spectat stoicorum enigmas quo explicabant necessitatem sententiarum per comparationem animalis cuius ossibus logicam referebant

Haec est probatur quia perfecta acquisitio cuiusque scientiae consistit in cognitione certa et demonstrativa sui obiecti sed haec haberi non potest absque logica ergo illa simpliciter necessaria est ad perfectam acquisitionem cuiusque scientiae. maior est certa minorem probo quia tunc habet certam et demonstrativam obiecti cognitionem quando illius naturam et proprietates scimus explicare et certo et evidenti modo probare per demonstrationem hoc autem fit medijs diffinitionibus divisionibus et silogismis recte dispositis quae omnia logica tradunt ergo etc.

Confirmatur primo quia saepe scientijs traduntur admixtae varijs opinionibus aliquando et fere falsae et tunc opus est sophistica argumenta nodare et veritatem inter falsa eligere quae omnia sine logica perfecte praestari non potest.

Confirmatur 2° quia naturalis logica aliquis instructus solum poterit construere imperfectas divisiones et argumentationes in materia facili et accom

à autem in difficili & alii omnes q° ad actus exercendos circa alias materias qui è nobis simpliciter logica artificialis.

Confirmatur 1° q̃ ut bene sanctus Thomas. circa omnes artes & scientias dependent ab operationibus nostri intellectus q̃ cum logica simpliciter sit necessaria ad illas operationes mentis recte disponendas simpliciter etiam erit necessaria ad perfectam acquisitionem reliquarum scientiarum quae a recta operationibus mentis recte dispositis dependent.

Art. 4 explicatur modus quo logica aliis scientiis inservit.

Ut plenius satisfiat huic difficultati explicandus è in hoc articulo modus secundum quem logica dicatur èè necessaria ad reliquas scientias. modus autem secundum quem potest deservire è duplex. primus directivus. secundus effectivus. primo aliquid dr. deservire directive qdo se habet veluti exemplar. s. regula et norma cui attendit ad aliud efficiendum. v.g. pictor habet ante se hominem vivum quem vult depingere & exemplando hominis vivi partes pontem è in quo vultum, oris, naris, oculorum q. depingit imaginem representantibus illius instructus regulis artis pictoriae in hoc casu homo vivus deservit pictori directivo modo. nunc v° aliquid dr conducere effective cum vere simul cum alio succurrit effective ad faciendum exemplum v.g. vult aliquis puer elevare saxum conatur & n valet in becilitatis causa accedit alter simul: cum illo saxum elevat iste dr. effective conduxisse ad elevationem lapidis q° vere ab utroq: lapis elevatus è. Petimus q° in art° hoc supposita necessitate logicae ad alias scientias quonam modo ad illas conducat an directivo. s. effectivo modo.

In qua difficultate duplex è sententia. prima tribuit Bacono in prologo sententiarum q° 4 art° 2 & Abulensi cap. 10. & materiis & alii existimant logicam effective succurrere ad actus aliarum scientiarum efficiendos. 2ª sententia è iuniorum magistrorum qui volunt logicam solum directive succurrere ad actus aliarum scientiarum.

Dicendum è. logica solum efficit propios actus reliquorum v° aliarum scientiarum tantum dirigit. ita è sancti Thomae 4 metaf. lect. 4. dicentis in parte logicae quaedr. demonstrativa solum doctrina pertinet ad logicam. usus v° ad philosophiam & ad alias particulares scientias. ubi sanctus doctor vult illos actus in quibus traditur doctrina logicae qui versantur. i. circa obiectum logicae èè propios ipsius logicae ab illa q: efficii. reliquos v° in quibus aplicat doctrinas logicae & usus illius circa alias materias n èè propios logicae sed aliarum scientiarum a quibus efficiuntur.

Hoc probatur 1°. quaelibet scientia solum efficit illos actus qui pertinent sub proprio obiecto formali sed actus aliarum scientiarum n pertinent sub obiecto formale logicae. q° logica illos n efficit sed solum dirigit. maior è certa. alioquin n

ēē unde scientię inter se distinguerent.
Confirmatur nam si logica e(sse)t necessaria ad aliarum scientiarum cum n(on) sit maior
r(ati)o unius q(uam) reliquarum ad necessariam cuiusq(ue) scientię efficiend(am) concurreret cum
etiam efficeret alias Theologicas imo actus cuiuscunq(ue) op(er)i non nisi fidei super
naturalis s(cilicet) fidei humanę et heretis nam in oib(us) int(er)venit discursio logicalis
et ita eadem r(ati)o militaret pro efficiend(is) oib(us) istis actib(us) et q(uod) absurdum est tantum
dirigit.

Art. 5. Satis superatus sit necessitatem Logicę

Primum perfecta acquisitio alicuius scientię consistit in certa et evidente cogni
tione propriorum obiectorum hęc haberi potest sine logica q(uod) illa simpliciter necessaria
n(on) est ad reliquas scientias. Probatur minor q(ui)a quęlibet scientia habet
sua propria principia ex quibus potest scientifice procedere cum suum proprium
obiectum speculando. R(espondetur) negando minorem et ad probationem dicendum est verum
quidem est quamlibet scientiam habere propria principia ex quibus pro
cedendo possit procedere circa proprium obiectum tamen diversimode procedit cum
logica naturali quando materia facilis fuerit at vero si materia difficilis
sit opus erit directione proveniente a logica artificiali ut fallaciat evi
temus quę interdum occulte proponuntur et ita veritatem proprii obiecti attin
gamus.
2 Logica perfecta est scientia et inter reliquas scientias non facilis sed forte
difficilior et ad illam perfecte acquirendam non est necessaria alia logica
artificialis sed sufficit naturalis q(uod) a fortiori nec necessaria logica arti
ficialis ad ceteras scientias perfecte acquirendas. Minor evidens tum q(ui)a
si ad logicam istam esset necessaria alia logica ad illam erat esset necessaria
alia et sic in infinitum procederet.
R(espondetur) concessa maiori et distinguendo minorem nam s(i) accipitur logica vel pro
integra logica s(cilicet) pro partib(us) illius et accipitur pro integra concedendum est ad
illam non requiri aliam logicam si vero accipitur pro partibus dicendum est ad
unam partem logicę aliam priorem prerequiri tali enim modo inventa
logica nam ex acquisitione perfecta unius partis procedebat ad aliam
et sic vicissim q(uod) prior pars logicę ab ipsis aliis logica perfecte acquisita simi
liter hoc modo in reliquis scientiis procedere poterat. Concedendo
priores partes logicę inventas fuisse et de facto acquiri absque
adminiculo alterius logicę artificialis hoc autem non valet in reliquis
scientiis et ro disparitatis manifesta est nam logica simul est scientia et
modus sciendi et non indiget alio modo sciendi quo acquiratur reliquę
vero scientię modus sciendi non sunt et ideo present non sunt modum sciendi et
se istam logicam sine qua simpliciter et perfecte acquiri non possunt.
3 de facto aliquas scientias perfecte et difficiles acquisitas sine absque admini
culo logicę q(uod) simpliciter illa necessaria non est ad acquisitionem perfec
tam. Antecedens probatur tum q(ui)a ante Ar(istotele)m et alios inventores logicę plu
res extiterunt filosofi in mathematica et aliis scientiis periti est minor

q̄ non naturae pietur ebadunt doctores ut iuris q. iuris canonici & abiliter
uiri neum̄ & medici q̄ in parum̄ aut nihil logice vacaverunt.
R. q uires ex illis ambus sientiam hoc modo n adquirere dira m̄es
sientias & n adquirant ut scientie n in exacto & perfecto modo nisi
prius logica arte finali adquirant notitiam unde veteres in loco fi aute
d. Dr. & doctores non necessarie si logice experses sint sepius computentur
celebres in materiis difficile suarum facultatum.

Art. 6. Satis fit argūtis in

sententibus logicam esse ubi bene scire
in alias scientias.

Nullus est actus aliarum scientiarum in quo n reperiatur obiectum formale logice sub obiecto formale sciencie unde n potest esse fieri ab alio q̄ oēs actus aliarum scientiarum desierunt procedunt a logica.

R. concedendo maiorem & negando minorem nam ars saltatoria in mē se retinens habet pro obiecto formali recto modo movendi pedes & cum ista ratione motus ab ipsa arte saltatoria efficitur sed apponentis monbare videntes impedimenta quos dirigit ars saltatoria rationaliter logica habens pro obiecto formali rectam dispositionem operationum mentis n efficit oēs actus aliarum scientiarum sed rectitudinem dirigit.

2 cum quis exerat in filosofia metafisica aut teologica efficiendo defin. divisiones argumentationes &c. se experitur faciliorem ad eliciendos actus in propria materia logice q signum est quod priores actus reliquarum scientiarum a logica efficiuntur aliquin n augeretur ipsa promptitudo logice & habitus illius.

R. non argueret etiam concludi actus propriis logice fieri ab aliis scientiis nam si quis in materia logice exerceat difiniendo, dividendo & argumentando facilis reditur etiam in materia aliarum scientiarum sicut q̄ ex hac facilitate n sequitur actus proprios logice produci ab aliis scientiis. ita ex primo facilitate n sequitur actus proprios aliarum scientiarum effici a logica in ista huius facilitatis proberit ratione q cum quis exercet in materia aliarum scientiarum simul etiam exercet in materia logice faciendo actus proprios logice quibus dirigat ratione etiam q exercendo actus aliarum scientiarum cum in illis operiatur omnes dispositiones & directiones cum ea que reperit in actibus propriis logice hinc est quod propter similitudinem in has omnes communis directionis resultat in utrisque actibus simul adquirat facilitas tam ad actus aliarum scientiarum quam ad actus propriis logice &c.

sedentabit ō selicet aniu aliarum scientiarum secundum hanc rationem directionis & dispositionis a[illegible] procedant aliquo. Et negando consequentiam q̄ efficientia semper terminat ad opam inde dualem & singularem entitatem [illegible] quam [illegible] identificatam & cum singularis entitas cuiusque actus probeniat ā propria scientia [illegible] debet probenire [illegible] reperta in illo actu.

Q. 4. Propter quid sit Logica

In hac q̄ declarandus ē finis dialectice finalis s. causa ultima ē, e cuius cognitione & ceteris iam premissis colliget de[finitio] logice atque eius dignitas.

Art. 1. Quis sit

[illegible] in secundo libro fisicorum plura de fine [illegible] curans & ad presens attinentem triplex divisio finis declaranda ē. Primo dividit finis in finem scientie & in finem addiscentis. v.g. medicine finis ē sanitas. medici vero finis potest ēē nummorum lucratio. [illegible] distinctus pro suo libito.

2° dividit in finem cuius gratia. & in finem cui. v.g. in medicina ipsa sanitas ē finis cuius gratia medicina acquiratur homo vero ē finis cui addicit.

3° in finem [illegible] seu inmediatum & in finem ultimum seu mediatum [illegible] ultimus & inmediatus ē qui proxime intendit. ultimus vero & mediatus qui remote intendit.

Denotata q̄ logica [illegible] examinandum ē quot & quales fines habeat. Primo finis addiscentis in illa varius ēē potest cum dependeat ex placito illius. secundo finis cui ipse intelectus ē cui aplicare scientie que adquirunt in intelectu residentes tanquam in subiecto quo accidentis illius [illegible] 3° finis cuius gratia [illegible] ultimus & inmediatus [illegible] directa dispositio propriarum operationum mentalium finis vero cuius gratia ultimus & remotus ē recta dispositio aliarum scientiarum ad quas recte adquirendas ordinatur logica.

Contra hanc resolutionem aliquiq insurgunt dificultates. prima q̄ recta dispositio operationum [illegible] distinguitur a [illegible] actibus logice & consequenter ab ipsa logica actuali sed finis alicuius scientie debet distingui ab ipsa scientia q̄ recta dispositio operationum non [illegible] ēē finis logice. Ps. logicam habitualem distingui realiter ab ipsa logica actuali & [illegible] recta dispositio operationum non distinguatur ab ipsis actibus mentis & consequenter neque ab ipsa logica actuali [illegible] distinguitur realiter ab ipsa logica habituali [illegible] finis logice distinguitur realiter ab illa sumpta habituali.

2ª difficultas ē q̄ deficiente fine deficerent cuius erat finis sed deficientibus aliis scientiis [illegible] logica [illegible] logica [illegible]

q̄ alie

q̃ alie scientie ad ponunt eũ finẽ logice. Ad 2ᵐ maiorem ad summã dico verã de fine absoluto & proximo, nõ vero de fine ultimo & remoto, qualis est directio aliarum scientiarum.

Ad difficultatẽ quomodo nostra resolutio cohereat cum dom. doctrina in qua tradit practice logice finem esse rectam operationem intellectus, speculative vero logice esse finem propriam cognitionem earundem operationum. Resp. bene resolutionem nostram coherere cum doctrina huius communi nam ista recta operatio intellectus dicitur positio utriusque: claudit illa enim speculativa semper intenditur a logico pro ut speculativa est, et illud practica semper intenditur a logico ut est practica.

Ex dictis habemus definitionem logice quae talis potest. Logica quae est scientia discernens de recto modo intelligendi que definitio communis est tam logice habitui aliqualiter utenti & tam logice practice quam speculative. Si tamen velis particulares debes pro particularibus partibus logice hasce accipe. Pro logica habituali: Logica est quaedam inclinans ad actus certos & evidentes quibus tradit rationem rectam intelligendi. Pro actuali logica est certa & evidens cognitio de modo recte intelligendi. Pro practica: logica est certa & evidens cognitio tradens praecepta de modo recte intelligendi. Pro speculativa: logica est certa & evidens cognitio contemplans naturalem modum recte intelligendi.

Art. 2. De loco & dignitate Dialectice

In hoc articulo ultimo quae nobis proemialiter duo proponimus examinanda, primum est quis nam sit locus dialectice in ordine dicendi, hoc est quo ordine addiscenda sit, quod expresse est sententia Aris. 2° metaf. cap. ultimo dicentis absurdum esse simul quaerere scientias & modum sciendi, quam communiter interpretantur Alexan. Sancti T. Albert. Mag. commentatores quos refert Fons. ibidem. Aris. velle ante omnes scientias addiscendam esse logicam & probat quia antequam aliquid addiscamus oportet praescire modum addiscendi, quem modum tradit logica.

2 examinandum est dignitatem huius scientie de quo multi interpretes Aris. inprimis auxerunt comparationem hanc solum esse faciendam inter scientias naturales. Communis sententia omnium naturalium scientiarum ...

logicam subnumerali ~~[illegible]~~ comprehendebant omnes scientias
quae disputabant de rebus naturalibus, i.e. philosophiam, mathema-
ticam et metaphysicam. Sub morali comprehendebant illas scien-
tias quae disputant de moribus, i.e. ethicam, oeconomicam et politicam.
Sub logica vero comprehendebant grammaticam, familiarem et alias
artes quae in sermone versantur. Ex quo difficultas quem locum in
dignitate obtineat logica inter has scientias: an primum, secundum
vel infimum. Circa quod duplicem invenio sententiam nobilibus doctoribus
stabilitam. Prima tribuit logicae infimum locum, ita procedunt
aliqui patres ecclesiae contra logicam. Faustus libro 2. de haereses. Et lib. 3
[illegible] scribit de Aristotele cuius doctrinam maxime logicam appel-
lat fabulam mentium. Tertullianus etiam Aristotelem appellabit miserum
dicit. Bernardus epistola 1 [illegible] impugnans Abaelardum haereticum
ut illum exprobret dixit [illegible] Aristotelem. Hieronymus in cap. 3
Naum. [illegible] fines [illegible] dogmata sedent sibi et requiem
invenire non reperiunt [illegible] firmant illo ecclesiastici
[illegible] qui sophistice loquitur odibilis est. 2a sententia aliorum doctorum
quorum refert [illegible] citans logicam dignissimam esse putabant
ubi. Plato septimo lib. de rep. dialecticam dixit esse doctrinarum
omnium apicem et finem, ceterasque disciplinas si cum dialectica ferti-
[illegible] scientiae nomine appellandas. Cicero lib. de clar. oratoribus di-
alecticam appellat artem maximam omnium [illegible]. Sanctus Aug.
lib. 1 contra academicos appellat disciplinam disciplinarum, et sanctus Th.
in poster. lect. 1 dicit esse artium artem.

Dicendum est logicam medium locum ratione dignitatis obtinet inter
reali quas scientias, ita ut neque [illegible] praestantior sit neque deterior.
Hanc sententiam amplectitur Fons. lib. 2 metaf. cap. 1 q. 5 sect. 7
et erit communis inter graves et veteres doctores.

Probatur ratione desumpta ab Aristotele primo de anima text. 1 docente dignitatem
scientiarum ex duplici capite sumi, ex dignitate objecti et ex certi-
tudine qua scientia procedit. Et illud unde comparatio [illegible]
[illegible] objectum logicae inter objecta reliquarum scien-
tiarum neque supremum est neque infimum. Deinde certitudine neque
procedit neque summa est maxime neque infima, quam medium locum te-
net inter scientias. Primam partem antecedentis probat [illegible]
metaphysicae principalius [illegible] sunt [illegible] separatae, inter
quas ipse Deus et angelus et similia, et physicae objectum [illegible]
[illegible] ut sit [illegible] naturale [illegible] homo quia ipse [illegible] mathe-
maticorum objectum ignobilius est, cum sit figura, quantitas etc.

quę cum do non constet, nil ordinario [illegible] sententia pariter [illegible] certitudinalis est [illegible] mathematicę disciplinę maiori certitudine procedunt cum suas obtineant quam logica aliaque scientię morales quę versantur de dirigendis operationibus voluntatis [illegible] certitudine procedunt [illegible].

Restat ut responsionem prebeamus primę sententię in qua [illegible] & [illegible] nimis arabicam doctrinam [illegible] pro testimonio patrum advertendum est Platonis doctrinam & stoicorum magis consonam esse [illegible] fidei quam aristotelicam doctrinam cum Ar. fidei numine destitutus [illegible] lumine naturali iudicio splendebat & [illegible] ad ea quę naturam fidei [illegible] hinc est quod Ar. [illegible] Plato [illegible] & stoici [illegible] partim [illegible] aliquid tribuerunt [illegible] evangelicę filosofię ideoque Patres Aristotelicam doctrinam [illegible] at postquam [illegible] sacrę fidei [illegible] & [illegible] in offensio pede [illegible] perlegenda [illegible] proponitur & in academijs [illegible] platonica & stoica doctrina [illegible] aristotelica defendi [illegible] & approbat.

Ad testimonium [illegible] respondet [illegible] lib. 2 de doctrina Christiana cap. 31 ubi non [illegible] disserendi & disputandi [illegible] scripturam damnari iudicat sed sofisticum & captiosum in quo [illegible] verbis [illegible] Aug. [illegible] obscurare [illegible].

TRACTATUS I. DE DIRIGENDA I. INTELLECTUS OPERATIONE.

Ex [illegible] quęstionibus [illegible] in quibus [illegible] sententia [illegible] in [illegible] opere [illegible] videre auditori [illegible] dicere [illegible] presentis [illegible] ad ipsas [illegible] oportet audiamus & [illegible] filosofię [illegible] operationes intellectus quas [illegible] libros [illegible] cuius [illegible] operationis. Primus [illegible] de dirigenda I. intellectus operatione s. simplicium apprehensionum.

Q. 1. De natura 1. operationis intellectus.

In hac primo q. breviter duo examinanda erunt. Primum in quo sit 1ª operatio intellectus secundum quo modo dirigenda sit.

Art. 1. In quo consistat 1ª operatio intellectus.

De natura 1ª operationis intellectus plura filosofi in lib. 3 de anima cap. 6. a quo aliquid mutuabimus ut hic atendamus directioni huius operationis est igitur operatio 1ª intellectus cognitio quedam qua intellectus apprehendit quidditatem rei seu naturam appellatur ab arist. indivisibilium inteligentia & communiter a doctoribus simplex apprehensio & incomplexa notitia quae nomina in ponta sunt ad explicandam naturam & modum tendendi huius operationis primae.

Circa quam duo advertenda sunt primum eius modum tendendi circa rem cognoscendam esse simplicem et non componit quod non procedit iudicando sicut 2ª operatio intellectus in qua respicit obiectum & illius aliquid apprehendit affirmando v. negando & componendo v. dividendo a quo modo aliena est prima operatio intellectus cum simpliciter modo feratur in suo obiecto ideoque dr. simplex apprehensio secundum obiectum quod ab ista operatione attingitur est indivisibile seu simplex non tamen autem ut cadat in divisibilitatem seu divisionem hoc enim convenit obiecto discursus quatenus absentio nec ista percipit ut habet rationem indivisibilis & simplex tertiam ista prima operatio intendit ad separationem partium obiecti ad simplicem apprehensionem illius ideoque dr. apprehensio indivisibilium simplicium & incomplexorum videatur sanctus T. primo peri. & secundo posteri. & 1ª parte q. 85 art. 3.

Hec prima nostri intellectus operatio ordinarie ex humana antecedat qua dr. iudicium nam cum dubitat intellectus an homo sit rationalis non apprehendit primo quid sit homo deinde apprehendit quid sit rationale & ore habens his duabus apprehensionibus ordinatis ad secundam operationem quae dr. iudicium illico intellectus determinat & iudicium format asserendo hominem rationalem unde prima nostra operatio seu simplex apprehensio sic definiri potest. (a notitia simplex obiecti ordinata ad iudicium)

Art. 2. Qua ratione prima intellectus operatio a logico dirigatur

In qualibet intellectus nostri operatione duo non tamen sed duo distinguenda sunt alterum quod se habet ut materiale alterum quod se habet ut formale materiale est ipsa entitas realis uniuscumque operationis nostrae mentis qua entitatem realem exceptive producit noster intellectus ad intrinsecam partialiter concursum illius cientis habitualis ad quam spectat illa operatio mentis. formale vero modus dispositio congrua v. incongrua qua accidit entitas materialem.

Hinc est quod ipsa entitas materialis dicatur passive dirigibilis et capax directionis et dispositionis huius vel illius congruae vel incongruae sicut in physicis materia dicitur passive capax et apta huius vel illius formae ipsa vero recta vel incongrua dispositio dicitur directio vel indirectio activa quae se ipsam communicando et exhibendo entitatem materialem actus operationis reddit illam congrue vel incongrue ordinatam seu dispositam.

Quibus praehabitis petit articulus qua ratione logica se gerat in communicanda hac recta directione et dispositione, utrum circa praedictis entitatibus materialibus actuum maxime primae operationis de qua in hoc est sermo.

Inter alios defectus et incongruos ordines qui reperiri possunt in entitatibus materialibus recensentur 6. enumerantur difficultas, ignorantia, obscuritas, confusio, falsitas seu error, incertitudo seu inevidentia quos defectus ab operationibus nostri intellectus intendit logica expellere et loco illorum rectas dispositiones introducere, docendo qua ratione conceptus nostri possint carere his omnibus imperfectionibus, ita ut evadant neque non difficiles sed faciles non obscuri sed distincti et inter se coherentes sint distincti certi et evidentes et denique congrue repraesentantes suorum obiectorum.

Haec vero logica praestat duplici modo speculative et practice: speculative quatenus speculatur insistendo in declarandis naturis et proprietatibus rectae dispositionis intellectualis seu modi dicendi nomen iste sumitur stricte pro definitione divisione et argumentatione nunc late pro quacumque operatione intellectus quae aliquo modo inservit ad modum sciendi. practice vero quatenus practica est tradendo regulas et praecepta quomodo dirigendae sint operationes intellectus.

Quibus actibus et speculativis et practicis attendens intellectus dirigit omnes operationes et primam apprehensionem in qua proprie non reperitur veritas aut falsitas (haec enim propria sunt iudicii) eatenus disponit et dirigit quatenus directus a regulis logicis et a cognitionibus explicativis definitionis divisionis et argumentationis communicat intellectui ut ... conceptionesque confusione simplici modo repraesentant propria obiecta.

Q. 2. De defectibus provenientibus a prima apprehensione intellectus et obiecto.

Non est sermo de qualitatibus habitualibus seu de habitibus qui ab operationibus et actibus intellectus nostri effective procedunt de quibus in fine logicae disputabimus sed de effectibus quos operationes nostri intellectus et praesertim apprehensio causant quatenus formae quaedam accidentales sunt.

Art. 1. De denominationibus provenientibus a formis.

Omnis illa entitas quae in se formaliter seu afficit aliquod subiectum forma dicitur, unde si substantia sit dicitur forma substantialis si autem accidens, dicitur forma accidentalis ab ipsis formis proprio in subiecto inhaerentibus secundum communem doctrinam proveniunt quaedam denominationes per quas explicantur effectus formales quos communicat ipsis formae denominationes autem istae aliquando tribuuntur immediate soli subiecto cui inhaerent tales formae aliquando in ordine ad aliquod obiectum quod respicit a talibus formis v.g. in intellectu hominis residentes actus et operationes vitales quae accidentales sunt formae dicentes ordinem tam ad intellectum cui inhaerent quam ad obiectum quod respiciunt, et inte

lanus denominat a talibq regni tio nibq in teligens seu cognoscens, et non an nal obiectum denominatur intellectum cognitum.
Has ergo formales & has denominationes distinguunt doctores in duas clases nam illas quae proveniunt a formis respectu subiectorum quibq in haerent apellant denominationes intrinsecas eo quod forma intrinseca unione unitur subiecto illas quae proveniunt ab eisdem formis respectu obiectorum quae respiciunt apelant denominationes extrinsecas quia forma extrinseca te habet extra obiectum quia communicant illam denominationem extrinsecam ita q. denominatio illa qua intellectus denominatur intelligens intrinseca est at illa qua obiectum denominatur intellectum extrinseca est, hanc doctrinam saepe invenies apud doctores illam tenet Divus Thomas 1 parte q. 13 art. 7. & Scotus in primo distinctione 26 q. unica Durandus in primo dist. 19 q. 5.

Art. 2 explicant denominationes quas apprehensio tribuit intellectui & obiecto.

Dicendum est ab apprehensione quam intellectus producit & intra recipit denominari intellectus intrinsece apprehendens & obiectum extrinsece apprehensum nullo alio interveniente actu est ista communis inter doctores & manifeste probatur ex art. precedente apprehensio est forma accidentalis intrinsece inhaerens intellectui & dicens ordinem ad obiectum quod repraesentat sed ab omni forma intrinsece inhaerente subiecto et dicente ordinem ad obiectum provenit duplex denominatio una intrinseca subiecto & altera extrinseca obiecto ergo ab apprehensione duplex illa provenit denominatio, altera qua intellectus denominetur intrinsece apprehendens & altera qua obiectum denominetur extrinsece apprehensum.
Dixi nullo alio interveniente actu propter Caietanum prima parte q. 27 art. 1 circa finem & propter Ton. t. 2 lib. 5. cap. 7. q. 6 sect. 3. qui videntur indicare denominationem obiecti ... alio actu distincto apprehensionem percipiat quasi ad haerentem obiecto. sed talis actus necessarius non est ut videbimus ex solutione ad obiectiones iam praeponendas.
Primo obiicies aliquis omnis denominatio debet provenire ab aliqua forma denominante sed obiectum quod apprehenditur non habet in se formam ipsam denominantem .s. apprehensionem ergo non habet aliquam denominationem.
Resp. distinguendo maiorem debet provenire ab aliqua forma denominante intrinsece afficiente ipsum obiectum nego maiorem extrinsece afficiente seu dicente ordinem ad obiectum concedo maiorem itaq: quando denominatio est intrinseca necesse est quod forma intrinsece afficiat denominatum quando vero est extrinseca sufficit quod afficiat extrinsece seu dicat ordinem ad tale denominatum.
2. obiicies si daretur secundus actus quo apprehenderet ipsa apprehensio quasi unita obiecto melius & verius diceretur obiectum apprehensum quam dicendum est quod non a 1. apprehensione sed a 2. illa denominatio proveniat. Resp. negando antecedens potius .n. tanquam super huiusmodi repugnandum est quod obiectum ut denominetur apprehensum indigeat 2. apprehensione considerante primam unitam obiecto cum revera unita non sit & cum sufficiat quod extrinsece dicat ordinem ad illud obiectum quod denominat.

Art. 3 Quid in intellectu & in obiecto ponant denominationes provenientes ab aprehensione

Dicendum primo denominatio intrinseca proveniens ab aprehensione qua denominatur intellectus aprehendens nihil aliud est quam ipsamet aprehensio actualis prout comunicatur & unitur intellectui inter alios doctores hanc doctrinam expresserunt Durandus in 1. dist. 19. q. 5. Fons t. 2 lib. 5, cap. 7. §. 6. sect. 5. Suarez. t. 2 metaf. disputatione 54. sect. 2 n. 10.

Ante probationes est advertendum ut bene notavit Suarez Denominationes in sumi propria significatione nihil aliud ad denominandum inponit sed summi pro ipsa denominatione significata que reperit in ipsis rebus preterea ex lib. 2. phisicorum est advertendum distinctionem inter productiones effectuum provenientes a causa efficienti & provenientes a causa formali quas causa efficiens ut ignis — — comunicat effectus suos per extrinsecas actiones aliud a se distinctas producendo .s. alios ignes .s. calores, causa vero formalis non aliquid distinctum a se communicat per actiones extrinsecas sed eius effectus consistit in exhibitione sui nam dando se prestant suos effectus formales

Ex ratione modo probatur est denominatio intrinseca intellectus qua dicitur aprehendens est effectus formalis aprehensionis sed effectus formalis non distinguitur ab ipsa forma que unitur subiecto prout convenit illi ergo denominatio intrinseca intellectus aprehendentis nihil aliud est quam ipsa aprehensio prout unitur intellectui informat quam in intellectu aprehenditur solum reperiuntur ipse intellectus & species obiecti mediante qua intellectus determinatur & ipsa aprehensio sed intellectus non est denominatio eius potius sit subiectum denominationis atque species que se tenet ex parte obiecti eius hec solum sunt determinativa ad aprehensiones ergo mera ipsa aprehensio eius hec sit forma denominans sequitur necessario quod denominatio sit ipsa met aprehensio prout comunicatur & unitur intellectui.

Maior difficultas est in explicanda secunda denominatione extrinseca obiecti aprehensi. Scotus in 1. dist. 35. & 36. videtur aseruisse ex nostra aprehensione versante circa obiectum provenire quoddam esse quod ipse apellat distinctum & in hoc esse consistere denominationem extrinsecam aprehensi. Dur. circa ... vult denominationes istas extrinsecas aprehensi consistere in quodam esse rationis. Caietanus 1 parte q. 28. art. 1. fine docet consistere in relatione quadam rationis quod etiam videtur insinuare Santus T. 1 parte q. 13. art. 7.

Dicendum est 2.o denominatio extrinseca aprehensi proveniens ab aprehensione non consistit in ... comunicatur in ipsamet aprehensione prout dicit ordinem ad obiectum inter doctores hanc est expresse P. Suarez circa ... comuniter defendunt magistri recentiores imo Santus T. & Caietanus & Bano: primo in 1.a parte in commentariis art. 7. q. 13 pro nobis sunt & solum intendere videntur denominationes predictas fundamentum esse entia rationis.

Ratione probat etiam denominatio extrinseca proveniens ab aprehensione in genere causae formalis consistere non potest in aliquo distincto ab ipsa aprehensione pr. contra quod essentia formalis ut notabimus consistit in ipsa exhibitione et communicatione formae. Rursus cum ista denominatio extrinseca sit non potest consistere in ipsa aprehensione prout intrinsece et realiter unita cum subiecto sed in aprehensione ipsa extrinsece se habente prout respicit et dicitur determinata ad obiectum.

Confirmatur quia esse visum obiectum, seu aprehensum nihil aliud est quam intellectione aprehendere seu videre obiectum sed denominatio aprehendentis consistit in ipsa aprehensione prout intrinsece informat intellectum quod esse aprehensum seu denominatio aprehensi consistit in ipsa aprehensione prout determinatur ad ipsum obiectum.

Art. 4 Examinatur sententia Scoti esse esse diminutum proveniens ab aprehensione.

Ad maiorem explicationem doctrinae praecedentis articuli examinanda erit sententia Scoti quam illi tribuunt Tomistae maxime Caietanus 1. parte q. 14 art. 5. in qua sententia cuius cumque auctoris sit probatur ab aprehensione nostra libertante esse aliquid obiectum proveniire esse quoddam diminutum et imperfectum quod communicatur ab obiecto ab aprehensione. Haec sententia omnino falsa et prorsus absolute reiicienda. Probatur quia causa efficiens secundum axioma aristotelicum nemo dat quod non habet formaliter aut formaliter continet aut effectum illud quod communicat sed intellectus noster neque virtualiter neque formaliter continet illud esse diminutum quod haec sententia tribuit obiectis. Ergo tale esse communicare non potest media aprehensione. Probatur minor quia hoc esse diminutum debet esse aliquid entitas ipsius obiecti quam autem haec non continet formaliter intellectus noster patet facillime alioquin omnes res quas ego possum aprehendere modo existentes modo possibiles, omnes intellectus continere secundum aliquid sui quod sane absurdum maxime nec virtualiter hoc argueret summam perfectionem ideo. n. deus summe perfectus quia omnes essentias possibiles continet eminenter et virtualiter.

Confirmatur ab inconvenienti quia sequeretur in hac sententia quod omnes creaturae ab aeterno aliquid esse haberent, nam ab aeterno ipse deus cognovit creaturas et ipsae sunt cognitae et obiectum divinae scientiae quod deus illis ab aeterno aliquod esse communicavit quod in fide et in sano theologiae sensu non est. 2° quia sequeretur meum intellectum ipsum deum illi aliquod esse communicare in aeternum etiam ipse deus obiectum est meae cognitionis quod plus quam absurdum est.

3° etiam sequeretur res creatas de nobis in quacumque distantia existentes accipere posse obiectum esse a mea cognitione, ita ut cum aquam reprehenderem per unum in indis commorantem illi nobilem esse tribuerem quae omnino absurditate plena sunt.

Ex quibus omnibus mihi non persuadeo a doctore subtilitate sententiam

permanere unde P. molina 1ª parte q. 14 art. 5 disp. unica. Scoti mentem a b[ac]
sententia alienam existimavit & P. Basq: t. 1. in primam partem disp. 70. cap. 2.
ideo quod Scotus dixit obiecta ab aeterno intellectus nostri habere aliquod esse diminutum,
noluit illis tribuere aliquam entitatem essentiae vel existentiae sed tantum
obiecta existere in cognitione secundum esse repraesentativum tanquam
in imagine obiectum repraesentante sicut Caesar modo a se destructus dicitur esse in statua
effigie quo exemplo ipse Scotus utitur in distinctione 36.

Art. 5 satisfit obiectionibus.

Probat sententiam quam tribuit Scoto aliqua ponit confirmatque argumentis. Primo
multa aprehendit intellectus quae quidem ante aprehensionem nullum esse ha-
bebant & post aprehensionem aliquod esse habent quod tale esse provenit illis ab
intellectu. antecedens probatur quia intellectus potest & solet aprehendere varias Chimeras,
montes s. immensum altitudinem ad caelum usque pertingentes homines per aera vola-
ntes sponsos extra ordinem, leonis ex corpore humano & pedibus caprinis alia
vitae quae omnia ante aprehensionem non existebant & post aprehensionem
existunt cum mea aprehensio ad illa feratur & terminetur quod ea ab aprehen-
sione aliquod esse debebat obiectis.

Ad solutionem satisfactionem huius argumenti necessario erat nomine entis rationis &
rerum externarum quae sequenti inveniemus respondendo esse illud esse quod cognoscit intellectus
s. esse creale & ante aprehensionem reperiri a parte rei licet separatum intel-
lectus vero solum coniungit & nullum esse & neque intellectus ipse nihil apre-
hendit per modum non causando & efficiendo aliquid in obiecto sed solum re-
praesentando ubi amplius in loco citato declarabit.

2º obiicitur aliquis quod aprehendimus necesse dicuntur esse in nostro intellec-
tu sed non sunt secundum suum esse reale quia sunt secundum aliquod esse dimi-
nutum ut asserebat Scotus. maior probatur ex natura nostri intellectus
quicunque aprehendit reddit sibi praesentes. minor evidenter ostenditur nam
ut docet sanctus T. 1ª parte q. 85 art. 2. ex philosopho [lapis non est in anima
secundum suum esse sed secundum suam speciem]. R. concedendo maiorem &
minorem & distinguendo consequentiam quod sunt secundum aliquod esse diminu-
tum. i. secundum aliquod esse entitativum nego consequentiam secundum aliquod
repraesentativum concedo consequentiam. ex sancto distinctione quod intellectus
noster lapidem cognoscit non est ipso intellectu ipse met lapis realis
sed duplex species & imago illius 1ª est species emissa ab obiecto quae dicitur spe-
cies impressa secunda est ipsa cognitio quae dicitur species expressa & quatenus
lapis repraesentatur per hos species dicitur esse in intellectu secundum esse repre-
sentativum & haec solum responde est sponte convenit.

Resp. ad aprehensiones fiunt Chimaerae illius & ante aprehensionem non erant
... quod hoc esse Chimaera seu terminandi accipiunt ab aprehensione Resp. ...
... per aprehensionem fieri Chimaerae illius .j. terminare ipsam apre-
hensionem hoc autem esse terminandi nihil ponit denotat in ipsis obiectis
praeter denominationem extrinsecam idem explicatam ...

res terminante apprehensionem nostram quatenus apprehensio nostra tendit et versatur in illas.

4º Deus ab aeterno cognovit omnia entia, ab aeterno terminantia cognitionem Dei; rursus omnia possunt terminare cognitionem Dei secundum suum esse reale cum hoc in tempore acceperint, adeo quod necessarium est quod terminent cognitionem Dei secundum aliquid esse diminutum et imperfectum. Respondeo concedendo primum, dum omnia et secundum distinguendo creaturas a Deo non cognitas esse pro ut in essentia divina tanquam in specie et ratione formali repraesentativa illarum, et ista formalis sub qua cognoscuntur realiter est, sed indistincta ab ipso Deo; itaque cognoscens Deus seipsum et essentiam divinam in qua eminenter continentur omnes entitates possibiles creaturarum, percipit ipsasmet creaturas, videantur Patres Dalg. et Molina citatis et Theologi 1 parte q. 14 a. 15.

Ultimo aliquando in rebus cognoscimus aliquid esse proveniens ab operationibus intellectus, quia aliquod operationes et apprehensiones nostrae possunt communicare aliquid esse obiectis. Antecedens probatur: nam voces accipiunt significationem et monetae accipiunt valorem ab operationibus intellectus humani imponentis significationem et valorem vocibus et rebus. Respondeo absolute negando antecedens, et ad probationem illius dicendum quod significationem vocum et valorem monetarum provenientem ab impositione hominum non esse aliquid nobis esse diminutum et imperfectum entitatibus quod se teneat ex parte vocum et ex [parte] monetarum, sed solum dicere denominationem extrinsecam ex consensu hominum conveniatur et ponatur, de significatione et valore manente voces imposterum ad significandum et monetam accipit valorem, quae omnia nihil aliud sunt quam actus intellectus dictantis quod hoc vox homo significet hoc, et quod talis entitas habeat talem valorem; et ita ex vi argumenti non concluditur apprehensione nobis esse entitatibus sed solum denominationem extrinsecam quam nos 5 a explicabimus.

Q. 3ª De obiecto primae operationis ubi naturae entis rationis ex professo extenditur.

Ad perfectam notitiam apprehensionis seu primae operationis mentis, necessarium est ut de eius obiecto deinceps disputemus, nam cum apprehensiones dicant ad obiectum quod percipit, sive imago et repraesentatio illorum, necesse est ut ipsa obiecta enucleantur ut simplicius percipiatur quidditas et essentia apprehensionis. In hac quaestione agemus de obiecto communi apprehensionis, et primo parte illius, nempe de ente reali, quo attestatur ex quaestionibus proemialibus spectat ad logicam tanquam obiectum de quo tractat; deinde de altero, nonnisi propter eam rationem nostri intellectus potentius explicare quomodo prima intellectus nostri operatio dicitur.

Art. 1. Quodnam sit obiectum simplicis apprehensionis.

In libris de anima plura ex professo traduntur de obiecto nostri intellectus et operationis illius, ex quibus aliqua mutuanda erunt ad praesens institutum de ente...

Inprimis ab omnibus dicitur quod duplex obiectum intellectus nostri alterum illi pro=portionatum alterum improportionatum. proportionatum obiectum esse omne=intelligibile quod non excedit perfectionem et modum essendi nostri intellectus iuxta axioma communiter receptum (modus intelligendi sequitur modum essendi) de quo principio consule sanctum T. 1 parte q. 12 art. 4 et D. Bona-venturam in dist. 30 ser. 11. cuius axiomatis sensus legitimus est quod obiectum debitum nostro intellectui debet esse accomodatum naturae et essentiae illius potentiae ut si potentia esset corporea solum valebit percipere corpora, si esset spiritualis etiam percipere posset spiritualia cum [illegible] spiritus plures gradus in bonitate [illegible] perfectiora esse [illegible] spirituales et perfectiora attingere obiectum unde obiectum proportionatum [illegible] illud dicerit quod est accomodatum [illegible] naturae [illegible] accomodatum non est quod [illegible] superius [illegible] intellectui obiectum improportionatum.

Quibus [illegible] doctores obiectum late sumptum nostri intellectus [illegible] apprehendit [illegible] proportionatum esse omne intelligibile, modo sit ens [illegible], modo spiritus, modo corpus, substantia, aut accidens. obiectum proportionatum nostri intellectus esse solum ens materiale [illegible] maiorem [illegible] ad materiam unde Deus et angelus et similia immaterialia improportionata sunt obiectum nostri intellectus, corpus vero [illegible] spiritus [illegible] ordinem ad corpus sunt obiecta proportionata nostri intellectus [illegible] spiritualia [illegible] ordinem ad corpus.

Deinde dubitabit aliquis an unica operatio intellectus nostri habeat tam amplam [illegible] obiectum [illegible] habet noster intellectus [illegible] ratio [illegible] dubitandi desumitur ex [illegible] sanctus T. in [illegible] et [illegible] et lib. 3 de anima [illegible] cap. [illegible] assignant [illegible] primae operationis quidditates seu essentiam rei operationes secunda et tercia non [illegible] intellectus [illegible] solum attingunt essentias rerum sed etiam proprietates et accidentia. [illegible] obiectum [illegible] primae operationi intellectus quod assignat secundae et terciae [illegible] ponendum [illegible] in modo procedendi [illegible] procedunt [illegible] tres operationes. de [illegible] enim apprehensio iudicium fert et ratiocinatio format et [illegible] prima operatio [illegible] simplici modo apprehendendo rerum naturas absque comparatione [illegible] inter se et discursum quem [illegible] secunda et 3a operatio et [illegible] intendit sanctus T. [illegible]:

Art. 2. an detur ens rationis

[illegible] opusculo 43 [illegible] 2o cap. [illegible] triplex [illegible] acceptionibus [illegible] desumpto a triplici modo secundum quem ens a [illegible] intellectu potest provenire. Primo [illegible] quod efficitur [illegible] ab intellectu [illegible] apprehendunt [illegible] quae [illegible] intellectu [illegible] in rerum natura apprehendi [illegible] etiam actus et operationes [illegible] etiam fiant ab intellectu. 2o accipitur [illegible] quod sub

lective dependerà ab eo q subiectatur & recipitur in ipsa ratione lectio fuit ut
modi sunt species intelligibiles & actus intellectivi & habitus intellectuales
que oia aut dentro ss in intellectu recepta. 2° accipitur pro ente qd habet
ee obiective ab intellectu ita ut nullum aliud ee habeat nisi cognosci
& obiicii intellectui.
Quadruplici acceptione premissa in dubitamus in art hoc an detur ens roñis objective.
Ens roñis subiective mañ de hoc nullum e dubium nec de vere n. existunt en
tia effective & subiective dependentia ab intellectu tota igitur controversia de
existentia entis roñis in tertia acceptione sumpti s. obiective & de hoc petimus
an detur.
Universa schola peripatetica unanimi sensu ens roñis obiective admittit cum Arist.
pluribus in locis nam in 4° metaf. tex 2° cap. 1 numerando varia que naturam entis
participant probationes & negationes admittit dicens (quo ee & ipsum non ens
ee non ens dicimus) ubi sanctus T. lect 1a. Arist. sequutus ait (sciendum e quod iste
pretii modi essendi ad quatuor possunt reduci. Nam unum eorum qd est debilis
simum & tantum in roñe s. negatio & privatio que roñe decis negociat sicut de
quibusdam entibus & idem repetit in lect 2a quam doctrinam repetit filosofus textum 4. me
taf. cap. 7 tex 14 ubi sanctus T. lect 4. in mente filosofi distinguit duplex ens unum reale
qd e extra aiam & aliud roñis qd vult tantum de ens secundum qd e in mente eadem
sententiam defendit Scot. in primo dist. 5. q unica & Durandus in primo distinctione
19 q 5 & Caietanus multis in locis maxime in 3a parte q 135. art. 1. asserens. de
peripatetico lam educatum preter ens reale & aliud ens cognoscere nisi ens
roñis hanc doctrinam sequuntur etiam dd recentiores inter quos P. Suarez t° 2°
metaf. disp 54 sect 5. plures antiquos referens.
Ee hec probat unica roñe desumpta ex sanctus T. 1a parte q 12 art 3. ad secundum
aliqua sunt in rerum natura que ee reale & verum n habent id hec eriat cog
noscit intellectus q dat illis aliqd ee dum illa cognoscit. maior e certa q ne
gationes & privationes nullum ee verum habent. minor e certa q de nega
tionibus & privationibus loquimur & non possumus de illis loqui nisi illas cogno
scemus. minor vero probatur q adequatum obiectum intellectus e intelligibile &
proportionatum obiectum nostri intellectus e intelligibile corporeum. 2. dicens
ordinem ad corpus que roñe intelligibilitatis n potest sbere nisi entibus & ita
intellectus noster ferri n potest in non entia nisi considerando illa per mo
dum entis & consequenter representando illa instar entis qd entitatem ha
bet. ee obiectum in intellectu & consequenter e ens roñis obiective sumptum.
Ab hac comuni scolasticorum sententia recedunt aliqui dd negantes dari ens roñis
ut Marson. & Mirandulanus apud. P. Suarez. citatum & Balles apud P. Arrubi.
t° in logica tex de ente roñis fundamentum horum doctrinam sic se habet vel ens. l
habet aliqd verum ee & existens a parte rei. l. n sed fictum & chimericum si
habet primum erit ens reale. si habet secundum iam n e ens. & in solutio 2 dictio
habet n. & consequenter habere entitatem & dr n ee ens & consequenter n habere
n. dr. ens & consequenter habere entitatem ens igitur contradictio. qd autem 2° dictio nem involbit impossibile e
→ & confirmant q entia ficticia & chimerica ad nihil deservire possunt q si
ens roñis obiective sumptum solum habet ee ficticium & chimericum tan
quam superfluum & ad nihil deserviens admittendum n e.

Et si ens rōis ut ī magis explicabit ēē quasi genus entis ficti & chimerici in admittendo autem illo nō intelligibitur dictio nam nō dicimus illud ēē ens reale & nēc ens reale in quo productionem voluerit sed ēē aliud sed ēē aliud terminus ens interi ens reale & nō ens reale nō dr. ens rōis.

Ad 2am formationem Dicendum dictas relationes entia rōis provenire à natura intellectus nostri nō valentis cognoscere negationes & privationes ut sunt in se sed per modum entis cognoscendi ordinem ad corpus à rō entis ē eius formale adaequandum obiectum & rō corporis l. entis ordinem ad corpus ē proprie natura debitum illius & suppositā tali natura intellectus nostri nō sunt superflua entia rōis sed necessaria cum aliter intellectus noster nō possit cognoscere negationes & privationes rerum.

Art. 3. Refertur & reiicit sententia recentiorum constituentium ens rōis in denominationibus extrinsecis

Quamvis peripatetica schola easdem agnoscat definitiones pro ente reali & pro ente rōis attamen circa eius explicationem & intelligentiam maxima diversitas invenitur; concedunt q omnes ens reale ēē illud quod verum ēē habet independenter ab operatione intellectus sicut homo angelus & ens rōis ēē cuius totum ēē dependet ab intellectu obiective. seu cuius totum ēē ē cognosci sed in explicatione harum definitionum maxime ultimae exhibitae pro ente rōis maxime differunt inter se.

Prima sententia recentiorum quorundam ē desiderantium ens rōis ut ēē intelligendum est et eius natura consistit in denominatione extrinseca modo, provenientem ab actibus intellectus, modo ab actibus aliarum potentiarum unde volunt ēē ens rōis hoc quod ē ēē cognitum, apprehensum amatum, visum, auditum, dextrum, dominum, & quascumque alias denominationes extrinsecas quae resultant ab actibus denominantibus & formis extrinsecis non inhaerentibus ipsis subiectis. cuius sententiae mentionem faciunt P. Suarez t. 2 metaph. disp. 54 n. 7. usque ad 10. & P. Rubius t. 1 logicae tr. de natura entis rōis, eamque acriter impugnat & simul eius auctores praeexprimunt P. Bottz. auctor eam amplexus t. 2 in primam partem disp. 105 cap. 2. nostra aetate à nullis recentioribus magis misit defendi.

Dicendum ē naturam entis rōis nō consistere in denominationibus extrinsecis provenientibus ab actibus cuiuscumque potentiae. ita sentiunt P. Suarez & Rubius citati & P. Fras. t. 2 metaph. lib. 5 art. 7 q. 6 cap. 2. probatur primo denominatio ē effectus formalis causae denominantis, q̄ eius sit entitatis cum causa denominante dare, sicut effectus formalis ut videbamus q. praecedente nihil aliud ē quam communicatio et exhibitio causae formalis. Sed eius formae denominantes extrinsecae provenientes ab actibus potentiarum formae realis cum sint cognitio volitio auditio, auditio, q. effectus formalis sive denominatio proveniens a talibus formis nempe ēē cognitum volitum, auditum etc. debet ēē ens reale & nō ens rōis.

2° ēē probatur q ens rōis ē illud cuius totum suum ēē dependet ab operatione intellectus obiective. sed denominationes extrinsecae provenientes ab actibus potentiarum l. ab aliis formis realibus dant independenter

abeo ratione intellectus obiectiua, q̃ sunt entia realia, & n̄ rōis. maior ab oībus
admittitur. minor probatur q̃a & si intellectus noster obiciue n̄ verteretur paries esset
dexterum obiectum cognitum volitum auditum aut visum, dabitur paries dex-
ter obiectum cognitum volitum auditum & visum q̃. &c.

Doctores huius sententiæ secundæ sic arguunt pro sua sententia. Primo de-
nominatio extrinseca ē in positione nominis ab actu intellectus prouenient
ad aliquid denominandum seu significandum sed in positio nominis ad sig-
nificandum ē opus intellectus, q̃ implicat dari denominationem extrin-
secam ante intellectum & consequenter cum dependeat ab illo erit ens rōis

Rx a nobis n̄ sumi denominationem extrinsecam pro ipsa impositione nomi-
nis sed pro forma significata per denominationem ut ē notabimus cum
Suarez ipse autem conseques cum proveniat a forma reali n̄ ē cur ens rōis
sit sed erit ens reale.

2º arguunt istæ denominationes extrinsecæ sunt relationes, nam in virtute
illarum obiectum denominatum refertur ad id unde accipit denominationem
sed istæ relationes nequaquam sunt reales, q̃ sunt necessario rōis. maior & mi-
nor traduntur a sancto T. & a doctoribus theologis 1 parte q. 13 artº 7 ubi sic
dicunt dici deus dominum a relatione seu denominatione extrinseca quæ ē in
creatura & eodem modo procedit Caietanus 1 parte q. 28. art. 1. l. cū reliquas
denominationes extrinsecas.

Rx negando maiorem. denominationes enim istæ formaliter relationes non
sunt. sed solum fundamentaliter, quatenus ut videbimus prebent occa-
sionem ad hoc ut intellectus noster illas explicet & intelligat per modum
relationum & in hoc sensu intelligenda doctrina sancti T. & aliorum theo-
logorum. alaru in argº.

Artº 4 refertur & reijcitur

sententia durandi constituentis naturam entis
rōis in sola denominatione extrin-
seca proveniente ab intellectu

Secunda sententia de natura entis rōis Durandi est in primo dist. 19. q. 5. n. 7
quam sequuntur aliqui recentiores magistri qui voluerunt naturam entis rōis
constituendam esse in sola denominatione extrinseca quæ surgit ex obiecto &
cognitione intellectus utrumque ens rōis voluerunt esse hoc per obiectum ei cognitum.
Dicendum ē ens rōis n̄ consistere in illa denominatione extrinseca quæ provenit
ab intellectu hoc est contra Durandum eam in defendunt P. Suarez Tom. & Rubius
citati & docti recentiores. probatur 1º q̃a denominatio extrinseca cogniti seu
apprehensi provenit a forma reali q̃ in illa n̄ potest consistere ens rōis eius sit
denominatio realis antecedens q̃a cognitio seu apprehensio a qua provenit
talis denominatio entitas realis ē proveniens ab intellectu.
Probatur 2º q̃a totum nullum aliud esse habet quam illud quod habent par-
tes. premum sumptæ sed hæc ens realis explicat q̃a forma eius tempore
alio & materia tempore corpus ex quibus coalescit totum hæ entitates reales
sunt. sed denominatio proveniens ab intellectu s. ē cognitum pro

formali quod principalius in sponsis habet semper formalem realem licet talem denominationem et ex materiali habet etiam aliquid obiectum reale.
S. Deus non habet quod fidelium denominationem, sed probem inveniam aliquam ... rationem.

Pro sententia Durandi sic arqui potest. ens rationis est illud cuius totum esse consistit et cuius totum esse dependens ab operatione intellectus; sed sic se habet omnis denominatio extrinseca resultans ex obiecto ex cognitione quam illo statim natura entis rationis, maior videtur certa, ex ipsa traditione entis rationis minor probatur quia ante quam intellectus cognoscat obiectum non datur denominatio cogniti nec sicut non datur cognoscere ante intellectus operationem non datur cognosci.

Respondeo maiorem esse veram intelligendo in vero sensu ... quod ens rationis nullum est habeat nisi esse obiective in intellectu seu cognosci taliter ut similis hoc esse obiectivum seu cognosci nullum ... illius esse remaneat & in hoc sensu negatur ... negandam minorem ... in illa denominatione seu in illo concreto duo re perimus ut dicebamus. Primum formale est ipsa forma denominans scilicet cognitio quae non dependet ab intellectu obiective sed effective. Deinde materiale subiectum denominatum est reale & nunc ante operationem intellectus etiam habebat esse independenter ab illo. Si negatio seu non ens & nunc concretum illud seu denominatio nihil aliud erit quam aggregatum ex ente pro formali & non pro materiali; hoc autem non est ens rationis cuius totum esse debet esse dependere ab intellectu obiective.

Sed instabis produrando hoc quod est esse cognitum non erat ante operationem intellectus & potest esse quod est ens rationis. Respondeo esse cognitum pro materiali si erat ens reale negatur; ante pro formali secundo non dari ante operationem intellectus quia est ipsa met operatio intellectus quae non dependet obiective ab illo sed effective & subiective.

Si ... instes pro Durando & dicas hoc totum positum & concretum simul sumptum s. obiectum esse cognitum non erat ante operationem intellectus, ergo ... est ens rationis prout ... Respondeo concesso antecedentia & negando consequentiam quia illud quod post operationem intellectus adbenit nihil aliud est quam forma denominans haec cognitio scilicet existens extrinsece obiecto haec autem forma ut saepe dixi non obiective sed effective ab intellectu dependet.

Denique pro Durando sic arqui potest, neutrum est medium ens rationis sed illud ... in aliis denominationibus sed inpugnatis quod consistit in hac denominatione, cognitum, quia non restat aliud in quo eius natura consistat. Respondeo concessa maiori & minori & negando consequentiam restat enim aliud in quo consistat natura entis rationis ut infra explicabitur.

Ad ... respondent adversarii ... est quamlibet partem huius concreti ... illud consideratam esse realem am. prout con-

ponunt illud ēē entia rōis. & confirmant vᵒ hoc exemplo sicut albedo secundum se considerata licet sit quaedam entitas et natura realis tn. cum consideratur prout facit concretum cum pariete albo illi communicatur secundum quam est accidentale & ita consurgit accidentale surgit & paries dr. accidentaliter albus ita similiter lt. forma huius concreti cognitum secundum se considerata realis tn. ut communicatur obiecto secundum est reale sed secundum est rōis quia forma rōis et ita consurgit concretum rationis.

Haec m. evasio mihi semper insufficiens visa est & ita de nobis impugno vᵃ. t. s. huius concreti cognitum, quatenus partes illius sunt entia sunt realia quia ipsum concretum entis realis ans. probatur quia partes huius concreti prout partes illius sunt non distinguunt a concreto consistente prout sunt extra illud entia sunt realia quaenam erunt reales prout ponunt illud omnino huius silogismi ostenditur quia natura & essentia rerum immutabilis est & ita res nunquam suam naturam deponunt sed illae partes extra concretum habebant naturam realem quia illam non amittunt ex eo quod concretum extrahunt & si dicas quod illam non amittunt sed de nova aliam acquirunt simul s. naturam entis rōis sed est quia una eadem quae res non potest habere duplicem naturam simul essentialiter diversam sed natura entis realis & rōis sunt duae essentialiter diversae quia eadem res s. illud concretum non potest utramque simul retinere & ita cum habeat naturam realem non poterit accipere naturam rōis.

Quod patet in hoc concreto volitum, quod ponitur ex amore & Deo quod quidem reale est quia amor & Deus partes illius reales sunt quia similiter concretum hoc, cognitum, ponitur ex cognitione & Deo. & si dicas est dis paritatem in formis nam forma prioris non est forma rōis sed voluntatis forma posterioris est forma rōis sed est quia lt. sit forma rōis realis & producta realiter non exemplum ad aliud non est ad rem, imo sed habet nobis nam quam ad modum albedo lt. in se sit quaedam essentia coloris dum in supra parieti illi communicatur sub est accidentale seu reale sed in. surgit concretum hoc, album, reale & ita similiter lt. cognitio sit essentia quaedam intellectiva cum obiecto extrinsece unitur, illud recipiente communicat illi sunt est reale lt. extrinsece & ita consurgit quoddam concretum reale lt. extrinsecum.

Art. 5 Refutat 3ᵃ sententiam,

constituens ens rōis in illa denominatione probiens ente ab intellectu cuius materiale sit nihil aut reale cognitum aliter ac est in re.

Propter rōes factas in art. praecedente in benial 3ᵃ sententia a cuius ribus qui similiant & constituunt ens rōis in sola illa denominatione quae probenitur ab intellectu dummodo obiectum sit pure nihil aut reale cognitum tn. alio

cum do ac e in re cognosco cognosco aliquam privationem aut negationem
consequentem resultare ex cognitione privatione illa, seu negatione di
cunt eē ens rōis. 2° quando ego cognosco aliquam rōem communem, ut aīal aut
hominem, q̄ lz sit communis et realis, sit cognoscitur aliter ac ē in re, quia
illa n. rō communis a parte rei reperitur distincta a singulari rōe, et ita q̄
hec sententia duo genera conceptorum admittit, ad naturam enis rōis, et e.,
quibus maiores attribuunt mult. rōis. & ratio dicitur confirmatur argumentis de quibus
articulo sequenti.

Hec in sententia cuius cunque sit nobis displicet, et impugnatur primo
hoc duplex denominatio seu terminum modo eius materiale sit nihil, modo
reale cognitum aliter ac ē in re, probatur ex forma reali q̄ n̄ potest
eē rōis sed realis, contra probatur q̄ ea ē forma denominans in terminis
istis ac erat in terminis impugnatis, sed in utrisque impugnatis causa
bat effectum realem q̄ erat in his, et contra ex communi axiomate, (sic
to terminum. (i. dicitur eandem idem semper ē natum facere idem) .i. cum reliqua cau
sa operat aliqd effectum simpliciter, verum si agat secundum eandem
virtutem eundem effectum causabit, q̄ cum sit eadem forma in utrisque
terminis secundum eandem virtutem applicatam causabit eundem effectum
in omnibus, et si in alteris causat effectum realem etiam in reliquis.

2° ens rōis secundum ad versarios ē cuius totum sui eē dependet ab
operatione intellectus obiective, ita ut nullum aliud eē habeat pre
ter rōem, sed utrumque genus extremorum in duo hec sententia ponit ens
rōis n̄ ē huius modi, q̄ &c. Minor est probo q̄ lz denominatio materia
le eē nihil, tamen forma concretur alis ē q̄ totum eē huius
termini n̄ dependet ab intellectu, ac proinde n̄ ē ens rōis.

3° q̄ qdo volitio fertur in obiectum aliquod volitum, modo obiectum
vel lz sit modo nihil, semper causat denominationem realem, q̄ ipsa forma
realis ē, q̄ similiter cognitio cum semper realis sit, modo feratur in obiectum re
ale, modo in n̄ ens, semper causabit denominationem realem, qd autem de
nominatio proveniens ex cognitione & n̄ ens reale sit probatur q̄ deno
minatio ista n̄ ponit nihil, cum eius forma realis sit, neque ē ens rōis
cum eius eē nullam dependentiam habeat ab operatione intellectus, q̄
restat qd sit ens reale, q̄ filosofia n̄ cognoscit alium essendi modum.

Ex forma ergo ex cognitione reali et ex obiecto n̄ reali consurgit
ens rōis, quomodocunque dicatur forma realis & obiectum qd sit n̄ ens, dabitur inde ens rōis, qui
obiectum ē dextero oculo habebis ens rōis, q̄ habet dictum ens dextra forma re
ali. Idem tericato privatione relatione qd ē pure nihil, ita dicitur
ens rōis ante apprehensionem intellectus, qd ē communem sententiam, ro
dest forma nihil sit in obiecto, dictum est ē ne tale terminum enim ens rōis
ex q̄ oritur & n̄ erit rōis cum dicitur ante apprehensionem mentis.

Adversarij sibi obiicientes hoc argumentum res prudent predictas concretas & similia neq: esse realia neq: pure nihil & tn. n est ens rois q' eorum forma sit ente seu intentione pose q: similia concreta dici ens dextere s. ens voluntatis sumendo nomen a formis a qui bus denominantur.

S.d. licet hic sententia nihil aliud haberet nisi hoc responsum prorsus ad iiciendo erat primo q' iam treiedit a moniperipate ticorum solo, q' cognoscente aliud est nisi ens reale aut rois 2° q' admit preuet ad innumera entium genera inbeniendr nam quoties formo sereti variet eu nobum genus entis qd filosofian somniabit quia n. in solisfaudum ens dextere ens voluntatis & alia huiusmodi 3° quia in concretis istis & denominatio nil semper denominatio sumit a formis nisi denominatio ferat in detractionem materialis. paries n. dr. albus ab albedine h. realis a formaratonali q' sterea ista habentia formam realem dicen dae erunt materialia saltem secundum formam & n alia noba deno minatione ipsi forme repugnante dicenda erunt.

Sed. iterum adversarij evasionem querunt dicentes hom dici spiri tualem & tm. eius forma spiritualis e denominatio [illegible] a forma desumenda e denominatio & ita concreta ista licet habeant formam realem q' nomen tenalem eorum o pure nihil, n erunt realia dicenda. sed 3° a nobis s'no tantum est illorum regulam semper servandam qdo denominatio cedit in detractionem materialis & q' si hic diceret absolute spiritualis preberet occasio existimandi illum carere corpore ideo absolute spiri tualis n dr. sed cum additione s. secundum formam aut aiam at co alia noba denominatione n afficit quae neq: forme neq: materie illius beriat dr. q: cum distinctione spiritualis secundum aiam & corporeus secundum materiam ita similiter in istis concretis sino loco ea appellare realia saltem cum distinctione de illis loquentes & di cant realia esse secundum formam & nihil secundum materialem. si vero illa afficiant denominatio realis que neq: forme illorum neq materie convenit appellantes illos entia rois.

ART. 6. Diluuntur fun-damenta huius sententie.

Falsitas huius sententie magis constat cum eius fundamenta & argta diluendo. primam igitur partem illam de concretis eius tantum ex cognitio materiale [illegible] probant adversarij primo auto

vitae Ars. & sancti. quos verissime ait primo quatenus docent
negationes & privationes esse entia rationis prout reperiuntur in mente
s. quatenus cognoscuntur & ideo secundum hoc doctores & omnes scholastici
concreta ex cognitione & non ente si entia rationis: respondeo testimo
nio Ars. & sancti T. adiuro vera quidem esse quatenus negationes
& similia ab intellectu cognoscuntur quomodo autem hoc sit intelli
gendum hic labor: nego tamen mentem doctoris fuisse negationes &
privationes constituere ens rationis in multum entibus realibus quibus cog
noscuntur propter rationes allatas. quam tamen videbimus quae fuerit mens doctorum
doctorum.

Deinde rationes primo arguitur probatur illud esse ens rationis cuius totum suum esse
dependet ab intellectu sed universale ex cognitione & nihil habet
totum suum esse dependens ab intellectu ergo erit ens rationis minor est pro
batur quia ipsum non est s. materiale ante quam cognoscatur est et habet
deinde formam s. cognitio ante intellectum non datur ergo &c. Respondeo negan
do minorem. & ad probationem dico verum esse quod dicitur ex parte ma
terialis tamen. formaliter saepe dixi non dependet ab intellectu obiective
sed effective & ita totum suum esse non habet esse dependens obiective
ab intellectu.

2. sic arguitur ens rationis medium tenet inter ens reale & nihil
quod reperitur verum ens est neque mere nihil sed quid medium inter haec ex
trema sed scientia predicata medium tenent inter ens reale & nihil
ergo sunt entia rationis minor est probatur quia medium est illud quod partici
pat naturam utriusque extremi sed huiusmodi scientia habent fundamentum
reale & materiale pure nihil ergo participant naturam utriusque
extremi. Respondeo duplici modo aliquid posse habere naturam
medii inter duo extrema primo quod aliquid extremum partici
pat aliquali modo ita ut sit quaedam tertia natura distinc
ta ab extremis tamen in illo extremo virtualiter existant &
sic se habent colores virides caerulei & reliqui inter album
& nigrum & ideo medii colores dicuntur. non enim color viridis
in se continet album & nigrum formaliter sed virtualiter modo

quatenus ē tertius quidam color participans naturam nigri & albi & hoc modo propriè loquendo aliquid dr. inter naturam medij inter extrema quatenus ens rōis mediam tenet inter nihil & ens reale quatenus sc. ē tertia natura distincta à reale & pure nihil vir(tu)aliter in utriusque naturam participat. Secundo modo minus propriè aliquid dr. medium inter extrema qª naturam extremorum formaliter sibi vat(?) ut sic dr. medium inter angelum & equum qª formaliter 3tinet spirituale naturam & corpoream & ita n̄ ē dicendum sic ea alia ē natura 3ponitur quę neque spiritualis sit neque corporea sed eatenus ē medium inter angelum & equum quatenus par(tici)pat ī spiritum parit(er) corpus. Ad rem igitur secundum huius sententię n̄ ē medium inter ens reale & nihil primo modo s. virtualiter sed secundo s. formaliter & ita participat reale parit(er) nihil n̄ v(er)o ens rōis.

Pro secunda parte huius sententię liberè procedunt adversarij intendentes probare 3tra ex cognitione & obiecto reali cognito aliter ac ē in re ēē entia rōis. Primo procedunt authoritate D. Thomæ. S. Thomas prima parte qª 28. art. primo. aserit relationes rōis tenet fieri qdo intellectus in rebus ipsis aprehendit relationem quę non erat in rebus 3sit manet q. id ex 3muni sententia dicente universalia ēē entia rōis quę quidem talia sunt qª res universales aprehenduntur aliter ac sunt in re nam apparet rei 3iunguntur individuum singularitate & intellectus illas abstrahit a singularitate. R. hanc doctrinam adversa ex divo Th. & 3muni sententia vera ēē nego tamen inde sequi ipsam cognitionem quatenus vel entia aprehenduntur ēē ens rōis pro quo nullum testimonium ex preclara hac sententia afferri potest tamen videbitur quomodo communis sententia intelligenda sit.

Deinde argumentantur. Primo tunc fit ens rōis ab intellectu qdo 3municatur obiecto aliquid ēē repugnans illi qd habebat in re sed cum aprehenditur obiectum reale aliter ac erat in re illi 3municatur ēē repugnans. qª tunc fit ens rōis. maior probatur qª illud ēē repugnans denuo 3muni(ca)tum n̄ ē reale. qª ē rōis. minorem etiam probant qª qdo intellectus aprehendit obiectum abstractum ab eo cum quo erat unitum in re tunc 3municat illi quoddam ēē qd a parte rei n̄ habebat ac proinde qd ā ēē illi repugnans.

R. hę argumentationes factam solum probare intentum nostrum ex parte obiecti & materialis nihil q. probare de cognitione in generē rōis tradesi cultras & ita si(n)t leger silogismus omni potera(n)t obi(ec)tum sm. ad verte intellectum notitiam cum aprehendit a. b. qd

abstrahimus a singularitate nihil effingere de nobis neque aliud est in tonitru mixta communes loquimur [abstrahentium non est mendacium] et ita si intellectus nihil aliud praeter quam abstrahere unum ab alio in hoc non format aliquid quod sit repugnans neque efficit ens rationis quod patet in aliis potentiis quoniam cum visus videt pomum colorem percipit non percepto sapore et cum gustus percipit saporem non percepto colore et tunc nemo dixit has potentias mediis istis actibus efficere entia rationis neque communicare rebus aliquid quod est repugnans ergo neque similiter intellectus quando percipit animal non percepto rationali, quam doctrinam expresse tradit Sanctus Thomas 1 parte quaestione 85 articulo primo, corpore.

Ultimo arguitur eandem rationem formantes de media sententiam istud resultare ex cognitione et obiecto cognito aliter ac est in re est medium inter ens reale et nihil quod est ens rationis. Antecedens probatur quia participat entitatem realem ex parte cognitionis deinde ex parte obiecti est nihil quatenus obiecto attribuit illud quod est repugnans quod quia impossibile est nihil est quod est medium tale sententiam: Distinguo, in similibus sententiis nisi fingat aliquid ex parte obiecti [quod quidem non fit quando aprehenditur animal non apprehenso rationali] nihil reperiri quod sit nihil et ita sententiam reale est ex utraque parte et nullo modo medium sin vero aliquid fingat erit tunc ens rationis medium illo secundo modo supra explicato et eo dicta solutio applicanda erit.

Art. 7. Assignatur probabilior sententia pro ente rationis

Ultima sententia asserit ens rationis consistere in eo quod intellectus noster cognoscat non entia per modum entis, quam sententiam primo tradidisse videtur Aristoteles 4 Metaph. cap. 2 enumerando quatuor modos entis inter quos ipsum non ens appellat ens; per ens logicum quia sunt propositiones aliquam et similitudinem habent ad veritatem entis quatenus ut tale recipitur ab intellectu id est re perit Philosophus 5 Metaph. cap. 7 ut cum recitato in primo articulo quaestionis duo testimonia communiter interpretantur praedicto modo explicationem et volunt hanc fuisse mentem Philosophi.

Praeter quem Sanctus Thomas qui huius sententiae patronus est expresse nam 4 Metaph. lectione prima cum Aristotele enumerat quatuor genera

ra entium s. substantias, accidentia, actiones, negationes, & privationes seu entia. & loquens de istis ubi supra ait unum lorum qd e debilissimum e tantum in roe s. negatio & privatio quam dicimus in roe ee q n deest negociat quoniam de quibus talem enteg ubi n ens cadenus appellat ens quatenus eo illud negociat intelectus activerum ens esse s. quatenus illud cognoscit sub roe verientis deinde s. metaf. lect. 7. distinguit cum filosofo duplex genus entis unum qd appellat per se unum s. reale qd habet ee extra aiam & alterum in per se unum & secundum quid q habet tantum ee in mente qd ipse explicat dicens (sed q aliquid qd e inse n ens intelectus considerat ut quodam ens s. negationem) & huius modi ideo qdo aing. dr. ee de aliquo hoc secundo modo s. in per se & n primo s. per se ubi sententiam hanc manifeste expressit idem habet prima parte q 16. art 3. ad 2. respondens quomodo n ens potest cognosci, inquit, n habet inse unde cognoscat sed cognoscitur inquantum intelectus facit illud cognoscibile unde verum ee est inte ligibile fundatur in ente inquantum n ens e quodam ens ratio nis & primo secunde q 8. art primo ad tertium idem repetit explicando quo modo voluntas posit tendere in n ens idem q. secundo 3 gentes cap. 17 & primo parte q vi gesimo octava art primo candem doctrinam docet de relatio nibg rationis quas intelectus considerat in rebg per modum relationum realium.

hanc sententiam amplectuntur etiam caietanus prima parte questione octava in commento articuli primi dicens ens rationis consistere in eo quod n ens sub aliqua entis ratio ne quasi constitutum consideret. D. suarez 4o secundo dispu tatione quinquagesimo quarto sectione secunda numero decimo quinto pater Barquez tomo secundo in primam partem disputatione centesimo decimo quinto cap. secundo pater Rubius tomo primo logice tractatu de ente rationis numero vigesimo nono & plura in nores

magistri.

haec sententia post longam per multos annos meditationem mihi vero visa est et longe ceteris probabilior maxime propter auctoritatem divi Thomae adeo expressam pro hac parte et propter efficaces rationes quas subjicio cum dicas.

Sed in primis ex doctrina tertio de anima saepe provanda advertendum est nostri intellectus obiectum necessario esse ens seu intelligibile quae est passio dimanans a natura entis unde nihil nisi sub ratione entis potest cognoscere quod ipsa natura intellectus prae se fert de eo enim dicitur. Intellectus qui est omnia fieri dicitur solum ad id quod intelligibile est sicut visus in parietem quae potentia percipitur solum illius quod visibile est intelligibile vero sequitur ens itaque quod non est ens non habet intelligibilitatem nisi quatenus induit aliquam entis rationem et quo haec ratio entis maior et perfectior eo maior et perfectior est intelligibilitas et quod ipsa ratio entis exhaurita ita ut nihil entis remaneat ipsa intelligibilitas abest et nequit illud tale ab intellectu percipi quod etiam nostra experientia ipsa confirmat cum enim intendit percipere illud inane quod extra caelum est quod quidem in se nihil est illud apprehendit velut spatium quoddam reale oblongum et in finitum ferme et cum audit per nihil cecutientem ipsam quae cecutavit vis apprehendere illam velut quandam tenuem nebulam et cum audit tenebras esse (quae reginum nihil sunt nisi carentia lucis) instar densissimae nubis undique sparsae concipit ecce igitur naturam intellectus nostri ista quae entia quae intellectus apprehendit cum excitatur ad non entia cognoscenda haec sunt entia rationis quae rursum tamen esse a parte rei nihil est sed sed tamen obiective in intellectu.

Probatur sententia haec primo ex rationis i illud cuius totum esse e depen
dere obiective ab intellectu sed hac definitio propositae convenit illi entitati
sub qua aprehenduntur entia quam in illa consistit natura entis rationis
minor nota est sic ostendo illa entitas sub qua n entia intelliguntur
noscit n habet verum esse existens reale ante operationem intel
lectus & post illam n est pure nihil quod est ens rationis cuius totum esse est
dependere obiective ab intellectu minor huius silogismi ostenditur quia
illa entitas sub qua n entia cognoscuntur n est illud esse reale ad
cuius similitudinem n entia intelligimus intelligit quod ut quam illam
n distinguerent sicut quando ego firmo cum convisio ipsam nebulam
tenuem ab illo quod firmo cum ipsam equimen agnosco esse n ne
bulam veram agnosco sed aliquid illi simile aliquin ipso ens quae vero
firmares dicens cecitas est carentia visus & similia tales ipsa esse sibi
ipsa vera nebula verificarent cognosco igitur ipsam carentiam &
privationem visus sed n veram & ut pure nihil sed ad similitudi
nem nebulae verae & realis itaque licet n sit ipsa realis nebula est m.
quid diminutum illi simile quam tamen fingit minor & eciam constat
quia mera negatio aut privatio n est cognoscibilis sub ratione negationis
vel privationis quae sub hac ratione consistit carent & sic inintelligibilis ne
cessarie igitur neque reale verum neque ipsum pure nihil aprehendam me
dium quid inter ens & nihil cognitio quod est ens rationis.
2° probatur definitio assignata pro ente rationis & ab omnibus recepta nulli convenit
nisi praedictae entitati sub qua n entia cognoscuntur quia neque definitum
seu natura entis rationis tantum illi soli convenit definitum cui convenit
definitio. antecedens vero probatur nam primo definitio haec n potest convenire positivis enti
tatibus realibus quae a parte rei veram esse habent 2° neque ipsis n en
tibus quatenus reponuntur a parte rei suo modo .s. negative exis
tentia ceterum quia dantur a parte rei caecitas & inane illud quod est extra
caelum n m. secundum esse reale positivum sed negativum ipsis
n entibus ante operationem intellectus n convenit definitio entis rationis
cuius totum esse est obiective dependere ab intellectu deinde istam
entiam post cognitionem si intellectus illis tribuit aliquem mo
dum essendi eodem modo se habent ac erant ante aprehensionem sed
ante aprehensionem illis n conveniebat definitio quia neque postea cum de
finitio entis rationis oportet aliquem modum essendi habere n potuerunt n
entia habere sicut pure n entia remaneant vel cum ipsis realiter
entibus neque ipsis n entibus secundum ut haec definitio conveniat restat neces
sario ut conveniret n entibus prout illis tribuit intellectus aliquid
esse sub quo illa cognoscit.

Sed si dicas nostra argumentatione id facere, fictam veritatem indeterminatam restat non aliud enumerandum cui definitio convenit, scilicet ipsum non ens ut cognitum seu quatenus terminat cognitionem realem. Respondeo id a nobis non annumerandum esse quia illud quod concernendum sit ex non ente et ente, et iam probatum sit non ens, secundum se hanc definitionem non convenire neque enti reali, probandum sane est neque utrique simul convenire, nam cum conveniret simul ambobus, scilicet dicit entitatem realem utriusque extremi, scilicet quid aliud diceretur sive dicas primum quod non dicit nisi naturam entis et non entis, sive secundum, peto quid illud sit; si dicas obiectum ipsum secundum quod est obiectum, iterum petam quid intelligis sub hoc esse obiectivo; si ipsam cognitionem quatenus est representantiva obiecti et ipsum obiectum est in illa tanquam in imagine intelligas, quidem formalis qua dat realem cui natura entis rationis non convenit; si vero intelligis ipsum obiectum prout terminat cognitionem, nihil dicis praeter naturam obiecti, quae realis erit, scilicet non, et accipiet denominationem cognitam provenientem a termino reali. Restat igitur quod nec das aliud tertium esse quod neque sit ipsa cognitio neque ipsum obiectum secundum se, sed aliud est sub quo cognoscitur, et hoc erit ens rationis.

Art. 3. Refutat communem sententiam efficientis metaphysice esse ens rationis.

Quamvis sententia precedens ita generaliter relata a doctoribus uterque defendatur inter recentiores strobertiore in explicanda entitate sub qua entia percipiuntur et in assignando genere causalitatis mediis qua ab intellectu dependet; prima igitur earum sententiarum est asserit cognosci non ens per modum entis, quatenus ipsum non ens apprehenditur sicut ens, et inde ex eo quod cognoscatur acquirit quandam esse metaphoricum, secundum quod assimilatur vero enti; hoc modo esse metaphoricum sic explicant: supponunt enim ex metaphysica ens reale esse illud quod existit a parte rei, secundum esse positivum, tamen aptum sit ad operandum realiter, ex quo est positivo a mente dimanant aliquae passiones, scilicet unitas, veritas, seu intelligibilitas, et bonitas, quae agnoscimus non ens ut est intellectum accipit esse quandam obiectivum medio quo aptum est ad operandum metaphorice in genere causae finalis movendo voluntatem ut illud amplectatur, scilicet retrahat, et ab hoc esse obiectivo etiam metaphorice quasdam proprietates dimanant, scilicet unitas, intelligibilitas et unitas, tamen relucet non ens est unum, distinctum ab aliis, quae medio illa cognitione non apprehenduntur, et cum tamen intelligatur apprehendi per intelligibilitatem et bonitatis principium est, esse igitur non ens ex eo tamen quod cognoscatur induit naturam entis quandam metaphorice.

Quo supposito explicant medium, medio quo realiter metaphorice ...

Dicere in ente dat. 8 dicunt illud procedere in genere causae per entitatem metaphysicam quae est ens explicatum secundum intellectus nostri veram causam esse realem et physicam sui cognitionis quae realis effectus est at vero quae mediante cognitione quae non est ens cognoscit, intellectus ens rationis et ens metaphysicum dicunt tale esse dimanare ab ipsa mere causa reali s. intellectu mediante qua dat autem metaphysicum qua mediante cognitio ipsa metaphysica intelligatur procedere ens rationis.

Haec sententia licet ingeniosa aberrare mihi a veritate videtur 8 tam dicam quae asserit, singillatim refutanda haec. Primam s. de esse illo metaphysico posito in eo quod pure nihil cognoscitur ut est in se sic impugno. Primo quia in hoc modo dicendi sententia ista discedit a communi iam relata quae propter naturam intellectus nostri asserebat non ens non posse cognosci ut est in se sed vestitum aliqua entitate cum igitur sententia ista eo modo dicat ipsum nihil cognosci ut est in se iam fugit entitatem illam sub qua non ens possit cognosci et tam absolute non ens non cognoscitur per modum entis si cognoscitur ut est in se quod enim ego cognosco ens reale ut est in se non dico cognoscere illud per modum alterius entis quia si cognosco non ens ut est in se non dicar cognoscere illud per modum entis.

2° in hoc modo dicendi non salvatur quomodo non ens proportionetur intellectui qui nihil potest intelligere nisi aliquo modo sit ens et ita intelligibile si igitur cognosco nihil ut est in se non habeo pro obiecto aliquid quod sit ens et ita intelligibile.

Sed dicet ergo quod cognoscatur non ens reddit intelligibile et acquirit aliquas proprietates entis sed contra quia proprietates istae supponunt aliquid esse tamquam radicem a qua oriantur assignandam igitur hoc esse si illud ponis distinctum ab ipso non ente iam iterum accedis ad communem sententiam si vero dicas hoc esse non distinguitur a non ente ut Thus e cognitio nec ullus non ens ante cognitionem nullum esse haberet ac proinde non esset principium talium proprietatum ita neque per cognitionem si illi non tribuas aliquod esse distinctum ab ante.

Secunda pars huius sententiae de causalitate metaphysica impugnatur primo quia cum dat actio metaphysica debet dare causam et etiam metaphysicam quae operetur mediante ista causalitate hanc autem causam non potest esse nisi intellectus seu cognitio realis ex dictis non sunt quae nulla primum probatur nempe necessarium esse assignare causam si assignas causalitatem causalitas namque exercitium est causae si igitur causalitas metaphysica est causae etiam reducenda ad aliquam per illam debet esse metaphysica et ita si concedis intellectum aut cognitionem esse causam hanc metaphysicam nunc secundo impugno sententiam e contra non est ens aliquod factum sed tamen representationem aut etiam generatum quia non est in hoc assignanda causa efficiens et tamen nam efficiens causa tunc quaeritur quando habemus effectum cuius causam inquirimus sed ens rationis non est effectus habens esse ipsum

representationibus et imaginationes, q. n. debemus imaginare causas illas frio entes nequiactio nes mera fortificas e ferri istas causas illas n. tit. aeus

Art. 9 refutat genus causæ exemplaris cum ente rōis

2ª sententia recentiorum docet enexistentem hanc in qua sutrit ens rōis di manare ab intellectu in genere causæ ~~plasmantis~~ exemplaris. ad intelligentiam huius sententiæ ex 2° sitiorum breviter dicendum quid sit exemplaris causa.

Causa igitur exemplaris seu idea est illa ad cuius similitudinem aliquid fit vg. velut pictor imaginem alicuius depingere, s. Cæsaris aprehendit ipsum Cæsarem ad cuius similitudinem eius formandæ imaginem ipse Cæsar aprehensus dr. exemplar obtinuit aprehensio vero illius dr. exemplar formale.

Quo supposito sententia hæc docet duo in his duobus. Primo docent nostrum intellectum cognoscere ipsum n. ens per modum entis quare eius cognitio tendit in n. ens simul tenetur cognoscit ens reale ad cuius similitudinem aprehendit ipsum n. ens. 2° ipsam cognitionem qua aprehendit n. ens esse causam exemplarem n. entis procedit in reale ens quod simul cognoscit tum n. ens & tamen ens cognitum instar entis realis est ens rōis dependens ab ipsa cognitione tanquam a causa exemplari q. cognitio est n. ens ad similitudinem entis realis cogniti unde cognitio ipsa entis exemplar formale entis vero realis quod cognitum exemplar obtinibus.

Hæc tamen sententia non placet nam primum quod afirmat superfluum sane ideo falsum nam intelectus noster cum cognoscit n. entia non debet ferri simul in ens reale ad cuius similitudinem n. ens aprehendit. primo q. sanctus & doctores s. relati solum docent n. ens cognosci per modum entis in quo dicendi modo longe sunt ab hac sententia nam solum asignant unum obiectum s. ipsum n. ens cognitum per modum entis n. vero asignant duo obiecta ut vult sententia ista s. n. ens & ens reale. 2° q. limitatio nostri intelectus tantum petit ad cognoscendum n. ens quod aliquo modo essendi aficiatur ut sit proportionatum & inteligibile & hoc sufficienter præstatur si ipsum n. ens cognoscat per modum entis quin simul cognoscat ens aliquod reale.

2m quod asserit hæc sententia de genere causæ exemplaris n. plene satisfacit. primo q. ipsa tamen cognitionem qua cognoscitur n. ens asserit esse causam exemplarem illius cum semper causa exemplaris sit cognitio exemplaris obtinuit n. vero efectus factura ad similitudinem exemplaris. 2° q. si hæc sententia asignet veram causam exemplarem entis rōis deberet simul asignare causam eficientem illius est ferensque respicientes causam exemplarem necessario petit causam eficientem a qua fiat ad similitudinem exemplaris quam causam isti doctores non asignant. & tamen erat sententia insuficiens.

Art. 10. Explicatur verus modus secundum quem ens rationis ab intellectu dimanat.

Verum tamen communis sententia art. 6. relata hunc existimo esse, intellectus noster cum entia cognoscit illis tribuit quandam esse analogicum et apparenter simile entibus realibus, instar quorum illa ratione entia apprehendit vel intellectus exercendo communem sententiam. Suarez Disp. 54. et Bañ. citati, immo Aristoteles et citatis et communior dum dicunt ens rationis referri analogice ad verum ens.

Huius verus sensus sententiae probatur. Primo quia illum praesefert communis modus dicendi in hac sententia: intellectus cognoscere non entia per modum entis. 2° quia hoc videtur esse magis conforme naturae limitatae nostri intellectus qui necessario tendit in ens modo vero et reali vel modo analogice eiusdem, cum igitur non entia minime cognoscat absque vera entitate reali (ut constat ex refutatione aliarum sententiarum) debet illa cognoscere per modum entis apparentis et analogice ut dixi. 3° denique quia secundum communem sensum doctorum ens rationis medium tenet virtualiter loquendo inter ens reale et pure nihil, quod debet consistere in quadam entitate quae neque vere realis sit neque pure nihil sed quid utriusque extremi sapiens, quod non est nisi entitas in quodam esse apparenter et simili reali tantum.

Circa modum quem ipsum esse rationis habet in dimanando ab intellectu recentiores peropportune dicendum mihi videtur ens rationis non provenire ab intellectu in aliquo speciali genere causae nisi in genere causae representativae. Istum modum dicendi evidenter sequi philosophi cum numquam de causis entis rationis disputaverint supponentes hoc genus entis causis non indigere cum non sit ens fictum sed ens imaginatum vel representatum praesertim pater Suarez licet aliquando sapiat sententiae de actione metaphysica nihilominus t. 1 disp. 6. sect. 3. dubio 5. agens de relatione rationis asserit intellectum non efficere ens rationis sed tantum considerare representare vel in quo nostrum dicendi modum videtur amplecti.

Probatur iste noster dicendi modus circa causalitatem entis rationis. Ens rationis tantum habet esse representatum seu imaginatum, quod solum petit et debet habere causam representativam seu imaginativam et ideo in nullo alio genere causae procedet ab intellectu. Declaratur manifesto exemplo pictoris: formabit aliquis imagines Caesaris si postea inquiratur quam causam habet Caesar representatus per illam imaginem respondendum debet nullam quia ipse Caesar nullum esse habet nisi representatum et pictum unde solum dabit causam representativam illius, qualis est ei exterius pictor. Fateor vero a aliis cognitionibus quae illi deservierunt veluti exempla tali modo circa entis rationis cons[ti]

dicatur esse in nostro intellectu cum revera nullum esse habeat nisi repraesentativum neque aliam causam respicit nisi repraesentationem. Dicitur tamen cognitio illud repraesentans quam intellectus quasi sicuti producit cum rebus aliis cognitionibus per quas ens rationis ad similitudinem cuius modo rerum cognoscitur.

Art. II. Satisfit dubiis

pro causis entis rationis

Ex dominis art. antecedentis aliqua resultant dubia quibus breviter respondendum erit.

Primum dubium est quod etiam ens reale videtur causa exemplaris entis rationis, quia ut respondebamus ens reale ad ens rationis se habet veluti Caesar depictus quatenus idem modus Caesaris depicti dat causa exemplaris ita etiam dabit ipsius entis rationis. Respondetur Caesare depicto posse considerari ipsam imaginem Caesaris et ipsum Caesarem imaginis Caesaris vere dat causa exemplaris imo et causa efficiens. Caesar enim non dat causa exemplaris immediate sed ad summum mediate quatenus dat exemplaris causa sui imaginis et tum necessarium non est Caesarem habere causam efficientem nisi sed solum efficientem sui imaginis, ita simili liter in nostro intellectu repraesentatione entis rationis dat quidem causa exemplaris ipsius cognitio nis seu repraesentationis quae est imago entis rationis ipsa autem causa exemplaris erit aliqua cognitio praecedens repraesentativa entis realis ad cuius similitudinem ens rationis repraesentat.

Et si instes illud ens reale quod supponitur praecognitum ad cuius imitationem fiat ens rationis esse causam exemplarem cognitionis entis rationis sed potius ipsius entis rationis nam cognitio non fit ad illius imitationem sed potius ipsum ens rationis ergo sicut dat causa exemplaris ipsius entis rationis dabit et causa efficiens.

Respondetur verum esse illud ens reale praecognitum esse ad cuius proportionem fiat ens rationis et ita aliquo modo et improprie dici potest exemplar illius non vero simpliciter et absolute cum illud ens reale praecognitum non assumitur ut dirigat in ordine ad efficientiam entis rationis sed in ordine ad repraesentationem illius exemplar autem absolute dicitur illud quod assumitur in ordine ad efficientiam alicuius exemplati.

2. dubium sumitur ex eo quod ens rationis obiectum est cognitionis nostrae et consequenter ipsa cognitio debet esse formalis entis rationis sicut fra. ... causa ... obiecti deinde cum cognitio respiciat obiectum tan

quandam aliquo accipit suam specificationem per ordinem ad se quentem ens rationis et habebit respectum cognitionis tanquam formam speci ficantem, et ipsa cognitio velut materiam specificatam, ex quibus omnibus videtur inferri quod ens rationis duplicem habeat dependentiam a cognitione, al teram in genere causae formalis, et alteram in genere causae materialis non quod ens rationis absque causis efficatur. Respondeo hic omnia vera esse et communia qui bus cunque obiectis intellectus de quibus nos nihil egimus quod contro bertio solum existit in eo quod examinaret an praeter haec duo communia omnibus ob iectis ens rationis sortiretur aliquem modum dimanandi specialem ab intelle ctu quod constanter negabimus.

2. dubium est an illud esse repraesentatum secundum quod intellectus cognoscit non ens supponat ante intellectum, scilicet postea dicetur, si primum dicatur iam non erit ens rationis, si secundum quod intellectus communicavit tale esse repraesentatum non entibus et consequenter illud produxit. Respondeo secundum verum esse at distinguenda est illa communicatio nam si velis factam fuisse communica tione illam in genere causae efficientis negamus, si autem velis fac tam esse in genere causae repraesentativae admittimus.

ultimum dubium est quod ex dictis est mentium nobis constituendi ens rationis videtur sequi iam nos coincidere cum sententia eorum qui constitu ebant ens rationis in secretis et in denominationibus extrinsecis nam sic dimus cognitionem esse causam repraesentativam entis rationis et ita ex ente rationis et illa dimanabit secretum in quo videtur a nobis consti tui naturam entis rationis. Respondeo nos nunquam repudiabisse secreto sicut voluimus non dari sed tantum impugnabimus ipsam formam, seu cog nitionem realem esse partem entis rationis in quo noster dicendi modus longe diversus est a sententia eorum qui ens rationis constituebant in integro secreto cum nos constituamus ens rationis in sola entitate analogica quam intellectus tribuit non entibus.

ART. II. Satisfit argumentis

contra existentiam entis rationis

Probata natura entis rationis et explicato modo in quo quandam esse ab intellectu nostro, atque in proponendis tantum contra existentiam illius quam modum quem nos in eius effectione sequemur.

Primum argumentum contra illius existentiam sic procedit, ex positione entis rationis sequitur impossibile ergo ens rationis admittendum non est. sequela probatur quia ex positione entis rationis sequitur dico contradictoria simul vera aut falsa sed hoc est impossibile ergo et illud est quo sequitur contradictoria sic os tenditur quia si intellectus noster potest apprehendere per modum entis quod non est potuerit etiam apprehendere hoc complexum (homo est leo, homo non est leo)

tanquam simul veras aut simul falsas nam sicut potest apprehendere
venena ita poterit apprehendere impossibile qualis est predicta dictio

Dico negando sequelam et ad probationem dicendum est cum distinctione
sequitur duo contradictoria simul vera aut falsa secundum rem nego secundum
dumtaxat apprehensionem concedo. esset autem inconveniens sequi .1. dari duo contradicto-
ria simul vera aut falsa intra rem non est inconveniens dari in apprehensione
nam sicut apprehendi potest chimera ita apprehendi potest deum non esse et
impossibilitas

2 arguitur si procedit intellectus noster potest apprehendere negationem
rationis entis per modum entis sed ex hac apprehensione sequitur contradictio
ergo ex positione entis rationis sequitur contradictio et consequenter illud admittendum
non est. probatur prima sequella quia tunc ista duo contradictoria essent vera simul
(negatio entis rationis non est ens rationis, negatio entis rationis est ens rationis) quarum pro-
positionum prima vera est sicut ista negatio hominis non est homo secunda
etiam est vera quia quelibet negatio cognita per modum entis est ens rationis.

Dico predictas propositiones posse loqui de negatione eadem et eodem modo sumpta
1. diverso modo sumpta si vero secundo modo procedant non sunt eiusdem
de eodem nam prima loquitur de negatione ut sic negatio est 2a de negatio-
ne affecta entitate analogica quam accipit per apprehensionem et in hoc
casu nihil mirum quod dentur simul vere. Si vero procedant primo modo
2a vera est sed prima falsa immo impossibilis nam sibimet contradicit si 2a
loquitur de negatione entis rationis prout cognita est per modum entis iam
et loquitur de negatione ut pure negatio est sed de entitate analogica
secundum quam est ens rationis.

3. arguitur ens rationis habet secundum nos ens rationis consistit in entitate illo
analogica secundum quam cognoscitur ut ens sed hec entitas non potest esse
obiectum intellectus nostri (quod requiritur ad naturam entis rationis) ergo in
illa stare non potest natura entis rationis. minor probatur quia obiectum in-
tellectus nostri debet precedere illum obiectum est prius potentia sed
illa entitas non potest precedere intellectum ergo neque esse obiectum illius

Dico verum esse obiectum in aliquo genere prioritatis debere precedere
potentiam et etiam verum est entitatem istam non precedere intellectum secun-
dum quod est actualis precedit tamen secundum quod est fundamentalis
et virtualis quatenus precedit negatio que capax est ut intellectus per
modum entis et quatenus precedit tamen [illegible] illa entitas
analogice apprehendi.

Si in tali entitate secundum quod est actualis non precedit intellectum
ergo secundum quod est actualis non potest esse obiectum illius. Dico non esse ra-

cessarium obiectum esse prius potentia prioritate temporis, ad tamen requiritur prius prio
ritate rationis sicut essentia divina obiectum est divini intellectus et modo non est prior illo
prioritate temporis, sic ergo ens rationis secundum suum esse actuale non est prius
prioritate temporis ipso intellectu seu cognitione, sufficit si prius sit pri
oritate rationis, nam quatenus consideratur ut obiectum a quo actus sumit suam
specificationem est et dicitur prius illo.

4. Argumentum sic procedit: obiectum intellectus debet esse ens, sed ens rationis ante cog
nitionem non est ens, ergo non potest ab intellectu cognosci. Hanc difficultatem tan
git Sanctus Thomas 1 parte quaestione 14 articulo 9 ad 2. et ibi duplicem solutionem assig
nat. Primo inquit quod ad hoc quod aliquid sit ens et sic cognoscibile ab in
tellectu sufficit quod illi conveniat aliqualis ratio entitatis, unde sicut habet ali
quem modum essendi licet imperfectissimum intra sphaeram intellectus mo
net similiter, ergo si habeat aliquam rationem entis non actu sed in potentia ita
ut sit possibiliter ens, scilicet quia potest produci et concipere esse reale, scilicet quia po
test imaginari et concipere esse rationis, etiam tunc manebit intra sphaeram in
tellectus. 2º asserit quod ad hoc quod aliquid sit cognoscibile saltem in alio suf
ficit si dicat ordinem ad aliquam entitatem licet ipsum in se non sit ens, unde
negationes et privationes possunt cognosci per formas quibus privant sub
iectum, per lucem videlicet debent incognitionem tenebrarum quibus suppo
sitis [illegible] ad argumentum maiorem esse veram accipiendo ens late pro eo quod
scilicet actu vel potentia est ens scilicet dicit ordinem ad ens per quod cognoscatur, unde ens rationis
potest cognosci duplici titulo: primo quia ante cognitionem est ens in potentia quatenus
apprehendi potest et concipere esse rationis, secundo quia dicit ordinem relatum ens re
ale, nam negatio et privatio dicunt ordinem ad formas reales quas privat
rationes.

Art.º 13 Quotuplex sit ens rationis

Communis schola dividit ens rationis in negationes, privationes et relationes,
quam divisionem insinuavit Aristoteles 4º metaphysicae textu 2º ubi de negationibus et
privationibus mentionem fecit, et 5 metaphysicae cap. 15 ubi de relationibus egit.
Hanc doctrinam sequitur Sanctus Thomas locis supra citatis et quaestione 21 de veritate cap. 1º Ca
ietanus 1 parte quaestione 15 super articulum primum, idem quod tenent reliqui. Quidam
et Iavellus et aliqui addunt quartum membrum scilicet fictiones, sed hae sub
negatione communiter comprehendunt, ut notavit P. Suarez t.º 2 disp.
54 sect.º 5 n.º 7.

Ad exactam tractationem huius divisionis tria examinanda sunt. Primum
quid sit natura cuiuscumque membri. Secundum an quodlibet membrum
sit ulterius divisibile, in quo inter se differant et quibus conveniant.
Circa primum negatio considerari potest uno modo ut existit a parte rei,
scilicet prout est ens rationis et potest sumi secundum generalem acceptionem,
secundum specialem naturam quam importat, si loquimur de illa
ut a parte rei nihil aliud est quam quod ad non ens, idest: dicendum
est de privatione et talia dicunt parti in operis rebus in quibus illis aliqd

ponunt sed potius qua auferunt aliquid certas est quidam non ens auferens
rei sed & dicitur carentia aptus & sub hac quae ali aucgitione negatio
prout se continet privationem & aliquid privatio non enumerat ut alterum
membrum distinctum. si sumatur negatio magis stricte solum dicitur quidam
non ens in subiecto inepto ad illam sic quam remanet privatio quae potest distin
gui ab hoc genere negatio nisi est non ens in subiecto apto ad illam sic quam privi
bat aliquid in lapide hoc quod est non videre est negatio quia est quam lapis ineptus est ad
visum in homine non videre privatio est quam homo aptus est ad visum. Denique si loquamur
de his duobus membris quatenus sunt entia rationis dicendum est esse quandam entia
analogica quorum formalis tunc esse stitit in hoc quod representent ab intel
lectu per modum entis veri.

De relatione multa dicenda sunt in praedicamento de relatione sed quia ibi
potissimum sermo erit de relatione reali ... reuter subiiciant quae spec
tant ad relationem rationis de qua tantum in prima parte quae 2 art. 1. est igitur
relatio in communi sumpta quidam respectus quo mediante unum ad alterum
refertur sicut pater se fert ad filium. sed cum tantum ad vertendum est
aliquid respectus istos inveniri in ipsis rebus quatenus illa ex natura
sua ad invicem referuntur & ordinantur & tunc tales respectus seu relatio
nes reales sunt & vere a parte rei eidantur & existunt huius modo est respe
ctus qui reperitur inter patrem & filium aliquid autem in ipsis rebus non datur si
ti respectus sed a nostro intellectu cipiuntur unum ad alterum conferente
quod fundamentum habet in limitatione nostri intellectus qui rem sim
plicem & a parte rei unam non vere percipit & ita illam quasi plures por
tes dividit & in proportionibus ut ... distinctis respectum & relationem
considerat unius ad aliam huius modi relatio reperitur inter animal & hominem
& inter hominem & petrum & tales relationes sunt entia rationis quia vere a parte rei
nihil sunt & noster intellectus illas aprehendit per modum relationis realis re
aliud.

Circa secundum an. s. hec tria membra ulterius dividenda sint in varias
species dico affirmativer nam sicut entia realia plura sunt & saltem decem
explicanda in praedicamentis ita negationes habitum rerum
plures sunt & sicut formae reales aquibus subiecta privantur per plures sunt
ita privationes harum formarum plures erunt similiter relationes
multiplicabiles sunt quia noster intellectus potest esse ad plures respectus
fingendos

Circa 3m. quomodo hec tria membra inter se conveniant & differant dico illas
a parte rei considerata convenire in hoc quod sint non entia differunt tamen quia
entium realium quae mutant nam negatio mutat subiectum ineptum
ad formam privatio mutat subiectum aptum ad illam & relatio mutat

duas terminos inter quos reperitur sive considerentur haec membra tamquam entia rationis & habent entitatem analogicam ab intellectu, nimirum balde dispares sunt nam relatio aprehenditur per modum entitatis relativae, ita tamen ut non aprehendatur negatio & privatio. deinde negatio recipit ad modum rei non adherentis alicui subjecto ut cum concipimus inane illud quod extra caelum, et ad modum rei adherentis subjecto ut cum concipimus tenebras negativas in lapide, denique privatio recipit ad modum formae adherentis subjecto apto ad illam ut cum caecitatem concipimus in homine.

Art. 14 an divisio entis rationis in negationem, privationem & relationem sit adequata.

Communis sententia adequatam reputat divisionem entitatis in negationem privationem & relationem quae quidem est sententia tanquam communis approbanda dummodo advertatur solum esse sermonem de negationibus privationibus & relationibus quas intellectus considerat cum aliquo fundamento in re nam sunt quae aliquo modo deserviunt ad scientiam alia vero non entia quae intellectus aprehendit absque fundamento huius modi sunt impossibilia & chimerica cum ad scientiam non deserviant proprie non comprehenduntur sub predicta divisione sed tantum reductive.

Recentiores aliqui communem hanc divisionem insufficientem reputantur congerentes plura alia membra entis rationis quae sub predictis non continentur et ea in duo tantum ad duo capita reduci possunt scilicet ad fictiones & ad denominationes extrinsecas:

unde primum illorum argumentum sic procedit multa figmenta sunt quae intellectus format propter innatam fecunditatem quam habet confingendi unum ens ex multis quae entia ficta vere realia non sunt neque pure nihil quia erunt entia rationis. Dum nec neque sub negatione privatione aut relatione quae assignatur dum est aliud quartum membrum scilicet fictio etiam pro ut hic quaerimus et ut patet ex chimeris quas intellectus noster formare potest. deinde assignantur membra etiam ex verum nam in primis chimera non comprehenditur sub relatione cum non aprehendatur per modum relativi entis neque sub privatione quia non aprehenditur per modum formae alteri inherentis denique neque sub negatione nam ista est remotio alicuius entitatis cogitata per modum entis chimera vero composita est ex pluribus partibus positivis & realibus.

hoc argumentum tangit difficultatem celebrem quam in hunc locum remittit de modo quem intellectus habet in chimeris fingendis in quaro tres sunt dicendi modi communiores.

Primus est eorum qui asserunt intellectum in his figmentis solum aprehendere veras partes animalium quas alibi viderat illasque abstractione conjungere apprehendendo unionem etiam realem quam in aliis animalibus reperiat & mediante illa conjungere unitas esse illas diversas partes. exemplo reperiat intellectus in leone caput equi & in quocumque corpore & in capra pedes & similiter unionem realem qualem res por

ex inverso unicuique entium ens chimericum fieri sicut solum per ...ar apprehendi ... & repraesentari ... illa diversa media unio realis ... 2um modum ... quia ad minimum primum praeponendus debebat de partibus realibus in ... primo ... ad mentem unione realem ab intellectu apprehendi inter illas partes sed potius ab illo fingi ... unionem qua partes chimerae ... ut ... sponte ... formatur.

Denique 3um modum ... qui dicunt in ... figmentis nihil reale invenire sed potius ab intellectu ... partes quas ... ab aliis ... existentes & veras ... repraesentatas ad modum aliarum realium quae videntur in veris entibus.

Hic triplex dicendi modus, quatenus ... probatur, quatenus ... est impossibile ... et ... sed ... est ... intellectus ... hoc ... modo similia figmenta apprehendere posse ... primum & secundum modum ... ut malo ... referebamus ... entia ... dependere ab intellectu ... ... per ... entis ... repraesentationem ... ista figmenta primo & secundo modo ficta dicant reales partes ... a partibus ... habeant ... possibilem ... ita proprie ... partibus ... entis rationis ... in primo modo ... partes reales sint & unio ... ... extrinsece ad illas ... apprehenditur ... ordinem & relationem ... a parte rei ... secundum ... aliquid ... entis rationis & similiter in secundo modo ... quatenus ... unio ... realis apprehensa per modum unionis realis ... 3. modus ... magis ... omni ... quatenus ... unio ... fictas apprehensas ad modum realium.

Unde ... dubitandi ... sub ... omni ... entis ... quo ... occasio intellectui ad ista figmenta ... & ... negationes quatenus ... dicunt ... impossibile ... negationes possibilitatis.

2 argumentum ... denominationibus ... mentis ... realis neque ... aliud ... entis rationis ... probat ... in bonis signis & ... valor & in honoratis honor nihil reale ... denominatio ... intellectus hic denominationes apprehendit ... aliquid entis.

15 Etiam veteres qui tractationem multa tradunt de his denominationibus videantur tenuisse S. Th. & Caietanus & reliqui qui thomistae in hac quaestione qui cum existimant [illegible] essentia ipsi tribuit Sanctus Th. 1 parte q. 13 art. 7 de relationibus quae inde reperiuntur ad creaturas & explicare solent per denominationem extrinsecam. S. esse creatorem dominum etc. de aliis denominationibus advenientibus rebus s. cognitionibus & volitionibus idem tenet 5 metaph. lect. 4 & Caietanus 1 parte q. 28 in commentario art. 1 idem docet de his denominationibus (visum, volitum, dexterum) praeterea multi iuniores qui has denominationes reales reputant quibus nos quoque primo [illegible] & sine ab antiquis doctoribus eam dissentiam [illegible] utriusque sententiae dicendi modos recensebo.

Igitur dicendum denominationes has consideratas ante intellectum esse reales [illegible] realitatem & materialiter [illegible] sive parum esse reales & partis [illegible] [illegible] dicendum est denominatio [illegible] fundamentum praebere ad rationationes quatenus [illegible] considerari [illegible] vero [illegible] unde [illegible] denominatio [illegible] explicari solent & [illegible] per has relationes rationis & hoc [illegible] voluit Sanctus Th. & reliqui thomistae pro parte opposita [illegible] denominatio creatoris & domini [illegible] & denominatio [illegible] cogniti [illegible] denominatio [illegible] in [illegible] & valoris in monetis honoris in honorato a parte rei realis est nihil aliud dicens quam [illegible] denominantem & rem denominatam. sed propter limitationem nostri intellectus [illegible] per relationem rationis videatur Sanctus Th. 1 parte q. 13 art. 7 ex quibus [illegible] responsio ad hoc secundum argumentum.

Art. 15. an ens rationis

procedat a potentiis corporeis

Cognita natura & multiplicitate entis rationis inquirimus [illegible] a quo [illegible] potest & primo agemus de potentiis corporeis [illegible] [illegible] etc.

Duplex sensus [illegible] corporearum cognoscitur a philosophis [illegible] quidam ex ternus s. visus, auditus, etc. & alius internus s. imaginatio & [illegible] quae tendunt in interiori parte animalis est igitur difficultas an ens rationis procedere possit ab aliquo ex his potentiis corporeis.

Dicendum est primo, ens rationis procedere non potest ab aliqua potentia corporea externa [illegible] colligitur ex communi doctrina doctorum [illegible] entis rationis quod se existimabant solo [illegible] seu intellectu procedere praeterea tradunt hanc sententiam expressam Suar. [illegible] sect. 2 n. 74 [illegible] n. 75. Probatur ens rationis [illegible] in [illegible] cognitio per modum entis sed potentiae ut [illegible] non possunt cognoscere [illegible] entis per modum [illegible] non possunt [illegible] ens rationis. probatur minor quia potentiae [illegible] dependent in suis operationibus [illegible] nihil ex parte [illegible] [illegible] representant aliud [illegible] a quibus [illegible] quia potentiae [illegible] possunt

cognoscere nisi illa obiecta quae a parte rei sunt.

So. 3ª sic arguit: ideo obiectum fit ens rationis quia cognoscit ut ens per modum
entis, sed potentia visiva cognoscit non coloratum per modum colorati, ergo etiam
stabit ens rationis. probatur minor quia potentia visiva videt colorem caeruleum, rubedinem
& viridem in caelo & nubibus, & tamen caelum & nubes colore carent, ergo percipit non
coloratum per modum coloris. Respondeo obiectum potentiae visivae adaequatum non solum esse
colorem, sed visibile quod sub se continet colores & lucem; quando igitur tendit in caelum & nu-
bes ibi non percipit colores sed solam lucem quae media refractione facta in caelo
& in nubibus varie dispositis propter distantiam & aut opacitatem & aliter lu-
cis, ut alium colorem apparet, & quamvis potentia visiva nequeat diiudicare an
sint colores vel non, reuera tantum percipit quod ibi est, scilicet lucem varie refle-
xam et in illa nube.

Dicendum 2º ens rationis etiam terminare non potest actus potentiarum internarum corporearum,
nisi accedat aliqua operatio intellectus. haec etiam colligitur ex communi
doctrina, propter rationem factam in 1ª conclusione, & etiam ideo probatur quia potentiae cor-
poreae internae etiam dependent in suis operationibus ab speciebus quae
per sensus externos communicantur & mittuntur ab obiectis externis, sicut sunt
potentiae externae; propter hanc causam solum percipiunt obiecta quae sunt a parte rei,
ita similiter & internae.

Dixi in conclusione nisi accedat intellectus aliqua operatio propter Suarez & Dias
qui tradunt imaginationem nostram efformare entia rationis, qui nisi intelliga-
ntur modo iam explicando reiiciendi sunt. potest quidem imaginatio
nostra considerare varias partes animalium unitas alicui unione reali quas
viderat in diversis animalibus & tunc efficit chimeram, attamen non fit ens rationis,
quia chimera illa ex omni parte realis est, nam imaginatio non cognoscens
potest aliquid non reale per modum entis realis, hoc enim est proprium intelle-
ctus. at fortassis accidere potest quod intellectus noster simul cum ipsa imaginatione
fingat chimeram uno ex tribus modis supra explicatis, & tunc chimera illa
simul representata per imaginationem & intellectum erit ens rationis, im-
mo tota erit rationis quod habet procedat ab intellectu & non ab imaginatione.

Cap. 16. An ens rationis di-

manet a qualibet potentia spirituali.

Duplex potentia spiritualis cognoscitur communis hominibus angelis & Deo, nempe in-
tellectus & voluntas, & de utraque dubitamus an sint effectivae entis rationis.
Dicamus primo de intellectu, postea de voluntate.

Secundum contrariam opinionem nullam vanam sententiam est in hac difficulta-
te, nam in opinione illorum qui constituunt ens rationis in extrinseca denominatione
ex cognitione & obiecto quocumque, scilicet obiectum quod nihil est, dicendum est Deum

parte & etiam angelus medio suo intellectu fabricare ens rationis cum bene possint similia secreta efficere. Dificultas m. e in nostra sententia.

Lingua dicendum e intellectus divinus & angelicus non fabricant entia rationis ita Suarez & Dubiis citati & Balzque 1 parte q. 14 art. 9. Sophi.. & communiter defenditur ab omnibus qui sequuntur in nostro modo dicendi & hoc etiam fertissimo est quia communis teologorum sententia 1 parte q. 14. docet Deum perfectissime cognoscere omnia tanquam quae sunt quae non sunt. ut docet apostolus ad romanos 4. (dicentis qui vocat ea quae non sunt tanquam ea quae sunt.) si autem Deus non entia cognosceret per modum entis non ita perfecte cognosceret ea quae non sunt sicut ea quae sunt. nam perfectus modus cognoscendi consistit in hoc ut cognoscantur ut sunt in se. entia realia ut realia & non entia ut non entia: Deinde angelicus intellectus cum habeat perfectum modum cognoscendi & proprias species rerum non fabricat ens rationis quia iam cognosceret imperfecto modo cognoscendo non ens ac si esset ens.

Sed contra plura arguunt argumenta. Primo intellectus noster ideo fabricat ens rationis quia non potest cognoscere non ens nisi per modum entis sed etiam intellectus divinus & angelicus non possunt cognoscere non ens nisi per modum entis, ergo etiam fabricant entia rationis. probatur minor etiam ideo intellectus noster cognoscit non ens per modum entis quia obiectum intellectus est meum quod habet esse quod ... ens quia cum intellectus divinus & angelicus assumat perfecte sine m. ... ... nostrum intellectum non possunt cognoscere nisi ens.

Respondeo ... sumpto ... explicandum est quomodo ens sit obiectum intellectus. ... sumptum proillo est quod actu est ... potest est quod potest produci ... aprehendi in se Cum igitur divinus & angelicus cognoscunt non entia ut sunt in se cognoscendo illa actu nullum habere esse & in potentia habere esse quatenus possunt produci ... aprehendi ab intellectu humano. noster vero intellectus cum longe imperfectior sit divino & angelico & cum fertus sit cognitione rerum ... imo sensibilium propter communicationem cum corpore nequit cognoscere non entia ut sunt in se sed instar entis realis & si ... ... post multas actus reflexos possit venire in cognitionem non entium ut sunt in se m. in modo loquendi semper decidit loquimur ac si essent entia dicentes negatio e ... privatio e carentia ... ... singat cognoscere non entia ut sunt in se tunc non fabricabit ens rationis nos m. loquti sumus de communi ... modo & magis naturali ... propter limitationem nostri intellectus videatur ... Suarez citatus sect. 5 n.º 7.

2º sic argui potest auctoritate filosofi. 1 posteriorum cap. 2 dicentis quod non est ... quia non entia ... cognosci non possunt etiam a Deo nisi aprehendantur per modum entis. Respondeo auctoritatis huius sensum est secundum ... ibi & Balz. q. proxime citatum (quod non est ... quod non est verum non potest ab intellectu cognosci ut verum sed ut falsum quod ... ... repugnat.

3º intellectus divinus & angelicus possunt cognoscere entia rationis e fabricata a nostro intellectu ergo tunc & illi etiam fabricant ens rationis; antecedens certum.

nasl entia rõis qa anobis efiant cognoscibilia et contra cõ probatur ... tunc ... simpl. aprehensabile abintellectu dei et angeli et è habirabili. Rx. concedendo ant et negando cons et ad probationem dico ... verum ... tunc ens rõis representari abintellectu divino et angelico ... abilli n. dependet obiective taliter ut si intellectus divinus s. angelicus illud n. representaret n. haberet ... quod habet ... obiectum abintellectu humano et ideo Deus et angelus n. fiant entia rõis sed ... a nostro intellectu cognoscunt.

Ultimo dubitari potest de voluntate et appetitu an ab illis procedat ens rõis ... dubitandi ... medio voluntate et appetitu volumus ... malum ... sub rõe boni ... malum ... per ... ... boni ... spatio ... Rx. cum Suarez et Dub. ... mihi ... non ... ... ens rõis cuius ... cognoscitur ... cognoscitur ... sed appetitibus ... appetere ... malum sub rõe boni et ... appetitus ... ens rõis ... effective ab intellectu ... proponit voluntati.

Art.º ultimus à quo

actu procedat ens rõis et quid sit primo et secundo intentio

cum triplex sit nostri intellectus operatio dubitari potest a qualibet possit fiare ens rõis in qua difficultate dicendum ... a qualibet genere actuum intellectus nostri procedere potest ens rõis ita docendum in primo disp.º 15. q. 15 n. 14 quod sequitur Fon. 5 citatus Suarez disp. 54 sect. 7 n. 10. Dub. citatus ... 36. asserens ... communem sententiam in ... sit.

probatur cum ens rõis procedit à prima operatione intellectus s. abaprehensione ... potest ... iudicio et discursu ... probatur q. simplex aprehensio nil obstat ... ens ... simpliciter et consequenter potest versari ... ens per modum entis ... probatur ... illud ... potest ... aprehensio potest ... iudicij et discursus nam aprehensiones determinatur ... iudicium ... ad ... nos ... sic ... aprehensiones ... possum de illo ... apre hensu iudicium ferre et silogizare

... partes arti. aliquem dixi Lib. i simul ... explicabam ... primam et 2. intentio nil. actus ... nostri intellectus dicuntur intentiones q. in ... tendunt et illa actus qui tendit seu representat predicatum ... secundum ... dr. prima intentio ille autem actus qui tendit et representat predicata ... res ... ab operatione nostri dr. 2. intentio.

Sed tam prima quam 2.ª intentio dividit in intentionem ... formalem et obiectivam formalis ... actus tendens in obiectum, obiectiva ... obiectum unde obiectum ... tendens ... intentioni formali ... dr. ... intentio obiectiva et obiectum ... intentio ... formali dr. ... obiectiva.

Ex qua doctrina deribatur germanus sensus & vere licet aliquid videatur esse tamen est modus dicendi inquo primae intentiones dicuntur entia rationis & secundae intentiones dicuntur entia rationis quae doctrinae intelligentia ne de intentionibus formalibus naturalis ista cum aliquo intellectus modo & modo secundae intentiones semper sunt entia realia. Sed intelligendae de intentionibus obiectivis intelligens secundae intentiones quae solent esse relationes rationis correspondentes secundis intentionibus formalibus, sunt entia rationis.

Q.ᵒ 4. De unitate & distinctione entis.

Quoniam hic ad metaphysicam spectat id quod ad modum praecedentis quaestionis metaphysicae aut pene necesse fuit tractatum necessitas non cogit haec ab eo est mutuare. Versamur in dirigenda intellectus operatione huius directio suscipit in recta repraesentatione sui obiecti ideo quae naturalis entis in omni dirigendum formalis & specialis naturalis entis rationis & cum declarabimus specialis naturalis entis realis in praedicamentis. Sed prius declarare gratia necesse arbitror praemittere quaestionem hanc de unitate & distinctione entis tum quia docet Aristoteles 2º posteriorum cap. 2º rerum natura maxime cognoscitur ex distinctione causarum inter se naturalis dividendam unum ab alio ad propriam cuiusque naturam, distinctio necessaria habet connexionem cum unitate cui opponitur, tum etiam quia saepe in praedicabilibus & praedicamentis mentio facienda est de unitate & distinctione ne igitur patiamur moveremur in eius explicatione operae pretium visum est semel huius rei difficultates enodare ante praedicabilia. Sit ergo

Art. 1 quid & quotuplex sit unitas

Sepe filosofus naturalem unitatis & identitatis declarat maxime 4º metaf. cap. 2. & 9. metaf. cap. 6. ubi communiter interpretes. Ex cuius doctrina ad habitam interpretationem expositione praesertim Sancti Thomae sic unitas desiniri potest. Unitas est indivisio entis in se, seu negatio divisionis seu distinctionis quae fundatur in ipso ente itaque unitas non addit enti aliud nobis entitatem sed tantum negationem divisionis sic expresse Sanctus Thomas 4º metaf. lect. 2 & 1 parte q. 11. art. 1. habet igitur unitas pro fundamento & quasi pro materiali & subiecto ipsam entitatem rei, pro formali vero indivisionem entis seu negationem distinctionis unde quod dicitur quod ista non est divisio neg. multiplex.

Ex multiplicitate unitatis fuse loquitur Aristoteles locis citatis ex quibus ex praecipuis illius hic ss. alia est, alia specie, alia genere, alia analogica, ubi ss. in quibus quorum materia una, specie quorum ratio, genere autem quorum eadem est praedicationis figura, demum analogia quae quae cum aliquo se habent ad aliud semper desunt posteriora sequens praecedentis retinens Art.

unitas igitur alia est numerica alia specifica alia generica alia denique analoga etiam quae cumque aliquomodo [illegible] ad haec 4 membra reduci necesse est.

unitas numerica est illa quam reperiri inter ea quorum materia est una hic tangit celebris quaestio de principio individuationis de qua Deo iuvante in [illegible]. Duo autem in mente [illegible] unitatem numericam quae est materialis de qua tamen a materia dicta est illa quae constituit singularia et individua et unitas haec est negatio distinctionis numericae [illegible] quae cumque non distinguuntur habent unitatem numericam non [illegible] [illegible] individua inter se separata sicut petrus et ioanes.

Triplex alia unitas specifica, generica, analoga dicitur unitas formalis seu essentialis quia [illegible] convenientiam in predicatis essentialibus a quibus entia accipiunt formalem essentiam et formam. Et haec unitas formalis [illegible] negatio distinctionis essentialis unde quae essentia-liter sunt idem aliquem gradum huius unitatis formalis participant.

(Unitas quae specifica est negatio distinctionis specificae in qua illa quorum est idem [illegible] ut explicat sanctus T.) est eadem habent hanc unitatem specificam unde [illegible] quorum definitio diversa est petrus et paulus habent unitatem specificam.

unitas generica est negatio distinctionis genericae illa quae distinguuntur genere [illegible] figura predicationis non est eadem [illegible] quae non habent eundem predicamentorum modum [illegible] ut [illegible] in textu originali graeco quae spectant ad diversa predicamenta [illegible] potest [illegible] illa distingui genere quorum [illegible] non est eadem unde [illegible] habent unitatem genericam quorum [illegible] essentialis superior est eadem s. animal. advertendum tamen est reperiri varios gradus huius unitatis quae [illegible] diversi sunt essentialis superiores de quibus in lib. de predicamentis. unitas denique analoga est negatio distinctionis analogicae illa vero dicuntur distingui analoge quae neque [illegible] proportione in ordine ad aliud neque referantur unde quae [illegible] secundum aliquam proportionem in ordine ad aliud dicuntur una secundum analogiam sicut [illegible] et medicamentum quae in [illegible] [illegible] proportionem et referuntur ad animal [illegible] est propria [illegible].

(Ultima [illegible] verba haec sunt (semper autem posteriora sequuntur precedentia) [illegible] quae habent unitatem numericam habent unitatem specificam [illegible] et quae specificam habere etiam genericam et sic [illegible] quod unitas numerica [illegible] deinde specifica, generica et analoga. et ita quod habet prius habet et posterius et posteriora sequuntur precedentia.

Art. 2 an unitas formalis

det a parte rei & a numerica distinguatur.

In hac q.e sepe pugnant Thomisti cum Scotistis, & ideo elucidationis gratia & ut scopus veritatis attingatur, cedunt plauscunt ac omni nardo ad notantes illa q. ut commode sciantur est certa in quibus conveniunt.

In primis conveniunt dari unitatem realem & unitatem rationis q.d ita intelligendum est, ut unitas realis non dicat formaliter aliquid reale & positivum, cum de ratione unitatis negatio sit, sed illa dicitur unitas realis q. reperitur in rebus ante operationem intellectus, unitas q. rationis est illa quae advenit post operationem intellectus. Deinde conveniunt in admittenda unitate numerica realiter quae ipsis singularibus & individuis existentibus a parte rei datur, nam vere per se habet independenter ab intellectu unitatem numericam q. illa constituitur unum singulare & individuum ens.

Controversia itaque incipit de unitatibus formalibus & essentialibus de quibus primo dubitatur an a parte rei dentur. 2.o utrum identificata & eadem cum unitate numerica, 3.o an multiplicetur sicut multiplicantur individua & singularia entia.

Dicendum 1.o a parte rei datur unitas formalis & essentialis secundum omnes gradus secundum quos reperitur natura existens in individuis. Haec est adeo communis et ubique, ut eam q. defendunt P. Fons. lib. 4 metaph. cap. 2. 8. q. 3. P. Suar. t. 1. d. 6. s. sect. 1. n. 2. P. Rub. t. 1. logicae q. de universalibus eam q. tribuunt Scoto & sancto Th. & quidem Scotus illam docuit in 2. dist. 3. q. 1. eam q. insinuat sanctus Th. 1. parte q. 80. art. 1. & 2. & clarius opusculo de natura generis cap. 7.

Et probatur ratione unitas est passio entis sed in individuis non solum datur a parte rei existentia individualis sed etiam reliqui gradus essentiales entis q. a parte rei non solum datur unitas numerica sed unitas etiam formalis dimanans a gradibus essentialibus entis, maior est certa & minor similiter nam quod per se existit non solum datur a parte rei cum existentia individualis sed etiam existit secundum gradus rationalitatis animalitatis &c. consequenter etiam constat quoniam unitas entis nihil aliud est quam negatio distinctionis superius a parte rei existit non solum secundum entitatem petri sed etiam secundum entitatem hominis & entitatem animalis habebit negationem distinctionis numerici & distinctionis formalis & consequenter unitatem numericam & formalem.

Dicendum 2.o unitas formalis non distinguitur a parte rei ab unitate numerica. Hanc tenent amplectuntur communiter etiam & fere Thomistarum & Scotistas oppositam sententiam probatur ratione gradus entis a quibus provenit unitas formalis non distinguuntur a parte rei a gradu numerico q. unitas formalis proveniens ab illis non distinguitur realiter ab unitate numerica quae provenit a numerico gradu, ant. certum est nam in petro non datur alius gradus

-tis potius aliaque sit hic à alia quavis aial sed oes isti gradus inexeste sr identificat cum ? probat q ex oibus istis gradibus surgit una entitas realis et n dant plures entitates q etiam surgit unitas una et n dant plures unitates q a unitas ens dicit: unus et si in individuis darentur plures unitates realiter diversae darentur plura entia realiter diversa.

Dicendum 3º unitas fralis potest distingui per intellectum ab unitate numerica cum ista e comm doctorum imo nostris n displicet cum illis etiam volunt realiter has unitates distingui. Probatur vero illa potius distingui per intellectum (ut videbimus) quarum unum potest concipi sine alio sed intellectus potest concipere unitatem fralem n concipiendo unitatem numericam ergo istae duae unitates per intellectum distingui possunt; maior e certa, minor probatur q intellectus id qd de essentia alterius n e potest intelligi sine illo sed unitas fralis n e de essentia unitatis numericae ergo etc. minor huius syllogismi etiam probatur nam gradus frales alicuius entis n sunt de essentia gradus numerici ergo neque unitates frales sunt de essentia unitatis numericae.

Dicendum 4º unitas fralis n e eadem in oibus individuis sed potius multiplicatur pro multitudine individuorum cum haec e doctorum quos citavi supra praecedentibus et Scotistae. vero Probatur unitas fralis e a parte rei identificata cum numerica sed numerica n e eadem in oibus individuis sed potius multiplex ergo etiam et fralis maior probata e a(rt) 2, minor alia e e(x) terminis q individua ideo plura sunt q qdlibet habet suam unitatem propriam sibi consist denique legitimae.

Confirmatur q gradus essentiales qui existunt in individuis multiplicantur realiter ut producuntur et existunt et impertunt diversi sine alibus qui existunt in paulo q unitates provenientes ab istis gradibus etiam multiplicabuntur, aliqua obiiciebantur pro Scoto ? his cum nostras sed facilius dissolvere e de uralibus.

Art 3 Quid et quotuplex sit distinctio.

Post unitatem quae primae passio entis 2º sequitur distinctio l. diversitas quam metaphisici assignant sub isto titulo. et quid e igitur distinctione ? ratio identitatis entis cum alio et sicut unitatem pro materiali et subiecto dicebat entitatem positivam et pro formali negationem divisionis ita etiam distinctio pro fundamento et materiali dicit entitatem positivam et pro formali negationem identitatis entis cum alio ut hanc probat Pr Suar. t. 1. disp. 7. sect. 2. ex omni sententia et ex tanto T. pluribus in locis maxime ? parte q u art 2.

Cum 2º parte art quotuplex sit distinctio generaliter responderi potest illam multiplicari secundum quod multiplicabatur unitas cum sit negatio illius ut notavit doctus .J. cum ? 4 meta f sect. 10. unde

sicut unitas alia numerica ab alio speci fica &c. ita similiter distinctio
actualis numerica ab alio specifica. Et ex verbis relatis in 1. art. D. Tho. intel-
ligis item multi plicitatem distinctionum, ac proinde loco D. Tho. citato & ex eadem
ipsius Sent. In Sorsa
Celebris distinctionem dividi in distinctionem realem & distinctionem rationis qua di-
visiones omnes ad admittunt distinctio realis est negatio identitatis ante ope-
rationem mentis qualis est distinctio quae reperitur inter petrum & paulum
quae negationem identitatis omnino dicunt etiam si intellectus illos non
consideret. Dicitur autem hanc distinctionem realem reperiri meridiana luce
clarius est enim unum ab altero realiter distinguatur nihil aliud est quam alterum
aliquid habere ante operationem mentis quod non habet alium & quod in petro est
ante operationem mentis aliqua entitas numerica quam non habet paulus
ideo petrus alius est & realiter distinctus a paulo.
Distinctio rationis sic definitur est negatio identitatis inter ea quae ante operationem
mentis non sunt distincta & ab intellectu tamquam ratione aliqua et quidem animal & rationale in homine
parte rei non distinguuntur tamen potest intellectus animal concipere non concepto rationali ac
proinde dividere haec duo & tunc inter illa datur distinctio rationis quae illa post
intellectionem habent negationem identitatis.
Haec distinctio rationis proprie quando nihil ponit in ipsis extremis sed solum se
tenet in ordine ad extrinsecum, provenit ab actibus intellectus concipientis
animal & rationale in quantum duo distincta animal non distinguitur dicitur a rationali prop-
ter conceptus distinctos quibus concipitur. Dixerunt tamen haec formalis distinctio intellectualis
fundare inter extrema distinctas relationes rationis quae referunt ut diversa
sunt, quae etiam quoque proveniunt a nostro limitato intelligendi modo ordinato
in intellectu divino qui hanc distinctionem rationis non facit neque relationem fundat quia
percipit res ipsas ut sunt in se neque dividit illas quae a parte rei non dividuntur
& si cognoscat tales res esse aptas propter suas virtualitates ut distinguantur
ab intellectu humano.
Ultimo dividitur distinctio in actualem & potentialem actualis dicitur illa quae reperitur
inter extrema aliquo modo actu distincta vel realiter vel ratione sine di-
scrimine huiusmodi est quae reperitur inter petrum & paulum & inter animal & rationale
post quam ab intellectu sunt distincta. Potentialis dicitur illa quae datur inter extrema
quae possunt dividi talis reperitur inter animal & rationale ante quam ab intel-
lectu distinguantur. Sed proprie loquendo haec distinctio potentialis nulla est in re praeter
aptitudinem quae in ipsa entitate datur ad hoc ut possit per intellectum di-
stingui cum Suarez D. 7. metaph. sect. 6. in fine. Dubitabit aliquis an
sit dicenda distinctio realis. S. rationis illa quae reperitur inter duo non entia
s. duas negationes. S. inter duo entia rationis. Ratio dubitandi est quia cum extre-
ma ipsa non entia sint. S. ad summum entia rationis non est cur inter illa detur
distinctio realis. Dico proprie inter huiusmodi extrema non reperiri
veras unitates neque veras distinctiones. Ratio est quia iste passiones sunt
veri entis at cum de non entibus loquimur ac si essent entia &

entis rationis participent aliquam naturam communem ex me
ono secundam erit aliquid genus univocis & diversionis. Ut ergo illa sit dist.
realis s. rõis proportionate correspondendum est iuxta doctrinam traditam
pro illa dist. quae reperitur inter vera entia quo ad quod entia modo negative
quodo privationes sive aut entia rõis inter se distinguantur ante opera
tionem mentis sicut equitas distinguitur a surditate & chimera quatenus ex
se ab illa qm. fiat quod tunc dist. inventa inter illa diceretur realis si q
res privationes realiter realia sunt quod dantur ante operationem mentis, sive quae
ni ante aliquam vel entia ante operationem mentis non distinctae sunt possint
per intellectum distingui tunc dabitur dist. rõis inter ea sicut inter universales
formales & numericas quae duae negationes ex parte rei identificantur
sed distinguibiles per intellectum.

Art. 4 an detur distin ctio media inter realem & rõis

Thomistarum familia nullam aliam agnoscit dist. nisi dist. realem &
dist. rõis. ita Caiet. exponens sancti Th. & discipulorum eius 1 parte. q. 54 art.
2. quorum per plures refert. P. nat. 5 etiam n. 9. quam sententiam etiam amplec
titur Dur. in primo dist. 2 q. 2. & etiam nominales. Gabri. greg. & alii apud
P. Vaz. to. 2 in primam partem disp. 116 cap. 4.
Scotus & eius q. familia tenet dari aliam quandam dist. mediam inter
realem & rõis quam dist. appellat formalem s. ex natura rei. item melius
in locis, maxime in 1. sententiarum dist. 2. q. 4 § ad q. hanc sententiam
sequitur etiam P. fons. to 2. metaf. l. 5 cap. 6. q. 6. sect. 2. & P. Suar. 5 ci
tatus n. 16. Et a solutione Santi Th. sequentem illam dist. quae reperitur
inter rem & modum qualis est illa quam habent partes corporis cum sua
unione appellant dist. mediam volens eam esse realem neq. rõis.
Dicendum est in hac dif. nulla dari dist. media inter realem & rõis sed quae
cunque dist. datur s. realis est s. rõis ita dd prima sententia illam tribuunt
S. Thom. multis in locis praesertim in 1 dist. 2 q. 2. & q. 7. de veritate art. 6.
& opusculo nono q. 1. 2. & 7. ubi tamen expressius loquitur in prima parte q.
13. art. 7. ut fere.
Probatur est 1. omnis dist. s. datur ante operationem mentis s. post illam sed quae
datur ante operationem mentis est realis & quae datur post illam est rõis ergo omnis dist.
realis est s. rõis. maior est certa. nam extrema inter quae datur dist. s. ex
tunc et ante operationem mentis s. non si distincta et ante in quolibet illo
rum dabitur negatio identitatis realis si quidem sunt et idem realiter. sin
vero distincta ante non dabitur negatio identitatis realis cum potius dent
tur realiter. Deinde si intellectus ea distinguit iam dabitur in illis nega

tis alicuius univrsis quęcum non est ante operationem mentis sed post illam erit distinctio ròis. minor vero probatur nam lż dist oīs faliter negativa sit sn. illa quę ante sed operationem mentis realis appellatur cum suo modo à parte rei independenter ab intellectu existat, illam quę surgit, inter veniente mentis operatione dr. ròis quia nisi intellectus operetur illa non esset quibus probatur utriusque è certa.

2º Probatur nam extrema aliqua s. ita se habent nam a parte rei unum non sit aliud. s. non sd. idem dicit utrumque donec intellectus illa separet si 1mo modo se habeant dicuntur dist. realem, si 2º dist. ròis, ergo non datur alia media dist. quę neque realis sit neque ròis.

3º probatur magis immediate impugnando sententiam Scoti. si aliqua dist. daretur quę non esset realis neque ròis sed media inter has maxime illa quam ponit Scotus inter predicata essentialia. s. inter aīal & ròale sed ista non è media sed realis s. ròis ergo nulla erit quę non sit realis s. ròis. maior ad mitt. ab adversariis minor est probo quia dist. sequitur naturam extremorum inter quę reperitur itaut illa realis sit cuius extrema realiter sunt diversa illa ròis cuius extrema per ròem sunt diversa sed aīal & ròale necessario debent esse diversa realiter s. per ròem ergo eorum dist. è realis s. ròis. 2ª minor probatur nam aīal à parte rei s. è idem realiter cum ròali s. non. è idem realiter hęc non sunt contradictoria sunt inter quę non è dari medium si quia è idem realiter cum ròali non dabitur inter illa dist. realis. & si post intellectum non è idem dabitur dist. ròis. impossibile è quia alia media dist. quę neque realis sit neque ròis.

Art. 3 Satisfit argtis

Pro sententia Scoti.

Scotus loco citato pro sua sententia sic argtur (in eadem materia illam ponebat exemplum in attributis divinis nos vero ponemus in aīali & ròali hominis per fectionibus). aīal a parte rei non dicit formaliter. i. secundum suam ròem essentialem ròale quia a parte rei è diversum à ròali. rursus non potest esse diversum realiter neque ròe quia media quędam dist. dinumerata è. s. ex natura rei ans probat quia aīal non è extra realitatem ròalis & ita non distinguitur realiter & ante operationem intellectus ròale è extra essentiam aīalis & ita plus quam ròe distinguntur & sic non realiter distinguentur quia alia media dist. inter hęc.

Ante solutionem huius argti & reliquorum advertendum è nomina utriusque partis in hoc argto. s. aīal & ròale aliis similibus quę significant per fectiones rei essentiales et eorum abstractas à singularitate non significare res ut sunt a parte rei unde signum illorum eo modo quo à nobis significantur non sunt inter ea a parte rei non datur aīal distinctum à ròale ut per hoc nomen aīal significatur. quibus prehabitis ad argumentum D4 negando

supponendo nempe dari aīal aparte rei prout hoc nomine significatur, scilicet significat rōēm aīalis precisam & divisam à rōali, quæ rōē n dat apar te rei. ut igit argumentum procedat dicat. scotus. entitas quæ ē aīal ā parte rei. n distinguit entitate seu realitate quæ ē rōale & tunc nego anś. quam realitas quæ ē aīal ē realitas aparte rei quæ ē rōale quam aīal & rōale ea ratione entitate reali distinguunt aparte rei. & ad pro bationem anś eodem modo respondendum ē q aparte rei n datur rōale & entitas aīalis quam hæc tria dicunt gradus esentiales separatos a singularitate quales n dant aparte rei.

Scotus 2º argu. maior ē dist quæ dat inter gradus esentialiter diversos s. aīal & rōale quam dist quæ dat inter ea quæ tantum distinguunt pēnes modum significandi & intelligendi sicut modum aīal & aīalitas. sed aīal & aīalitas distinguunt rōē g aīal & rōale distinguent alia ma iori dist n reali g media illa s. ex natura rei.

R. concedendo maiorem & minorem & distinguendo consequens q debet dari ma ior dist. dummodo sit dist rōis sed, taliter ut sit realis. s. alia media nego. Dant. n. plures & varij grads inter dist rōis (ut videbitur) aīal igit & ra tionale distinguunt quidem rōe. sed cum fundamento in re quam entitas hu mana lic. sit una a parte rei ē potentialiter & virtualiter multiplex & ita intelectus illam dividit in plures perfectiones. s. aīal et rōale at dist quæ reperit inter aīal & aīalitatem solum oritur ex vario modo concipiendi & significandi eo q aīal concipit & significat ut concretum aīa litas ut abstractum.

3º arguit sco. quando intelectus cognoscit aīal & rōale illa discernens ex parte obiecti q tunc dist habebant ante operationem intelectus Quan tum talis dist n ē realis q erit alia media ex natura rei cum n posit ē rōis q hæc ante intelectus n dat. Prima conseq probat q operatio intelectus nihil ponit in rebus ex eo q concipit eē illas. sed illa dist se tenet ex parte obiectorum q obiecta ipsa in se illam habebant.

R. concedendo anś. & negando Primam consequentiam & ad probationem dico verum eē intelectum nihil novi reale obiectis communicat tn denomina tionem extrinsecam qua potita etiam communicat eē rōis in genere cause representativæ: illa igit obiecta nempe aīal & rōale n accipiunt dist realem sed tantum denominationem extrinsecam & denominant distin cta a distinctis actibus quibus intelectus illa cognoscit qua denominatione potita intelectus concipit illa cum quam diversa media relationem rōis illis communicata.

4º Pro scoto sic arguit aparte rei dat unitas formalis & essentialis inter gradus formales q similiter dat dist formalis. Probat conseq q sicut unitas ē passio entis ita & dist sed aparte rei dant gradus essentiales a quibus dimanant unitates formales q ab illis demanabunt & itaque n[illegible]

reales neque omnis quae erunt media intentae abstracti. confirmatur quia praedicto loco dicit non distinctos a parte rei a paulo sed etiam distinctos specifice ab equo et a planta quae a parte rei habent distinctionem specificam et genericam quae cum reperiantur inter gradus formales erunt medij illa qua intendit Scotus.

Sed eo modo quo a parte rei datur eius dari et patrones eius unitatem. s. et distinctionem quia gradus generales animal s. et vivale non dicunt a parte rei diversam realitatem a realitate singulari petri. ita neque patrones. s. unitates et distinctiones a parte rei distinguuntur ab unitate et distinctione numerica et quemadmodum sic unitas formales provenientes a gradibus formalibus et generalibus identificatae cum distinctione numerica quam amplius intendebat et volebat concedendam distinctionem formalem ipsis gradibus formalibus distinctam a numerica ante operationem mentis

Ad confirmationem respondeo inter petrum et paulum dari distinctionem numericam et inter petrum et equum specificam, et inter petrum et plantam genericam attamen omnes iste distinctiones in unoquoque individuo identificantur realiter sicut ipsi gradus numerici specifici et generici et identificantur etiam.

Art. 6. Quae nam sit enti-tas absoluta et modalis

Antequam explicemus celebrem divisionem quae datur distinctionis realis in distinctionem realem et modalem et includentis ab inclusis opere pretium erit breviter explicare quidnam sit entitas seu res absoluta et entitas modalis seu modus.

Sanctus Thomas 1. 2. q. 49. art. 2 et 1 parte q. 5 art. 5. ex sancto Aug. de genesi ad litteram naturam modi dicens (modus est quem mensura praefigit idest quod dicit determinationem aliquam ab aliqua mensura provenientem) secundum illud sapientiae secundo (omnia in numero pondere et mensura fecisti) in mensura. i. in modo seu determinatione certa quam quaelibet res in suo esse habet. in qua acceptione omnis res quae aliam determinat et ipsius in quo datur determinatio etiam dicitur modus quae acceptio lata est et multis rebus absolutis convenit. s. qualitatibus et formis substantialibus quibus entia acquirunt aliquem modum in suo esse.

Durandus in primo dist. 7. q. 2 num. 15 et 16. aliam tradit acceptionem modi distinguens entitatem rei in duplicem. primam appellat entitatem simpliciter et absolute talem quia particulam non absolutam et essentialem secundam vero appellat entitatem minimam seu secundam quae quia non est absolute entitas sed modus entitatis et in hac acceptione accipit hic modus secundum praecisionem in qua acceptione modum etiam accepit Suar. tomo 1 disp. 7 sect. 1. n. 21 aptad fuerenti Egidius et alii deller.

Dari igitur a parte rei quasdam entitates dicit inter gradus naturae aliquas omnis qualitatis et substantiae realis perinde ac quantitas. s. qualitatis et similibus quae sunt entitates non reales simpliciter et absolute tales. Dari etiam alias entitates quae sunt entitates progrediens absolutas et addit in ultimam naturam

naturam sed solum quendam essendi modum itaut sic talis modus dicatur realitas et dignitatem quam modificat id est addit illi rei aliquid de proprietate sed solum praebet specialem modum quo existat. Ideo q. talis entitas non dicitur absolute entitas sed modus essendi.

Ratio autem propter quam iste entitates minime seu modi inveniantur docent mihi ex limitatione entis creati nam hoc limitatum et imperfectum est et ut dependet ab alio sicut accidens et indiget aliquo modo quo inhaereat quo in genere tendentio dr. et indiget alio n. quo partes tendant quod mus. dr. unio et denique quodlibet finitum est et determinatum indiget aliquo modo quo ultimo terminetur et subsistat.

Ex natura huius entitatis minime seu modi oritur discrimen quam medio quo res absoluta ab illo dignoscitur nam res absoluta potest reperiri saltem de potentia Dei absoluta secreta et separata a reliquis enim si accidens sit potest tunc subsistere et ut in eucharistia reperitur quantitas panis sine substantia et non subsistit at entitas ista minima seu modus nequit reperiri absque re quam modificat quod discrimen notavit Dur. in 1 dist. q. 1. n. et ubi etiam videatur P. Suar. Scarano de quo discrimine plura in filosofia art. 7

Art. 7 Quotuplex sit dist. realis

Prima dist. realis quae apelatur dist. rei a re huius modi est illa quae datur inter realitates et entitates absolutas ut inter Petrum et Paulum hic dist. apud omnes realis reputatur eo quod extrema sunt absolute entia realia sint.

2a dist. dr. modalis et haec est duplex una quae reperitur inter rem et modum ipsius rei ut inter accidens et eius inhaerentiam altera quae reperitur inter duos modos seu inter duas inhaerentias quibus duo accidentia eidem subiecto uniantur et aliqui primam dist. apelant modalem non vero secundam aliqui autem e contra 2m modalem dicunt cum P. Suar. citatus n. 25. sed eum dist. quandam praecedentem eam dist. quae reperitur inter duos modos afficientes idem subiectum vult esse modalem et illam quae reperitur inter duos modos quorum quilibet afficit suum subiectum non vult esse modalem sed dist. rei a re quamvis n. 26 talem dist. apelat ex natura rei et non absolute realem hinc videtur fabere Durandicum n. 21 24 et 25. apelans hanc dist. realem secundum quid.

In qua difficultate potius quo denomine est videtur quam de re ipsa nam convenit inter omnes quod dist. predictam modalem reperiri ante operationem mentis ac proinde absolute realem erit prout distinguitur a dist. rationis quae non habet nisi per operationem mentis intellectus est hic dist. modalis hic modo cuius sit habeat realis absolute cum nullo modo dependeat ab operatione mentis sed ante illam dist.

Dubitari potest an haec dist. modalis sit minor quam dist. prima quae datur inter duas res Dur. et Suar. citati ut vidimus volunt esse minorem quorum fundamenta infra videbimus mihi autem secundum videtur dist. istam modalem non esse minorem primo quod haec prima quae reperitur inter rem et rem absolute est dist. realis quia ante dictum operationem mentis ita dist. quae reperitur inter rem et mo

Dus seu inter duo modos cum antecedat omnes operationes mentis erat etiam absolute realis.

Suar. 1º præmittendo, sic procedit: quod extrema inter quæ reperitur ista dist. modalis non dicunt absolutam entitatem sed minimam et secundum quod dist. quæ reperitur inter hujusmodi extrema non potest esse absolute realis. Concedendo antecedens et negando consequentiam, eo quod dist. ad hoc quod sit realis, sufficit non attendit extrema, sed solum attendit an præcedat omnes operationes mentis. Sed cum ista modalis præcedat, absolute realis est.

2º sic procedit: entitas modalis ita omnino dependet a re quam modificat ut quamvis res a modo dimoveri possit, non tamen modus potest dimoveri a re quam modificat; ergo propter hanc omnimodam dependentiam dabitur minor dist. inter rem et modum quam inter rem et rem. Concedendo antecedens et negando consequentiam, eo quod alius est, sed dependentia in hoc negocio aliud est quam dist. Si igitur dist. ista modalis vere antecedit omnes operationes mentis, simpliciter dist. realis, et videtur inter extrema ex intrinsico inter se dependentia.

Quæ dist. realis apelatur dist. includentis ab incluso, qua scilicet distinguitur totum a qualibet parte sua divisive sumpta, verbi gratia compositum humanum, quod constat corpore et anima, realiter distinguitur ab anima seorsum sumpta et a corpore etiam seorsum sumpto; unum includens, aliud inclusum; illud namque quod distinguitur apelatur includens, quod includit in se illud a quo distinguitur, et hoc apelatur inclusum.

De hac ultima dist. dubitant an contenta dist. a præteritis, scilicet ad illas reducatur. Et dubitandi ratio est quod includens solum distinguitur ab incluso ratione illius partis quam dixit præter inclusam, et ita tota dist. exercetur inter partem inclusam et alteram partem quam superaddit includens.

Omissis aliorum pluribus dicendum est breviter hanc dist. includentis ab incluso esse diversam ab enumeratis præteritis, et habere hoc peculiare quod totum compositum denominet distinctum denominatione mediata, ut ipsa ab illa parte quæ distinguitur. Hæc nostra resolutio probatur ratione dubitandi superius facta: deinde cum illa pars totius quæ distinguitur ab altera sit propria integri compositi, participat totum compositum illam denominationem dist. et si immediate talis dist. non in toto compositorendeat, sed in illa parte quæ distinguitur.

Art. 3. Quotuplex sit dist. rationis

Communiter dist. rationis dividitur in dist. rationis ratiocinantis et dist. rationis ratiocinatæ, quam distinctionem admittit et explicat P. Molina 1 parte q. 28 art. 4 disp. 3 ex sententia D. T. pluribus in locis, et Suar. 5 metaphys. sect. 1 n. 4. Illam quidem agnoscunt Thomistæ quæ tribuitur a D. art. 1 et 2 in primam partem disp. 117 cap. 3 n. 8 et 9 et disp. 121 cap. 5, pro qua etiam refert Cajetanum et Canum et sic illa eam impugnat.

Ut autem videamus an hæc divisio adœquata admittenda seu rejicienda sit et in quo ejus vis consistat advertendum est duplici modo nostrum intellectum segregare dist. dist. nata quæ latet inter ea quæ a parte rei sunt idem. Primus est cum intellectus concipit objectum sub pluribus conceptibus, ita ut dist. solum exerceatur ex parte intellectus, sicut cum hic concipit Petrum dicendo ut est et ut ubi

rationẽ dat unũ obiectũ in cognitione reperiri, & similiter qđ idem obiectũ percipit duplici cognitione, quarum una sit altera clarior, licet eum recipit hẽt subiectivũ & eum eundem recipit subiectivũ fruitiuũ actuale,

2 modus ẽ quem intellectus habet eum ñ solum ex parte cognitionis, nec dum ipso sed etiam ex parte obiecti qđ licet a parte rei unum sit tn. prout obiicitur intellectui ẽ multiplex & tunc distinctio ñ solum se tenet ex parte intellectus sed etiam ex parte obiecti qª fundat in eius eminentia & virtualitate. Sig. eum recipit hẽt uno tempore quatenus ẽ aial & altero quatenus ẽ roale ubi ñ solum reperit duplex ipsum sed etiam duplex obiectum aial roale & aial licet a parte rei unum sit prout tn. obiiciuntur intellectui ss duo.

Quibus suppositis dicendum ẽ, veram esse divisionem distinctionis roñis in distinctionem roñis ratioci-nantis, & roñis ratiocinatæ. qm distinctionem communiter admittunt tam veteres qm recentiores scolastici in Commentariis eum magistro. & in 1a parte q. 13 art. 7 cum Suarez T. illam qđ docent Caiet. 1 parte q. 39 art. 2 & alios citati initio huius art. Pontius. t. 2 lib. 3 cap. 6. q. 6 art. 7. ex multis.

Et nec probatio non huius est explicandam terminos (roñis ratiocinantis & roñis ratiocinatæ,) in quarum interpretatione varietas reperitur. Legitima autem eorum ubi fundamentum ex eorum terminorum explicata est duplicem modum quem intellectus habet distinguendi ea quæ a parte rei idem sunt cum igitur intellectus sic primo modo distinguens per repetitionem conceptuum ita ut nulla sit diversitas ex parte obiecti tunc dist. dr. roñis ratiocinantis quia ab intellectu procedit ratiocinantis qª se tenet ex parte intellectus ipso, ratiocinantis est obiectum & minime se tenet ex parte obiecti propter qđ hanc distinctionem appellauit Pontius distinctionem pure roñis. at cum intellectus reperit 2o modo talis distinctio dr. roñis ratiocinatæ, roñis qª ab intellectu procedit, ratiocinatæ qª se tenet ex parte obiecti. l. rei ratiocinatæ s. cognitæ ab ipso intellectu.

Quibus explicatis pbr ẽ intellectus noster habet duplicem modum recipiendi & distinguendi ea quæ a parte rei idem sunt, sed iste modus recipiendi ẽ diversus interne qª causat diversam distinctionem. maior pbr qª noster intellectus aliquo distinctionem rerum quæ inter diversas ss potest ponere distinctionem roñis inter ea quæ idem ss. eum recipiendo bis idem obiectum eodem modo ut cum dicit, pr ẽ pr iam recipiendo diverso modo prius obscure deinde clarius ut cum recipit hẽt de postea aial roale, deinde cum fundamento in eius realitate rei potest recipere varias perfectiones illius ut cum in hẽ recipit aial & roale. Diversis hæc duplex distinctio recte explicatur nominibus iam dictis nam quæ fundat in i modo recipiendi eum tenent solum ex parte intellectus bene dr. roñis ratiocinantis & eum illa quæ fundat in 2o modo recipiendi se tenet ex parte obiecti signãt dr. roñis ratiocinatæ.

Pr. pb. Diat. ẽ hanc ẽ neargr. nullam ẽ ñ propinquam. hæc duplex distinctio admittenda qª ñ ẽ ad mittendam. probatur anti qª distinctio quæ ñ est maxime qª primus modus recipiendi ñ habet fundamentum in re secundus ẽ fun

- damentum habet id quod ... habet fundamentum in re quod de-
probat minorem illam de 1° modo suscipiendi nam de 2° res e contra quod do
suscipi bis idest subornet ut cum ... est hoc sit etiam propter passive ...
... ad illos ... in quibus predicatum est quod dicuntur a subiecto et inde ...
... occasio ... quod tantum prioris modos suscipiendi sit cum
fundamento a parte rei.

2° negando primum ... et certia negando minorem secundi ...
... et ad probationem illius in qua ... dico ... esse
intellectum ... illam reperti ... diversas ... aliarum rerum
quas cognovit diversas quod numquam negari ... hoc non est ... occa-
sionem a fundamento et eminentia ... rei quae suscipit ut distinctos
ita quod aliud est intellectum facere dist. hanc ... carum rerum quas
aliunde distinctas cognoscebat aliud ... hoc facere ... ipsius ...
... et fecunditatis quam ... intellectus habet ... quod in primo modo
suscipiendi intellectus ... habeat ab ... eminentia sicut in secundo
habet ... causae dist. ... ex parte solius
intellectus ... dist. in obiectis.

Art. 3. an dist. rois ex

explicatur alias subiectionem ...

Prima dist. rois rationum quae ... a ... inter ... aliquid reperiatur
inter perfectiones ... potest ... et illa ... ab
maximus ... dist. reali unde prima erit quae ... inter duas
... quarum una ... aliud ... modi est reperta
inter actual. et reale et haec assimilatur dist. rei a re et proprie loquendo
potest dici dist. ... a ... 2a erit illa quae ... inter
... aliquam et eius modum ... tamen ... huiusmodi
est reperta inter essentiam alicuius rei et eius existentiam quae existentia
modus quidam est ... distinctionis ... et haec assimilatur ...
de qua ... apelabamus modales. 3° erit illa quae inbenit inter for-
malitates quarum unam includit alia huiusmodi est dist. inter ...
et ... et haec assimilatur ... quae dicebatur includentis ab incluso.
2° dist. rois rationum ... sub dividitur in alias primo ... quae
... obiectivum idest est perceptus per quod ... obiecti ... repre-
sentat ut ... ... et haec dist. ... vendicat nomen
generale dist. rois rationantis et illa mensura dist. ... 2° est illa quae re-
... idest obiectum percipit ... conceptu quorum alter ... ma-
gis explicat obiectum ... modo dist. inter ... ...
haec dist. 2° apelatur a doctoribus dist. per ... implicite et explicite
... unius ... explicite ... alterius in pluribus ... dist. ...
... quod ... obiectum suscipit ... quorum alter ...
... aliquid quod alter ... exprimit ... dist. ...
ab aliquibus inter attributa divina ... inter misericordiam et iusti-
tiam nam in Deo idest dicitur iustitia et misericordia quam ...
... exprimens ... explicite misericordiam ...

licet sepi nos experimenti miseri cordia n. quis explicite cum aliis
& hec 3a dist. apelat dist. penes explicitei rōel.

Desecunda et tertia dist. ... explicata dubitant dd. an vertione
ant ad dist. rōel ratio cenare 1a ad dist. rōis ratio ci nantis ...
probabilius videt eas spectare ad dist. rōis ratio ci nantis et pro
certa 9. Dist. modo hic penes implicitud & explicitud modo perces ex
plicitas rōes semper ex parte obiti cadet pro fectio essentiali re
presentat & 2a modo se tenet ex parte intelectus & supponit
Itaque oppinantes opinantes in ar bitrant dist. penes implicitud & explicitud
1. penes explicitud rōes fir alicu lidu cuis fundamento insipere
notu q n expectat ad rōes ratiocinantes sed ad rōes ratio cinatas
R. Dicendum est has dist. fieri cuis fundamento ex potentia nulla n
esse virtualiter multiplex n explicatur sit unico nos distinctiis sed
q ipsi ceptus idem representant sed diverso modo ideo dist. istae n
sunt rōes ratio cinantis ad quas iam sequitur fieri cuis fundamento in
re ut ipsa res fundamentaliter multiplex dividat in plures
perfectio nes representatias per ceptus ut ita dist. seientis ex parte
obiectus. ... tenet. P. patiam quo ad 1m dist. & quoad
2m P. ... quia tenet docet illas dist. rōes ratio cinantes et unque
... obiectus inadequate percepiet per plures ceptus in his ... dist.
adequate ... cognoscit per quemlibet ceptus.

Art. 10. an diversi-
tas essentialis arguit dist. realem

Supponimus nanque & multi plurimis dist. ... iis liceris de
designis quae haberi possunt ad cognoscendam dist. realem & dist. rōis
Premitte significando divertitate essentialis & ducimus an ea quae di-
versitate essentiale habent debeant realiter distingui & firmat
ses articulis precedentibus ... tribuit. P. Suar. r. p. disp. 6. sect.
9. Ferrara & Fons claritatis gratia supplex diversitas essentialis dis
tinguitur ... prima est in plena qualis est illa quae reperit intrinsece
partes ex quibus integra & in plena existit surgit, ut inter alias & ...
inter formam & materiam. 2a essentialis in plena sed inter se subordi
nata qualis est illa quae reperit inter aliqua entia in plena inter se
conferentia qualis est quantitas, quantitas & qualitas ex quibus oppo
nunt oppositi formam. 3a essentialis in plena sed subordinata sicut mo
do est quae reperit inter ... & mate mat... intra se
n subordinata.

Dicendum est. Dist. essentialis in plena necessario n arguit dist. realem
Haec est notis tanto. S. illa quae dicitur tamnus i parte q. 50. art. 4.

ad primum & q. 76. art. 3 ad 4 & defendit a Ferr. lib. 1° 3 gentes cap. 24. § ad eundem entium & a P. Suar. citato n° 9 referente pro ea her-
beum capreolum & Sonzinam & alios.

Probatur qm vero animal et rationale sunt duo essentialiter & in completo di-
stinguuntur realiter q ex eo precise qd datur inter duo essentialis diversitas
in completo non debet dari distinctio realis & confirmatur ex philosophorum prologio [illegible]
sunt multiplicanda entia sine necessitate] sed nulla est necessitas mul-
tiplicandi ea que essentialiter & in completo distinguuntur q. &c.

Dicendum 2° essentialis diversitas completa & sub ordinata etiam non arguit
necessario distinctionem realem cum ista non sit expressa a nobis dd. neq. ita accepta
sicut precedens colligitur tamen ex illis quatenus absolute dicunt essentia-
lem diversitatem non arguere distinctionem realem. Probatur q. animatum preter
vivo deinde q passiones entis sicut veritas & bonitas sunt essentialiter di-
ferant ab ente & completa adhuc tamen secundum probabiliorem sententiam
cum ente identificantur.

Dicendum 3° essentialis diversitas completa & non sub ordinata necessario
etiam non arguit distinctionem realem hec cum non exprimitur a dd. & minus certa eqm
precedens tamen colligitur ex illis propterea eandem rationem. Probatur qr
ut videbimus predicamento de qualitate plures reperiuntur qualitates
essentialiter diverse completa & non sub ordinate & tamen certum non est realiter
distingui imo secundum probabilem theologorum sententiam gratia & vi-
rtus realiter non distinguuntur & essentialiter differant complete & non sub ordinate
in esse fisico & denique confirmatur animatum preterito.

Primo contra hec sic arguitur multa sunt entia essentialiter diversa in triplici
acceptione explicata que realiter distinguuntur q quelibet distinctio essentialis
arguit distinctionem realem. ans. probari poterat inductione in exemplis. Rx. conce-
do ans. & negando consequentiam formalem ad hoc q inductio necessario & legitime
inferat consequens faciendo per dicta singularia est & sicut in casu vidimus
in aliquibus singularibus ans. illud certum non est.

2° sic arguitur illa de quibus verificantur duo contradictoria non possunt esse idem re-
aliter: sed de illis que aliquomodo essentialiter differunt verificantur duo
contradictoria q non sunt idem realiter maior est certa alioquin daretur contradictio
cum esset identificatio eiusdem cum seipso. Minor probatur quia
verum est dicere animal est irrationale. rationale vero irrationale sed animal & rationale
non sunt idem: Rx. distinguendo maiorem illa de quibus a parte rei veri-
ficantur duo contradictoria non possunt esse idem realiter concedo. illa de quibus
facta distinctione per intellectum verificentur duo contradictoria non possunt esse idem
realiter nego. unde applicando ad argumentum vere sunt animal & rationale su-
mantur prout sunt [illegible] ab intellectu sed prout non sunt eius [illegible]
dem. Ad quod animadvertendum prout sunt a parte rei iuxta [illegible] non proprie
procedit argumentum sed [illegible] hoc modo, si ande sunt entitas que est animal
est irrationalis entitas que est rationale, non est irrationalis & vere primo in-beni-
est falsum 2° verum. Loquendo de eadem entitate que est in homine.

Art. II. An sit bonum signum dist[inctio]nis realis unum posse perire manente altero i. separari.

Duo signa prod[uc]ta reali hoc art. sunt examinanda. Primum est an illa quorum alterum perire potest altero permanente realiter distinguantur. Cai. 1 parte q. 28. art. 2 negat hoc indicium esse sufficiens ad dist[inctio]nem ... substituendam illud sequuntur aliqui ... magistri. ... tertio ... hoc indicium certum esse ... art. 7. ... cap. 1 dicens ... amplius si potest alterum sine altero esse non erit idem. ... doceat in eodem cap. ... dicendo ... ita interpretatur ... sequitur ... apud Suar. in primo disp. 7. sect. 2 qui huius sententiae ... a ... Scotum. Aug. magistrum Ocamum. herbeum. & alios ... communem esse ... eandem sequitur Scot. in 2° dist. 1. q. 1 ... multis ... filosofi. Dur. in primo dist. 1 q. 2 Gab. in primo dist. 1 q. 3. art. 1. P. Fons. 5 metaph. cap. 6 q. 6. sect. 1. P. Bar. 1 parte 1. 3. disp. 116. cap. 5 ex Aug. & Bernardo.

Dicendum est certum signum esse dist[inctio]nis realis unum posse perire altero permanente hanc sententiam amplector ... propter auctoritatem ... quam propter rationem sane evidentem qua ... que sic se habet. illa que ita se habent ut unum destruatur & alterum permaneat realiter distinguuntur, quia etiam illa ... realiter distinguuntur quorum unum potest perire altero permanente. ant[ecedens] demonstratur impossibile est idem simul esse & non esse sed illa quorum unum perit & alterum permanet non distinguerentur realiter simul unum esset & non esset, quod impossibile est quod non distinguantur realiter illa quorum unum perit & alterum permanet. Maior huius probationis est principium evidentissimum. minor seu sequela probatur. nam si illa quorum unum perit & alterum permanet essent idem, quod idem simul esset & non esset, patet consequentia quia si periret non esset & si maneret esset ... eius memoriae ... ostendit nam illud quod perit idem est cum se ipso antequam periret. Sed quod perit ... distinguitur ab eo quod perit quod idem ... poterat perire ... modo perit distinguitur realiter ab eo quod permanet.

Primum adversariorum ... si se habet dicunt quod illud quod perit postquam desinit esse ... non habeat entitatem distinguitur ab illo quod permanet sicut distinguitur non ens ab ente, sed antequam periret habebat entitatem non distinctam ab eo quod permanet. Sed ... si quod prae existebat distinguitur realiter postquam perit ab eo quod permanet, quia etiam distinguebatur antequam periret ... distinguebatur ab eo quod permanet quod ... perit & non perit ... simul esset.

2. effugium sic se habet. Dicunt n. nulli iuniores nostrarum cum de certa fide
illud qd perit n. desinit eẽ rõe alicuius extrinseci, nam si perit propter
aliqd extrinsecum n. habent rões gradus, explicant hoc exemplo relationis
realis quę distinguit a suo fundamento. petrus v.g. refert ut similis pa
ulo relatio requadam similitudinis. & si paulus desinat eẽ, desinit etiã
relatio quę erat in petro. hęc ratio dicunt, n. distinguit realiter a petro
q. si post maneat petrus & n. relatio illa desinit eẽ propter aliqd extrin
secum. s. propter paulum ad quem referebat petrum.
Sed q. cum dr. qd relatio perit & qd desinit eẽ rõe alicuius extrinse
ci. sic terminus ẽ qd vere contrat relationis n. perit sed tantum terminus ex
trinsecus s. paulus. s. sentire qd simul cum sa... relatio nec pe
reat si primum velit dare ex eo qd pereat terminus dum maneat relatio
n. sequitur relationem dis..., si n. secundum velit
(qd videtur affirmant isti doctores) n. effugiunt rões nostram. nam quid
interest qd pereat rõe alicuius extrinseci. s. n. dummodo pereat. si n. conti
nuat relatio nihil iam nisi & fundamentum ẽ necesse oritur dicere fundamen
tum realiter eẽ distinctum ab illo aliquid exerit & n. erit idem. iterum
q. ad manifestam distinctionem devenit.
3. effugium sic se habet. Dicunt nostras rões vim n. habere si qd perit
cum pereat secundum eẽ reale sed tantum secundum eẽ frale v.g. cum
perit relatio & manet fundamentum n. perit relatio secundum eẽ reale sed se
cundum eẽ frale. & ita nihil reale perit & consequenter rei n. ẽ & ẽ, sed c.
eẽ frale rei nẽ a parte rei distinctum ab eẽ reali nam õia quę a parte rei
sunt & de novo producunt. s. destruunt omnino realia & singularia sunt,
ut docuit Ars. 1. metaf. dicens, (actiones autem & generationes omnes cum
singularis sunt) itaque actio modo sit productiva, modo destructiva
semper terminat ad aliqd singulare & ita cum dicit qd perit frale
debet perire secundum aliqd eẽ reale & singulare. & ita in eandem
distinctionem incidunt.
Alterum signum pro distinctione reali examinandum est ẽ an unum possit sepa
rari ab altero & n. pereat arguat necessario distinctionem realem.
Dicendum ẽ illa quę ita se habent ut unum possit realiter separari
ab alio realiter distinguunt cum ista de tali philosophiã erat in eẽ t. & eux
... ex presertim m. ... dur. & Suar. citati probat
illa quę ita se habent ut unum actu separant sit ab alio realiter
distinguunt q. illa quę ita se habent ut unum possit separari ab alio
a parte rei realiter etiam distinguent ans probans n. indiget con
tra probat nam si illud qd actu ẽ separatum, realiter distinguit ab alio
etiam distinctum erat ante qm separaret nam ex eo qd separet n. minuit
q. si modo cum separatum ẽ realiter distinguit etiam ante separationem
realiter distinguebat.
Sed dices ante qm illa unio periret extrema unita erant ac proinde
destructa unione n. manent unita sed manent diversa pro quo

advertendum est quod quando dicimus unitates salvari simpliciter quae existunt in hoc
quod aliquo sint convincta, quae unitas dicitur unitas continuationis seu conti-
nuationis cum quia unitate stante diversitas in partibus illarum rerum
quae uniuntur, ipso simul habent unitatem continuationis et distin-
ctionem identitatis, antequam igitur unio fieret erant ille essentie una et eadem
in genere continuationis et continuitatis, at dum unio destruitur deperdunt
hanc unitatem et manent separate; nos solum agebamus de distinctione quae inter
partes reales quae simul possunt esse cum unitate continuationis, nam bra-
chium unitum est cum manu et unum unitate continuationis et non distinctum
est a toto distinctione diversitatis realis, de quo plura in philosophia.

Art. 12 Satisfit argumentis

contra dicta.

Primum argumentum sic se habet: animal quod est in equo est quid separatum ab
animali quod est in petro, omnino potest seipso ratione materiae, et tamen distinguitur re
a rationali quod significatur ordinatur articulo precedente, nos certam maiorem
at minor probatur, nam petrus et bucefalus habent unitatem generi-
cam, dicitur deveniunt convenire in natura superiori animalis. Respondetur negando
minorem, et ad probationem respondetur illum dicendum est aliud esse hoc animal quod
est in Bucefalo, et in petro aliud idest animalis in communi sumptum, animal
quod est in equo distinguitur realiter ab animali quod est in petro eodem
numero est scilicet singularitate in qua fundatur distinctio realis inter
Bucefalum et petrum, at vero animalis in communi abstracta a singularitate
eadem est utrobique quia solum dicit predicatum commune, dicimus ideo debent tenuissi-
ma ad communi est homini et equo. Ad 2um dicitur quod homo et equus habent unitatem gene-
ricam si loquamur de illis secundum realitates, habent quidem
unitatem genericam habent propriam gradus animalis, sed ista unitas
a parte rei est multiplex pro multitudine singularium, ut supra dicebatur,
sicut haec unitas est multiplex ita animalis prout in singularibus
est identificatum etiam est multiplex.

2um argumentum est petrus cum senex est non distinguitur a se ipso prout erat
in fante, tamen plures partes perierunt, aliis manentibus quae
est sufficiens ad distinctionem realem, unum posse perire alio manen-
te. Respondetur petrus senex non distinguitur realiter a se ipso infante moraliter
loquendo bene, in fisice et rigorose, quia ad identitatem materia-
m moralem sufficit existimatio moralis quae non dependet a fisica
mutatione sed ab aliis conditionibus quas attendunt homines s. quod illae
partes succedant loco amissarum et cum aliis uniantur saltem quo-
dam morali unione et existimatione et suscipiunt ... clarum
est fisice loquendo petrus senex alius est ab infante, saltem se-
cundum aliquas partes quae quidem in illo erant in fante &c

dependit ꝗ non reparatione caloris naturalis in eis etc.
Rx. calor qui e in ferro candente cum in toto sit e [illegible] ratione cuius naturam
reddet non distinguitur ab eo ipso cum diminuitur tamen intensive e non ꝗ non
dicimus ferrum habere alium calorem sed. sic e quod caloris gradus aliqui
quę partes perierunt a suis manentibus ꝗ predictum signum non e suffi-
ciens ad distinctionem realem. Caeterum aetatis existimat principium non vnam
solum ficari in hoc argumento. Frons (neque detiam verum uniuersaliter
quod re[illegible] distinguatur realiter a [illegible] ut manifeste est in ca-
lore remisso qui non distinguitur realiter a seipso prius intenso.
Respondendum tamen e ad argumentum caloris remissio non consistere in multiplicatione
pluribus partium eius dum caloris in eadem parte subiecti secundum proba-
bilem sententiam (de qua nos libris de generatione.) & cum in hac
sententia remissio illius fiat per destructionem aliquarum par-
tium bene calor remissus distinctus e realiter a se intenso secundum
reliquas partes nempe. secundum illas quę deperditę sunt.
4. argumentum. obiici solet desumptum ab actu libero Dei quo voluit
creare uniuersum. nam iste ponitur si est in deo & tamen non distinguitur re
aliter ab ipso deo sed hic res teologica e & inter quas theologis disputa-
tur forte difficilima ideoque illi superseden dum esse videatur pater. Scoti
t 2. metaf. disp. 30. sectionem tertiam nonam breuiter sciarandum liberum
in Deo esse posse aliquid creare possibilium super adrum eternę di
uinę sed solum dicere voluntatem diuinam & eius actum necessarium
simul cum positione. l. remotione creaturę quando voluit. l. noluit
diuina voluntas de quo plura inter theologias.

Art.º 13. an dentur alia signa ad distinctionem realem.

Alia signa proponuntur a doctoribus pro distinctione reali breuiter exami
nanda de quibus Aris. 7. topicorum. cap. 1. citato.
Alterum signum exibetur pro distinctione reali & assignatum a doctoribus e quando
aliqua duo ita se habent ut diuersis actionibus producantur & di
uersis corruptionibus desinant esse hoc signum tradit Aris. 4 metaf. te.
3. & ibidem tantus. T. & Tromberti. apud fons. 5 metaf. cap. 1. idem
quod habet. Suar. 5 metaf. [illegible] 15. quod expressius confirmauit Aris. 7 topicorum
cap. 1. loco. 7. dicens (nam quęcumque sunt simpliciter eadem eorum ge
neratione eorum et corruptiones eędem).
Dicendum e hoc signum certum e sed inutile nisi ad primum reducatur
prima pars huius conclusionis probatur tum a ueritate altera tum vero quia ut dice-
bimus in [illegible] actiones multiplicantur pro multitudine
terminorum seu effectuum qui producuntur eo quod actio e via ad terminum me
dia qua fit effectus cui quo ipsa actio recipitur unde cum plures
actiones fuerint etiam plures sunt termini & si terminus eadem e ergo actio
eius idem ergo terminus erit.

[illegible] non signum est inutile si [illegible] reducatur ad orinum, nam multitudo actio num colligitur ex multitudine terminorum & multitudo terminorum colligitur ex multitudine actionum & ita committitur circulus vitiosus ni recurramus ad aliquod signum de separatione. 2. dissimilis ratione unius alterius per manente nam eo modo probatur terminum sane non esse duplicem ad di versas [illegible] proter actionem unam. 1. terminum posse perire alterius actione 2° [illegible] permanentibus.

2° sincera [illegible] non approbat hoc signum & multis impugnat ad-quorum solutionem advertendae duplex limitatio quam [illegible] Suar. afferre pro hoc indicio. Primo illud est intelligendum de actionibus quae efficiunt [illegible] aliter in primo nisi non de illis quas possunt adquirere variis temporibus. 2° illud etiam intelligendum est de actionibus provenientibus agentibus naturalibus, non de Deo super naturaliter operante.

Quibus adnotatis 1° sin. arguitur: anima rationalis diversa actione modo fit ab ea qua primo creata est & tamen est eadem anima ex diversitate actionum non recte colligitur diversitas terminorum seu effectuum. Resp. ne gando ant. nam eadem actio est qua modo conservatur anima & illa qua primo producta fuit loquendo de entitate actionis dum [illegible] respectu [illegible] conservatio seu 2a actio denotat primam actionem praecessisse in termino praecedente quod non denotat prima creatione.

2° sic arguitur: equus [illegible] primo producitur fit diversa actione ab ea qua postea conservatur quod patet quia tunc primo fit simul ab alio equo & a Deo causa universali producitur cum vero postea conservatur a solo Deo dependet deinde cum variatur causa creat. variatur & actio dup plici igitur actione primo fit & postea conservatur & tamen idem equus. Resp. concedendo ant. sed nihil contra signum arguit propter primam limitationem.

3° quia per Dominum actione producitur ab ea per quam [illegible] verum producitur in resurrectione quia diversitas in actione non arguit debet [illegible] terminorum. Resp. concedendo ant. & nihil contra signum propter secun dam limitationem ex Suar. [illegible].

4 arguitur sin. passiones dicitur eadem actione fiunt qua fit ipsa anima & tamen distinctae sunt & diversae ab illa quia non est sufficiens signum praedictum ad distinctionem realem. Resp. negando ant. nam aliud est simultate produci aliud produci eadem actione passiones igitur animae simul produ cuntur cum ipsa anima sed tamen diversis actionibus eo quod distinctae sint entitates ab ipsa anima.

Alterum signum pro dist. reali est quando aliqua duo se habent ut [illegible] producens & productum, [illegible] causa & effectus [illegible] [illegible]

distinguunt hoc signum aprobat sanctus T. 1ª parte q. 28 art. primo ad 3 & q. 41 art. 4 ubi caeteri teologi & P. Bal. disp. 163 cap. 2 & Suar. citatus n.º 23 & Font. s. ha[ec] tamen signum duplici limitatione concedendum est 1ª quod illud quod producit vere & realiter producat .n. secundum nostrum modum intelligendi unde divinus intellectus non distinguitur ab eius intellectione quia non vere & realiter intellectio divina producitur ab intellectu Dei sed solum iuxta nostrum intelligendi modum. 2ª limitatione signum hoc procedere inter producens & productum naturaliter nam 3ª parte in materia de eucaristia probabilis opinio fert non implicare producens non distingui a producto.

Quibus limitationibus adhibitis hoc signum tamquam certum ad distinctionem realem admittendum est propter ipsius auctoritatem teologorum in locis citatis & filosoforum cum Aristotele 5 metaphysicae cap. 5 dicente relationem realem inter causam & effectum quae non ponerentur nisi distincte realiter esset inter illa. Hoc quia probatur quia si productum esset idem cum producente & effectus cum causa non esset necessaria productio cum ex eo quod daret producens daret & productum. Confirmatur quia producens dat esse producto & productum accipit esse a producente idem autem non potest sibimet dare esse & a se ipso accipere esse.

Alterum signum assignat Fons. citato s. inter ea quae sunt diversa supposita sicut petrus & paulus dari distinctionem realem quod illi late explicat & res certa est. Si ad eius probationem longa opus sit disputatione in quo constitutum sit suppositum quod non est huius loci.

Alterum signum statuunt iuniores s. inter ea de quibus a parte rei possunt verificari duo contradictoria dari distinctionem realem quod signum probandum est ut certissimum quod ab Aristotele traditum est in illo principio (impossibile est idem simul esse et non esse) at non saepe probabile est cum de contradictoriis fiat sermo.

Ultimum signum dat ipse tendens alia tria signa assignata a iunioribus primum illa distingui realiter quae simul in diversis locis existunt. 2 ea distingui realiter quae accipiunt qualitates contrarias in gradibus intensis s. summum calorem & summam frigiditatem. 3 ea distingui realiter quae diversis motibus agitantur quae omnia signa vera sunt de eorum in probatione agetur propriis locis in quibus ad notabimus aliquas limitationes eorum intelligentia.

Art. 14 Quot signa dentur ad distinctionem rationis

Fundamenta quibus intellectus noster invenit ut faciat distinctionem rationis multum valent ad eam discernendam ideo breviter in hoc art. de his fundamentis disserendum est.

Dist. rõis ratiocinantis duplex ẽ ex dictis altera quæ intrat in repetitione eorundem conceptuum repraesentantium a mili modo idem objectum, altera quæ stat in repetitione eorundem conceptuum diverso modo repraesentantium obj.

In hoc genere duplici dist.ⁿⁱˢ rõis ratiocinantis datur duplex fundamentum alterum intrinsecum & quasi immediatum, alterum extrinsecum & remotum. intrinsecum & immediatum ẽ in primo genere dist.ⁿⁱˢ ipsa natura intellectus quæ apta ẽ ad repetendos eosdem de obiecto plures conceptus attendendum ẽ species quas intellectus habet claram rerum ad similitudinem quarum dividit idem obiectum in plura per solam iterationem eorum ita sentiunt D. Scoti. in 2º genere dist.ⁿⁱˢ intrinsecum fundamentum ẽ ipsa natura intellectus limitata quæ non potest primo cognitione seu habitu totum ex haurire & cognoscere & simul multiplicitatem & fecunditatem prædicatorum essentialium rei ex quibus provenit quod intellectus primo conceptu confuse tendit in totum objectum & deinde aliorum cognoscit idem objectum expressiori conceptu extrinsecum seu remotum fundamentum idem ẽ quod in primo gradu quæ dicta tradunt ab eisdem DD Gamarina a 1º Scott. & Bok.

Probatio huius doctrinæ quo ad fundamenta intrinseca ex eo colligitur quia si intellectus non haberet infinitum actualitatem & medio hoc perfectissime cognosceret quidquid ẽ in obiecto neque haberet repetere conceptus neque eorundem repetitione indigeret deinde quo ad fundamenta extrinseca dissentio inter DD an semper necessaria sint P. Bucc. citatus ut supra videbamus afirmat ab intellectu nullam dist.ᵉᵐ fieri nisi habitu ali quo fundamento ex parte rei. P. Suar. admittit fundamentum extrinsecum in dist. rõis ratiocinante cum sit ẽ necessarium in dist. rõis ratiocinantis saltem in primo gradu. ad quod respondendum regulariter loquendo semper intellectum nostrum has dist.ⁿ rõis efficere cum fundamento seu occasione ex parte rei absolute in in primo gradu dist.ⁿⁱˢ quæ fit per repetitionem similium conceptuum necessarium non ẽ fundamentum ex parte rei contra a mera voluntate nostra procedere potest quod intellectus bis repetat eundem conceptum sine occasione desumpta ex parte rei.

Ex quibus Primum colligitur indicium habendum ad cognoscendam dist.ᵉᵐ rõis quod si igitur aliqua ita sehabent ut intercella nullum reperiatur signum ex traditis pro dist.ⁿᵉ reali tunc ẽ sola ratione dist. deinde si ita sehabeat dist.ᵒ rõis ut aliquo modo redundet in ipsa obiecta distinguentur rõe ratiocinata. Sin vero teneat ex parte intellectus distinguentur rõe ratiocinante contra 1º dicta.

Primum quod colligitur ẽ a quo intellectu fiat dist.ᵒ rõis in primis non procedit ab intellectu divino huius actus unus ẽ & simplicissimus & Primo intuitu explicite quidquid ẽ in quolibet obiecto comprehendit deinde ab intellectu angelico bene potest procedere primus gradus dist.ⁿⁱˢ rõis quia bene potest angelus repetere eundem actum cum idem obiectum 2ª gradus dist. rõis ratiocinantis non procedit ab angelico intellectu cum illo obiecto quorum species perfectas habet qualia sunt obiecta naturalia bene cum obiecta supernaturalia quæ aliquo modo 4 ex naturalis superant potentiam intellectivam angelorum ab intellectu autem humano propter fundamenta iam explicata utraque dist.ᵒ rõis procedere potest.

D. Aliter dist. rõis rationis ratio cinans. enim habet fundamentum intrinsecum in nostro intellectu qui non valet est perfectiones alicuius obiecti perfecte percipere

& ita per partes & inadequatos conceptus illas percipit cum fundamento in ipsa fecunditate & cum realitate ipsius obiecti quod in partes abin[te]llectu dividit.
Dubitant etiam DD in hoc genere dist.^ta an etiam intellectus noster indigeat aliqua occasione ex parte in illis obiectis inquibus ille perfectiones distinguuntur realiter ad hoc ut eas etiam distinguat in illo obiecto quod percipit & per rationes distinguit & omissis alio[rum] plausus. Pro regula tener loquendo ita accidere n[on] tn. ee simpliciter necessarium, sufficit [e]nim ut lentus noster limitatio & fecunditas obiecti & atendere ad varias operationes quas ipsum obiectum exercet in re.
Denique ex dictis colligitur commodo sit cognoscenda hac dist.^o rationis ratiocinate & interqua sit reddenda & a quo intellectu procedat.

Art.^s ultimus satisfit
aliquibus dubijs.

Inter scriptores usurpantur aliqui t[er]mini circa dist.^{ne} rationis quorum intelligentia necessaria est. Ea igitur quae rone distinguuntur dicuntur distingui formaliter formalissime essentialiter, secundum def.^{nem} et ex natura rei et vero loqui me & proprie usurpentur ipsi t[ermi]ni advertendum est primum t[ermi]num s. formaliter duppliciter accipi posse primo quod formaliter significet & connotet dist.^m illam quae provenit a forma intellectus s. a cognitione & in hac acceptione omnia quae distinguuntur rone possunt dici distingui formaliter. 2.º significat & connotat dist.^m quae reperitur inter gradus essentiales quae formaliter componunt essentiam alicuius entis & tunc n[on] omnia quae distinguuntur rone dicuntur distincta formaliter sed ea quae distinguuntur rone ratiocinata sicut a[n]i[m]al & r[ati]onale nam in hoc sensu dist.^o rationis ratiocinantis non dr. formalis sed formalissima. L. pure formalis notavit Pr Font. t.^o 2. lib. 9. cap. 6. q.^o 6. sect.^e 2.
Deinde advertendum est ipsum t[ermi]num essentialiter etiam n[on] competere quibuscumque distinctio nibus rationis sed solum distinctioni rationis ratiocinatae quae reperitur inter formalitates essentialiter diversas quarum qualibet dicit aliquid essentiale & intrinsecum, aliquid n[on] dicit altera.
Denique reliqui t[ermi]ni secundum def.^{nem} & natura[m] rei solum deserviunt dist.^{ni} rationis ratiocinatae videatur Sanctus T. a mens. lect.^e 6. nam ea quae distinguuntur ratione ratiocinata distinguuntur secundum def.^{nem} quia distinguuntur essentialiter & etiam distinguuntur ex natura rei id est cum fundamento in ipsa natura rei & quando asseritur ea quae distinguuntur rone distingui def.^{ne} ibi def.^o n[on] sumitur pro intellectione seu rone ratiocinante sed pro essentia rei & rone ratiocinata.
Hic a DD disputari solet an illa entitas unque distinguibilis et plures res petens ad diversos t[ermi]nos realiter distinctos, nempe effectus quos potest recipere & efficere an singum illa entitas secundum illos rationes petens dicatur distincta ratione ratiocinata & essentialiter. L. tantum virtute formaliter & penes implicitum et explicitum & ponitur exemplum in intellectu nostro considerato in ordine ad plures effectus seu actus quos potest efficere in materia prima considerata in ordine ad plures formas quas potest recipere.

... dubio in hoc loco plane satis faciendum est quod tangit de verbis materias in propriis locis examinandas unde generaliter respondendum est illam entitatem secundum alios respectus esse regulandam iuxta doctrinam generalem et radicalem cum sic talis respectus ita se habeant ut ad invicem et essentialiter includant solum est excedenda distinctio ... et generaliter implicitum de explicitum sicut includant et ... ex natura rei ... distinguunt ... seu essentialiter ... ratio ei nam videatur ... Fons. ... Sect. ... & ... Suar. ... Disp. 6. sect. 9 n. 17. ... in exagogem Porfirij fenicei. Proemialia dubia ... de inscriptione lib.

COMMENTARij

IN EXAGOGEM

PORFIRIJ FENICEI.

PRoœMialiadubia

.1. deincriptione

lib. i.

... ultimatum ... proemialibus quaestionibus ... ex alienis quas ab aliis scientiis ... debuerunt propter ... metaphisica ... ut pars logica ab omnibus

doctoribus agnoscit quod introductio est ad Aristotelis praedicamenta, scribit librum istum Isagoges, id est introductio de quinque praedicabilibus eo quod illi ordinent ad praedicamenta Aristotelis, et in illis plura notant quibus quasi introducimur ad percipiendum Aristotelis praedicamenta.

Secundum de auctore

Fuit huius operis auctor Porfirius natione Tyrius, vixit anno 300. Et constantinopoli [illegible] illud quod dicavit Chrysaorio Romano Patricio, quem discipulum habuit, et ab eo rogatus in lucem illud edidit ut facilius percipere Aristotelis libros. Et fuit auctor iste Arrianorum labe infectus acerrimus existens christianae religionis oppugnator, quem Gregorius Nazianzenus et Augustinus et Hieronimus scripsere, [illegible] personam. Porfirius Aristotelis in hoc opere in academiis catholicis publice exponitur. [illegible] Aristotelis, nam ea quae in hoc opere tradit potius aristotelica sunt quam sua, desumpsit ex metaphysicorum lib. 5. cap. 3. et ex lib. 1. Topicorum.

ut pote

Tertium de obiecto

Huic dubio aplicanda est doctrina examinata a nobis in 2 proemiali iuxta ibi dicta, dicendum est voces esse obiectum per accidens proximum, res vero per accidens remotum, et obiectum per se esse triplicem intellectus operationem, secundum voces distinguibiliorem. Itaque si contemplaveris hunc librum quatenus traditur a proprio eius auctore, quinque praedicabilia s. genus, species, differentia, proprium, accidens, si tamen illum consideres traditum a doctoribus commentatoribus, solum obiectum illius sunt quinque praedicabilia ad enam praedicabile seu universale in communi.

Quartum dubium de necessitate et ordine

Communis scola hanc Isagogen Porfirii necessariam utilem et recti dispositam agnoscit eiusque necessitas et utilitas ex eo stat quod praedicabilia a parte praedicamentorum sita maxime conducunt ad eorum intelligentiam, recta vero dispositio huius operis ex eo cognoscitur quod a nullo doctorum improbata est.

Expositio capitis

Hoc opus Porfirii varie interpretes dividunt, alii enim quinque, alii sex, alii septem capita agnoscunt, sed quamvis capitum sit varietas idem recognoscitur. Textum nam proemium aliqui cognoscunt tanquam primum caput, alii vero solum proemium, deinde ultimum caput ut pote perspicuum a nullis explicatur. Ideo eius interpretatio ad singula capita pervenimus; de aliis dicimus quod si proemium tanquam proprium caput agnoscatur, nec non et ultimum septem erunt huius libri capita, quibus omnibus ordine enumerandi sunt.

In primo igitur capite quod etiam proemium est quatuor praestat Porfirius. Primo reddit rationem ob quam aggrediatur hoc opus, quia s. utilissimum est ad praedicamenta Aristotelis. 2° proponit quid in hoc libro facturus sit, scilicet [illegible] quae difficiliores quae [illegible] spectant ad universali in communi. 3° reddit rationem quare has quaestiones omittat, quia s. reputat difficiliores et dignas maiori ingenio quam suum est. 4° fatetur se in his quibus tractaturus Aristotelicam doctrinam iuxta mentem antiquorum intersperserunt porfirium peripateticorum.

Q.° 5. De universali in communi

In hac q.e antequam descendamus ad singula predicabilia examinanda, & illa p̄ficabiliter quas omisas fecit Porfirius & simul expendamus alia ex pertinentia ad naturam universalis in communi.

Art.° 1 quotuplex sit acceptio universalis.

Ut auferatur equivocatio, varias acceptiones & significationes huius vocis universale in quibus vimus ut propter inveniam de illa quae nostras existimamus. Primo universale aliud e complexum, aliud incomplexum, de 1.° egit Ar. in 1.° posteriorum cap. 5. & 7. & 5.° metaf. cap. 1. significatque propositiones universales continentes veritatem complexam & apellari potest hoc universale universale in enunciando quatenus veritatem importat universalem pluribus convenientem ut si dicas omnis homo est animal, quod libet est l. non est.

Deinde universale incomplexum e multiplex quod ex communi filosoforum sententia ad triplex reducitur. D. Tom. 1.° 2. lib. 5. cap. 23. q. 1. scilicet e universale igitur incomplexum quod simpliciter & incomplexam naturam importat aliud dicitur universale in causando huiusmodi sunt causae illae quae dicuntur ordinem ad plures effectus quos causare possunt in aliquo genere causae inter quas Deus hoc nomen sibi vendicavit ut pote absolute universalis in causando quia in omni genere causae in qua est involvitur in perfectio primo omnes procedunt: effectus aliud universale incomplexum. Tr. universale in significando seu representando huiusmodi sunt voces & conceptus qui representant l. significant aliquam naturam pluribus communem sicut hae voces. homo animal substantia & similes & consequenter conceptus his vocibus correspondentes. ultimum universale incomplexum e universale in essendo seu essendo & communi pro natura illa quae vere pluribus communis est & de illis predicatur significatque vocibus & conceptibus quos universales apellavimus.

Non igitur dubium est utrum detur universale complexum neque an detur universale in 1.° & 2.° acceptione sed tota controversia e de universali in 3.° acceptione s. in essendo & predicando in quo ut clarius procedatur praeveniendus e Averrois error existimantis unum eundem intellectum residere in omnibus hominibus illumque esse universale unde ut equivocatio haec de medio tollatur ultimum universale iterum subdividitur a Tol. q. 1. de universalibus & a Rubio ibidem universali in essendo & universali in predicando universale in essendo accipitur pro illa natura quae cum una esset quantitate eadem tamen una in multis reperiretur ut in exemplo allato volebat Averrois quae quidem acceptio creditur

creaturas, ita ultima et universale et in predicando auxiliis praecilla natura quae una e a parte rei et communis pluribus per praedicationem et an ipso deo articulo sequentis anni erabit

A.^{us} 2. An detur uni
versale in predicando

Prima sententia in hac difficultate e heracliti et aliorum philosophorum apud arist. 3 de celo cap. 1 negantium dari aliquam naturam universalem imo neque scepticum aut voces. illorum fundamentum erat quod quidquid in rerum manet aeque modo voces sunt modo sceptis modo res ipsae sederent singulare quidem et diversum in universum inse nuni et fluxu sunt sequentia quae e medio tollebant scientias cum illa a deo nihil de universalibus.

Prima haec sententia tanquam falsa reiicienda et ad illius fundamentum e dicendum verum esse diversitatem existentia in rerum natura est quid est singularis sed cum hoc spatio reperiri in ipsis rebus aliquas rationes quas intellectus abstrahit et universales reddit modo quo explicando et de his rebus universalibus quae aeternae et invariabiles scientiis habent.

2^a sententia e nominalium maxime Ocami asserentium dari quidem voces et sceptus universales non tamen naturam realem quae sit universalis in praedicando. inter reliquos explicuit hanc sententiam gab. in 1 dist. 2 q. 7 et 8 et asserit non dari universale in predicando quia aut sit aliquid vere existens posse ita dari per intellectum illum fingentem si dat non dicebamus. deinde omnis probat hoc quia quidquid existit singulare e sed intellectus cum cognoscit obtinet illud si mutat quod ex singulari non efficit universale nisi fingat. deinde docet sceptus et voces .1. inter singularia entia sint posse dici universales in repraesentando non quia repraesentent aliquam naturam com sed quia praesentant plura singularia vage et indeterminate.

2^a haec sententia eriam e falsa et ad 1^m fundamentum illius dicendo e maior et minor et contra negat quod abstrahentium non mentiatur. neque ex eo quod intellectus abstrahit hac natura com sequitur quod fingat. ad 2^m de vocibus et sceptibus dicendum e in signis dici comunes et sceptus universales sunt repraesentant naturam universalem ex eo tantum quod repraesentarent plura singularia vage et indeterminate nam ab hac significatione potius equivocatio se quiverent quam universalitatem.

3^a haec sententia nominalium confirmari solet autoritate Ar.^s qui 7 metaf. cap. 13 multis probat universalem non esse substantiam dicens. licet alias traque considerantibus pro nihil eorum quae universaliter existunt substantiam esse neque significare hoc aliquid sed tales. ad quod dicendum e Ar.^s in hoc loco et in similibus solet velle universalitatem dice re aliquid substantiale vera liter distinctum a singularibus quod sane

veritate.

3.° sententia inter DD. Cois asserit dari naturas universales veras et positivas in praedicando quae quidem est sententia verissima et adeo quae inter DD. recepta ut superfluum sit eam auctoritate comprobare, et pro reliquis testimoniis valeat unum Ar. 1.° lib. peri. cap. 1. dicentis: quoniam autem haec quidem rerum universalia illi vero singularia, dico autem universale quod in pluribus praedicari natum est, singulare vero quod non ut haec quidem est universalium et alia vero eorum quae sunt singularia.

Primo probatur haec sententia: entia realia quae a parte rei dantur habentia inter se aliquam convenientiam et haec non tantum penes nomen et deceptum quod debet esse in aliquo ente vere reali com. et universali. maior est certa, non vere homines conveniunt inter se et homines, et qui magis conveniunt inter se quam homo et lapides. minor etiam constat quod etiam si non darentur voces neque species repraesentantes istam convenientiam vere homines inter se convenirent et ipsi homines quod habent aliquid com. et reale quod de illis praedicari potest et sic universale in praedicando.

2.° probatur multae praedicationes non fiunt in vocibus in sensu vero in quibus praedicatur aliquid commune id si hoc com. esset tantum penes voces et conceptus talis praedicatio non esset falsa quod illud com. quod praedicatur non vox aut species id aliquid ex parte rei per voces et species repraesentatum hoc autem est universale in praedicando.

3.° probatur quod medicinae quae est scientia versatur circa haec et mutatur de aliquo singulari ut docet Ar. 1.° lib. metaf. cap. 1. id de rebus com. dubiis hominibus deinde non agit de ipsa scientia ut suppono hoc quod dantur naturae universales circa quas scientia versentur istae ergo universale in praedicando.

Art. 3. Quidnam sit universale in praedicando

ex variis definitionibus quas Ar. tradit multas in locis pronuntiat universales explicanda quas tamen inter praecessit ad mittit a nobis eligenda erit et efficienda def.° apta ad explicandam naturam universalis in praedicando Ar. 1.° peri. cap. 5. sic definit universale. dico autem universale quod in pluribus praedicari natum est et 7 metaf. tex. 45. hoc n. dr. universale quod pluribus natum est inesse et 1 posteriorum cap. 10 docet universale nec sacro deinde est unum et sm. nomine id est sed non solum secundum vocem sed etiam secundum vocis significatum Ar. sequitur com. interpretum maxime Scotus I. qui si loco fuit in lokes universa

pluat preserit i porerio rat Lect 9.

Ex quibus locis desexpositores colligunt ad naturam universalis duo peti. Primum qd sit unum 2m qd sit aptum ut de multis predicetur unde naturalitty que habuerint unitatem non solum in nomine & in voce sed in re scilicet formali & essentiali & insuper habuerit aptitudinem ut sint in multis de quibus predicentur tales naturae universales erunt.

In quibus dubiis aliquando ubi fundant. Primum est an equivoca & analoga reiicienda sint a natura universalis de equivocis ex professo est sententia sancti Th. 4 metaf. cap 2 & 1 criticorum cap 6. secundum sm Scoti sententiam equivoca reijcienda erunt a natura universalis quia eorum signa habent unitatem in re. sed sm in nomine de analogis idem docuit Aris. 4 metaf. cap 2. i poren cap 6 quia analoga aliquomodo habeant unitatem in re illa m. habent ad mixtam cum diversitate & Aris 7 metaf cap 3 & 4 dicat ens, & bonum esse maxime universalia cum m. analoga sint. Respondendum est Aris. sm esse ut notavit Th. q 1. similiter analoga & transcendentia esse universalia secundum quid & imperfecte non vero perfecte & absolute itaut dicant naturam talem unam & aptam predicari de pluribus ut potest esse genus. l. species aut aliud ex universalibus.

2m dubium est inter sed an complexa reijcienda sint a natura universalis 1. Dub. ut ille excludit quia non habent unitatem in nomine sed sm in re signa nam multis Tris & vocibus significant ad qd dubium dicendum est voces complexas aliqdo importare rem totam ci natura per signum singulare ut cum dr. hic ho & tunc natura importa ta per ipsum complexum singularitatem & non cois. aliqdo vero per voces complexas de plex natura universalis affert ut sdicas bial roale & tunc nulla est. ergo qm complexa a natura universalis reijciant.

Ultimum dubium est inter sed an entia per accidens reijciant a natura universalis ad qd dubium ad convertendum est ex metaf. lib. 5 cap 7. ens ab Aris. dividi in ens per se & in ens per accidens. de quo dicit Lare in metaf. modo hudi minerbu. illud dr. ens per se qd dicit unam naturam integram & per fectam sicut ho aut leo ens vero per accidens qd stat ex pluribus entibus imperfectis quorum qd liber dicit naturam integram per se v.g. serbus lapidum. ad 2 igit Th. 2 metaf. lib 5. cap. 23 q 1. certum i aterit entibus per accidens imperfecte convenire ratione universalitatis sed in hoc negotio mihi dicendum videtur non aliqdo ... per accidens congregationem pluriam entium singularium si ut acerbus horum lapidum aliqdo dicit

ut multitudo hominum in ... concordes & demum entia per accidens possunt dicere unam rem abstractam a pluribus entibus per accidens. v.g.

ex pbl. abstracto ab oibꝫ rebꝫ publicis in ? q̄ue aucupio se eius plerandens sm̄ e multo nō singularius in summa l̄ mulsi nā unibersaliuꝫ in certia dicit unaꝫ naturaꝫ unibersaleꝫ unaꝫ ꝫ aptaꝫ predi cari de pluribꝫ

Art 4 an unibersa-

les naturę existant separatę a singularibꝫ.

Platonica sententia qua Ars. platoni attribuit multis in locis precipue i metaꝫ cap 56 & 7 metaf. cap. 19. redit ad hanc celebreꝫ. fuit q̄ Platonis sententia dari naturas quasdaꝫ substantiales eternas & immobiles a singularibꝫ realiter separatas & has eē unibersales huius fundamenta q̄ referam refutata ab Ars.

Dicendum ē absurdaē platonis sententia ponentis naturas uniuersales a singularibꝫ separatas ita sentiunt coēs Teolog. & filosof. ꝫ primo efficaciter probatur nā istę unibersales naturę cum habeant eē distinctuꝫ a Deo debent eē create. a proinde producę sed procuratio ñ. terminat. nisi ad aliqd singulare et existens q̄ istę naturę sint singulares & existentes. 2º q̄ aliq. h. unibersalis. l. ē eiusdeꝫ speciei hī singularis l. ñ sic eiusdeꝫ speciei q̄ conueniunt in roē hominis q̄ dar alia ꝫ natura coīs & de hac iteruꝫ ideꝫ pero & sic in infinitꝫ procedemus & dicatis eē eiusdeꝫ speciei sed diuersę q̄ illa ñ. ñ predicabile de hō singulari. hęc ē Aris. ē sicut & aliq̄ quas idꝫ subijciam in refutatione fundamentoruꝫ Platonis.

Primuꝫ Platonis fundamentuꝫ fuit certuꝫ ē in hoibꝫ reperiri scientias aliquoruꝫ obiectoruꝫ sꝫ hęc obtⁿ de quibꝫ scientię habent ñ ponunt eē singularia q̄ necessariuꝫ ē ponere naturas unibersales eternas & incorruptibiles de quibꝫ istę scientię habeant. Ars. respondet ñ posse haberi scientiaꝫ de aliquo obto nisi ipsuꝫ met obtuꝫ cognoscat ñ ō filosofi illius aliud diuinuꝫ percipiat q̄ unibersales naturę de quibꝫ habent scientię ñ debent eē diuinę & separatę realiter a singularibꝫ quoruꝫ predicata eniciata cognoscere intendimus 2º respondet ex hac sententia platonis sequi ñ soluꝫ ponendas eē separatas unibersales naturas substantiales sed etiaꝫ accidentales imo negationes unibersales cuꝫ etiaꝫ scientię habeant de accidentibꝫ & negationibꝫ ponunt q̄ scientię haberi de naturis unibersalibꝫ abstractis a singularibꝫ ñ realiter ut uult Plato sed per intellectuꝫ

2m. fundamentuꝫ Platonis. agentia ō operant et producunt i fectus sibi similes debent habere exemplaria quę imitentur & ad quę attendant ut ita producant effectus similes sed istę naturę unibersales a singularibꝫ separatę sꝫ quę exerceant hoc munus exemplariuꝫ q̄ necessariuꝫ ē illas admittere. Respondet Ars. agentia naturalia qdo producunt effectus sibi similes ñ attendunt ad exemplar distinctum a se sed ex eo qd eoruꝫ natura talis sit producunt effectuꝫ

tibi similes naturam exemplaria ista prerequiruntur ad opera artificialia & ad operationes liberas natura illa universales intuitibiles naturam artifices in sua mente habent ideas & exemplaria arte factorum.

3. fundamentum platonis est ad effectus producendos necessarium est ut presupponantur causae a quibus producantur istae autem causae nullae aliae esse possunt nisi universales naturae quae admittendae sunt ad hoc munus & sic respondeat platoni effectus hos produci ab aliis naturis singularibus preexistentibus 3.º est quod saepe effectus singulares producuntur quorum non datur aliqua causa singularis quae tunc recurrendum est ad has naturas universales. Respondet Aris. hos munus non posse prestari ab his universalibus naturis cum a Platone ponantur eternae & immobiles naturae. si eternae cum causae naturales sint & necessariae semper produxissent & producerent effectus & cum ponantur immobiles in capaces erunt actionis & mutationis per quam producant effectus. Ergo effectus singulares a causis singularibus produntur quae si interdum deficiant Deus universalis autor supplet talem defectum iuxta dicenda in filosofia.

Non desunt ex nobiles qui Platonem liberare intendant ab isto errore aliqui quod existimant falso ab Aris. adscriptum esse sententiam istam Platoni ut magistri errores magistri eluceret discipuli doctrina, alii quod volunt Platonem solum locutum fuisse de ideis divinis Deus n. cum sit perfectissimum agens omnium rerum exemplaria & ideas in se ipso continet. Primo modo defendit & excusat filosoforum antiquorum sanctus Thomas lib. 4 de regimine Principum cap. 4 & 2.º modo excusat Platonem sanctus aug. in lib. 83 questionum q.º 46. & lib. 7. de civitate Dei cap. 27. & videtur ~~[illegible]~~ Eudobicus Vibes & Eusebius lib. 11 de preparatione evangelii cap. 11:

Art. 5. an universales naturae existant in ipsis singularibus.

Non est controversia in hoc art.º de existentia reali universalium naturarum in singularibus cum pars afirmativa ex dictis in superioribus art.is necessario admittenda sit habemus n. dari universales naturas in predicando & in super illas non existere realiter separatas a singularibus restat necessario quod existant identificatae cum ipsis singularibus. ita docet nos Peri P. nobis ex Aris. 7. metaf. cap. 19. cuius verba haec sunt. (sed nec dum ista neque aliud quidem commune universale substantia est nulli n. inest substantia nisi sibi ipsi. & haberi eadem cuius substantia est. sed unum ipsum in pluribus non erit simul, commune simul in pluribus est).

est igitur controversia an istae naturae communes existentes identificatae cum singularibus universales sint a parte rei ante omnem operationem intellectus a singularitate precindantur. quod perinde est sub aliis terminis an universale detur a parte rei. Primam sententiam tribuit Scoto in 2.º dist. 3. q.ª 1. in qua afirmat universale existere a parte rei statim communes naturas identificatas cum singularibus

ribus a parte rei universales sint ante quam percipiantur et praeciderentur. aliqui ad volunt hanc sententiam fuisse Scoti inter quos P. fin. t. 2 met. lib. 5 cap. 10 q. 5 sect. 2 alii volunt Scotum sibi met esse contrarium quatenus in q. citata affirmat naturas has esse a parte rei esse unam et indifferentes ad plura de quibus praedicari possint in quo essentia universalis est videtur et simul affirmat has naturas ante operationem intellectus esse actu universales sed per illam in quo videtur esse contradictio. Legi Scot. saepe saepius in illa q. in qua sub obscure loquitur hoc autem ex mente illius colligere potui ad universalitatem secundum illam requiri unitatem et indifferentiam proximam et hanc indifferentiam proximam non esse in rebus ante operationem intellectus et ideo ante intellectum non dari universale ita indifferentia ista proxima provenit ab intellectu quatenus communicat quandam unitatem ipsis rebus de qua in art. sequenti. Secundo aliqui inter quos Antonius andreas apud Suarez et Fons. videntur absolute defendere primam sententiam Scoti: universale dari a parte rei ante intellectus operationem.

2a sententia asserit naturas has ante operationem intellectus nullatenus esse actu universales, sed actu universales reddi per operationem intellectus et a parte rei habeant fundamentum ad hoc ut universales fiant unde a parte rei reddit in hac sententia dari universale potentialiter remotum seu fundamentaliter. hanc sententiam tenent communiter in scholis P. franciscus Suarez t. 1 metaf. disp. 5 sect. 2 n. 8. Eam tribuunt Arist. Alber. sancto T. et eorum discipulis quam ipse amplectitur et P. Rub. q. 4 de universalibus n. 3 ex plurimis doctoribus.

3a denique sententia et sine dubio singularis est P.tris fonsecae s. citati sect. 3. asserentis has naturas non esse ante intellectus operationem universales actu sed per operationem intellectus actu illas esse et ex sua natura ante quam intelligantur, etiam per differentias numericas esse unius et aptas ut de multis dicantur. fateor forte in hoc sub obscure etiam Caietanum fuisse eius m. sententia in hoc puncto est videtur distinguere quasi triplicem naturam. naturam naturarum 1o quatenus consideratur secundum se 2o quatenus consideratur cum singularitate 3o quatenus consideratur per intellectus abstractionem et asserit priorem et cum singularitate non esse universales et in universales ex natura sua et per intellectus abstractionem.

Art. 6. Quisnam sit univ.

ut seligamus probabiliorem sententiam inter 3 enumeratas oportet ut examinemus prius qua nam sit unitas requisita ad naturam universalem et quae aptitudo ut ex Arist. habeamus illam naturam esse universalem quae habuerit unitatem et aptitudinem ut semel in pluribus praedicari possit in hoc art. examinabitur unitas et in sequenti aptitudo.

Quadruplex unitas inter doctores circumfertur ad naturam universalem 1a est fons. citati et dr. unitas praecisionis 2a P.ris Suarez disp. 6 sect. 2 art. 10 et dr. unitas universalis, 3a est Scoti citati in art. praecedenti et dr. unitas cognitionis

4° ē cōis & dr unitas fr̃alis de qua nō plura in q.ª 4 de singulis harum unitatum dubitant ēē quę nam sit eligenda tanqm propię constitutiva naturę universalis prout universalis ē.

Dicendum ē unitas propię constitutiva naturę universalis prout universalis ē ē unitas fr̃alis prout abstrahit per intellectum à singularitate ita sentiunt dicti uniores magistri eam q. defendit P.r Dub. q. 4 & clarissimo ēē Arist. & antiquorum doctorum qui in hac re sub obscure loquunt. Probat ci roe illa unitas ē eligenda ut propię constitutiva naturę universalis prout universalis ē per qm. talis natura cōis redditur una & insuper n̄ habet impedim ad predicationem de pluribus sed sic habet unitas fr̃alis prout ē abstracta per intellectum a singularitate q unitas fr̃alis eligenda ē ut propię constitutiva naturę universalis prout universalis ē. maior huius silogismi ē certa ut stat ex defs. tradit pro natura universali in art° 1 & art° 7. minor. probat qm mediante unitate fr̃ali redditur natura abstracta una & cum ipsa unitas fr̃alis a singularitate abstracta sit taliter ē una natura ut maneat impedim in ordine ad predicabilitatem de hiis inferioribus.

Probat 2° ec impugnando reliquas unitates tanqm insufficientes s. superfluas ē unitas precisionis forte quę secundum illum sistit in unitate reddita naturę secundum se. s. talis ē ut oriat post operationem intellectus s. ante illam dec. si dicat hoc secundum videlicet ē ut sit idem identificata cum singularitate & ita impediet naturam ēē cōem si dicat primum aut illa unitas precisionis s. talis fundamentaliter in re & hęc ē unitas fr̃alis distinguibilis per intellectum in quo nobiscum sentiet s. ē pure resultans ab intellectu & tunc n̄ erit ad rem cum loquamur de unitate debita ipsi naturę reali per qm sit una & apta ut possit predicari de pluribus.

Deinde unitas universalis Suar. quę secundum illum convenit naturę prout abstracta s. ē eadem cum fr̃ali prout ē sine singularitate s. alia nobis. si primum dicat nobiscum etiam sentiet si secundum reijcit tanqm superfluum cum unitas fr̃alis sit sine singularitate sufficienter constituat naturam universalem unam.

Deniq: unitas cognitionis quę secundum Scoti mentem ea ē videt quę propria ē cognitionis per quam abstrahit natura cũs etiam ē insufficiens nam unitas cognitionis ē unitas numerica & singularitatis cum ipsa cognitione & consequenter insufficiens ad naturam universalem unam constituendam & si sufficiens sit ad denominandam nãm universalem cognitam cognitione unam qd ē extra rem.

Art. 7 Quę nam apti tudo requirat

Explicata unitate per quam natura universalis constituitur una restat ut explicemus aptitudinem per qm constituit apta ut predicet de pluribus ut ex defs. n. Aris. s. relatis hęc duo requiruntur ad naturam universalem unitas & aptitudo in qua licet q.ª 4 per plures sect. & P. Suar. disp. 6. sect. 4 & P. Dub. q.ª 4. de universalibus n. 62. plura sunt ēē aptitudines quę requirit ad nãm universalem & inter alios modos dicendi triplex magis celebris ē. in Primo afir mat aptitu

dinedre

omnes requisitos ad universale existere in quadam negatione seu non repugnantia quam natura universalis abstracta habet ut dicatur apta ut de multis praedicetur quam nudam concedi tribuit Thomas loco citato. et aliis solaciis (?) illudque sequuntur Suar. & Rub. citati.

In 2º modo afirmant hanc aptitudinem universalis existere in quadam modo positivo qui convenit naturae secundum se & a parte rei sine operatione intellectus sed tantum distribuitur per intellectum. Ita procedit P. Fons. citatus. In 3º modo distinguitur duplex aptitudo altera fundamentalis altera proxima & secundo primam fundamentalem & remotam reperiri a parte rei 2am vero proximam non nisi post intellectus abstractionem ita procedunt doctores recentiores ut colligentes ex dicto.

Dicendum 1º a parte rei dari in rebus aptitudinem quandam fundamentalem ad hoc ut possint abstrahi & praedicari de pluribus ut ista defenditur a doctoribus relatis in tertio modo imo a patribus Suar. & Rub. quatenus absolute recedunt dari a parte rei aliquid fundamentum ut possint naturae communes de multis praedicari colligitur ex sancto T. 1ª p. q. 81. art. 1. & 1ª 2ae. q. 29. art. 6. & 9. metaf. lect. 13.

Probatur quia res omnes existentes a parte rei postquam abstrahimus per intellectum non possent praedicari de aliis & tali individuo nisi in se haberent talem & talem essentiam sed illam essentiam retinent a parte rei l. non dicitur posita ad praedicationem quae a parte rei dicunt aliquod fundamentum & aptitudinem remotam ad talem praedicationem. Maior est certa namque verbi gratia animal non diceret essentiam animalis omnimode praescindere ab eius singularitatibus ut esse praedicabile de illis sed autem essentiae animalis a parte rei data in individuis & identificatae cum illis et proinde non proxime dicitur posita ad praedicationem de multis bene tamen remote & fundamentaliter.

Dicendum 2º aptitudo proxima qua ultimo constituitur natura universalis apta ut praedicetur de multis est ipsa essentia rei prout est praecisa a singularitate. Ita procedunt doctores citati pro 1ª et & a sancto T. sine dubio traditur. 2. Perih. lect. 10. dicente (duppliciter potest stingere quod id quod significat per nomen non sit aptum praedicari de pluribus. uno modo quod nomen significat formam, id est essentiam) secundum est quod terminus naturam et ad hanc materiam (i. a forma hac singularitate) sicut hoc nomen Plato quod significat naturam humanam prout est in hac materia i. affecta singularitate Platonis, et haec est sanctus T. in quibus verbis 1ª & 2ª ut nostra tradunt dicta a sancto T. secundo naturam humanam a parte rei est quidem impeditam ad praedicationem quae identificata est cum singularitatibus & ita tenetur quod separandam a singularitate manebit proxime disposita ad praedicationem.

Probatur id quod aptitudo proxima ad praedicationem in universalibus ni[hil] aliud dicit quam quod illa natura est ultimo disposita ut actualiter praedicationis sed essentia rei ex eo quod per intellectum a singularibus conditionibus denudatur & abstrahitur habet hanc praedicationem ultimo dispositam ad praedicationem.

q̄ & hanc aptitudinē proximā. cum ergo pbi q̄ singularitas duo tribuit naturis scilicet Primo illas reddit proprias & determinatas huius vel illius individui 2º illas reddit incomunicabiles alijs sed qd potentia illam naturae cōes a singularibus cognitiōe nobis abstrahunt cessat ista duplex effectus & impedimentum .s. determinatio & incomunicabilitas q̄ manebunt ergo cōes tunc indeterminatæ seu indiferentes & cōes seu cōicabiles & consequenter proxime dispositæ & aptæ ut predicentur de multis.

Dicendum 3º non repugnantia ad plura ī negatio procedens ab hac aptitudine positiva & proxima universalis naturæ per quam negationem explicare solemus ipsam aptitudinem positivam proximam media hac cū cognoscimus nobis cum dd relatos in primo modo dicendi qui forte nihil aliud volunt nisi cū hanc quæ probat naturæ ex eo quod natura universalis sit in sua essentia proxime apta ad predicationem de multis sequitur habere illam negationem seu non repugnantiam ut dicatur de pluribus q̄ hæc non repugnantia non ē aptitudo ipsa sed potius quasi effectus sequens ex aptitudine propria positiva negatio n. presupponere solet positivam aliquid et reale in quo fundetur.

Artº 3. an detur universale aparte rei.

Explicatis requisitis ad rationem universalis .s. unitate & aptitudine quibus quælibet natura cōis redditur una & insuper apta ad plura de quibus predicetur facile iudicium ferri poterit de illo triplici sententia relata 3º in artº. 1. cū probet iam illam an universale daretur aparte rei quatenus tale.

Dicendum ē non dari universale aparte rei actu & formaliter sed solum in pōa & fundamentaliter hæc cū ē cōis tōt scotus ut vidēbimus artº. 5. videatur P. Suarez disputatione sectione 1. qui pro hac sententia refert Damacenum Alber. Capreo. Soncinatem & reliquos Tomistas & ex preta sententia memorata sit lib. 1 de aīa tex. 8. ubi asserit intellectum in rebus facere universalitatem. ibi q. Ari. ait ratio autem intellectus nō ē natura universalis prout universalis ē ē [illegible] vel ut ē pōst operationem intellectus.

Veritas huius sententiæ magis manifeste ostenditur universale quatenus tale ē secundum filosofum & cūm doctorum debet eē unum in multis i. debet eē talis natura quæ simul sit una & apta ut predicetur de pluribus. sed hæ duo nullatenus obtinent naturis prout existunt aparte rei q̄ prout existunt aparte rei nullatenus sunt universales; maior ē certa tum ex defō universalis tum etiam q̄ si natura quæ universalis dicitur non eēt una & predicabilis de pluribus vere non eēt universalis & cōis. Probatur minor q̄ aparte rei ergo cōes habent unitatem fratem id est identificatam cum singularitate a qua ergo determinatur sp. & propriam unius cuiusque & sequenter in cōicabilis alijs propter hoc impedimentum singularitatis q̄ aparte rei nō datur universale actu & formaliter prout uni-

bersalē sed tantum remote & fundamentaliter quatenus in rebus ipsis e fundamentum ut intellectus noster cognoscat naturas coēs aug. naturam humanam a cognitam singularitate

Art.9 Satisfit obiectio

in art. 6 anobis statutum de unitate requisita ad universale ēē unitatem formalem abstractam a singularitate ēē ostitutivam naturę universalis. alij reijcientes unitatem sp stratum sensi cunt P. Suarez & Tom. citati ideoq: horum obiectionibus satisfaciendum erit.

Primo argiant in hunc modum unitas formalis nō ē unica sed multiplex pro multitudine individuorum in quibus sicut multiplicatur natura humana ita multiplicatur unitas formalis illi deuita sed unitas requisita ad universale debet ēē unica q unitas formalis nō ē apta ad stituendum universale. Rx distinguendo maiorem ea l. loquitur de unitate formali secreta & identificata a re ei. l. loquitur unitate formali abstracta & separata a singularitate si maior pp loquatur in 1. sensu vera ē. si in 2° ē falsa unde ne gando ē unitas non unitas formalis a nobis statuta pro stituendo universali nō ē unitas formalis prout ē a parte rei identificata sed prout ē per intellectum abstracta a singularitate abstracta & taliter apta ē ad stituendum universale q a pro ut ē abstracta nē multiplex sed unica.

2° argiat Suar. illa unitas quę stituit universale debet ēē propria illius sed unitas formalis tam obenit universali qm singulari naturę q n potest ēē stitutiva naturę universalis. Rx scedendo maiorem & distinguendo minorem deunitate formali prout ē abstracta. l. de unitate formali prout ē secreta neg unitas formalis prout ē abstracta sm. obenit universali neq. & n singulari & ita prout ē abstracta potest stituere naturam universalem.

3° idem argiat unitas formalis sm. dicit in divisionem in predicatis esentia libq & n petitur talis natura cui obenit sit coīs. l. singularis & unitas universalis preter indiuisionem in essentialem petit nam coēm, q unitas formalis n ē eadem cum unitate universali & sequenter n sufficiens ad universale stituendum Rx unitatem formalem sideratam identificatam n petit naturam coēm cui obeniat. sed sideratam abstractam petere nam coēm & ita procillo statu hęc sufficienter stitutiva naturę universalis.

Deinde Prof. Scotus argiatur sufficienter universale debet ēē taliter cum utcha beat unitatem a qua unum n sit universale sed hęc unitas numerica in roe universalitatis n potest provenire ab unitate formali. q assignanda ē alia unitas proveniens a cogitatione abstrahente ut volebat Scotus a qua universalis natura dr. una a universalis.

Rx unitatem numericam propie loquendo n dari inter ea quę

per rōem & mera fisico modo distinguntur nam unitas numerica ut sonat ex dictis q. 4 respicit materiam siue etiam distinctio unde propriis loquendo in terminis universales non est unitas s. distinctio numerica fisica que reperitur in entibus singularibus fisicis est tamen unitas numerica logica que non distinguitur ab ipsa unitate fali abstracta a quo eg. natura humana redditur unum universale quatenus non est divisibile in plures naturas humanas universales unde non est necessarius alia unitas proveniens a cognitione ista non singularis est & consequenter in ordine ad statum universale?

Art. 10. Satisfit

obiectionibus contra aptitudinem requisitam ad universale

Statuta in art. 7. a nobis sententia & natura duplex aptitudo altera remota altera proxima remotam autem impugnant aliqui quorum argumenta proponenda & diluenda sunt.

Primo arguitur si natura a parte rei existens diceret aptitudinem aliquam ad essendum & predicandum de multis sequeretur manifesta contradictio quia natura a parte rei nullam aptitudinem dicit probatur sequela. quia etenim quod natura a parte rei sit singularitate affecta est inepta & determinata ad hoc ut in multis esse s. predicari de illis posset. Deinde si habet aptitudinem aliquam esset apta & non determinata ad unum posse quod esse & predicari in multis esset tamen inepta & non inepta determinata & non determinata est manifesta contradictio quia talis aptitudo remota non est concedenda in rebus prout sunt a parte rei.

Respondeo negando sequelam & ad probationem illius dicendum est naturam & essentiam rei prout est a parte rei esse quid est ineptam & determinatam actu & cum hoc posse pati esse aptam & non determinatam in potentia. itaque si essentia rei prout est a parte rei esset inepta & non inepta actu ad essendum in pluribus s. determinata & non determinata actu esset contradictio non tamen est contradictio quod sit inepta actu & non inepta in potentia quod sit determinata actu & non determinata in potentia tamen illa essentia que actu est impedita singularitate est capax abstractionis medio qua maneat impedita.

2º arguitur natura singularis prout contracta est non potest esse in multis s. predicari de illis quia nullam dicit potentiam aut aptitudinem ad essendum in multis s. predicari de illis. Respondeo distinguendo antecedens tamen illa particula prout potest accipi reduplicative & specificative si sumatur reduplicative concedo antecedens quia natura singularis prout contracta est reduplicative nullo modo potest esse in multis s. predicari de illis si tamen sumatur specificative nego antecedens quia natura illa singularis specificative sumpta remote apta est predicari de pluribus quatenus potest precindi a singularitate.

Denique arguitur ex duplici inconvenienti nam cum natura existens a parte rei singularis sit & consequenter multiplex pro multitudine individuorum etiam aptitudo que idem est sicut cum illa singularis erit & multiplex unde duo inconvenientia sequuntur

i aptitudinem illam non esse indiferentem ad plura sed potius propriam cuiusque & multiplicem ut individua ipsa. 2º dari tot naturas universales quot dantur individua cum tot aptitudines dentur quot sunt individua.

Ad verum esse assumptum id inconveniens distinguendam esse naturam primum de indif.ª si procedat de indif.ª proxima nullum inconveniens est quod aptitudo quae est in rebus non sit proxima ad universale si vero procedat de indif.ª remota etiam non est inconveniens quod haec indif.ª remota sit multiplex a parte rei unde ad 2ᵘᵐ inconveniens dr. verum esse a parte rei dari tot aptitudines fundamentales & remotas quot sunt individua & consequenter tot universalia fundamentaliter & remote non tamen formaliter & proxime nam universale unicum manet postquam spoliatum est a conditionibus materialibus.

Artº II. Satisfit ar-

gumentis probantibus dari universale a parte rei

In hoc artº proponentur argumenta pro sententia Scoti existimantis dari universale a parte rei ad quorum solutionem premittendam doctrinam generalem frequenter necessariam in hac materia est igitur advertendum triplicem statum reperiri secundum quem considerari potest natura alicuius rei. Primus status dr. naturae secundum se & solet dici status essentiae in quo consideratur natura secundum habitudinem tantum praedicatorum essentialium antequam contrahatur á singularitate & existentia. 2º status est naturae existentis a parte rei & dicitur status existentiae in quo consideratur natura ut determinata a singularitate & ab existentia reali. 3. status est naturae per intellectum obiective repraesentatae & dr. status abstractionis in quo consideratur natura prout est praecisa á conditionibus singularibus quas habet a parte rei. hunc triplicem statum explicat Pʳ Fon. lib. 5 cap. 28. q. 7. sect. 3 & 4. & Pʳ Suar. disp. 6. sect. 3. nº 6. & illius est memor sanctus T. de ente & de essentia cap 4. ubi Caie. ~~dubi~~

Dubitant DD an ea quae conveniunt naturae & essentiae rei secundum unum statum debeant convenire semper in rebus quibus stantibus & in primis convenit inter omnes praedicata quae conveniunt naturis secundum statum existentiae s. contingentia. esse praedicata contingentia & non necessario debere convenire naturam sed solum pro illo statu in quo conveniunt illi. difficultas ergo est an ea quae conveniunt naturae secundum se & secundum statum essentiae debeant semper convenire negat Pʳ Fons. & multis probat, & affirmat Pʳ Suar. cuius sententia mihi probabilior videtur nam. cum natura secundum se dicat praedicata essentialia quae semper & in quolibet statu sunt eadem nam essentiae rerum non mutantur sine est quod praedicata quae conveniunt naturae secundum se .i. essentialiter semper debeant illi convenire.

Quibus suppositis 1. arguunt sic se habet universale quod est unum in

multis sed nã humana reg. prout existit a parte rei ẽ una in multis
q a parte sed dat universale maior ẽ certa et def. universalis mi
nor. prob. nam natura humana a parte rei habet unitatem formalem &
ita ẽ una & ita reperit in pluribus individuis q ẽ una in multis & con
sequenter universalis.

Rx. concedendo maiorem & negando minorem. & ad probationem ad. dicen
dum ẽ qd natura humana a parte rei habet quidem unitatem formalem
sed n. tantam. ipravisam a singularitate sed multiplicem pro multitudi
ne individuorum. & ita natura humana a parte rei n. ẽ una sed multiplex
& ita n. ẽ universalis 2o argtatio natura humana secundum se. &
in statu essentie habet unitatem formalem & aptitudinem seu indifferen
tiam ad plura q etiam a parte rei habebit ut predicata essentialia &
erit universalis nec valet iam recurrere ad singularitatem quae
impedit universalis nam in statu essentie natura humana n. ha
bet singularitatem. Rx. nam humanam in statu essentie seu secun
dum se sumptam habere unitatem formalem & aliquam aptitudinem
ad plura n. tñ eam proximam que requiritur ad universale nam aliud
ẽ n. habere singularitatem aliud ẽ petere carentiam singularitatis
ad hoc igitur ut aliqua natura sit universalis debet petere carentiam
singularitatis sicut petit in statu abstractivo & n. sufficit n. habere
singularitatem seu mere negative se habere respectu singularita
tis hoc modo se habet natura humana in statu essentie.

Instabit aliquis natura secundum se n. ẽ indifferens & universalis q natura
secundum se ẽ n. indifferens & universalis & consequenter singularis bona
cons. quia ẽ a propositione negativa ad affirmativam mutato predicato
finito in infinitum. Rx. concedendo ant. & negando cons. nisi ponatur
ex parte predicati illa particula secundum se que pars ẽ predicati
si q ponatur & dicatur q natura ẽ n. secundum se universalis & indifferens
veia cons. n. p. indeinferr qd natura secundum se sit singularis
nam negative se gerit & neq. singularis ẽ neq. universalis.

Doctrina ẽ cois inter filosofos ex illo avicenae Abic. lib. 5 metaphis.
equinitas secundum se tantum ẽ equinitas n. una l. plures i. cum
fundamentum doctrinam eam relativum equinitas secundum se neq. ẽ una
in uno individuo neq. plures in pluribus neq. universalis neq. sin
gularis sed solum ẽ equinitas i. solum dicit predicata essentialia
equi.

Arti. 12 notantur

aliqua pro modo quem intellectus habet
in formatio universale

Vidimus naturas a parte rei existentes n. ẽẽ actu universales sed tantum
fundamentaliter sepe q. diximus universalitatem actualem ab in
tellectu provenire restat q ut accurate examinemus quomodo
intellectus se gerat in conferenda hac universalitate naturis pro
quanti fiat ubi ex aliquo preno tanda sunt.

Primum notabile desumitur ex libris de anima ubi omnis philosophia
agnoscit in unoquoque homine duplicem intellectum alterum apellat agentem
alterum possibilem munus intellectus agentis est producere species quasdam quae
spirituales vocantur quibus mediis speciebus traduntur ad alium, alter intellectus
qui possibilis dicitur cognoscendo obiectum quod species repraesentant. Huius positionis
habetur demum ex altissima celebri Sancti Aug. lib. 9 de Trinitate cap.
12 scilicet ex obiecto & potentia paritur notitia. cuius sensus iste est actus cognoscitivus
animae quae potest produci ex duplici causa pariter concurrenti scilicet ex obiecto
cognoscendo & ex potentia cognoscitiva, ita quod obiectum scilicet est in mediatum potentiae
habilitat illa dictatur cum in mediatum est per se concurrit ad producendum
actum cum quod dictatur a potentia mittit species quibus mediantibus potentiae cor
poreae externae producunt suos actus & similiter potentiae incorporeae inter
nae ad tum intellectus noster spiritualis sic has species corporeas
quae recipit neque intelligere valebat sed intellectus agens ad praesentiam
fantasmatum ita dicamus actus producti a sensibus corporeis seu fan
tasia producit species spirituales repraesentativas illorum obiectorum
quae fantasmata repraesentabant & illis adiutus intellectus possibilis
tandem suos actus producit.

2m notabile est res omnes a parte rei existentes singulares esse & inter se
realiter distinctas iuxta signa data quaestione 4 dubitatur quod est in
aliquo singulari quod non distinguatur ab omni alio quod in altero sin
gulari est e.g. quod quid est in Petro distinctum est ab omni alio quod est in alio scilicet
in Bucefalo, sed intellectus noster advertens aliquas operationes
provenire ab uno singulari similes illis quae provenient ab
altero infert aliquod principium esse talium operationum in quo
singularia illa assimilentur videt Petrum moveri crescere senti
re & similiter Bucefalum infert ex his haec duo singularia inter
se convenire in aliquo principio simili illarum operationum radica
similiter videt Petrum apprehendere iudicare & discurrere non
vero Bucefalum inde infert aliquod esse animae principium in Petro quod
non est in ipso Bucefalo quibus praehabitis singularium cognitio
ab his percipit unum principium in uno altero unum ab altero abs
trahendo.

Ut vero percipiatur iste modus abstrahendi adverte cum Fons. lib. 3 cap.
23 q. 5 sect. 1 abstrahere enim nihil aliud est quam unum ab al
tero aliquo modo separare, ita quod abstractio separatio quaedam dicatur
& omissa abstractione reali qua unum a parte rei ab altero
separatur ut cum abbor gignatio scabello abstrahunt

De abstractione q̃ā intellectus unum ab altero dividit. aduertendum ẽ duplicem eē. 1ᵃ dicit abstractio negativa a subiecto quam apellat sanctus T. 1. pᵉ qᵉ 85. artº 1. ad primum abstractionem compositam quae exercet quando per iudicium negamus unum ab alio dicendo homo non ẽ insensibilis 2ᵃ dr. a fort. abstractio praecisiba eam quam apellat sanctus T. actarus abstractionem simplicem & hec exercet quando absque negatione unum ab alio dividit quia unum considerat altero non percepto quae 2ᵃ abstractio ut notavit sanctus T. in qualibet potentia reperitur nam potentia visiva colorem percipit non percepto sapore & sic intelligentia & intellectus agens producit speciem representativam rei universalis non producta specie representativa rei singularis in 1ᵃ abstractione .s. in compositiva reperitur veritas & falsitas quia iudicium ẽ non vero in secunda quae ẽ apprehensio simplex de qua intelligitur axioma filosofi 2º fisicorum cap 2. abstrahentium non ẽ mendacium.

Inotabilee in intellectu nostro reperiri attesquarda quia comparationes seu comparationes di cuntur eorum quia una posita ẽ in eo quod cognoscatur obiectum illud conferendo in ordine ad aliud ut explicat. S. T. quaestio citata & ut cum cognosco ãtal in ordine ad inferiora a quibus participatur tales cognitiones comparativae & quem ad modum abstractio ẽ duplex ita et comparatio ut notavit P. dub. 86. universali. Prima comparatio simplex ẽ per quam absque affirmatione vel negatione aliquid cognoscitur ut dicas ordinem ad aliud. 2ᵃ ẽ compositio per quam mediante iudicio unum refert ad plura vel ad alterum.

Artᵘ 13 refferuntur

varia doctorum placita circa modum quem intellectus habet in formando universale.

Ante quam nostram sententiam aperiamus circa modum quem intellectus habet in formando universale aliorum placita audiamus & explicemus statum huius difficultatis.

Universale secundum quod dei xcremus quod ẽ accidentale stans ex duplici parte quarum una ẽ materiale & altera formale illud quod denominatur universale ẽ materiale & illud a quo materiale dr. universale ẽ formale & quia in hac re saepius committitur equivocatio advertendum ẽ dum materiale quam formale universalis apellari variis nominibus universalis materio seu materiale apellatur universale denominative concretum ex materiali & formali apelatur universale quidditative deinde ab aliis doctoribus materiale universalis dr. universale metafisicum & concretum integrum dr. universale logicum eo quod in materiale universalis solum consideratur illa quae convenientia sunt materiali universalis in concreto cum integro cum sideratur formale universalis quae ex intellectu provenient ab intellectu.

Quibus prehabitis huius controversiae difficultas in duobus ẽ posita primum ẽ quae nam sit forma a qua provenit denominatio universalis nam de materiali nullum ẽ dubium obvenit .x. inter materiale

Accidenti naturam quae in singularibus erat denudatam a conditionibus materialibus secundum est quid nam sit actus intellectus a quo probetur haec forma universalitatis an .s. sit actus abstractionis .s. actus separationis.

Circa primam difficultatem de forma constitutiva universalis duplex est sententia prima affirmat hanc formam universalitatis esse positivam actum intellectus per quem cognoscitur natura ... ita procedunt aliqui ... auctores q. proferunt Durand. in 1 Dist. 3. q. 5. ad 2m. et in 2o dist. 3. q. 7. n. 12. tribuitur ... Toletus q. 2 universalium ... Sonc. ... fons ... met. f. cap. 20 q. 6. ... et proferunt ... Iandunus 7. 2a sententia affirmat formam universalitatis esse quam dat relationem rationis quam intellectus tribuit ipsi naturae abstractae ita procedit Iandunus 7. ... dicit referuntur q. ... haec sententia apud Rub. q. 5 universalium Sonci ... Nifo hispalensis et canariensis ... q. met. P. Rub. et P. Dial. 1 p. t. 2o q. 2 3 art. 1. disp. 135. cap. 2 n. 5.

Circa secundam difficultatem .s. quo actu intellectus probetur universalitas forma etiam variae sententiae ... tam circa primam sententiam affirmant probari ab actu abstractionis in quo etiam inter illos est dissensio nam Cai. opusculo de ente et essentia. cap. 4 q. 7. existimat quamcumque abstractionem ad hoc sufficientem esse modo probetur ab intellectu agente modo ab intellectu possibili qd etiam tribuitur Sor. Suneli et Oña apud Rub. ... citatum alij vero ... citatis in 1 sententia solum admittunt abstractionem probari ... ab intellectu possibili esse sufficientem. Doctores vero relati pro 2a sententia exigunt ... actus ... separantibus. ... sententia ... utramque ... afirmat ad universale metaphysicum sufficere abstractionem ad logicum requiri etiam separationem ita ... P. Suar. t. 1 disp. 6. sect. 6. n. 8. quem alij sequuntur.

Art. 14 statuitur

forma universalis ... per abstractionem .s. separationem probetur.

Dicendum est 1. nulla cognitio modo sit abstractiva modo separativa est forma intrinseca universalis sed sola relatio rationis ab intellectu probetur ipsis naturis abstractis ita Ari. 1 de anima tex. 8. dicens animal autem universale aut nihil est aut posterius est quem locum ... ibi ... interpretes intelligunt de forma universalis de qua inquit Ari. aut nihil est .s. ante operationem intellectus mentis nullam entitatem habet aut posterius est .s. ... entitatem habet ... nomine ... abstractivae aut separativae quae realis est ... relationi ... quae ante operationem mentis nihil est ... operationem est ens rationis.

Idem ... sententiam hanc sanctus 7. qui 7. metaf. lect. 13 dividens ... universale ... et formale dixit ... universale in quantum universale est dicit naturam secundum qd subest intentioni universalitatis ... forma universalis ... intentione quadam quae

relatio rationis nam in doctrina contines. Tertio istae rationes relatio nec est rationis ita procedit a intentio ... quae secunda intentio nec tamen adimbe... nisi in rebus consideratis sicut intentio generis speciei et similium eandem doctrinam habet. s. p. q. 13. art. 7. corpore et q. 28 art. 1. colligitur quae haec sententia ex Duran. ... praecedenti littera ... quae defendit ... supra art. 1. q. 28 primae partis. et D. Tho. q. 2. de univer... fundamento ... huius sententiae ... illi quorum ... pro 2. sententia ... in hac re ... explicet nobis ... habere videtur in 2o dist. 13. q. 1. § ad q. & § secundo.

Probatur prima pars quia est illa est forma ... a qua proveniret de nominatio seu essentia formalis talis ... cognitio ... abstractiva ... separativa ... proveniat naturae abstractae de nominatio seu essentia forma ... universalitatis quae illa ... forma universalis maior ... certa minor probatur quia natura abstracta ... universalitatis cognitione nam ista solum ... de nominatione ex ... cognitione & non alia essentia ... requisita ad ... universalis secundum quod natura sit una & proxima apta ut praedicetur de multis ergo ... assignanda alia forma a qua proveniat ... ista universalitas ... relatio rationis ut probabitur in 2a ratione.

2a Probatur quia praeter cognitionem non alia forma a qua proveniat denominatio seu essentia formalis universalitatis nisi relatio rationis quae ab illa proveniat ... nam ... aliud quod assignari posset ... natura ... illi quae ... essentia formalis universalitatis est quaedam ratio & ab ... provenire debet.

3o Probatur quia natura abstracta ... habet unitatem formalem & aptitudinem proximam ... ut praedicetur de pluribus ... apta ... proxima logicalis ... ad plura illa quae ... quibus praedicanda sed haec sufficienter proveniunt a relatione rationis ... in natura abstracta quae haec relatio rationis est forma ultima logica ... a qua provenit ... universalitas.

Dicendum 2o forma universalitatis provenit naturae abstractae per cognitionem separativam simpliciter ... per causam repraesentantem. Est sancti T. in ultimo loco citato & reliquorum ... quos ... pro 4. est & ... sententia ... pluribus a ... 66. 5. ... cap. 22 q. 10. sect. 1.

Probatur quia forma universalitatis est relatio rationis naturae abstractae ad sua inferiora ... relatio ... dependet a cognitione intellectus illam repraesentante ... forma universalitatis applicat materiali universalis per cognitionem. ... ista cognitio a qua dependet forma universalitatis non potest esse mere abstractiva ... separativa ... quae illa cognitio ... relationem & res per ... naturae universalis ad inferiora cognitio ... in relationem & res per ... relationem ... separativa. Denique cum talis cognitio ... apprehendat naturam abstractam cum relatione ad inferiora sufficit ... separativa simplex & non compositiva seu indicativa.

Dicendum 3o intellectus agens per species quae producit repraesenta...

tibus naturæ cõis non conuenit uniuersale formaliter. sed tantum mate
rialiter illius magis disponit. 1.ª pars est expresse sententia Dur. in
2. dist. 3. q. 6. n.º 27. dicentis in hac parte errasse Auerroem. & etiam aux
tenentes tantum sunt q. 1. p. q. 85. art. 1. corpore. defenduntq. eam 1.ª D.ris frust.
Suar. Rub. citati. Pbr. hæc pars quia uniuersale formaliter sumptum di
cit naturam abstractam cum unitate formali aptitudine proxime metaf.
& logica. ut prædicetur de pluribus. sed nihil horum ... intellectus agens
per suas species ergo non constituit uniuersale. Minor pbr quia ut stabit. lib.
de aïa species non sunt cognitiones rerum sed tantum principia effectiua quibus
intellectus possibilis adiuuatur ad producendam cognitionem illius rei
quam species representant.

2.ª pars est colligitur ex sancto T. & reliquis doctoribus proxime citatis
& certe q. eam defendunt. Caiet. Sort. Ide. & Orã citati contra pr ...
eius & si aliud intendant reijciendi sunt. pbr. hæc pars intellectus agens
producens speciem repræsentatiuam naturæ cõis absq. conditionibus in
diuiduantibus præbet principium effectiuum cognitionis abstractiuæ. &
per quam ultimo disponitur materiale uniuersalis quia iam uniuersalis
materiale magis disponit ab intellectu agente.

Art.º 15. Satisfit,
aliquibus dubijs

Ante quam argumenta propomamus contra resolutionem nostram explicatam in art.º præceden
te aliqua sunt dubia proponenda claritatis gratia primum. dubium est quo
modo natura cog. humana ex eo quod abstrahatur reddatur cõis pluribus indiui
duis metaphisice loquendo & dubitandi est quia illa natura humana abstra
cta a petro. l. est eadem cum ipsa natura petri. l. diuersa. si diuersa non
poterit prædicari de ipso petro. nam in prædicatione affirmamus dicen
do petrus est homo quod petrus habet illam naturam humanam & non est diuer
sa a natura petri. falsum enim esset ... Si non est eadem cum natura petri non erit
nisi prædicabilis de alijs præter petrum.

2.um dubium aut gerit ex duplici cap. nam si natura abstracta a petro est ea
dem cum ipso petro & similiter eadem cum francisco petrus & franciscus
erunt idem inter se nam illa quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter
se. Deinde possumus duos homines simul abstrahentes alter
abstrahit naturam a petro alter a francisco tunc. l. illi hi abstrahunt
duas naturas humanas. l. unam si unam quia eandem naturam habe
bunt petrus & franciscus quia quælibet natura abstracta est propria sui indi
uidui non cõis pluribus.

Ad dubium Rx. illam naturam abstractam esse eandem realiter
cum natura petri & ad sequellam respondeo cum dist.º quod non erit
tunc prædicabilis de pluribus distinguo. prout est singularitate.

& dicit proprias individuationes peri concedo. prout e denuntiat ab illis individuationibus nego. & ad primum ex aliis in obiectis respondeo cum dist. concedo enim e. Petrus & Franciscus non est idem cum natura humana secundum rem & rationem s. adequate sed solum secundum rationem & inadequate & ita absolute non infert esse idem inverte sed tantum esse idem inadequate & participare eandem naturam communem. ad secundum dubium etiam cum dist. respondendo concedo & dico illos hanc abstrahere duas naturas humanas pro ut quilibet e pro individuo astricta at non abstrahere unam eandem prout illa est ex ratione singularitatis individuorum.

2m dubium sistit in hoc quod ex predictis videatur sequi dari in creaturis misterium trinitatis quod absurdissimum esset. sequella probatur quia misterium trinitatis in hoc sistit quod natura eadem divina identificatur tribus personis realiter distinctis et similiter nos ascedimus eandem naturam humanam in Petro in Paulo Petro et Francisco quod ascedimus quid simile misterio trinitatis: Rx disparitatem esse longe diversam nam in divinis eadem numero natura humana non existit in tribus personis. in creaturis vero non datur quod eadem numero natura humana existat in tribus individuis sed solum datur quod una natura communis & formaliter una participet a pluribus individuis in quibus multiplicatur.

3. dubium est quanam ratione intelectus noster cum nihil aliud rebus tribuat nisi denominationem extrinsecam cognitam faciat naturam quas a parte rei e multiplex unam illam quae redat aptam ut identificetur cum pluribus hoc non videtur esse nobilis & mutare naturas rerum. Rx intelectum nostrum de nobis non conferre universalem rebus negantem predicata essentialia immutare sed tantum se habere hic removens prohibens ut aiunt filosofi. nam suspiendo naturam absque singularitate illam quae denudando a materialibus conditionibus ipsa natura redit una & eius predicata essentialia manent in dispositione ad predicationem de pluribus non quia in omnibus sint sed quia ab intelectu impedimentum prohibens e remotum. s. singularitas.

Art. 16 satisfit ad versariorum argumentis

Primum argumentum intendit probare sufficere cognitionem abstractivam ad naturam universalem & sic procedit. per talem cognitionem abstractivam redit natura una & apta predicari de pluribus quia sufficit cognitio abstractiva & non e necessaria comparativa ant. probatur nam per cognitionem abstractivam natura denudatur a singularitate & consequenter manet una unitate formali & apta ut posit accommodari pluribus individuis per predicationem. Rx negando ant. & ad probationem dico manere quidem unam & aptam proxime predicari de pluribus metafisice loquendo. seu secundum ut materiale universalis non vero logice loquendo. sed instabit ista logica apti

tendi habere per relationem rōis necessaria nō ē sed sufficit aptitudo me
ta fisica, ġ necessaria nō ē cognitio comparativa sed sufficit cognitio abstracti
ba probatur quia ġ logicaliter aptitudo s. requiritur ut universale cognoscat
ur ordinate ad plura s. requiritur ut universale respiciat plura de quibus præ
dicandum ē hoc utrumq. habere per abstractionem ġ nō ē necessario re
latio rōis neq. actus comparativus. quod autem hic utrumq. habeat per
abstractionem probatur ġ ante quam abstrahatur natura cognoscuntur singu
laria de quibus dicitur natura illa ġ nō ē necessaria comparatio ad istum finem
Deinde ipsa natura abstracta habet respectum & ordinem transcende
ntalem ad sua inferiora ġ nō ē necessario aliqua relatio seu ordo transcen
dentalis ad istum finem.

Ad illam relationem rōis a causa ē ad mens propter illum duplicem finem
in quo. alam dicitur negatur illa duplicem finem potest suppleri si intellectus nos
ter cognoscat individua aliqua ante abstractionem de quibus postea ē præ
dicanda natura universalis tñ. nō ea individua cognosci possunt & medio
relatione rōis manet natura abstracta relata & dicens ordinem ad sua infe
riora de quibus prædicari potest deinde interdum ad illam certum ē tales dari
relationes transcendentales inter ea ġ realiter sunt distincta sicut sunt na
turae cōes respectu singularium sic necessarium ē ut ponatur
relatio rōis per quam respiciant inferiora propter quod si detur relatio trans
cendentalis inter naturam cōem & singularia tñ. intellectus nō ver
sans circa limitationem apprehendit relationem rōis inter natu
ras cōes & singulares & media illa relatione denominatur logicum ordi
nem manent universales rāg cōes.

De hac doctrina ipsa magis quis probatur ex duplici capite. 1. ġ si relatio rōis
auferatur a naturis abstractis idem ferme conveniet naturis. secundum se
& naturis universalibus generatis in natura secundum se sunt determinata ad uni
tatem talis sive singularitatem & aptitudo proxima qua constituitur in præ
dicatis essentialibus communicatur a naturalibus conditionibus ġ non erant ibi
ni ut naturis unalibus ġ ut detur discrimen inter utrumq. statum
universalis logico. ponenda ē relatio rōis in statu universali 2°
ġ natura cōes dominium universale in quantum universale ē ens rōis
sed si nō ponatur illa relatio rōis per quam universale refertur ad inferio
ra nullum ē titulus propter quem universale sit ens rōis ġ ut tenea
mus cōem nobiscum cōem sententiam necessarium ē ut in naturis
abstractis ponatur relatio rōis tanquam forma universalis logici.

Ultimum argumentum militare 3 ē de intellectu agente intendit ġ pro
curare ab illo nō magis disponi materiale universalem ē si tribuatur
per species repræsentantibus pro conveniens ab intellectu agente

ut habeat ita a singularibus abstrahit, sed ad monstrandum maneat quod materiale universalis magis dependeat ad requirendam universalitatem ... quam species intelligibiles agentis ... cognitio ... sed ... cum ... cognitio ... illius ... ab ... singularibus.

... distinguendum ... magis ... materiale universalis ... secundo ... in primo nego ... species ab intellectu agente producta ... actualis ... ex parte obiecti ... in ... secundo ... abstrahit ... a singularibus ... causa partialis requisita ad repraesentationem et cognitionem actualem ... habere abstractio ... in causa.

Art. 17. Explicatur

essentia universalis et assignantur eius proprietates

Hactenus ... examinabimus ... universalibus nunc breviter ... assignabimus essentiam universalis et proprietates illius.

Ex ... in superioribus art. ... universale est unum in multis ... universale est quod est aptum ... de pluribus praedicari ... essentiale ... proprietates ... universalis et proprietates illius.

... materiale universalis seu universale metaphysicum ... unitatem ... aptitudo ... ut ... ex ... 4. negatio ... est negatio ... essentia rei ... fundamentaliter pro illo in quo negatio fundatur ... positiva et realis ... unitatem formalem ... materiale universalis sumptum formalissime ... essentia ... fundamentaliter ... essentiale ... praedicatis essentialibus ... a quibus ... manat.

De aptitudine ... in ipso universali metaphysico ... unum ... duplex ... aliqui ... n° 104 ... ad ... probabilius ... in universali metaphysico seu in natura abstracta duplex aptitudo ... altera ... quae est apta ut identificetur cum pluribus et haec dici potest identificabilitas altera qua est apta ut praedicetur de pluribus et haec dici potest praedicabilitas ... illa natura identificabilis et praedicabilis ... identificabilitas ... in ipsa essentia naturae abstractae ... singularitate ... praedicabilitas ... in quadam ... intellectum per ... praedicabilitas ... intelligibilitas quae est passio entis unde ... aptitudo ... identificabilitas ...

tealis ipsi universali metaphisico 2.° est aptitudo s. predicabilitas est passio omni abiecta natura abstracta.

ex quibus colligitur quomodo aplicandae duplex definitio tradita pro universali. 1.° quae essentialis est quae explicat identificabilitatem per quam natura abstracta est apta in se identificari cum pluribus. 2.° quae est descriptiva quae explicat predicabilitatem quae est passio universalis cognitio vero abstractiva potest considerari ut persona universales metaphisici in quantum est universale s. in quantum est obiectum cognitum in 1.ª consideratione cognitio abstractiva sum se conditiones removens prohibens in 2.° consideratione est causa formalis extrinseca.

Circa universale logicum preter dicta quae conveniunt illi pro materiali ulterius inquiri potest an pro formali dicat unam relationem rationis s. duplicem. P.ᵗ fons. ceruses q. 10. sect. 2 & 3. ex antiquioribus doctoribus affirmat duplicem esse relationem ponendam correspondentem duplici aptitudini quae ex parte materialis reperitur idem sentit P. Suar. q. 6 sect. 7. n.° 3. et P.ʳ Rubius n.° 128 hic quidem dicendi modus mihi placet itaque natura abstracta quatenus est identificabilis cum pluribus apprehenditur a nostro intellectu cum quadam relatione rationis qua refertur ut identificabilis. deinde quatenus natura est predicabilis apprehenditur a nostro intellectu cum altera relatione qua refertur ut predicabilis taliter ut 1. relatio sit essentialis universali logico & 2.° sit accidentalis. luce propietas orta a primo definitiones traditis pro universali non sunt aplicandae universali logico nisi cum distinctione nam materiale illius definitur per illas ut quod, & formale illius s. relatio definitur ut quo, s. ut forma media qua materiale universalis constituitur relative in esse universalis denique cognitio comparativa quae requiritur ad universale logicum solum se habet ut causa formalis extrinseca representans formam universalitatis s. relationem.

Art.° 16. De dubijs

Porfirij & aliis

examinatis natura universalis & propietatibus illius facilis erit responsio ad illas quaestiones a quibus se abstinuit Porfirius in hoc cap. quae difficiles erant.

Primum dubium est an universalia sint entia realia s. non cui dubio respondet duplex quaestio porfirij an universalia subsistant s. in solis nudis conceptibus sine cum difficultati eadem per responsio

ex 3° dictis nat. s. dubium 3 procedit de universali metaphisico s. logico sive de logico semper universale in genere 3 universale q̃ ens rationis sive de metaphisico dicendum 3 est illud aliquid esse ens reale aliquando ens rationis aliquando pure nihil ita communiter ddd. videatur P. Su. disp. 7. sect. 1. n.° 1. & Fonsecas q.° 6. cap. 16. est q. doctrina sancti T. 7. metaph. lect. 13 iuxta mentem 3 aristotelis. qui in eodem 7. metaph. 3° Plannem 3 intendit universalia nihil dicere quam quod erat esse sec. cum 3 inferiorum 3 & cum 3 aliquando inferiora a quibus abstrahitur natura communis realia sint aliquando entia rationis, aliquando pure nihil. s. negationes hinc est quod natura materialis abstracta iam 3 sit realis iam 3 ens rationis iam 3 pure nihil.

2 dubium 3 est an universalia sint substantia s. accidens circa cum 3 dist. predicta respondendum 3 est secundum q.° universaliter sumpta. s. relatio rationis proprie loquendo neque substantia est neque accidens. licet apprehendatur per modum 3 accidentis seu relationis realis materiale vero universalis aliquando substantia aliquando accidens erit iuxta doctrinam 3 in 1. dubio traditam 3.

3. dubium 3 est an universalia sint corporea s. spiritualia & dicendum 3 est secundum universalis proprie non participare rationem corporis s. spiritus hec n. propria. s. enim certe potest nulla relatio dici corpus s. spiritus quatenus patet supra ad modum 3 relationis realis corporeae s. spiritualis. iuxta naturam 3 inferiorum a quibus materiale abstrahitur, materiale vero corpus aut spiritus potest esse cum 3 eius natura distincta non sit ab inferioribus.

4 dubium 3 an universalia sint eterna incorruptibilia & ingenerabilia cui dubio respondet ultima q.° porfirij an universalia sint intelligibilia posita. s. per se separata ex doctrina Ari. 2 posteriorum cap. 24 & 7. met. cap. 17 habemus corruptibilitatem 3 & generationem 3 convenire singularibus entibus eternitatem 3 vero incorruptionem 3 & ingenerationem 3 convenire universalibus sed difficultas est in quo sensu universalia dicantur eterna incorruptibilia & ingenerabilia & in primis certum 3 est doctrinam 3 hanc non esse intelligendam 3 de formali universalis hec n. relatio rationis & in genere causae representativae dependet ab intellectu & ita suo modo corruptibilis & generabilis est. est igitur doctrina hec intelligenda de materiali universali & omissis aliorum 3 modis dicendi in hunc modum 3 explicandum eternitas & incorruptibilitas universalis iuxta mentem 3 sancti Thome notare q.° universales considerari possunt secundum 3 esse reale existentie & secundum 3 esse reale essentiale. in 1° consideratione non sunt eterne sed potius generabiles & corruptibiles, in 2° vero consideratione sunt eterne negative ut explicuit sanctus T. quatenus abstrahunt ab hic & nunc, vero in statu essentiali & secundum 3 se non deducit esse

hic & nunc deinde potest dici eterna positive ut diximus T. in intellectu divino quatenus veritas sue essentie & connexio predicati cum illa semper in intellectu divino q.a ab eterno illa cognovit ut pre vera & convenientia tali nature. Denique universalia dicuntur n. generari & corrumpi q.a lt in individuis quasi secundario generentur & corrumpantur, tamen ex se n. habent ut generationes & corruptiones, sed singularia terminent.

Q. dubitas e de causis universalium nos cuiuscumque entis assignanda e quadruplex causa, efficiens, materialis, formalis, finalis, philoquamur de causis relationis rõis? q.a e fundamenti universalis proprie loquendo n. habet causam efficientem sed solum correspondentibus. Deinde ipsa relatio respectu uniti universalis e causa finalis, ipsum quod materiale e causa materialis. finalis e directio operationis mentis propter quam imbentes sunt iste relationes rõis. Si vero sermo sit de causis materialis universalis cum hoc idem materialiter cum singularibus easdem causas habebit quas habet singularia

Art.us ultimus a quibus potentiis universale procedat.

Conveniunt ex hactenus dictis ad utrumque universale metaphisicum & logicum opus est cognitione nobis nos male universalis indiget abstractione ut sit universale metafisicum, finale vero seu universale logicum indiget alijs operationibus petit q. articulus an potentie corporee interne & externe possint ipsas agere finale & consequenter ab illis universale procedat. Dicendum e nulla potentia corporea interna vel externa potest producere aliquid ex actibus requisitis ad universale & ita ab illis universale n. procedit ita expresse Aris. 1. fisicorum tx 49 dicens universale n. secundum rõem nascitur, singulare autem secundum sensum, quem secutus D. Thomas S. Tho. 1. p.e q. 85 ar. 1. in corpore dicens omnes potentias sensitivas parti e cognoscitivas particularium, eandem sententiam amplectuntur D.r Fons. 2° 4° metaf. cap 28 sect. 6. q. 2 & affirmat eum commun. inter filosofos.

Probatur. 1. q.a modus intelligendi sequitur modum essendi sed quecumque potentia interna aut externa distincta a virtute corporea & materialis ergo nequit percipere nisi corporea & materialia huiusmodi sunt singularia, nos natura eorum in materia talis sunt q.a a materia & singularitate.

Pbr. 2° q.a sensus externi & interni producunt suos actus mediis speciebus emissis ab obiectis sed obiecta cum singularia sint

species repraesentatibus obiectorum singularium quae ipsi sensus sequuntur, producere alias qui cognoscitivae non sunt singularium & ita inepti erunt ad universale cognoscendum quatenus a singularibus abstractum est.

Scotus in 2° dist. 3. q. 1. & medium stratam conveniam videtur parvus quarum varijs argumentis probare intendit. sensus enim de aeternis res ipsas percipere secundum gradus omnes argumenti illius perfectissimum sit habere si dicamus per hypothesim duobus in magnitudine figura & colore similibus & aliunde, vere diversitas S. tamen pro illa visibus non distingueret. Ideo ex obiecto quod signum est ab illa percepta non fuisse differentiam numericam & singularitatem eorum sed tantum rationes communes. Ita quod visis illis obiectis adeo simillimis si alterum occultaretur & alterum obijceretur visus non discerneret quod non occultaretur est. Si non quod signum est ab illo non fuisse perceptam differentiam numericam sed solum differentiam communem.

Ad argumentum in illo eventu in quo non daretur diversitas loci & situs sicut est ratione illa adverte si comparent neque diversa loca imaginaria sed penetrata essent virtute divina & unum locum occuparent, tamen daretur deceptio & non dico ob id unum apparerent. Sed inde non haberemus potentias visibiles non percipere differentias numericas nam ipsa videret tales figuras & tales albedines & tales quantitates &c. propter penetrationes non valeret discernere an unum est ad rationes. Et dicendo sequelam inde sequi non arguit visus non percepisse ipsam singularitatem obiecti sed non bene percepisse differentias numericas propter nimiam similitudinem.

Pro eadem sententia Scot. arguit potest visus cum longe concipit aliquid progrediens per motum percipit animal ad bonitate &c. discernit quod animal & si proximius accedat cognoscit hominem et non at sic petrum. Dicamus quod tunc percipit rationes communes, non percipit singularibus. Confirmat autoritate Aris. 1. Physicorum. Ut vero dicentis pueri. omnes viros patres appellant & omnes feminas matres, posterius tamen determinant horum utrumque) in quo tamen videtur sedere enim per sensus percipit rationes communes.

Ante solutionem argumentorum explicandus est Aris. ut in eodem loco illud intendimus tamen T. R. Io. & Doctores Conimbricenses dicunt igitur philosophi cognitionem nostram modo provenire a sensibili modo ab actibus quam prius et cum notiora quam tamen eaque minus nota & cetera notavit Sanctus T. 1. p. q. 85 art. 3. sicut inter exceli gebiles dante a quo notiora alijs ita inter sensibilia & materialia dante a quo

magis nota & cotiora respectu aliorum, nam abstracta sine ea singularitate sed singularitatem non comportat ea integre & distincte, quidquid supponit ad argumentum. Dicitur cum animal videt a longe aliquid singulare suscipit sed propter distantiam non videt distincte et comportat omnes gradus numericos, quod etiam audia pueris non valentibus propter minus perspicacem vim intelligendi distincte discernere distinctos singularitatem.

Explanatio 2 capitis de genere.

Hoc 2 caput de genere tripartitum est in 1. illius parte Porfirius tradit triplicem generis acceptionem, 1. accipitur pro collectione aliquorum habentium inter se aliquem ordinem proveniente a uno scilicet genus Romanorum a Romulo. 2º accipitur pro principio & origine unde illi plures deribantur tam a genitore quam patre ita Romulus est genus romanorum & Athens Platonis genus est, est natus Athenis. 3. accipitur pro illo quod sub se continet species sicut animal sub quo continentur equus & homo. triplicem acceptionem accepit Por. ab Aris. 5 metaf. cap. 28 ubi Aris. aliam addit acceptionem accipiendo genus pro subiecto seu materia in qua diversae formae substantiales seu accidentales recipiuntur cuius acceptionis non meminit Por. quia secundum tantum. T. 5 metaf. sicut se habet genus in ordine metafisico ita se habet materia in ordine fisico.

In 1. capitis parte omissis 1ª & 2ª acceptione de 3ª sermonem instituit quia haec acceptio ad filosofos spectat & pro illo definit hanc traditionem genus est quod praedicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid. in 3ª capitis parte ostendit in quibus genus distinguatur a reliquis praedicabilibus.

Multa oriuntur dubia circa hoc 2 caput Porf. quorum solutio magis spectat ponere nostram super illud quod dubitant cur Por. inceperit a genere et non a specie cum species perfectior sit genere & Dicimus optimum ordinem servasse & naturae, Porfirium observasse incipiendo a genere quia genus est quid universalius specie & reliquis praedicabilibus & consequenter quid notius & facilius ut alibi dictum est.

Q. 6. De natura generis.

Explicata natura universalis seu praedicabilis in toto distinguitur

universalibus seu predicabilibus sermo futurus erit, & inchoaturus Porfirius a genere incipiemus propterea quod est proxime tractatum.

Art.us 1. Definitio generis examinatur.

Indubitatum est dari genus in tali questione, & ita hac premissa difficultate ad secundam accedimus de natura illius que statuit si semel examinetur definitio tradita a Porf. desumpta ab Ari. 1. topicorum cap. 4. & cum in nobis provinciis intelligi gaudent duo examinanda sunt. Primum est quod sit eius definitionem. 2.o qualis sit definitio essentialis vel descriptiva.

Circa primum plures sunt doctorum sententie. prima existimat definiri in concreto materiale i. naturam generis cum abstractionem universalis quidam. 2.a autem definitionem esse 2.m intentionem. seu relationem rationis quod tribuunt Caietano Canetera & Cha. apud Dub. cap. 2. § 2. 3.a existimat definiri totum integrum. siveret ita Sanctus T. opusculo de ente & essentia D. Toletus q.e 1. & D. Dub. citatus & aspidellus Benero labelus & Conimbricenses difficultati satis faventibus breviter est iuxta dicta in precedentibus. De universali in communi in quibus definibus diximus materiale & formale definiri sed ubi dist.e materiale ut quod. & formale ut quo ita in presenti.

Circa 2.m memoria repetenda sunt aliquid dicta in precedenti ubi duplex aptitudo distinguebatur altera indepensabilitatis que est essentialis & altera predicabilitatis que est accidentalis cum 3.o definitio Porf. tradat per secundam hanc aptitudinem accidentalem est ita Sanctus T. opusculo 43. & tenet Dub. relatus a Rubio D. Scotum ubi tribuit potius.

Sic ire habitis singulas definitionis particulas explicande sunt. 1.o quod. predicatur de pluribus, est ratio cum predicabilibus & explicat propietatem universalis que est predicabilitas. 2.o differentibus specie. ponitur ad hanc ut genus distinguatur ab specie nam ista v.g. homo predicatur de differentibus numero & genus. s. animal de differentibus specie. 3. in eo quod quid pro hac particula intelligenda advertendum est ut notum Porf. in eo quod quid & in quale quid nam per tria in eo quod quid. denotat predicari aliquid substantialiter & per modum perfecte transitus & non triplex quid aliud superans & iste modus predicandi debet esse generi per quem differt a definibus que predicatur in quale quid. i. adiective per modum alteri adiacentis & tamen quid supponens aliud in quo. Item differt a propio & accidenti ut videbimus j.

Definieram autem aliquis definitionem essentialem pro genere cum ista accidentalis sit essentialiter igitur definies genus iuxta doctrinam precedentis. q.a si dicas genus est unum unum aptum identificari sibi in est multis differentibus specie. in eo quod quid quam definitionem insinuabit Ari. 5. met. cap 28. dicens genus est quod i. in rebus inest. in eo quod quid ubi

nomine rationum intelligit species. art. 2 satisfit aliquibus obiectionibus pro natura generis

Art. 2 satisfit aliquibus

quibus obiectionibus pro natura generis.

Ex solutione aliquarum difficultatum magis nota erit generis natura.

Primo genus nullatenus definiri posse una definitione probatur quia genera sunt multa cognitione inter se maxime diversa et hec in aliqua una ratione non conveniunt ergo genus definiri non potest una definitione maior est certa nam genera important substantiam quantitatem modum etc. inter que genera sunt minor etiam constat quia inter ista tam longe diversa nulla conveniencia reperiri potest. Respondeo concessa maiori et negando minorem nam omnia illa materialia induunt una ratione formali universalitatis scilicet relatione communis in qua secundum formale conveniunt omnia genera licet multa materialia possint convenire in ratione alicuius cum nihil sit albedo ne afecta essent verum quidem est pro materiali non dari unam causam rationem communem pro omnibus generibus

Secundo saltem genus definiri non potest definitione essentiali nam ipsa secundum regulas summulariorum debet constare genere et differentia in definitione autem generis non potest poni aliud genus inde enim sequeretur quod genus definitum esset generalissimum et non esset generalissimum

et non esset generalissimum. Respondeo verum esse definitionem essentialem debere constare genere et differentia et definitionem traditam a nobis pro genere constare genere et differentia et ad inconveniens inde sequutum Respondeo non obstare respectu diversorum genus supremum esse generalissimum respectu aliorum generum sub se contentorum et esse quid inferius respectu universalis in communi quod amplius declaravimus quando ultimo predicabilium.

3. quia si genus definiretur per genus et differentiam sequeretur quod genus esset species nam species est que constat genere et differentia. Respondeo genus posse considerari secundum duplicem respectum scilicet in ordine ad inferiora scilicet in ordine ad universale in communi in ordine ad inferiora genus non est species sed genus in ordine vero ad universale in communi est species subiicibilis et quid inferius constans genere et differentia quam in nostra forma porfirii definitio videntur dimensuram nam ad naturam generis requiritur ut sit quid equivocum sicut canis neque analogum seu nam cendens sicut ens et esse quid precisum a singularitate quia quoque non explicantur in definitione. Respondeo verum esse hec tria requiri pro generis

natura. Id q suponunt explicata in universali. n cōsideō reperiunt
Ultima def. Por. fonij et nostra n̄ bene cum ōbg stent sub definito q
n̄ et congruenter assignat probat ān̄ q substantia genus ē & m n̄ pre
dicat de pluribg differentibg specie sed generat differentibg
s. spiritu et corpore. Rx negando ān̄ et ad probationem Dico spiritus
& corpus sunt genera subalterna in ordine ad inferiora s. species
sub ipsis reperi substantia qua ut genus de illis predicat. quidam
sit subalternum genus & species sub ipsis sunt q. 7.

Art. 3 Utrum genus

continear differentias & species

Difficultas huius articuli magna ex q illa nomine potissimē ideo q pre
mittenda sunt aliquot acceptiones totius et q ut videamus in quo sensu genus
contineat differentias & species. Totum q accipit dupliciter. s. Totum actuale & Totum potentiale
Totum actuale ē qd componitur ex suis partibg sicut h. componitur ex anima & corpore
Totum potentiale ē qd in sua virtute continere suas partes q illas sub se continet sicut h. res
petri petri et aliorum individuorum. Deinde cu totum & pars correla
tivi sint accipit pars dupliciter modo & dat pars actualis et pars potentialis.
Pars actualis ē qua actu cum alijs partibg totum componit sicut anima cum
corpore componit hom. pars potentialis ē qua sub aliquo toto continet sicut petrus
continet sub hom.
Qua premissa doctrina petit arg an genus contineat differentias & species & q.
dual continet potentiale et irrationale hom. et equus tm qm totum potentiale s. tm qm
totum actuale. utrumq. affirmare videtur Art. Por. & sanctus T.
nam Ar. 1 physico. tu a asserit universale n̄ totum ē quidam quippe cum
multa complectens ut partes. qd cū genere et reliquis conveniens
tibg oberit & 2o posterior. cap 3 inquit supponens n. tale genus
ut insit secundum potentiam in plus. In primo loco videtur sed dicere genus
ē totum actuale & 2o ē totum potentiale. Deinde Por. similiter reperit
cap. de differentia & cap. ultimo. denique sanctus T. opusculo decimo & 4o
capite aliquid quid ē in specie ē totum in genere in quo videtur tribuere
generi ut ē totum actuale sicut species. & opusculo 42 cap 9. dicitur
ciendum ē igitur qd genus continet differentias potestate s. potentialiter.
Dicendum ē genus ē totum potentiale respectu differentiarum & specierum sim
ul q ē pars actualis specierum. hec ē absq. dubio ē iuxta mentem
Ar. Porfirij & sancti T. ut colligit ex posterior. ribg locis nam in pri
oribg & si opponunt contrarietatem videntur scriptores exponunt in pos
terioribg ut bene Caie. ex pluribus sancti T. opusculo de ente
& essentia loco citato & ipse ē totus consensus doctorum quos refert
& sequitur P. Rob. q. 4.
Prima pars ē q. Ibi totum potentiale ē qd ex suis partibg actu n̄ componit sed illas
sub se continet contrario se habet genus respectu differentiarum & specierum q res
petu carum ē totum potentiale. minor patet. q genus n̄ componitur actu ex

differentiis et speciebus sed illas respiciens sub se continet nam distincte ab eis differentiis et speciebus non potest abstrahi et intelligi absque illis nam ideo non potest intelligi sine animali et rationali quae existunt in primis ex partibus animalis diversitas et hoc est quod genus ut animal abstrahitur et intelligitur absque rationali quae existit in continet.

2a pars est quia nam genus simul est differentia continet actualiter species quae genus actualiter est pars respective speciei neque obstat aliquid simul est pars et totum respective eiusdem sicut in dicto genere est nam genus actualiter pars respective speciei et potentiale totum respective eiusdem totum quidem est hanc totum est potentialis proprius et in mediatis agentis exercet respective differentias quas sub se continet omnes et proprie et mediate respective speciei quas species continet inde differentias a quibus continetur genus.

Magister Joannes a Duns in 2° relato existimat genus esse non actuale respective differentias eiusque sententiam sic primo probat totum actuale est illud quod actu dicit suas partes sed genus actu continet differentias sub se quae non esset totum in potentia sed actu. Et in argumento hoc quibus oratio nil quandoquidem in eiu illa particula actu dupliciter accipi potest. 1° actu i. quod actu continet ex partibus ipsum componentibus et in hoc sensu negatur genus esse totum actu seu actuale, 2° actu i. quod actu respiciat partes potentiales illas quas sub se continet non itaut cum illis componat sed posse componere et in hoc sensu conceditur inde m. non infert esse absolute totum actuale sed esse actu totum potentiale quod vere actu exercet naturam totius potentialis.

2° potest probari eadem sententia quod nulla est genus causa in quo dicitur genus continere differentias quae non potest dici totum respective illarum. Et hoc saepe et maxime tenetur in opusculo de ente et essentia docere genus in compositione metafisica assimilari materiae prima in compositione fisica nam sicut materia est limitatur et in fit ab hac et illa forma ideo quod dicitur illas in potentia continere ita genus limitatum ab hac et illa differentia metafisica illas quae dicitur continere in potentia ingerens causa materialis metafisica.

Art. 4 an genus

praedicetur de speciebus sua partis actualis illius sive ut totum potentiale.

Quamvis ex dictis sententiis et proxime vidimus videatur genus esse pars actualis speciei et simul esse totum potentiale in dubium revocant sub qua ratione genus ponatur in definitione speciei et eo modo praedicetur de illa ut aut dicimus hoc est animal ibi ponatur animal ut pars actualis hic h. ut totum potentiale. Prima sententia affirmat genus continere in definitione speciei ut totum potentiale et simul ut pars actualis ita Caietanus paullus venetus et omnes apud Ruvio. Eandem ideo quae sentiunt aliqui recentiores. Et sub in ipsis chis et aliis quibus plene

n tanti sit difficultas huius sed ponitur sequens iudicio. 2a sententia affir
mat genus ex ultimis prædicationibus minime comprehendi ut totum actuale, sed
sim. ut totum potentiale. ita l. 5. t. 1. metaph. disp. 15. sect. 11. n. 16 & l. 26.
q. 5. eandem sententiam tribuens Boetio & Scoto.
Pro maiori intelligentia huius difficultatis hanc unicam dist.m advertite
circa particulam illam ut nam illa primo potest cadere super significatum
nominis pars s. totum & sensus tunc erit an genus ponatur in def. spe
ciei ut totum s. ut pars s. an ponatur prout repræsentat totum animalis in
differentem & respicientem plura (hoc n. est esse totum) s. ut repræsentat
quod totalitatis iam determinatam ad hanc speciem (hoc n. esse partem actualem)
2o particula aut potest cadere in modo significandi et tunc sensus erit
an genus ponatur ut totum s. ut pars s. an ponatur significatum per modum totius
s. per modum partis.
Dicendum 1o genus in def. speciei non ponitur significatum per modum partis sed per
modum totius. Et ratio manifesta quia constans est doctrina philosophorum in metaph.
communiter recepta secundum quam habent partes ut partes sunt non posse prædicari
de toto. non n. bene dicimus homo est animal. homo est corpus cuius rei nulla ratio esse po
test nisi haec quod partes non possint prædicari de toto, si prædicentur per modum
partis. quia cum ipsæ sint bonæ prædicationes homo est animal homo est substantia &c. sig
num est non imputari prædicata ista significata per modum partis.
Dicendum 2o genus in def. speciei etiam si ponatur ut aliquid cum differentia non po
nitur ut pars actualis etiam in sæ significatu sed ut totum potentiale. Ex presso
hanc est sanctus Th. opusculo de ente & essentia cap. 4. dicens. si n. animal
non esset totum quod est homo sed pars eius non prædicaretur de eo cum nulla pars
integralis prædicetur de suo toto: quæ verba intelligi non possunt de
totalitate actuali ut vidimus art.o præcedenti & ita necessario intelligen
da sunt de totalitate potentiali quam sententiam ibidem sequitur Caiet. & de
ceteri pro 2a sententia.
Probatur quia si genus in def. speciei etiam adiunctum differentiæ poneretur ut pars
determinata illius & non ut quid indifferens & ut totum potentiale si pone
retur ut genus. sed sic est quod necessario debet collocari ut genus quia non ponitur
ut determinata pars illius sed ut totum sequella probatur quia si non collo
catur ut quid indifferens & respiciens plura inferiora non poneretur ut
genus ut patet statim quod m. necessario ut genus ponendum sit manifes
tissimum est alioquin nulla def.o essentialis traderetur per genus & differentiam.
Sed. 3 2m contra 1. obijcies non obstat aliquid poni simul ut totum & ut partem
actualem & quia hac ratione tenetur generi prout prædicatur de specie.
Respondeo negando ans. quia inde sequeretur quod animal s. genus quodlibet prædicaretur
ut quid indifferens & ut quid non indifferens n. quatenus prædicatur ut totum
prædicatur ut quid indifferens & quatenus prædicatur ut pars actualis præ
dicatur ut quid non indifferens.

2o obijcies

2° obijcies in hac p.e petrus e homo aial et aial ponit ut pars q etiam ir ipsa ho e aial dist. conc. antecedente & negando conse. et r. dispa ritatis e q in p.o predicatione aial se signif. demonstratiui ad m. interti for. & redit propius istius indiuidui qd in audiri in secunda

Explanatio

3 capitis de specie

3 caput porfirij in quo de specie sermo e quatuor continet p.a in p.a tradit duplicem acceptionem huius vocis species i et accipitur pro venusta & ele ganti fra alicuius rei. 2° pro illa entitate que sub genere e.

In 2a p.e omissa p.a acceptione 2.am explicat illam q. dividit in duas p.a dr spec ies subiicibilis qm sic definit species e que ponit sub genere & de qua genus in eo qd quid predicat. 2a dr. species predicabilis qm sic def init species e que de pluribus differentibus n° in eo qd quid predicat.

In 3a p.e assignat ordinem & seriem generis & speciei & ait dari genus gene ralissimum seu supremum post qd sub sequuntur genera subalterna que media ss inter genus supremum & speciem infimam & hic genera subal terna ss species subiicibiles respectu superioris generis & ss genera respectu inferiorum. species v. infima que atoma seu specialissima dr. & immediate respicit indiuiduorum genus n.e.

In 4a p.e agit de indiuiduo illud definiens ac dividens p.a def.e. indi uiduum e qd de uno predicatur. 2a indiuiduum e huius collectio proprieta tum in aliquo e. deinde probat definitionem indiuidui. indiuiduum aliud de termi natum e ut petrus aliud ex demonstratione ut hic h.o aliud ex suppo sitione ut filius Sofroni.

Q. 7. De natura

speciei & indiuidui

Species post latitudinem generis & ita post explicationem generis explica nda na speciei deinde q species ordinem dicunt ad indiuidua post expli cationem speciei aliqua de indiuiduo subiicienda erunt.

Ar. 4° 1. Triplex def

speciei examinatur

Prima def.o a Porfirio tradita pro specie sic se habet species e que col locatur sub assignato genere qua def.e cum illis a pro cuius intelligentia ex traditis inq. tritis tradita q eadem dicebantur alterius super inferiores natura respectu

inferiora duplex respectus distinguit, alter identificabilitatis alter predicabilitatis. 1.us essentialis & 2.us accidentalis imo etiam distinguendus est alter duplex respectus in natura inferiore scilicet respectus superioris, alter quo subjicitur ut inferior superiori inquam identificabilitatis & alter quo se subjicit inquam predicabili. deinde & 1.us essentialis 2.us accidentalis.

Definitio igitur Porphirij explicat respectum primum quem habet species respectu superioris generis & est essentialis.

2.a definitio a Porphirio tradita pro specie sic se habet. species est quae ponitur sub genere & de qua genus in eo quid predicatur. quae definitio partim essentialis est partim accidentalis nam est essentialis secundum priores partes & accidentalis secundum posteriores. in priori traditur respectus in ordine ad identificabilitatem cum specie. in posteriori traditur secundus respectus in ordine ad predicabilitatem de specie.

3.a definitio tradita a Porf. est species est quae predicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid quae definitio accidentalis est quia explicat respectum predicabilitatis quem habet species respectu suorum inferiorum erit autem essentialis si dicatur species est quae identificatur &c.

Contra has definitiones Porfirij obijcies 1.o quod 1. est nimis ... 2. duae superfluunt &c. Si qualibet explicat essentiam speciei 1. nulla si primum dicatur quod superfluunt duae si secundum quod omnes diminutae. Dico nullam superflue & quamlibet explicare essentiam illius partis quam attingit definiri. ... 1.a definitio assumpsit definiendam subjicibilitatem speciei in ordine ad identificationem & hoc adequate definit. 2.a assumpsit definiendam subjicibilitatem speciei in ordine ad predicationes & hanc etiam adequate definit. 3.a assumpsit definiendam predicabilitatem speciei in ordine ad inferiora & hoc etiam adequate prestat.

Art.o 2. natura speciei subjicibilis declaratur.

arto. Species alia est subjicibilis alia predicabilis & utriusque naturam explicuit Por. in definitionibus traditis. ex precedentibus in hoc amplius speciei subjicibilis natura explicanda erit cujus definitio essentialis ... species subjicibilis est unum aptum cum quo genus in medio identificatur & accidentalis species subjicibilis est unum aptum de quo genus in medio predicatur in eo quod quid & ad plenior rem notitiam huius speciei aliqua dubia erunt proponenda & diluenda.

Primo dubitabis quidnam sit ille duplex respectus qui in specie reperitur respectu generis superioris qui duplex respectus solet appellari subjicibilitas. antecedenter ... aliquo ... unibilitas 1. aliquo proprietas orta ab unibilitate 1. in sed quid dicit ... & dis ... nullam dicat connexionem cum unibilitate Caietanus amplectitur 1.m quem ... & Toletus quod 1. ultimum ... probabilius quod mihi etiam placet itaque in specie ... subjicibilitatis ... dicit ... unibilitatis nam ut videbimus in predicamento de

relatione, relationes diversificant penes tres [illegible] quos respiciunt [illegible] quod subijcibilitas attendatur inter speciem et genus superius, universalitas attendatur inter speciem et in [illegible] necessario [illegible] duplices [illegible] sint quam [illegible].

2º dubitabis an [illegible] necessario abstractio generis superioris ut species subijcibilis constituatur in [illegible]. R. affirmative, nam cum subijcibilitas [illegible] in duplici respectu speciei ad genus mediate quo genus respicit ut identificabile et predicabile de specie, necessarium est quod genus sit abstractum a singularitate et medio separatio ne relationis ad speciem.

3º dubitabis an species subijcibilis ut talis sit debeat esse abstracta a singularitate. R. speciem tripliciter posse considerari. Primo ut habeat plura in [illegible] individua cum quibus identificetur, sicut se habet natura humana. 2º ut habeat plura individua possibilia et unum tantum existens, huiusmodi est in opinione probabili species fenicis. 3º ut solum habeat unicum individuum et alia non respiciat neque possibiliter, huiusmodi est in sententia sancti Thomae angelica species. [illegible] ad dubium R. si species se habet primo modo indiget abstractione ab individuo, non vero si se habet 3º modo, et ratio est quia genus non respicit immediate speciem ut terminum immediate cum individuis et ita ut immediate respiciatur a genere debet esse abstracta a illis, in 3º vero modo individualis gradus non distinguitur a specifico et tamen [illegible] abstractione.

4º dubitabis an ex eo quod species constituta sit subijcibilis, consequenter etiam sit constituta universalis, [illegible] universalitas sit conditio requisita ad subijcibilitatem. R. ex dictis precedentibus constare solutionem huius, nam si species 1º et 2º modo se habeat ut sit subijcibilis presupponit saltem metaphysice universalitatem, non vero si se habet 3º modo.

Ultimo dubitabis an ad naturam speciei subijcibilis presupponant illa conditiones quae dictae sunt pro natura universalis, nempe quod sit [illegible] univoca, neque analoga aut transcendens. R. affirmative quia cum species subijcibilis generi subijciatur tamquam quid aptum ad identificationem et ad predicationem debet esse in illo ordine in quo est genus et ita observare has conditiones.

Artic. 3. Natura speciei predicabilis declaratur

Ratio speciei predicabilis [illegible] essentialis et accidentalis [illegible] ex dictis in art. primo et particulariter in talibus definitionibus etiam plane constat, ut in hypothesi quod declarabamus definitionem generis, difficultas tamen est inter [illegible] et [illegible] de pluribus differentibus numero, et dubitant an [illegible] necessarium ad naturam speciei praedicabilis existere plura individua et ut illa particula verificetur, quae difficultas in duplici sensu agitari potest. Primus est an [illegible] de [illegible] conveniat illi speciei cuius unum tantum individuum existat, reliqua vero possibilia sint ut fenicis species. 2º sensus est an de [illegible] conveniat etiam illi speciei cuius non solum unum individuum exis

tit, sed neq. alia possibilia sint huiusmodi ē angelica species in qua secundum D. Thomam 1ª p. q. 15. art. 4. implicat plures angelos n° differentes.
In primo casu dicendum conveniunt predicatum defin. tali speciei competere q° & n modo unum tantum individuum habeat potest in plura haberet & secundum hos doctores an. verba inde est n dicunt actum sed aptitudinem quod propresenti difficultate notabit sanctus D. Thomas 1° perih. lect. 10. exemplum ponens in sole, n huius resolucionis manifestae ratio solis individua plura possibilia ss haberit decentia illius hoc numerica natura qm sol creatus habet & ita ab illa potestas ab ipsa hi... tunc manebit natura illius cuiusque adidentifi cationem & predicationem de pluribus quae si actum existant per accidens.
In 2° casu varia sunt doctorum placita Caietanus 1ª p. q. 13 art. 9 huiusmodi speciebus existimat predicata convenire def. illius sequuntur Iabelus 4. metaf. q. 24. Canteiro neq. Mercado. apud Rubium q. 3. alle... et alii oppositum defendit ... autem veritatem in hac re assingamus duplex e faciendo consideratio de talium specierum. 1° q. angelica species intelligi potest proprio sensu ut est in se. 2° per modum rationis speciei que abstracta sunt a pluribus individuis & sine intelligi sensu improprio & similitudinario si primo modo angelica species consideretur nullatenus illi convenit def. predicta ita sentit sanctus D. 1ª p. q. 13 art. 9 ... idemque defendit P. Suar. 1. metaf. disp. 5. sect. 2 n. 20.
& ratio manifesta est q. similes species neq. actu neq. in potentia plura respicit individua q. nullo modo ē universalis neq. predicabilis. si tm 2° modo consideretur poterit esse angelica species predicabilis n proprie sed similitudinarie & in hoc sensu hec est nostra sancti Thomae citati & fortasse intendit ad doctoribus primae sententiae & probatur q. concipio angelicam speciem ad modum speciei humanae ita concipio cum relatione ad plura & ita quodammodo in tali conceptu improprio induit rationem speciei predicabilis.
Occasione huius difficultatis alia similis examinari potest in natura generica an s. si daret genus cuius unica species tantum existeret relique vero essent possibiles, cuius unica species ita existeret ut alie impossibiles essent an in hoc duplici casu genus esset universale & predicabile sicut modo de specie dicebamus. P. Tole. q. 2. cum Boetio & Alberto. existimat illam genericam naturam in utroque casu n fore universalem neq. predicabilem fundamentum horum doctorum ē q. genus essentialiter ē quidditas differens & perfectibile per species & ita unica solum existente specie ratio generis intelligitur perfectum in sua essentia.
Dicendum tm ē genus in 1° casu vere haberet rationem universalis & predicabilis n vero in 2° casu ita sentiunt P. Rub. q. 3. & Iab. & Cant. supra relati & ratio eadem est quam exhibebamus supra de specie angelica fundamentum vero oppositae sententiae efficaciter non ... nam in genere distinguenda ē duplex perfectio altera intrinseca & essentialis quae potest apellari intensiva altera extrinseca quae dicitur extensiva prima independet a quo existentia plurium specierum nam independenter ab illis genus habet talem perfectionem si abstrahatur ē de illis predicari. 2ª vero pendet ab existentia specierum nam illarum multitudine magis extenditur perfectio generica ...

Art. 4. Satisfit aliquibus argumentis

Primum argumentum contra definitionem. Porfirij praeter specie praedicabilis habere individua in illa descriptio speciei quae in nunquam essentialiter nisi species per illa et significat quod individua non sunt nisi quae species nam secundum illum priora sunt quod est universalis et magis notum. Et aliud est individuum aliud ordinem quem species ad individuum dicit non quod definit speciem per individuorum sed per ordinem ad individua et iste ordo curtatus sermo secundum descensio est propria ratione speciei et iste ordo non est magis notus quam species sed plane magis explicatur descensio proprie speciei magis explicatio.

2. argumentum si se habere definitio non debet convenire alijs a definito sed ista definitio Porfirij convenit alijs a definito quod non est ignota probatur minor primo quia convenit generi nam cum dicimus petrus est animal univoce est animal idem genus praedicatur de differentiis; secundo convenit differentiis cum dicimus petrus est rationalis univoce est rationalis ibi differentia praedicatur de pluribus differentiis; 3° convenit partibus subiectis ut cum dicimus hic pars equi est masculus, haec pars equi est alia etc. 4° convenit ipsi deo quia deus praedicatur de patre et filio et spiritu sancto distinctis.

Et negando minorem et ad primam probationem de genere et genus praedicari quidem de differentiis non tamen immediate sed mediate speciebus immediate praedicatur. ad 2um de differentia et illam distingui a specie vel inferiori sed in modo praedicandi nam species praedicatur in eo quid et differentia in quale quid.

ad tertiam de partibus subiectis et illas praedicari in se plene, speciem se plene et ut totum. ad 4um de deo et naturam divinam non esse unam formaliter et universaliter taliter ut multiplicatur in tribus personis nisi cum eadem numero sit in qualibet et natura specifica eadem formaliter est in individuis multiplicatur et distincta sit in quolibet.

3. argumentum si se habere definitio debet convenire omnibus contentis sub definito sed definitio tradita a Porf. non convenit omnibus contentis sub definito quod non est ignota minor probatur quia plures sunt species quae praedicantur de differentiis specie imo et genere huiusmodi sunt species subalternae et mediae. Et negando minorem et ad probationem nam dicendum est definitionem a Porf. traditam solum fuisse pro specie infima et praedicabili qualis est haec et ista semper praedicatur de pluribus differentiis non speciebus subalternis et mediis quae sub genere supremo continentur. et sunt species infimae et praedicabiles et species subalternae subijcibiles non respectu inferiorum respectu quorum induuntur rationem praedicabilium non sunt species sed genera.

Art. 5. naturam

Dividit explicat.

Cum adnoverimus genus in ordine ad speciem definitum et declaratum et ad huius intelligentiam necessarium fuit speciem naturam tum speciem definire et decla

rae perordi nes a[illegible] indiuiduationis

Pro quorum intelligentia ex metaf. aduertendum est in quolibet ente singulari reperiri quendam gradum entitatiuum aliis minimum [illegible] quo ens reddit singulare & numericum & medio quo reliqui gradus specificales & essentiales trahunt, complent qui. gradus seu differentia numerica absolutus titulo maxime ab suo. apellatur [illegible] quia mediante hoc gradu ens in [illegible] redditur habens & quamuis ille non distinguatur realiter a gradibus specificalibus & essentialibus distinguitur tamen perinde secundum & in illo ponunt distingui plures quasi partes correspondentes specificalibus gradibus ut in petro dare hoc ens hic substantia, hoc corpus hoc animal, & tandem hic homo. Deinde aduertendum est ut bene doctores notarunt pro presenti gab. Bar. istum gradum prout reperitur in quolibet ente singulari generali nomini apellare indiuiduum prout uero reperitur in substantiis apelari suppositum, prout deni. reperitur in substantiis spiritualibus & rationalibus apellari personam -

Deinde indiuiduum natura [illegible] Sanctus T. opusculo 29 Dr. [illegible] 1. metaf. disp. 5. Dr. gab. Bar. t. 1° in 1. p. q. 29. in commentario articuli Arist. 7. metaf. cap. 13. secundum quod est indiuiduum oponitur uniuersale nam quemadmodum uniuersale dicitur naturam esse diuisibilem & comunicabilem pluribus, indiuiduum est dicit naturam singularem & incomunicabilem:

Quibus prehabitis examinende sunt due def. Porfirii est indiuiduum, quod de uno predicatur & indiuiduum est cuius colectio proprietatum in alio non est. est quas def. duo examinanda sunt 1. est quod sit definitum earum 2° quales sint defes. & ad primum prenotanda est defo generalis per quam indiuiduum diuiditur in indiuiduum in intentio naliter sumptum, & in indiuiduum entitatiue naliter sumptum. entitatiue naliter sumptum est ipsa natura realis indiuidui ante omni sit afecta relatione [illegible]. intentio naliter sumptum est ipsa natura indiuidui prout iam est afecta relatione [illegible], definitum 1. de fi[illegible] nisi est indiuiduum entitatio naliter sumptum nam hoc est quod predicatur. definitum 2. definitionis est indiuiduum in intentio naliter sumptum nam huius proprietates reales sunt que in alio simul reperiri non possunt, unde [illegible] def. accidentalis est que tradit per predicabilitatem nam traditur per predicabilitatem [illegible] essentialis [illegible] per identificabilitatem 2° est [illegible] per proprietates.

Proprietates uero indiuidui in intentio naliter sumpti ad hos 7. reddi solent.

~ forma, figura, locus, tempus cum nomine, sanguis,
~ Patria sunt septem, que non habere unus, & alter.

Forma significat complexionem humoris naturalium, figura significat externam proportionem membrorum. Locus significat eam domum [illegible] in qua quisque nasci[illegible] nec non & astrarum [illegible] relationem illi loco correspondente. Tempus significat illud temporis instans in quo quisque genitus & in lucem editus est & astrorum [illegible] [illegible] illi tempori correspondentes. nomen significat parentes & progenitores a quibus nomen accipit. sanguis significat originem & prosapiam. deni. Patria denique significat urbem & regio nem in qua natus est.

Art. 6. an detur indiuiduum

in com. seu in intentio naliter sumptum.

Aliqui DD. existimant dari abstrahibile individuum in com. ad aliquis individuis singula-
ribus ita non dari individuum 2° intentionaliter sumptum, sed plures & nobiliores DD.
secedent dari omne, quod est individuum abstrahibile, ita Sanct. T. 1ª p. q. 29 art.
1 ad 2ᵐ & q. 3. art. 4. corpore. P. Suar. t. 1 metaf. q. 6. sect. 2. P. g. Bal. t. 2. in 1. p.
disp. 170. cap. 1. P. Dub. t. 1 logicæ ap. 7. de specie quæstione.

Dicendum est dari individuum 2° intentionaliter sumptum & abstractum ab individuis
singularibus, ita DD. 1. sententiæ & breviter probatur. omnia individua existentia conveniunt
in aliqua ratione communi quæ talis non communis abstrahi potest & reddi individuum in communi seu individui
individuum 2° intentionaliter sumptum. antecedens probatur quia omnia individua habent
hoc quod est esse incommunicabilia & habere tales proprietates singulares cum nulli alio com-
petant & possint prædicari de uno & ita abstrahibilis est communis ab individuis omnibus.

Doctores 2. sententiæ arguunt sit individuum essentialiter est singulare & consequenter incom-
municabile, ergo non potest dari individuum in communi quod dicat naturam communicabilem. Resp. cum sancto
T. 1ª p. q. 11. art. 4 ad 2ᵐ individuum singulariter sumptum est quid essentialiter
incommunicabile & tantum de uno dici. hanc incommunicabilitatem participari ab omnibus
individuis, verum individuum abstractum secundum rationem communem sumptum non esse essentia-
liter incommunicabile. nam licet dicat ipsam incommunicabilitatem, non tamen illam exercet
unde dicit cater quod individuum in communi non est individuum in actu exercito sed in
actu signato tantum. non exercet naturam individui illam importando tamquam
propriam huius vel illius sicut importat per personam sed tantum est individuum in actu
signato quia dicit incommunicabilitatem non ut propriam huius vel illius sed ut communem pluribus
ut importat per hoc nomen individuum.

2° arguunt si daretur individuum secundum rationem communem individuum esset spe-
cies cum posset prædicari de pluribus differentibus numero. Resp. negando sequelam quia
ratio individui ut sic transcendit differentias ultimas individuorum singularium & ita re-
ipsa a natura universalis quæ impedit propter transcendentiam & ana-
logiam videatur Ars. 7 metaf. cap. 3 ubi unum id est individuum & ens reij-
citur a ratione generis quia transcendunt. videatur Suar. & citati aliqui recentiores
quorum quibus faber Dub. admittunt individuum in com. esse universale
illud quod reducunt ad speciem tamquam complementum illius.

Art. 7. Satisfit aliquibus Dubiis pro individui natura.

1ᵐ dubium est an individuum vagum s. aliquis homo de quo dubitant DD. an impor-
tet rationem individui in com. s. naturam singularem cuiusque individui indeterminate
M. Soto & omnia apud Dub. citatum nolunt ab individuo vago importari aliquid
com., oppositum tamen affirmat Sanct. T. 1 citatus & ibidem Caietanus & P. Dub. qui pro
se alios refert, sed pro concordia horum doctorum cum distinctione procedendum est nam li aliquis
in individuo vago dupliciter accipi potest, syncategorematice & categorematice
si sumatur 1° modo individuum vagum non importat naturam communem ut communem sed particularem
particularizatam propter illud signum aliquis quod ita particulare est ut non sit
determinatum & ita importat naturam individualis & singularis indeterminate sumpta.
Si 2° modo sumatur s. categorematice tunc signum aliquis idem quod singularis
& aliquis homo idem quod singularis homo & in hac acceptione individuum
vagum importat solum naturam communem hempe singulare
ut sic & hominem ut sic & hoc intendi potest a doctoribus secundæ
sententiæ.

2. Dubium est definitio Porf. Individuum est quod de uno predicatur. non. Licet uno aliquo proccedat individuo erant tensus hic individuum nec quod de se ipso solo duo termini falsum est quod nemo predicatur de se ipso nisi predicatio accu... ut videat ... si de uno primatur pro alio individuo diversorum falsum est definitio namque individuum est incommunicabile et non potest ... alii ... petrus predicatur de francisco.

Dicimus 1º cap. de genere q. 1. triplicem refert sententiam pro hac difficultate. videantur in illo nobis sufficiat parag. 8. 7. metaf. cap. 3. lectio 2. dicens individuum posse predicari de se ipso et indicat hanc ... ipse est sortes Sortes. idem tenet Jº uniq. Suar. tº 1. disp. 7. sect. 1. nº 1. Bal. tº 2 in primam partem disp. 117 cap. 8. que sententia vera est et pro illius probatione sufficiat nostrum intellectum posse iudicare individuum distinguere ... ratiocinante ... distinctio sufficit inter predicatum et subiectum et si non ... utilis et artificiosa ... vera.

3. Dubium est in secunda definitione Porfirii. individuum est cuius collectio proprietatum in alio non ... proprietates ... enumerat ... in aliis reperiuntur ... extrinsecus ... individuo et ita ex hoc triplici capite ... sufficiens. ... illas proprietates in vero sensu explicatas ut explicabimus ... intrinsece ... dimittas deinde si sumantur in illo gradu et modo secundum quem reperiuntur in uno nunquam omnes ... erunt alicui. denique ... secundum ordines quos individuum dicit ad significationem ... aliter ... falsitates ... proprietates non erunt extrinsece sed ex intrinsece.

Explanatio

4 capitis de differentia.

Caput ... dimembrie in ... Porf. assignat quinque divisiones differentie ... differentia alia est com... alia propria alia propriissima appellat differentiam com... illam que facit differre aliquo modo ... que non est ... sedere. differentiam propriam appellat illam que ... differre ... ut ... in heredes sicut ... color. propriissimam ... illam ... que essentialiter et specifice facit differre ... rationale. 2ª divisio differentia alia facit alteratum alia aliud. sub primo membro ... com... et propria differentia sub 2º propriissima. facere autem alteratum est facere ... in ... accidenti ... quia alteratione ... facere ... aliud est facere differre in essentia

3ª divisio est alia e separabilis, alia inseparabilis. sub separabili comprehendit accidens quod hoc a subiecto separari potest, sub inseparabili comprehendit propria & proprietates que saltem naturaliter nequeunt a subiecto separari.

4ª divisio est inseparabiles alia per accidens, alia per se primae quae pertinent ad accidentia & proprietates subiecti, 2ª quae pertinet ad essentiam substantialem.

5ª divisio est differentia aperte alia e communis, alia specifica, alia divisiva cog. sensibile e de communibus aialis & rationale est illius divisiva.

In posteriore pª cap. 5 tradit definitiones. 1. differentia e qua species genus excedit. 2ª differentia e. quae de pluribus differentibus specie in eo quod quale quid predicatur. 3ª differentia e quod rationale aptitudo divisivo ea quae sub eodem genere sunt. 4ª differentia e quae differunt a se singula. 5ª differentia e quae una species divisiva ab alia, tum per id quod illius essentiae e pars e

Cª 3ª De natura

Differentiae

Cum species componatur ex genere & differentia, iam generis natura declarata sit de altera pª s. de differentia disserendum e quae 3. e predicabile & ab aliis nonnullis in genere potentia seu elementi medio quo eius generi natura ex later.

Artº 1. Quinque divisiones & definitiones Por. proditae examinantur

Pro his divisionibus & definitionibus duo inquirendi sunt primum e quem differentiae per illas dividat & definiat. 2. e qualiter sint recte divisae & definitae ad primam difficultatem resolvendam ad advertendum e differentiam dupliciter considerari posse metaphysice & logice. primo modo accipitur pro ipsa realitate sporite[?] physici [illegible] aia 2º pro gradu communi quem intellectus abstrahit a sporito physico. illud quod [illegible] tum [illegible] [illegible] [illegible] & denique modo accipitur pro hoc eodem gradu quatenus relatione logicali substat & eius inquirit quae secundum quod speculatione ex his accipiat differentia quod in hoc cap a Por. dividitur definiturque.

Et hoc quaesitum & variando nunc plurimi quibus mihi dicendum e divisiones & definitiones in his debitis nobis & & hq e differentia metaphysice sumpta si singularis [illegible] secundas in qua differentia definitur tum metaphysice quam logice consideratam probat quod simpliciter huius e declarare naturam inseparabilem & gradum communem in 1º vero physice sumptam. De inde differentia quatenus ex ipsa 2ª in declarante naturam praedicabilitatis quae e partibus divisibilibus [illegible] & ita definitur & divisio e differentia alius metaphysice considerata.

Sed ut Por. tot aliquas (?) divisiones prodifa in dubium (?) revocat a contrariis in qua tepat Porf. in hoc praedicabili ... ad illud pertineant difa propria & propriissima ... sm propriissima ... sententia tenet ad hoc praedicabile ... difam proprie ... pro quidem verum est ... Por. postea instituat divisionem in quorum uno dicit de difa cōi & in altero de difa propria.

Magister ... apud ... existimat difam numericam ... propriissima essentiale ... et pertinere ad hoc praedicabile ... ideo difa specifica ... essentialis ... in specie ... individuum ... numerica ... essentialis ... difficultatem ... in nomine ... nihilominus illa difa numerica ... essentialis ... hoc nomen essentiale usurpatur ... pro illis praedicatis quae ... ad gradus ... entis ... materiale ... ideo dr. intrinseca individuo ... essentialis ... praedicabilis ... pro gradibus ... a quibus ... habent ... in ordine ad naturam & essentiam ... inquirendam.

2º difficultas est quales sint divisiones ... a Por. de difa. Duas divisiones est ... & per illas dividi ... in sua inferiora in 1 & 2 ... divisione dividit difa prout abstrahit a cōi proprio & propriissimo. in 4. dividit difa prout abstrahit ... propriissima & propria. in 5. dividit difa prout abstrahit ... essentialibus & propriissimis. Ut definitiones ... primam, tertiam, quartam & quintam explicare ... quot numero & perfectiores difae ... definitiones essentiales ... difa est qua species genus ... declarat naturam difae quatenus est constitutiva speciei. ... difa est quod natum aptum est dividere ... genere ... explicat naturam difae quatenus est ... 4ª difa est quae differunt ... singula ... definitio ... quintam ... tanquam per id quod illius essentiae ... pars explicat naturam difae quatenus speciem facit ... abillis.

2ª ... quae frequentior in scolis est & memoriae retinenda difae quae de pluribus differentibus specie in eo quod quale quid praedicatur ... talis & per illam explicat difa ... essentialis ... praedicat ... identificat.

Art. 2 an secunda def. accidentalis difae ... conveniat ...

Def. frequentiori ... difa est quae praedicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale quid ... particula ... ex dictis in superioribus articulis ... examinando ... particulam differentibus specie propterea dubitant ... an ... def. Por. ... conveniat ... dubitandi ... inter species ... suprema subalternas & infima ... inter difas ... suprema quae ... primam speciem & ... medias quae ... medias species & ... infima quae ... & ... suprema & medias differentias praedicari de pluribus differentibus specie ... infima ... veluti rationale ... non praedicatur nisi de pluribus differentibus numero.

Avicenna Jamblicus & Caij: a Toleto citati existimant defem ... etiam convenire difis infimis inter quos Caietanus hanc suam sententiam

in explicat dicens illa convenire positive diffis superioribus & convenire negative de ipsis infimis, ergo differentiae superiores habent possibilitatem naturalem cui applicari potest definitio praedicari de differentiis infimis quatenus differentiae ille non habent repugnantiam & praedicari de pluribus differentibus specie. sed sane iste dicendi modus caietani a veritate alienus videtur quia differentia infima & ipsa secundum se considerata differentiae repugnantiam non habeant ut praedicentur de pluribus differentibus specie in quatenus in primis & hanc repugnantiam habent
sequitur cui dicit ex infimae praedicari de iis convenire differentiis infimis ita
Tolletus & quid. Cum Suarez & alii Petrus Rub. hic qui consentit prope
el fonsecam albertum magnum tabelum & tobarrientes & non re dubito sententiam hanc verissimam esse cum manifestum sit hanc praedicantem infimis differentiis ut infima convenire quae praedicat de pluribus differentibus numero ut in ratione de separato
singulo.
sed quia Porphyrius talem definitionem assignavit bonas excusationes a doctoribus exiberi
Prima Porphyrius infimas differentias noluisse definire quia ille vix cognoscuntur ut notavit Sanctus T. 2º posteriorum lectione 13. 2ª quia secundum alios videbatur Porphyrius ex definitione subalternarum differentiarum facile posse colligi definitionem infimarum differentiarum. 3ª secundum alios Porphyrius non definivit infimam differentiam quia hanc simplicem esse non existimavit sed compositam ex pluribus & ita definiens hominem ait homo est animal rationale mortale compositam autem differentiam & complexam cum per se non sit una aptis definitione explicare non potest. ex quibus excusationibus prima congruentior videtur.

Art.º 3. An differentia

infima necessario sit simplex vel ex pluribus composita.

Occasione ultimae excusationis pro Porphyrio a doctoribus in dubium revocatur an differentia infima debeat esse simplex vel ex duabus composita quae difficultas in duplici sensu examinari potest. primus est an sit impossibilis differentia infima quae composita sit. secundus an de facto omnes differentiae infimae sint compositae. In priori sensu recentiores quidam existimant minime esse impossibilem differentiam infimam compositam sed posse compositam esse vel simplicem. quam sententiam attribuunt Aristoteli 4º topicorum cap. 2º. alij vero inter quos Petrus Fon. 5. meta. cap. 28. quaestio 17. sectione 2. & Petrus Rub. hic quaestio 6. num. 113 existimant impossibilem esse differentiam infimam compositam sed necessario debere esse simplicem quam sententiam etiam tribuunt Aristoteli multis in locis & doctoribus aliis ex antiquis: Alberto Mag. Averr. Avicenn. simplicio. Boetio Alexandro. & Sco. cum quo defendit Sanctus T. 2º post. lectione 13. & 7. meta lectione 12.
Dicendum 1º probabilius impossibilem esse differentiam infimam compositam sed necessario debere esse simplicem efficaciter probatur huius est desumit

ex tamen C. clarto ita se habet in composito fisico fra fi hoc sicut se habet in composito metafisico dfa infima id implicat compositum fisicum constitutum duplici fra. ultimo q si melius impliat compositum metafisicum s. speciei duplici dfa infima constitutum. maior taliter videtur nam quemadmodum genus correspondet materiae ita dfa correspondet fe. minor n e propria huius loci adhuc breviter probandam q fe essentialiter diversas postulant materias diversis dispositionibus affectas et materia n potest simul his duabus esse dispositionibus affici et ita ex sua natura n potest petere duplicem fram cuncta q legitima vide.

Adversarij respondent concedendo maiorem et minorem et negando consequentiam et disparitatem assignant in eo q fe fisicae et reales petunt illas diversas dispositiones in materia in composito fisico et reali at cum differentiae n constituant compositum fisicum sed metafisicum in quo n attenduntur illae dispositiones reales et fisicae ideo cadit ratio et potest spati compositum metafisicum constitutum duplici dfa infima.

Sed 3 e q gradus metafisici abstrahit a composito fisico et ex quo compositum fisicum procedit intelectus noster abstrahit gradus metafisicos. gradus autem metafisici differentiales abstrahit a gradu fisico penes fram fisicam et si in composito fisico una solum tantum potest ee fra etiam gradus metafisicus differentialis simpliciter debet compire dfam infimam.

ex ponitur labit aliquis an ei nostra etiam intelligendum sit in compositis metafisicis spiritualibus et dubitandi q similibus compositis n respondent composita fisica constantia materia et fra angeli n. simili compositione carent. Sed universaliter procedere ee nostram et si minus constasit in his compositis spiritualibus q implicatio alata in ita manifeste pugnat in illis qd servata proportione etiam his compositis metafisicis spiritualibus correspondent entitates fisicae in quibus aliquid se habet veluti materia qd ulterius terminandum et aliqd veluti fra. primum determinans vg in michaele dat principium intelectivum qd se habet veluti materia et dat talem intelectivum s. cum qualitate qd se habet veluti fra et haec simplex et unica e et ita secundum hanc proportionem cadit implicatio et applicanda e.

Quae autem fuerit mens Por. et Ars. in hac difficultate n plane constat et Ars. nostrae sententiae fabere videtur ut bene probat P. Toletus his cap. 3.

Ar. 4 Per quem

respectum dfa constituatur universalis et predicabilis

Ut ex actis defem tam essentiales qm scrip... sfeni entes omnibus dfis cuiusque prius examinandae difficultas haec pergat s. respectum constituatur universalis et predicabilis.

Triplex respectus seu ordo agnoscitur in dfa qui cum metafisicus qm.

Logice explicari potest iuxta doctrinam saepius repetitam nam differentia respicit genus quod dividit et speciem quam constituit et inferiora quae sub se habet. Difficultas quae est an differentia sit universalis et praedicabilis respectu generis vel respectu speciei vel respectu inferiorum et in primis apud omnes convenit non constitui essentialiter differentiam universalem per respectum ad genus cum hoc respiciat tamquam superius se et differentia illi subiiciatur. Tota quaestio controvertitur an constituatur universalis per secundum respectum quem habet ad speciem quam constituit vel per tertium quem dicit ad inferiora quae sub se continet.

Dicendum est differentiam constitui in ratione tertii praedicabilis et universalis formaliter per tertium respectum quem dicit ad inferiora sibi ut ita Ammonius cap. de genere Alber. tract. 2 c. 9. Coblani omnibus cap. de proprio et defensio per plurimis recentioribus et sine dubio intentio a Por. et communis doctrina Philosophiae tradita pro differentia. Ratio probatur. Differentia debet constitui universalis et praedicabilis respectu illorum quibus superior est. sed tantum est superior respectu inferiorum et non respectu speciei quam constituit ergo per solum ipsum respectum quem habet ad inferiora constituitur in esse universalis. Maior est communis universalitas non exercetur nisi respectu subditorum quae inferiora sunt. Minor vero probatur nam species non est inferior ipsa differentia sed potius aequalis cum se extendat ad omnia ad quae se extendit differentia et ita respectu illius non potest differentia exercere rationem universalitatis.

Primo arguunt nonnulli qui recentiores oppositam tenentes in hac praedicatione homo est rationalis praedicatur differentia de specie tamquam universalis et superior quod erat respectu speciei constituitur universalis probant antecedens primo auctoritate sancti T. 3 met. f. lect. 2 dicentis speciem non posse praedicari de differentia quia differentia ex plus est quam species scilicet magis universalis 2° quia differentia est abstracta ab individuis et constituta universalis non posset praedicari de specie.

Respondeo negando antecedens et ad 1m probationem desumptam a sancto T. dico sanctum T. ibi non voluisse aliquam differentiam scilicet rationem et propriam hoc habere ut docuit Por. cap. ultimo quem sanctus citat et sequitur non loquitur quod de specifica differentia et propriissime de qua modo est sermo ad secundam probationem dico verum est differentiam debere esse abstractam ab individuis ab hoc ut de specie praedicetur tamen respectu illius non exercet rationem superioritatis.

2° sic arguunt praedicari ut quid universale est praedicari ut quid superius sed differentia praedicatur de specie ut quid superius ergo praedicatur ut quid universale probant minorem quia illud praedicatur ut superius quod magis patet id est quod ad plura se extendit sed differentia praedicatur de omnibus inferioribus de quibus praedicatur species et insuper praedicatur de ipsa specie cum dicimus homo est rationalis ergo etc.

Respondeo distinguendo praedicabilium desumi ab inferioribus quae habent et cum differentia et species habeant aequalia inferiora hinc est quod aeque lateant.

& parum referr differ posse predicari de specie dicendo hoc est rationale ... ratione cuius species predicari potest de supra predicatione vero ut diceibamus de individuo & in super species predicari potest de differentia dicendo rationale est hoc ita quod aliud est esse predicatum universale aliud esse predicabile universale. differentia respectu speciei est predicatum universale non predicabile nam ad hoc requiritur superioritas.

Ex dictis in hac differentia facile colligi potest definitio essentialis & accidentalis pro differentia essentialiter definitur hoc modo. differentia est universale aptum in esse multis in eo quod quale quid. accidentaliter vero differentia est universale aptum predicari de multis in eo quod quale quid. sine eo quod addas multis speciebus ... differentia ... nisi velles definire differentiam superiorem & infimam nam pro superiori addes particulam speciei & pro infima particulam numero.

Articulus Quintus

An infima claudat genus & differentias superiores.

Petit articulus an differentia infima ex. g. rationale claudat in se genera & differentias superiores ex. g. sensibile animal &c. in qua difficultate Aristoteles & sanctus Thomas aliquo modo sibi pugnare videntur nam in aliquibus locis videntur sentire differentias infimas claudere superiores in aliis vero locis oppositum docent. Primum videtur docere Aristoteles 7 metaphysicae cap. 12 dicens in definienda esse ultimam differentiam & ita necessarium non esse superiores res reliquas ponere in quo denotare videtur superiores claudi in infima differentia & sanctus Thomas opusculo de ente & essentia cap. 4 docet differentiam ultimam esse totum & claudere superiores & genera. deinde Aristoteles docet oppositum 4 topicorum cap. 2 dicens quod participat genus vel speciem vel individuum est differentia neque individuum neque speciem manifeste est igitur quoniam non participat genus differentia idem docuit 7 metaphysicae textu 10 ubi sanctus Thomas lectione 3 Aristotelem explicat & sequitur mentionem quae fuit de loco proxime citato ex topicis.

Ad veritatem attingendam huius difficultatis & ad reconciliationem harum doctrinarum ad vertendum est quaedam distinctio desumpta ex sancto Thoma opusculo citato & Caietano ibidem. genus & differentia dupliciter accipi possunt. materialiter & formaliter tunc accipiuntur materialiter quando sumuntur pro significatis in obliquo & de connotato importatis tunc vero accipiuntur formaliter quando sumuntur pro significatis in mediatis & in recto importatis quae illa essentialiter constituunt intra propriam rationem ex. g. significatum mediatum materiale & ~~de connotato~~ animalis sunt species & differentiae quas sub se continet in mediatum vero formale sunt praedicata illa ex quibus constituitur scilicet vivens sensibile. Similiter differentiae praedicatum mediatum & materiale sunt differentiae superiores & genera quae connotat tamquam sensibilia a se, in mediatum vero praedicatum tale est quod propriam essentiam constituit ex. g. in rationali rationalitas ... qua distinctione premissa dubium non est quin differentia claudat superiores differentias

Si genera secundum materiale signum & in hoc sensu intelligendi sunt Ars. & sanctus T. in prioribus locis. maneret igitur difficultas secundum significatum formale in inferiori differentia claudant superiores & genera. an in rationali claudatur nam substantia corporis & viventis.

Affirmant de veris Boetius consultus apud rubium q. 7. & labelus 7. meta. f. q. 2. referens pro hac sententia Sandunum organum in specie labelus & Rub. P. ter. 5 meta. cap 23 q. 13 sect. 2. & aeque hoc Soto Capreolus Mercado & alij.

Dicendum est differentia inferior in suo signo formali non claudit genus neque differentias superiores. et ista est expresse Ars. & sancti T. in posterioribus locis & in prioribus sibi contrarij. videantur explicandi illorum ait. in primo loco solum admonere in esse sic componendam ultimam differentiam & proximum genus quod in illo superiora claudunt & differentia ultima explicat quod ultimo ostendit desinendi in quo non est contrarius illi. Sanctus d. T. similiter differentiam ponendam esse & praedicandam de specie per modum totius tunc quod materialiter dicto rat superiora quae ipsa hic sunt etiam quod in modo signi naturam totius induit ut quod de genere cum sanctus T. notabamus.

Probatur de hoc. aliud ingreditur signum formale alterius sine quo alterum nisi non sequit. sed sine eo quod incipiant genera & differentiae superiores sui per esse grata. differentia inferior in signo formali illius superiora non clauduntur. maior parte de eius quod est dedistis. minor probatur nam sine eo quod ego incipiam rationale animalis sensibilis viventis &c. suprioris gradum ratio diversi s. principium dictum.

2o probatur ab inconvenienti. s. quod rationale quae est differentia inferior clauderet in suo signo formali animal & alia superiora omnes differentiae nugatoriae evaderent. cum repererent bis cadem praedicatum & quod ego diceret homo animal rationale diceret homo est animal animal rationale. 2o sequeretur quod differentia esset species nam rationale esset animal id est esset quod homo nam species nihil aliud dicit quam animal & rationale.

Art. 6. satisfit argumentis

intendentibus probare genera superiora & differentias claudi in inferiori

Primum argumentum sic se habet differentia inferior vg. rationale essentialiter est substantia. s. aut est. s. est corpus s. spiritus. s. est vivens. s. aut non vivens. s. sensibile aut insensibile. sed sic est quod essentialiter non est aut idem spiritus non vivens & insensibile quod essentialiter est substantia corpus vivens & sensibile & ita non tota suo signo formali claudit genera superiora.

Pro tanti facilitate huius argumenti adverte triplicem rationem substantiae corporis viventis &c. datur enim substantia completa & substantia incompleta & substantia quae abstrahit a completa & incompleta quae appellatur substantia transcendentalis. ad argumentum igitur respondendum est distinguendo maiorem rationale

esentialiter. i. e substantia i. accidens &c. distinguo maiorem e substantia completa. i. incompleta nego maiorem e substantia transcendentaliter concedo maiorem. ita q. rationale esentialiter dicit rationem substantialem transcendentalem que convenit omnibus entibus substantialibus non vero dicit rationem substantie complete que e propria generis qd dr. substantia nec dicit rationem incompletam substantie que e propria differentie superioris constituentis substantiam que dr. per se ...

2 argumentum. sic se habet genus & differentia superior predicantur predicatione per se de differentia inferiori ut dicimus rationale e animal. i. rationale e sensibile q differentia inferior esentialiter claudit genera & differentias superiores, ans probatur q ille predicationes non sunt predicationes per accidens sicut predicationes ille in quibus predicantur accidentia de subiecto q sunt predicationes per se.

Argumentum presens petit breviter dicamus que nam sint predicationes per se & que sint predicationes per accidens. Ars. i. posteriorum capite 4. ibique communiter sola enumerat duos modos predicandi per se primus e cum in primo predicatur aliquid qd e de re. se subiecti. i. de eius esentia 2 modus e qdo de subiecto predicatur propria passio illius unde hec propositio homo e animal e per se i modo hec vero homo e risibilis e per se secundo modo itaq: in rigore predicationes alate in argumento sunt per accidens ut bene notavit Toletus ex com. filosoforum cap. de accidente. Santus vero T. 5. metaf. cap. ultimo. has predicationes reduxit ad secundum modum predicandi per se. q predicata substantialia ... extra esentiam subiecti in cum illo semper conveniunt & unum substantiale componunt & in hoc sensu reducende etiam sunt ad materiam naturalem.

Rabiq: genere & differentia superiori non potest reperiri differentia inferior q omnino datur rationale sine animali & sensibili q differentia inferior illa claudit esentialiter, respondeo distinguendo ans non potest reperiri identice & realiter concedo non potest reperiri formaliter & in suo conceptu formali nego. & ita solutum ex hoc argumento concluditur inclusio realis non vero esentialis.

4 homo esentialiter e animal & homo esentialiter e rationale q rationale esentialiter e animal. Rx distinguendo maiorem & minorem adequate nego inadequate concedo principium autem qd in hoc argumento tangitur. i. que sunt eadem uni tertio &c. tunc concludit identitatem extremorum quando extrema adequate sunt idem cum uno tertio secundum rem & rationem qd non habemus in presenti.

Artus 7. Utrum que-
libet differentia sit per se in proprio genere.

Pro intelligentia articuli adverte separationem faciendam esse inter differentiam & genus inmediatum qd determinat differentia v.g. inter rationale & animal inter accidens & sensibile &c. petimus q: an quelibet differentia separata ad suum inmediatum genus sit illo per se in r.. Primo.

Prima sententia ... quorundam et in hac difficultate ...

ex eorum distinguit duplex genus differentiae. 1. differentiarum quas extrahentes seu ebehentes apellant, eo quod naturam genericam adgraduum perfectiorem et eb...iorem eleuent, v.g. rationale quod extrahit animal adgraduum rationalem. 2.m differentiarum quas limitantes apellant eo quod genus non trahunt ad altiorem gradum, sed illud limitant intra talem speciem... quae continebat intra latitudinem ipsius generis, v.g. irrisibile qua divisione facta docet sententia ista, differentias omnes extrahentes seu ebehentes esse perfectiores suo genere non vero differentias limitantes, ita procedunt inter reliquos magister. Oña hoc cap. q. 9. art. 1.

2. sententia est aliorum recentiorum aliter intelligentium hanc distinctionem. apellant n. extrahentem differentiam omnem illam quae alicuius nobilis operationis est radix cuius non erat genus limitantes, et dicunt illam quae tantum determinat genus adgradum specificum et nullius nobilis perfectionis est radix huiusmodi existimant esse differentias angelorum, quae in celestibus ut sic determinant ad intelectibilem ut deo. L. ut quatuor, quo supposito existimat sententia ista esse illam differentiam quae fuerit radix nobilis operationis vel perfectionis vel genericis operationibus esse perfectiores proprio genere. deinde inter limitantes aliquas reperiri posse etiam proprio genere perfectiores. P. j.

P.m Subtilius acriter inbebit in sententiis horum recentiorum et absolute defendit quamlibet differentiam esse perfectiorem proprio genere et hanc sententiam existimat esse communem inter DD. et oppositam apellat inauditam contra scholasticos.

Praeter distinctiones in prioribus sententiis relatas alia a nobis animadvertenda quia aliqua DD. separant in ratione perfectionis vel excessus, potest esse simpliciter perfectio nec excessu comparatio secundum quid. i. simpliciter perfectio nec excessu absolute.

Dicendum primo omnes differentias tam extrahentes quam limitantes esse perfectiores proprio genere secundum quid. haec est communis auctorum et est expressa sancti Thomae. 1. p. q. 17. art. 4. ad 1.m dicentis differentia est nobilior genere sicut determinatum indeterminato et proprium communi, naturam sicut a lia et alia natura. idemque repetit 1. q. 75. art. 7. quem sic sequitur et explicat Caietanus.

Et similiter explicat et probat genus in quo [illegible] ... dicit naturam indeterminatam et indiferentem et sequentes recolentes naturam sed differentias dicit naturam determinatam, seu determinatam... tibus et actualibus et sequentes recolentes naturam omnes sed tam in genere phisico quam in metaphisico ...

minari arguit perfectionem et e pos se indeterminari arguit imperfectionem quod secundum hanc considerationem differentia perfectior est in proprio genere et quod ipse excessus non est in natura absoluta sed in isto genere animalitatis et specialis, perfectio absoluta non est sed secundum quid.

Dicendum 2º illa differentia quae fuerit radix operationum excedentium omnes proprias perfectiones generis eius erit perfectior suo genere absolute et simpliciter. hic est intendit a prima sententia et est sine dubio et nemo negari potest. Nam perfectio absoluta alicuius naturae colligenda est a perfectione operationum ab illa natura dimanantium et illae differentiae a quibus dimanant operationes perfectiores omnibus propriis generis habebunt naturam absolute perfectiorem proprio genere reliquae differentiae quae ipsum indiuiduum non exhibent et sunt absolute praeferendae proprio generi quales sunt differentiae corruptibilitatis secundum suas speciales perfectiones est nobilior est animal quam sit corruptibilitatem non dicat tamen importat gradum bene et gradum corruptibilis qui perfectio res est corruptibilitate

Art. 3. satis fit senten

tiae intendenti omnem differentiam esse perfectiorem genere absolute.

Primum argumentum sic habet secundum Arist. 7 metaf. cap. 5. text. 10. species sicut numeri itaque sicut primus numerus unitatem excedit et secundus non excedit primum et sic de reliquis ita prima species excedit supremum genus et secunda species speciem primam et sic de reliquis. Dicitur ipse excessus in speciebus probenit a differentia quod quaelibet differentia excedit proprium genus illo quod est nobilior simpliciter.

Ad mittendo doctrinam philosophi quam amplius explicabo art. sequenti sed cum illa stat veritas nostri nam sicut ternarius excedat binarium et unitas ternarius ... maior integro contrario ita simpliciter sic una species sit maior et perfectior altera eius tamen differentia ultima quae est sicut unitas superaddita non debet excedere semper integrum genus nisi radix fuerit nobilioris perfectionis.

2 argumentum sic procedit etiam certa doctrinam Arist. 5 metaf. text. 10. et 7. metaf. text. 43. genus a materia abstrahitur et differentia a forma. Sed hic est quod in compositione physica semper forma est perfectior materia simpliciter quod similiter in compositione metaphysica omnis differentia erit perfectior genere absolute et simpliciter. Ad mittendo ... ... seu ... in legitimo tradito a sancto T. opusculo de ente et essentia cap. 6. et a Caietano ibidem ad cuius euidentiam. genus non dicitur sumi a materia et differentia a forma quod cum abstrahitur

genus attendamus soli materiae, atque ita cum abstrahit differentia attendamus soli formae. hoc n. sat sit, nam quod etiam materia prima non est adequatum principium praedicatorum quae spectant ad genus, & in forma physica aliquot plures perfectiones reperiuntur quam in differentia abstracta. abstrahit quod genus a toto composito physico & similiter differentia, sed quia perfectiones existentes in genere redolent potentialitatem & differentiam, & perfectiones existentes in differentia redolent actualitatem & determinationem, ideo genus dicitur desumi a materia quia materia indifferens est & in differentiam desumi a forma quia forma est determinativa.

3. argumentum intendit probare etiam inter differentias limitantes & differentias radices perfectionum nobiliorum posse reperiri aliquam excedentem simpliciter genus & sic procedit: perfectio generis limitatur ut sic ergo quatuor. sine genus potest limitari a differentiis perfectioribus & perfectioribus quae tandem debeniet ad aliquam quae licet limitans sit excedat genus simpliciter. Resp. quod etsi talis differentia ponatur quae etiam excedat genus simpliciter non poterit non esse radix nobilioris perfectionis, nam propter illam excedentem simpliciter talem respondebit aliqua nobilior operatio perfectior.

Art. 9. Utrum ea

quae distinguunt species sint semper inaequalis perfectionis.

Constat ex dictis species componi genere & differentia, petitque articulus an ex eo quod aliquae species differant & consequenter sint essentialiter diversae propter differentias ex quibus componuntur etiam necessario sint inaequalis perfectionis. in qua difficultate tota schola fatetur omnes species necessario esse inaequalis perfectionis ita Ar. 8 metaf. cap. 3. & 10 metaf. text. 10. illam quae sequitur Sanctus Thomas in locis cit. & 2. contra gentes cap. 44. ubi Ferrara & Dr. Suar. 66 5. metaf. cap. 28 § 16 sect. 2. illam quae tribuit Dr. & aliis, & quidem inter eos tot argumentis philosophi cives axiomatis huius veritas componitur, illa quae distinguunt speciem sunt inaequalis perfectionis.

Sed non desunt aliqui recentiores, qui hanc veritatem non adeo certam existimant imo oppositam sententiam probabile. eorum fundamentum est quia illud solum reputandum impossibile in cuius positione involvitur contradictio, sed in eo quod deus crearet duas species in perfectione aequales, mirum certe non involvitur contradictio quia non est hoc censendum impossibile neque necessarium est omnia species diversas esse inaequalis imperfectionis. VI de ramo nego, etsi nedubie difficile videtur, secamus adver

tendum est duplex genus specierum quaedam n. sunt inter se subordinatae, aliae inquam inter quas reperitur ordo superioris & inferioris. huius modi sunt species supremae media & infimae s., corpus vivens, sensibile, h.
aliae v. sunt inter se non subordinatae huius modi sunt plures species infimae idest generis proximi immediate substrahentes ut homo equus taurus canis &c. inter quas non invenitur subordinatio superioris & inferioris cum omnes infimae sint.
Dicendum est 1.o inter species subordinatas necessario esse admittenda inaequalitas in perfectione taliter ut Deus non possit similes species creare quin illas inter se statuat in perfectione inaequales. Hec ita maxime intendit a Cai. doctor. Probatur implicat species has subordinatas esse quin aliae alias excedant in multitudine praedicatorum essentialium & quin se habeant ut numeri quorum ille qui plures unitates continet necessario excedit alterum qui pauciores. sed illae species quae alias excedunt multitudine praedicatorum essentialium necessario continent plures perfectiones essentiales quam illae quae exceduntur. ergo impossibile est species subordinatas aequales esse in perfectione. maior est certa nam quaelibet species inferior dicit quid quid dicit superior & insuper addit propriam differentiam quae importat specialem perfectionem quae in superiori specie non continebatur. minor etiam est certa. nam quae excedunt, cum excedant in gradibus essentialibus necesse est quod abundent pluribus praedicatis essentialibus quam ex iis. si quae abundant aequales non sunt. implicat quod subordinatae sint species non inaequales.
Dicendum 2.o inter species non subordinatas etiam probabilius esse dari inaequales perfectiones & si oppositum probabilitate non careat. hanc secundam defendo maxime propter communem authoritatem generaliter loquentem in hac materia maxime Sancti T. 2.o 3.a gentes cap. 44. & Ferrar. ibidem & opusculo 43 cap. 7. & maxime nostra ut defendit a P.re Suarez t. 2. M. p.a 29. n.o 16.
Prima pars ut probatur quod non constituat inaequalitas inter has species sequitur ex oppositio probabilis 2.a dicti quod probabilius est inter illas inaequalitates reperiri. Probatur ante n. si duae species essentialiter essent diversae & simul aequales in perfectione essentiali sequeretur esse deberet essentialiter & non esse diversas essentialiter ex eo quod essent species sequeretur essent essentialiter diversae & ex eo quod essent aequales in perfectione non essent diversae nam si aequales in perfectione quod similes in perfectione quod eadem in perfectione & consequenter non diversae.
& si dicat aliquis bene posse reperiri aliquam esse essentialiter diversam & aliam ex ea aequalem sicut palmus auri est aequalis palmo argenti.

& m. inter se esentia a lese. differt. ac rendendū ē bene quid est spatii posse æqualitatem & inæqualitatem in diverso genere sicut aliquid dicit in exemplo adducto in quo datur æqualitas in magnitudine & inæqualitas in perfectione esentiali anime spatii posse æqualitatem & inæqualitatem in eodem genere & ita quod aliqua sint diversa in esentia & inæqualia in esentia 2a pars ex probatur quia si dictio exhibeatur videretur includens eo quod talis species deus esentialiter differre quia radices forent operationum maxime inter se diversarum qualis est rationalitas & irrationabilitas - æquales deus imperfectione quia operationes unius non viderentur nobiliores operationibus alterius & hoc confirmari poterat exemplo relationum divinarum quibus constituuntur tres divinæ personæ de quo in theologia.

Artus ultimus an

in gradibus esentialibus detur procesus in infinitum.

Cum dicta non quæ cludit predicam esentialiter ex illa quæ tractat datur occasio disputandi an in gradibus esentialibus detur procesus in infinitum. I. necesarium sistendum sit in aliquo ultimo.

Ad quam difficultatem stans ē omnium sententia cum Aris. 2 met. cap. 2. & etiam 5. metaf. cap 12. afirmans similem procesum non dari sed necesario debere sistendum ēē ad ultimum ultra quod progredi non liceat & ita in obligandam ēē in tali dicta cuius rei probatio pendet ex celebri in filo tota examinanda de infiniti natura & posibilitate nobis cum gradus metafisici idest tificent cum fisico & abilita abstrahant eatenus finiti I. infiniti dici ponunt quatenus ipsi entitates fisice finitæ I. infinitæ constituantur cum quo modo superstendum ē. & nihil pro presenti difficultati fit facto in gradibus omnibus dari summos & ultimos difficultas eoque inter gradus creatos cuiusque entis datur subordinatio quædam quæ non ita servetur verbaret nisi daretur supremus gradus & infimus ad hunc articulum reduci solet alia difficultas in qua petitur an quelibet dicta aliquod immediatum sibi genus determinet ad quod respondendum ē afirmanter nam alioquin inter gradus metafisicos subordinatio debita non servaret quod sic ostenditur nam si unum quodque genus immediate de sua propria dicta predicaretur I. daretur genus absque dicta immediata I. ēēt immediata aliena dicta I. immediatum duplici dicta in quibus omnibus maxima inordinatio apparet ut in ...

Explanatio cap

pitis 5. de propio

In hoc capi. ... agit ... de pro... parti ... predi ...

qd dr. propriu dr proprius quadrupleo. primus e qd obenir soli sed n omni. 2. qd obenit soli alicui speciei sed n oibg illius speciei. vg. in hie ee medicus. secundus e qd obenit oi sed n soli i. qd obenit oibg alicuius speciei sed n illis solis vg. in ho habere duas aures. 3e qd obenit oi & soli sed n semper. i. qd obenit oibg & solis alicuius speciei sed n pro oi tempore. vg. in ho canescere. 4 e qd obenit oi soli & semper i. qd obenit oibg & solis alicuius speciei & pro oi tempore vg. in ho ee risibile.

Primus dubius ca hoc cap porfirii e de exemplo apposito in primo proprio s. ee medicus nam hac n primo modo sed 2o proprius ee videtur ut docuit Av. 1o Topicorum cap. 4. nam oibg hominibg & solis obenit hac qd ee capaces medicinae. Dr hoc qd e ee medicus gramaticus &c. triplicite accipi pot. 1 pro aptitudine, quae in ho reidet erat a sua natura specifica quatenus rationalis e. 2o pro particulari inclinatione alicuius individui ad similes facultates. 3 pro ipsa medicina l. gramatica adquisita. si primo modo accipiatur propriu e 2o modo & in hoc sensu loquitur Av. si 2o accipiatur 2o & 3 modo sic e propriu in primo modo ut docebat Por.

Alterus dubius e ca 3 exemplus quod posuit pro proprio 3o modo. s. canities. sit in senectute. nam 1o falsus videtur, solus hoes canescere in senectute videmus n. aliquos iuvenes. & pueros etiam a nativitate canescentes. 2o etiam falsus videtur obenire solis hoibg nam etiam accidit aialibg praesertim equis canescere. ut docet Ari. de generatione aialium lib. 5. cap. 4 & 5. Dr canicem pot accipi pro pilis albis quacumq. e causa tali colore asferis. & hoc modo sumpta canities etiam reperitur in aliis animantibg & in pris hoibg ante senectutem at 3 sumatur canicies pro pilis albis propter corruptionem humidi defluente calore tali colore afecis sic e propriu e his 3o modo. nam propter hanc causam oibg illis & solis in senectute contingit ut docet Ars. citatus. qdo q pili albescunt in alia etate hoc n provenit ex causa hac naturali quae adest in ipsa senectute sed provenit ex aliquo egritudinis genere l. ex aliquo humore predominante l. propter res aliquas extrinsecus advenientes. & talis canities n e naturalis sed vio lenta de qua n loquitur porfi. & cum ipse pilorum color in aialibg reperitur maxime in equo n provenit ab hac causa iam explicata sed ab alia l. a colore cutis inde equi albi albescunt pili & equi negri negrescunt.

C. 9. De natura propri.

et explicatis predicabilibus quae de essentia sunt rei, restat recte procedit
Post. explicando ea quae sunt extra essentiam rei qualia sunt proprium et
accidens, ex quibus proprium magis a fine est et rerum essentiis, ideo prius
de illo quam de accidente disputat.

Art. 1. Quidnam proprium significat hoc 4. predicabile

Ut agnoscamus inter quae proprietates est resolucio necessaria huius dificultatis, ne ex 4 acceptionibus quas Por. et Arist. enumerant, et ut veritatem atingamus, antea dat deffinitionem proprii exhibitam ab Arist. Topicorum cap. 4. (proprium autem est quod non indicat quid est, est soli autem inest et ubertim predicatur de re) quam forme repetit sanctus T. opusculo 48 cap. 6. dicens: proprium est quod inest uni soli et semper et ubertim predicatur de re.

Perpendamus singulas particulas; prima, quod non indicat quid est: intelligenda est de indicatione intrinseca, non vero de extrinseca, cum quo potest aliquid explicite indicare per aliud, non intrinsece tantum importet ut risibile hominem, proprium significat illud sicut hic indicat essentiam eius. 2º extrinsece indicat solum ut indicium ex quo colligatur essentia indicata, cum quo Arist. negat a proprio indicare quod est rei i. naturam rei, negat 1º modo, non 2º modo. Non sunt propria quae etiam accidens extrinsece indicant naturam rei. Ponitur quoque particula haec ad excludenda tria prior a predicabilia, et negandi procedit ideoque non est propria pars definitionis propter quod a sancto T. est omissa.

2ª particula, soli autem inest: intelligenda est ut explicat a sancto T. in sua definitione, uni soli et semper inest: quibus verbis denotat maxima connexio proprii quod definit cum essentia cuius proprium est nam debet illi uni et soli et semper inesse.

3ª, et ubertim predicatur de re, explicatur a sancto T. loco citato cap. 7 dicente convertibiliter predicari in habitudine est omne eundem ambitum habere in sua predicatione quem habet res cuius est proprium, ita ut dicatur de illis omnibus et solis de quibus predicatur essentia predicatur et proprium et est 3º quod dicitur habere risibile respectu hominis.

Quibus probabilis dubitant de quibus propriis est accomodanda ista definitio taliter ut ad hoc 4. predicabile spectent. Prima sententia affirmat omnia propria stenia sub 4 acceptionibus pertinere ad hoc predicabile. Tribuitur Alberto mag. tract. 6. de proprio cap. 1. et Lobaniensibus et Canetro. hic. 2ª sententia affirmat ad hoc 4. predicabile non pertinere proprium 4º modo sumptum sed haec sententia diffidat quidam n. volunt illud proprium quod dimanat ab essentia rei adequate expectare ad hoc predicabile et inadequate dimanare idest quod in dimanare ab hac essentia ut non dimanet ab alia sicut risibilitas dimanat ab

a essentia speciei sicut ea his ita procedit P. Rub. hic q. 2a appellatque essentiam hanc totam & illam tribuit sancto Thome opusculo citato alij verbalem de proprium quod dimanat ab essentia rei expectare ad hoc predicabile modo dimanet adequate modo inadequate. Ita procedit P. Fons. 4. metaf. cap. 2. q. 14. sect. 4. P. Toletus cap. de accidente. P. Suar. t. 1. disp. 6. sect. 2. n. 7.

Ut inter has opiniones probabiliorem sequamur advertendum est quod sicut in quolibet ente reperitur triplex gradus genericus specificus & numericus ita reperiuntur proprietates ortae a gradu generico & proprietates ortae a gradu specifico & proprietates ortae a gradu numerico. Deinde apud omnes conveniunt proprietates numericas ut pote materiales & non spectantes ad gradus essentiales non pertinere ad hoc predicabile 4. unde tota controversia reducitur ad proprietates genericas, quales est potentia motiva orta a gradu animalis & ad proprietates specificas qualis est risibilis orta a gradu hominis.

Dicendum est de proprio intrinsece dimanante a gradu essentiali generico vel specifico absolute spectare ad hoc 4 predicabile. Est sententia expressa sancti Thome opusculo citato cap. 7. dicentis: *Sciendum est autem quod licet proprium stricto modo sumptum solum conveniat uni speciei specialissime tamen largo modo nihil prohibet proprium etiam convenire speciei subalterne que videlicet potest esse genus.* Ubi quoque exponit definitionem traditam pro proprio & utrique generico & specifico accomodat.

2 Probatur 2o. Definitio ab Arist. tradita debet convenire proprio contento sub hoc 4 predicabili, sed illa convenit generico & specifico proprio dimananti intrinsece ab essentia rei, ergo utrumque absolute spectat ad hoc 4 predicabile. Maior ab omnibus admittitur. Minor probatur nam in primis hec duo propria extra essentiam rei sunt ut patet in prima particula definitionis. Deinde conveniunt gradui illi generico vel specifico a quo dimanant taliter ut illis solis & semper & semper conveniant. Denique sunt convertibilia cum gradibus istis a quibus procedunt nam predicantur de omnibus illis inferioribus de quibus predicantur gradus essentiales ergo de omnibus de quibus predicatur animal predicatur etiam potentia motiva & de omnibus de quibus predicatur homo predicatur risibilis.

Art. 2 satisfit

argumentis contendentibus probare proprium in prima 2a & 3a acceptione spectare ad hoc predicabile.

Primus argumentum intendit probare Propium 1 modo pertinere ad hoc praedicabile. potentia visiva spectat ad hoc 4 praedicabile et est propium 1 modo. ergo propium 1 modo spectat ad hoc 4 praedicabile. maior probatur quia potentia visiva immediate dimanat ab essentia animalis et etiam probatur minor quia soli animalibus convenit sed non omnibus nam plura sunt potentia visiva carentia.

Respondetur concedendo maiorem et negando minorem et ad probationem nego illius dicendum est potentiam visivam non dimanare a quolibet gradu animalis sed a gradu animalis perfecti et ita omnibus et solis animalibus perfectis convenit hic potentia neque attendendum est si per accidens in aliquo animali perfecto impedita fit.

2m argumentum intendit probare propium 2o modo spectare ad hoc praedicabile. potentia motiva dimanat ab essentia animalis et consequenter spectat ad hoc praedicabile et tamen potentia motiva non convenit uni speciei sed pluribus et consequenter est propium 2o modo quia illud propium 2o modo est [illegible] huius praedicabilis. Respondetur potentiam moribus [illegible] esse quidem propium spectans ad hoc 4 praedicabile non tamen est propium 2o modo quia licet conveniat non uni speciei sed pluribus hoc est propium generici propij [illegible] debet convenire omnibus speciebus illius generis cuius est propium.

3m argumentum intendit probare propium 3o modo spectare ad hoc praedicabile. potentia visiva dimanans a natura animalis spectat ad hoc praedicabile et tamen est propium 3o modo ergo propium 3o modo spectat ad hoc praedicabile. maior est certa minor probatur quia potentia visiva non convenit animalibus pro omni tempore nam plura cognatorum animalia quae non ubi primum in lucem edunt gaudent potentia visiva sed post aliquot dies a nativitate, ita accidit catulis canis et aliis animalibus. Respondetur concedendo maiorem et negando minorem et ad probationem dicendum est potentiam visivam ut modo diximus oriri a gradu animalis perfecti aliqua autem sunt animalia quae non ubi primum nascuntur perfecta sunt sed paulatim calore et fomento post aliquot dies a nativitate perfecta redduntur. ubi primum autem perfecta sunt statim ab illis dimanat potentia visiva.

Ultimum argumentum sic se habet. propia 2o et 3o modo debent spectare ad aliquod praedicabile sed non spectant ad tria praecedentia neque ad 5. quod restat ad quod spectat accidens quia debent spectare ad hoc 4. praedicabile. Respondetur concedendo maiorem et negando minorem quia ad secundam partem nam omnia illa quae sunt extra essentiam rei et insuper ab ipsa essentia rei intrinsece non dimanant sunt accidentalia illi rei et tamen pluribus et consequenter non sunt accidentia propia spectantia ad hoc 4 praedicabile sed accidentia communia spectantia ad 5. praedicabile

Art. 3. Satis fit argumentis

intendendum quod omnia accidentia dimanantia ab essentia rei spectare ad hoc praedicabile

Plura sunt accidentia quae dimanant a natura specifica alicuius rei et tamen conveniunt aliis pluribus dissimilis quod non sufficit accidens dimanare ab essentia rei ad hoc ut pertineat ad hoc praedicabile. Id necessarium est quod in adequate dimanet. Assumptum probatur multis exemplis. Nam nigredo accidens est dimanans a natura specifica corvi et tamen aliis convenit ut ebenis convenit. 2° albedo cygni a natura specifica illius dimanat et tamen reperitur in nive calce papiro et aliis. 3° calor internus intrinsece dimanat a natura ignis et tamen in aliis praeter ignem reperitur.

Dico negando assumptum et ad primum exemplum de nigredine corvi quidam existimant huiusmodi animalis esse propriam passionem cum semper corvi nigri existant, alii vero hoc negant quia aliquando visi sunt albi. Vide Aristoteles libro 5 de generatione animalium cap. 6 dicente, iam enim perdix visa est alba et corvus et passer et ursa et quidem. Quamvis primum probabilius [illegible] secundum magis placet. Nam et Sanctus Thomas opusculo [illegible] cap. 3 nigredinem corvi reiicit ab hoc praedicabili et enumerat inter accidentia quamvis addit esse accidens inseparabile. Debitum quod naturae individuale corvorum nam talis nigredo oritur a materia signata talis corporis dispositionibus et nihil mirum si non conveniat in aliis in quibus tales dispositiones praeexistant. Ad 2um confirmationem de albedine cygni haec eadem solutio Sancti Thomae applicanda est et ad 3um de colore ignis sit etiam ferrum ignitum habet naturam ignis partem sibi paratam quamvis non si habeat calorem alias illum non habet tamquam proprium sed tamquam accidens.

Dices producere potest duas species a quibus sit proprium dimanet et nunc illum adaptabit de [illegible] nam non convenit uni soli etc. quod non erit proprium huiusmodi praedicabilis et non alia de causa nisi quia adequate non dimanabat ab essentia. Dico in illo casu illud proprium non fore proprium speciei sed proprium generis subalterni sub quo sunt species pluribus specie sicut in [illegible] proprium generis reputatur quod convenit pluribus speciebus.

Articulus 4 assignatur

Definitio essentialis et accidentalis pro[prii] [illegible] cabile

In primis advertendum est proprium non esse [illegible] in quantum proprium

cum ceteris propriis inferioribus aequitas abstrahi potest, exempli gratia risibile in
toto cum homine et illo risibili in particulari aptitudinem in hac separatione non pro-
prium non est praedicabile cum sit quid essentiale sive in inferioribus et
unum ex his quinque praedicabilibus iuxta modum praedicationis quem
habuerit tamen declarandum pro uno quoque universali essentiali. Est igitur
separandum cum subiectis et essentiis quibus intrinsece dimanat respectu
quorum est proprium.

Deinde sententiam de differentiis putabamus notabimus illam non esse uni-
versalem proprie loquendo respectu speciei sed respectu inferiorum
ut proprium non est universale proprie loquendo respectu speciei a
qua dimanat sed respectu inferiorum, exempli gratia risibile non est praedicabile
universale respectu hominis sed respectu Petri, Pauli etc. erit in
praedicatum universale propter eandem rationem quam exhibebamus cum
idem dubium examinaremus ex praedictis.

Essentialis igitur definitio huius praedicabilis haec erit. proprium est unum
aptum inesse multis in pure quale a quorum essentia dimanat, acciden-
talis vero definitio erit, proprium est unum aptum praedicari de pluribus in
pure quale a quorum essentiis dimanat. prima particula huius
definitionis est communis omnibus praedicabilibus quae depis illis. 2a particula po-
nitur ut distinguat hoc praedicabile a tribus praecedentibus et de-
notat hoc praedicabile esse absolute accidens respectu rei de qua prae-
dicatur. 3a particula apponitur ut distinguat hoc praedicabile a
quinto.

Explanatio

capitis sexti de accidente.

Duo praestat Porphyrius in hoc capite: exhibet divisionem unicam accidentis et tripli-
cem definitionem. Divisio est, accidens aliud separabile aliud inseparabile.
separabile ut quiete dormire, nigredo autem corvi et aethiopis insepa-
rabilis est. ex definitionibus prima est ista. accidens est quod adest et abest praeter
subiecti corruptionem. 2a accidens est quod contingit eidem inesse et non inesse. 3a
accidens est quod neque genus neque differentia neque species neque proprium, sem-
per autem est in subiecto subsistens. 2am et 3am accepit ab Aristotele.

ī topicorū agu[n]e 4.

C. 10. De natura acci dentis communis.

Ultimū locū optinet 5.m predicabile s. accidens [illegible] ultimo distat ab essentia rerū cui ī solū sit extrinsecum sua [illegible] sed neq. petat ab illa dimanare ideoq. ultimo loco de illo sq. tractandū putat.

Art. 1. unica Diu[isio] & triplex def.o acci dentalis examinatur.

Porsius qua acci dentia communia dividit, in separabilia & in inseparabilia proqua divisione inteligenda disputant de in quo sit ipsa inseparabilitas de qua re optime scripsit T. opusculo ultimo cap. ultimo. Duplex ē adbertenda separatio s. realis, que dr. & intentionalis 2a intelectualis, separatio realis que dr. 2o intentionalis realis ē qdo unū ab altero ap.e realiter dividitur intelectualis v. qdo mediante intelectus operatione unū ab altero separat. Deinde realis separatio ē duplex s. naturalis qdo unū ab altero dividitur naturali modo s. in virtute causarū naturaliū 2a super naturalis cū vi & pot.a absoluta Dei supernaturaliter operantis unū ab altero separat. similiter intelectualis separatio ē duplex simplex facta per aprehensio. nē & 2o posita facta per iudiciū.

Quando q. dividit accidens, in separabile & in inseparabile, difficultas ē de qua separatione loquatur Por. & secundū sanctū T. de ea separatione loquitur iuxta naturā cuius libet accidentis. accidens separabile oi genere separationis [illegible] a subiecto. Dividi potest vg. albedo in pariete naturali modo separabilis ē ab illa & a fortiori supernaturali Dei inde intelectualiter etiā separari potest tam per aprehensionē quam per iudiciū. nā bene potest aprehendi albedo sine pariete, & vero iudiciū hoc iudiciū paries n ē albus. i. intrinsece & essencialiter n petit albedinē accidens vero inseparabile ideo tale dr. q. naturali modo inseparabile ē a subiecto vg. nigredo ab ethiope sed supernaturali modo nā de pot.e Dei bene potest separari. Deinde ē inseparabile intelectualiter. s. modo, nā bene potest aprehendi nigredo ethiopis sine ethiope si o. secundo modo neq. verū iudiciū ē hoc ethiops n ē niger ē a falsū ex intrinseca individuatione sua petit nigredinē.

Ac 1. & 2. def.m accidentis Deliberande qd nā sit deffinitū in illis & de qua separatione conficient & intereos maxima ē dissentio.

Dicendum est tam accidens separabile quam inseparabile definiri in his definitionibus et utraque intelligi potest de separatione reali et intellectuali. Prima pars ut probatur, nam istis definitionibus conveniunt accidenti separabili et inseparabili quae utrumque definitur per illas. antecedens probatur nam accidens separabile ut albedo respectu parietis potest adesse et abesse, inesse et non inesse sine corruptione et similiter nigredo respectu aethiopis potest adesse et abesse, inesse et non inesse absque detrimento essentiae ipsius.

2a pars ut probatur quod definitiones istae possunt verificari in separatione reali et intellectuali quae procedunt in utraque separatione. ant. probatur quia accidens separabile quod hic ut sumebamus reali modo naturali et supernaturali et intellectuali modo per apprehensionem vel iudicium potest separari a subiecto. et accidens inseparabile etiam reali modo supernaturali et intellectuali modo saltem per apprehensionem est separabile a subiecto.

Circa 3am definitionem duplex est difficultas 1a est pro prioribus particulis quae cum negativae sint nescit videri ad definitionem accidentis. 2a est pro ultima particula semper in subiecto subsistens. nam accidens ut apparet ex prioribus definitionibus potest adesse et abesse ergo ipsum non semper est in subiecto deinde haec est subsistere est proprium est substantiarum non accidentibus.

Nihilominus defendenda est Porphyrii definitio et ad 1am difficultatem dicendum est illas duas priores particulas esse negativas et si ponerent solae insufficientes esse ad definiendum accidenti quae cum sint cum particulis positivis ultimis non adeo inepte est et aliquid ignoscendum est Porphyrio propter positivas particulas quas addit.

Ad 2am difficultatem dicendum est per illam particulam semper noluisse Porphyrium indicare actualem inhaerentiam accidentis in subiecto hoc enim semper non habet sed solum aptitudinalem inhaerentiam secundum quam accidens petit ex natura sua inhaerere subiecto et hanc inhaerentiam aptitudinalem semper habet. denique ex particula subsistere dupliciter accipitur simpliciter et tunc proprium substantiae subsistere. 2o accipitur cum addito et secundum quid i. subsistere in subiecto et hoc modo convenit accidentibus.

ART. 2. SATISFIT

Non nullis argumentis.

Primum argumentum est si dicimus pro separatione accidentis videretur ex dictis sequi accidens et proprium candem inseparabilitatem participare nam quemadmodum nullum accidens est quod saltem supernaturali reali separatio non separabile sit ita nullum proprium erit quod etiam reali separatione supernaturali separabile non sit. deinde in separatione intellectuali similiter videtur nam absque dependentia essentiae potest intelligi res aliqua sine suo proprio. et quod accidentia et propria aequaliter dicuntur inesse subiecto

verum est saltem super naturali separatione realiter esse separabilia a subiecto. atqui in hac separatione nisi intelligamus qualitatem sunt nam cum propria perant abstentia rerum ab accidentibus sim ergo dico possumus negare propriam subiecto eo modo quo negamus accidentia omni. vera ab ista propositio homo existens non est albus, ista vero falsa homo existens non est risibilis.

2 argumentum sic procedit plura sunt accidentia quae non possunt adesse subiecto vel abesse praeter ipsius subiecti corruptionem ergo male a Porph. addita est haec particula. antecedens probatur quia morbus vulnus et mors homini conveniunt absque subiecti corruptione et similiter Domini combustio vel destructio. R. negando antecedens et ad probationes singulatim respondendum est ad duas priores de morbo et vulnere advertendum est quod quando praedicantur de homine et dicimus homo est infirmus vel vulneratus duo praedicamus. S. qualitates noviter introductas et amissiones alterius qualitatis debitae et utrumque accidentale sed propter introductiones novas et amissiones harum qualitatum subiectum non corrumpit neque absolute definit esse nam dum homo est infirmus vel vulneratus adhuc vivit nam si absolute deneret esse non diceretur esse vulneratus neque infirmus sed mortuus.

Ad alias duas propositiones in quibus praedicatur de homine et combustio de domo advertendum est esse in illis duo praedicari et privationem aliqualis et formae domus et introductionem cadaveris in homine et cineris in domo et respectu harum formarum nullae istae praedicationes accidentales nam formae quae nunc habent adesse et abesse essentiales sunt talibus compositis per quas dominatur forma intelligi potest de corruptione et destructione in praedicatis essentialibus quae semper manet manet integra et si alii dentur modo adsunt vel absunt

Art. 3. Traditur definitio essentialis et accidentalis praedicamenti.

Ante quam definitio tradatur essentialis et accidentalis pro accidenti duplex advertentia illa quam notabamus quod pro proprio est etiam hic advertenda vel quod accidens separandum non est in accidentibus inferioribus a quibus abstrahi potest ut albedo cum hac et illa albedine nam in hac comparatione accidens non est praedicabile accidentale sed essentiale reducendum ad tria praedicabilia priora iuxta modum quem habuerit praedicandi ut 2a quod accidens includit omnes differentias vel species sub se inferiores quibus incipit si ut respectu superiorum et equalium speciem.
Quo supposito essentialis definitio haec esse, accidens ergo est quod venit

nascit in ei plenibq diferentibus et pure quale non denominans cum ex essentiis. accidentalis vero erit accidens e quidquid quod predicari. &c. in prima particula bene accidens cum aliquis predicabilibq in 2a dis tinquit ab ibq prioribq in ultima a 4o predicabili.

Pro maiori intelligentia accidentis dubitant quonam hic accidens definitur in his definibq, & ad hoc dubium resolvendum adver tendum e dari accidens nominale verbale & commune. accidens nominale accipitur pro omni quod non e substantia in qua acceptione adequate dividitur in substantiam et accidens. verbale vero accidens e quod est extra essentiam & naturam rei atque ab ea intrinsece dimanat sive in seipsa substantia sit in qua acceptione iste predicationes accidentales indicantur, animal e rationale, animal e homo. accidens denique com accipitur pro illa entitate que nec substantia e neque dimanat intrinsece a principiis essentialibq.

Qua distinctione prehabita, bene intendi definiens spectans ad quintum predicabile non est accidens nominale quia sub illo comprehenditur proprium. deinde etiam bene intendi accidens commune definiens spectans ad hoc quintum predicabile. e igitur tota controversia de accidenti verbali.

Primo dub. hic quod quintum ex sanctus Th. & Ar. exprimunt verbale accidens spectare ad quintum predicabile. Probat hic illud ratione Prici tenientia probat ... videlicet quod in his predicabilibq non tantum e attendendum modus essendi rei absolutus & secundum se sed respectibq & in ordine ad illa de quibus predicantur & ideo bis accidentia verbalia in se substantialia sint quoniam respectu subiecti de quibus predicantur accidentaliter se habent ideo reducendi sunt ad hoc quintum predicabile.

Denique adverte discrimen inter accidens & proprium in ordine ad subiectum nam accidens e respicit subiectum quod dr. subiectum existentis s. individuum & 2o respicit subiectum quod dr. subiectum essentie s. speciem, e 3o ita se habet proprium & differentia e quod proprio procedunt a gradibq essentialibq non vero accidentia & secundum hanc advertentiam reconciliandus e Porf. cum Ar. quatenus P. cap. ultimo in doctrina hac de sub. ... vel accidentibus vdz. ... Ar. cap. de substantia. Porfirius ... docuit ad ver tentiam nostram. Ar. vero ait ora acci-

dentia impropria quinque munia in eo individuis sed lacius e desub isto existentis.

Explanatio

ultimi capitis Porfirij.

Porf. in ultimo cap. suae prosequitur ea in quibus praedicabilia inter se conferre sbeniunt & differunt sed quia ex dictis prosingulis praedicabilibus faile quisque potest eorum notitiam habere ideo superseddendum esse, enumerationem illorum.

Cap. II De comparatione praedicabilium inter se.

It propter rationem super praetractam non sint enumeranda ea in quibus praedicabilia sbeniunt & differunt sunt examinanda alia reservando in hunc locum quia eorum examen praesuponebat notitiam singulorum praedicabilium.

Art. 1 an praedicabilia sint plura vel pauciora quam quinque.

Constans et omnium doctorum sententia aprobans quinquenarium numerum quem tradit Porf. unde singularis habetur Caieta. cap. de specie cum inbuit sextum additisse praedicabile. s. individuum sed ut vidimus supra s. propter transcendentiam est excludendum a numero praedicabilium. s. reducendum esse ad speciem.

Est dificultas in asignanda eficaci ratione pro hac Porfirij. ut defendendo & ad illius inbestigatione nesse ad bertendum est enumeratio praedicabilium in quantum talium esse relationem cum stinentur per relationem ad sua inferiora 2° ex sapere relatione advertendum est relationem nec sumere realem esentialem unitatem. s. distinctionem ab unitate & distinctione ad quas referuntur sed non attendenda materiales sed formales ita roes ultimas ab quibus materiales formas respiciunt e.g. petrus albus filius mariae respicit mariam album parentem sub duplici relatione esentialiter diversa in dr. similitudinis quam eorum albus est 2° efectus & causa quoniam est causa albedinis.

Quibus adnotatis ista exibit bisus et pro probatione quinque praedicabilium praedicabilium neque numeralis et an rationem falsum qui aten

dune a quinque praedicabilibus, dicendum hic facile colligitur quod ista praedicabilia quinque. Si maior est certa quod praedicabilia ista contra 11 relata a minori plura quam in sententia quae subiiciunt praedicabilibus, vel habent sub ordine ... in ordine essentiali, vel in ordine accidentali. Si primo modo subiiciunt, vel taliter subiiciunt ut respiciant aliquid importans integram essentiam et sic subiiciunt in [illegible] speciei, vel ... subiiciunt alicui quod importat partialem essentiam et tunc ista partialis essentia vel respicit ut quid materiale et ulterius perfectibile vel ut quo et ut finalis actuans et perficiens; si primo modo est genus, si secundo modo differentia. Deinde in secundo ordine accidentali vel respicit ut quid dimanans intrinsece a essentia sub ... vel non, sed ut quid extrinsecus habens; si primo modo respicit ut proprium, si secundo modo ut accidens, et ita cum non restet alius modus respiciendi neque subiiciendi, quinque praedicabilia sunt, neque pauciora neque plura admittenda sunt.

Art. 2. Satis fit

argumentis impugnantibus quinque esse praedicabilia

Duos instituam ordines argumentorum: in primo obtinent illa quae intendunt probare pauciora esse praedicabilia quam quinque; in secundo illa quae intendunt probare esse plura.

1^m argumentum in primo ordine sic procedit: praedicata de aliquo [illegible] quatuor quod et praedicabilia quatuor esse dicuntur ... ex Arist. 1 Topic. cap. 3. enumerantur hic 4 praedicata: [illegible] vel definitio, genus, proprium et accidens. Ad quod si consequentiam ... negando ... et disparitatis ... ex discrimine quod reperitur inter praedicata et praedicabilia ... quod praedicata non attendit ... universalitatis et superioritatis quae attendit ad ... praedicabilia et ita non est necessarium quod praedicabilibus correspondeant praedicata; ... ab Arist. quod sub definitione comprehendit speciem, ... differentia quod haec clauditur in ipsa definitione ... praedicati ... in ... praedicabiles est extra definitionem ... praedicatur eodem modo differentia sicut praedicabilis species.

2 sic procedit: genus et differentia continent sub specie et quemadmodum genus abstrahit a materia et differentia a forma, ita species dicitur abstracta a toto composito; quod tam genus et differentia propria praedicabilia non continent et ita manebunt tria, scilicet species, proprium et accidens. Ad genus et differentia in specie continentur tamquam partes et ut praedicati ... ad

quarum praedicatum desinere, at in hoc praedicabilis in specie
habi sit ratione quod sub diverso respectu formali ab inferioribus respiciuntur
quo respectu non respicit species illarum generalis doctrina illarum s. ex
plicatur, et genus naturae dicta et species atomo sponso physico abstra
hunt, se secundum diversum fundamentum, namque a sponso physico
praebente fundamentum perfectionum indifferentium abstrahitur
genus et ab eodem sponso physico praebente fundamentum perfec
tionum determinantium abstrahitur dicta et denique ab eodem sponso
physico praebente fundamentum ad utrasque perfectiones abstrahitur
species.

3^m accidens secundum rationem communissimam continet sub se proprium et acci
dens commune quod proprium et accidens commune continent unicum praedicabile
et ita non erunt quatuor. Resp. accidens nominaliter sumptum
et secundum rationem communissimam videtur quod continere sub se proprium et
accidens commune sed quia interim accidentia dant diversos respectus formales in ordi
ne ad sua subiecta hinc est quod constituat duo praedicabilia accidentalia diversa.

1^m argumentum in 1° ordine procedens sic se habet secundum aristotelicam doctri
nam praedicamenta sunt decem ergo et decem erunt praedicabilia. Resp. dato
ante et negando consequentiam et ratio disparitatis sumenda a discrimine quod datur
inter praedicamentum et praedicabile. praedicamentum quod est schola
stica est aggregatio praedicatorum ordinabilium a genere supremo usque
ad infimam speciem alicuius modi essendi et quia isti essendi modi decem sunt
ideo praedicamenta sunt decem. praedicabile vero sumitur distinguitur penes varios
respectus et modos dicendi de inferioribus et quia quod libet praedicamentum
quinque modis potest respicere sua inferiora hinc est quod licet praedica
menta sint decem praedicabilia sunt quinque.

2^m argumentum ita procedit dicta alia praedicatur de pluribus differentibus
specie qualis est dicta superior, alia praedicatur de pluribus differen
tibus numero qualis est dicta infima ergo constituunt duo diversa praedica
bilia ita erunt praedicabilia sex et non quinque. probatur consequentia quia genus consti
tuit praedicabile diversum a specie eo quod genus praedicatur de plu
ribus differentibus specie et species de pluribus differentibus numero quia simili
ter dicta superior constituit diversum praedicabile a dicta infima.
quod argumentum instaurari potest de proprio superiori et proprio infimo
et de accidenti superiori et accidenti infimo.

Resp. concesso antecedente negando consequentiam et ad probationem nego illius
de genere et de specie negatur consequentia et est. secundum illam partem in
consequentia ideo namque genus et species sunt ideo distinguuntur quia genus praedicatur
de pluribus differentibus specie et species de pluribus differentibus tantum numero

sed genus taliter predicat nec respicit a[d] in ferioribus in quo pars
essentialis indiferens & species respicit in quo quid in[com]plet[a] inte-
gra[n]s essentia[m] in ferio[rum] ex quorum natura respectus talis e[st] ab[solu]tus.
diffa. & superior & in ferior eode[m] modo predicat[ur] de inferioribus & simi-
liter propriu[m] superius & inferius & accidens superius & inferius ideo
q[uae]ri[tu]r [non] multiplicanda.
Vlt[im]o arguit innumere si predicationes que n[on] expectant ad aliud
ex quinque predicabilibus q[uia] plura alio si sint rincenda, ans pluribus
[patet] exemplis. 1° q[uan]do passio predicat[ur] de diffa. e[x]g[ratia] rationale e[st] risibile 2°
q[uan]do 2a passio predicat[ur] de 1a e[x]g. admirativus e[st] risibile. 3° cu[m] diffa
predicat[ur] de passione. s[cilicet] risibile e[st] rationale & in hunc modu[m] multiplica-
[ri] poterant alia exempla. R[espondeo] generaliter predicabilia instituta
n[on] fuisse pro quacunque predicationes sed pro illis que aptae s[unt] ad scientias
unde q[uan]do predicat[ur] aliq[ui]d equivoce vel analogice s[cilicet] transcendens
nil mirum si non expectent ad predicabilia is[t]a deinde instituta
pro predicationibus directis unde indirecte predicationes in quibus
q[uod] e[st] subiect[um] debebat e[ss]e predicatu[m] propie n[on] expectant ad predica-
bilia ista alie v[ero] predicationes in quibus aperte n[on] aferunt aliquod
ex quinque predicabilibus debent reduci ad illa predicabilia qui-
bus assimilant & ita primo p[ro]p[osi]ta in argto reducit[ur] ad propriu[m]
q[ui]a risibile inadequate di[citur] connat[ur]ale a[d] r[ati]onali 2a et 3a reducit[ur] ad propriu[m]
propter connexionem que reperit[ur] inter passiones alicuius entis 3a e[st]
predicatio indirecta

Art[icul]us 3 Utrum uni-
versale sit genus ad quinque predicabilia

In hac diffi[cultat]e utraque sibi e[st] videntur familie scotistarum & Thomi-
starum. Albertus mag. tract. 2° predicabilium cap. 9. & scotistes s[an]c[t]i
T. quos sequit[ur] canter. & bona apud Rub. partem negantem eque
potest n[on] q[uod] universale & eius discipuli partem affirmantem
defendunt sed harum familiarum discretio n[on] ita manifesta[e] ma[gi]s
ex tomistis aliqui quos secundum et defendunt ita Sab. & Sot.
immo & tanquam T. citatur a Rub. utrumque familia[rum] reconciliat
P. fonseca lib. 5. cap. 22. q. 12 sect. 2.
A[d] rem c[lari]us ob[ser]vandum e[st] q[uo]d e[st] e[ss]e univer[sal]e ut s[cilicet] universale

materialiter sumptus non potest esse genus ad quinque praedicabilia propter rationem illam quam assignabamus cum similis dist.a ex parte debet praedicabili esse generi quod materialia abstrahibilia differunt in prae... ratione realis rationis pluribus nihil rationis entia rationis et his omnibus negari non potest una natura rationis esse igitur subdividi universali formaliter sumpto.

Dicendum est universale esse genus ad quinque praedicabilia. Ita communis sententia et inter illos P. Fonseca citatus et P. Rub. q. 2 et P. Rub. q. 7. Probatur quinque praedicabilia formaliter sumpta conveniunt in una eadem ratione univoca et haec est praedicabilis de illis in quid de pluribus differentibus specie in quid quod universale in communi sumptum habet, convenientes ergo univocas ergo genus respectu illorum. Maior est certa quia quinque praedicabilia conveniunt eandem rationem formalem universalitatis logicam, minor etiam probatur quia haec formalitas universalitatis per modum totius in particula qualibet importat, per hoc nomen universale in quid ratione et universale totale omnibus praedicabilibus tamen quidquid inde ferens et ulterius perfectibile et ita genus.

Sed dubitabit aliquis an taliter sit universale genus ad quinque praedicabilia ut sit immediatum et proximum illis nullaque alia ratione interveniat. Et negatur quia praedicabilia conveniunt in aliqua ratione univoca quae inferior est ipso universali scilicet esse unum in multis essentiali ter quod convenit duobus prioribus praedicabilibus et esse unum accidentaliter quod convenit duobus posterioribus.

Denique dubitabis an quinque praedicabilia sint species infimae subiicibilis scilicet subalterni vel permeiunt universali ut in toto et esse infimas ita finis et subalterni quod quolibet praedicabile ex quinque habet unicum et specificum modum praedicandi non subiicibilitatis convenientiae et omnibus quae spectant ad singula praedicabilia.

Art. 4 Dicantur

intendentibus probare universale non esse genus.

Primo sic arguitur: conceptus universalis non participat aequaliter a quinque praedicabilibus quod non potest esse genus respectu illorum; ... pro ...

principaliuspartiupare a prioribus quam a duobus posterioribus ut per se
non sit predicari essentialiter de inferioribus quam predicari accidentaliter
sicut et plures quam genericum debet equaliter perfecte partiupare a inferioribus
natura talis aliqua debet ratione illius inequalitas non esse per se unio quod
requiritur ad naturam universalem.

Dico negando antecedens et ad probationem nego dicendum est universale considerari posse
secundum naturam totam. secundum differentias per quas dividitur per quinque
predicabilia secundum rationem unam eadem quae est natura cum sit talis
equaliter participata id secundum differentias invenio inequalitas, hoc
autem non obstat ad hoc quod natura illa universalis sit per se una
et generica.

2º si arguitur si universale in communi sumptum esset genus ad quinque predi-
cabilia sequeretur quod simul esset quid superius et quid inferius, hoc
contradictionem est sequela probatur quia si universale esset genus ad quinque pre-
dicabilia ea esset superius illis et cum sit genus speciale deberet con-
neri sub predicabili quod dicitur genus et ita illi subijci et esse inferius.

Dico similiter ditum illa et talia expedita sunt § 6. de genere etiam res-
pondendum est bene posse aliquid essentialiter tale accidentaliter et de-
nominative aliquid predi universale formaliter respectu diversi ut universale
quod secundum se sumptum abstractum a quinque predicabilibus essentia
terere indiferenter et superius respectu illorum autem comparatur cum
genere supremo accipit denominative accidentaliter formaliter sub ijs esse
locatur. s. relationem rationis qua respicit genus supremum et superius se-
quel ad modum animal secundum quod est materiale essentialiter et in re aliquo
et accidentaliter accipit relationem rationis secundum quam est genus et ens rationis.

Art. ultimus de

comparatione predicabilium

Suponendum est comparationem nostram fieri secundum materialia predicabi-
lium inter que bene potest aliquid certum statui aliquando ex materiale acci-
dentis esse perfectius materiali generis et è contra perfectionem rerum
a quibus abstrahuntur. sic igitur comparatio inter predicabilia formaliter sum-
pta et quatenus sortiuntur hunc aut illum modum formalem predicabilis ad
quam difficultate nihil invenio apud DD expressum regulam. ad re-
gulandam similem per fectionem erit 1º formalis sub ratione universalis quod debet
predicabile nostrum pro sua inferiora et in primis certum videtur tria
priora predicabilia excedere duo posteriora cum illa predicantur
ut quid essentiale et hec ut quid accidentale. 2º inter duo posteriora
sine dubio infimum locum tenet accidens. 3º inter tria priora
certum etiam videtur speciem excedere genus et differentiam quo predicatur

ut quid importans integrale essentiale.

Manet igitur solutio probabilis quid dicendum sit inter extrema generis & differentiae quodlibet praedicabile ex his duobus dicat defectus in ferioribus superioribus partialis essentiae & re bene perspecta dicendum est genus & differentiam se habere sicut excedens & excessum nam in aliquibus genus est perfectius & excedit differentiam & in aliis ab illa exceditur. genus quidem perfectius est differentia in quantum genus praedicatur in eo quod quid & per modum per se manentis & differentia in quale quid & per modum alteri adiacentis exceditur & genus a differentia quatenus genus importat partialem essentiam suorum inferiorum indifferentem & perfectibilem & ita per modum potentiae. differentia vero importat partialem essentiam suorum inferiorum actuantem & perficientem & consequenter per modum actus.

Commentaria in categorias seu praedicamenta Aristotelis.

Proœmium.

Agredimur categoriarum expositionem quas amplectimur sub 1ª (?) memorie logice de dirigenda 1ª mentis operatione, quae maxime illa est cognitione simplex, nostra apprehensio dirigitur, omnes enim cujusmodi [illegible] dispositio consistit in recto ob[jecto]rum repraesentatione [illegible] in prioribus [illegible] tionibus tractabat [illegible] de objecto 1ª apprehensionis in communi, de 1º membro illius modo meditatione agam, de 2º membro [illegible] reali cujus notitiam praebeant categoriae [illegible] seu praedicamenta, quae jam aggredimur explananda post narrationem praedicabilium quae claritatis gratia praemissa fuit.

Dubia proœmialia.

[illegible] De inscriptione hujus libri.

Primum dubium proœmiale est de inscriptione hujus libri [illegible] libri categoriarum [illegible] plura [illegible] maxime [illegible] 2. lib. 1. cap. 7. 1. sect. 2. qui ex sancto Augus. damasceno Cicerone [illegible] categorias graecae latini [illegible] enunciationes seu praedicationes [illegible] in praedicatione principaliorem partem [illegible] cathegoricae [illegible] praedicatum [illegible] deinde [illegible] omnia praedicata [illegible] ad decem sive classes reducta [illegible] quarum singulis ponitur praedicatum principale et supremum et quasi caput reliquorum ad tales classes pertinentium hinc est quod cathegoria seu praedicatum [illegible] pro praedicamento [illegible].

iste liber e de cathegoriis seu predicatis principalibus que dicuntur predicamenta.

De autore.

Singularis e cancellarius apud Boetium in commentario predicamentorum qui existimat autorem huius libri fuisse Archita Tarentinum cui uis sola autorem huius libri fare at Ari. ut que pos finitur fateri i cap. predicabilium & hoc maxime probat q Ar. g meins eadem met tradit que in hoc cathegoriarum libro inveniuntur.

De obiecto.

facilis e resolutio huius dubij ex dictis in proemialibus logice predicamenta igitur ista possunt accipi secundum ut conceptus mentales l. secundum voces significatibus l. secundum res ipsas reales obiectibus in i consideratione dicunt principale obiectum per se logice sed n totale sed partiale in a consideratione dicunt obiectum per accidens proximum in ii obiectum per accidens remotum videatur tamen augustinus ... in lib. cathegoriarum cap. 2. ubi remissio.

De fine

Exequitur proemialibus logice erat duplicem esse finem in scientiis intrinsecum et extrinsecum & intrinsecum a distinguitur ab opere. finale ipsius scientie iuxta quem dominatur. finis huius libri intentione e directio prime operationis ad quam ordinatur predicamentorum notitia.

De scientia

Magna inter DD dissensio ad quam scientiam predicamentorum narratio spectet aliqui volunt ad nullam scientiam spectare q n importat obiectum certum & determinatum. alij volunt spectare ad metaphisicam ubi Ari. egit de predicamentis & metaphisice scientie proprium e agere de generalibus & entibus predicamentis, Denique alij illam reducunt ad nostram logicam cap. ... 2. text. ... sect. 4. ... facit huic debio ... predicamenta accipi secundum naturalem & propriam naturam quam quodlibet predicamentum dicit & in hac acceptione predicamenta spectant ad omnes scientias quarum quelibet in de hoc aut illo ente reali dis putat ut quod naturalia e ... accipi possunt quatenus dicunt similitudinem & omnes gradus reales entium & in hac consideratione spectant ad metaphisicam que de gradibus entis abstractis & universalibus dis putat ... accipiunt quatenus dicunt coordinationem

predicatorum esse biennium ad propositum syllogismos faciendos et in hac sui consideratione spectant ad logicam.

De ordine

hic liber predicamentorum simplici modo procedit et inspecto a inductione et demonstrationes faciendo tractat pro dicta dato idem definiendo quod dividitur quod liber in tres partes 1a continet ante predicamenta 2a continet predicamenta et 3a post predicamenta.

Explanatio

textus.

Quatuor continet capita ante predicamentorum in 1o cap. Aris. triplex tradit definitionem. 1a est prosequi bonis, equivoca dicuntur quorum nomen solum est commune secundum nomen vero substantiae diversa ut homo et pictura vel pictus. 2a definitio univocis, univoca vero dicuntur quorum nomen commune est secundum nomen eadem substantiae ratio ut est animal respectu his et leonis. 3a def est pro denominativis. Denominativa vero dicuntur que cum ab aliquo differant casu secundum nomen habent apelationem. ut a grammatica grammaticus.

In secundo cap. Ars duplicem assignat divisionem primam est distributio pro rebus complexis et incomplexis eorum que dicuntur alia quidem secundum complexionem dicuntur alia vero sine complexione. 2a definitio quatuor continet membra et est pro rebus quatenus subiecta inhunt. 1. deillo modo casu ponunt confingunt quae sunt alia de subiecto aliquo dicuntur in subiecto vero nullo sunt ut homo, alia autem in subiecto quidem sunt de subiecto autem nullo dicuntur ut quoddam grammaticos alia vero de subiecto dicuntur et in subiecto sunt ut scientia alia vero neque in subiecto sunt neque de subiecto aliquo dicuntur ut quidam homo. sub primo membro comprehendit Ars. substantias universales sub 2o accidens particulare sub 3o accidens universale sub 4o substantiam singulare est. Defo vero quod exhibet est pro natura accidentis explicando particulariter illam in subiecto. in subiecto vero est dico quod est in aliquo non sicut quoddam pars ~~[illegible]~~ impossibile est sine eo in quo est.

In 3o cap Ars. duas regulas docet que valent in predicatione predicatorum 1a est quando alterum de altero predicatur ut de subiecto quecumque de eo predicato sunt de subiecto dicuntur cuius sensus est quod de aliquo quid predicatur dicitur tercio re quidquid semper de illo dicitur aedem ipso . tertio dein tercio vero hoc predicatum de petro quidquid de hoc predi

cat. etq. de pecc. praedicari potest.
2a regula sic se habet: diversorum generum et non subalternatim positorum diversae sq. sunt species et differentiae; subalternatim vero generum nihil prohibet easdem esse differentias. Cuius regulae sensus iuxta interpretationem nostrorum doctorum hic quod probabilior qdem est, ista est: genera diversa quae non sunt subalternatim posita, sed quae non sunt sub ordinatione quae spectant ad diversa praedicamenta, vg. animal et scientia, quorum haec pertinet ad substantiae praedicamentum et 2m ad praedicamentum qualitatis, ista inquam genera necessario est quod habeant diversas differentias in specie; at vero genera subalternatim posita et subordinata possunt habere easdem differentias saltem superiores et aliquando etiam infimas aut generales, vg. animal volatile et animal gradibile possunt habere easdem differentias aut generales quae utrique poterit esse [illegible].
In cap. 4 Ars. omnium simplex complexorum dividit in complexum in decem praedicamenta de quibus alterius est. Dicens enim quod quae secundum nullam complexionem dicuntur unumquodque aut substantiam significat, aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut ubi, aut quando, aut situm esse, aut habere, aut agere, aut pati; in quibus partibus decem praedicamenta continentur, in quo di[illegible] ens rationis sumptum. praedicamenta substantia, quantitas, qualitas, relatio, ubi seu locus, quando seu tempus, situs, habitus, actio, et passio quae isto carmine continentur.

> Arbor, sex pueros, frigus refrigerat, ustor,
> ruri, erat, stabo, nec tunicatus ero.

Q. 12 De legibus

Ars. in ducto prioribus cap. medijs illis definitionibus et diversis legesque quas dat partim observandas a rebus quae in praedicamentis sedibus collocandae sunt quae leges in hac quaerunt examinandae.

Art. 1. an equivo

catio praedicamentis obstet.

Prima ex legibus ad praedicamenta requisitis est ne equivoca, ut hic quod in praedicamentali sede locantur. huius legis veritas ut aliter aliquid praemittendum est de equivoci vocari natura.
Equivoca in quibus Ars. dicuntur quorum nomen sm. idem est secundum vero rationem substantiae diversa; per pendamus singulas particulas equivoca dicuntur, loquitur Filosophus plurali quia equivocatio nunquam datur nisi in re plura

illa particula dicunt. e contra hanc equivocationem in rebus ponebant et prohibere a vocibus nam in ipsis secundum se equivoca non sunt neque univoca nisi [illegible] conceptus per quos significant.

Quorum nomen comune. i. quae significantur per eandem vocem nam equivoca significantur per varias voces possunt dici etiam multivoca. debent igitur in nomine convenire.

Secundum nomen substantiae diversa. nomine substantiae intelligitur natura et essentia rei quae significatur definitione ut interpretes [illegible] omnes [illegible] culos [illegible] capite [illegible] quod attendenda est ad naturam equivocorum. i. in una voce significantur ut [illegible] definitione sit diversa ut quod hec diversitas sit secundum se id quatenus tali voce significantur quae [illegible] reperiunt in canibus celesti [illegible] et marino. quo posito [illegible] scola reiicit a predicamentalibus sede naturas equivocas quae predicamentales sedes [illegible] sunt [illegible] in [illegible] cum dicta predicata ad sciendas differentias [illegible] univoca entis natura equivocatio [illegible] hanc [illegible] perturbat et [illegible] ne [illegible] ne aliqua res in predicamentis collocetur.

Ex dictis habes naturas in predicamentis collocandas debere esse univocas et ita pro univocorum natura percurramus definitionem Aristotelis. 5.ª [illegible] univoca dicuntur quorum et nomen comune et secundum illud nomen eadem substantiae ratio. [illegible] philosophus in plurali quia parabat doctrinam ad demonstrationes et scientias in quo partes describunt singula res [illegible] sed semper omnibus [illegible] quae significant naturam comunem pluribus reliqua definitionis particula ex proximo dictis constant naturae quae illae significantur [illegible] et participant eandem definitionem quatenus illo [illegible] tales [illegible] naturae reputandae sunt univocae et ex hoc cap: idoneae ad predicamentales sedes.

[illegible] definitionem equivocorum [illegible] equivoca sunt plures naturae [illegible] et [illegible] nomine [illegible] potuit [illegible] assignari unica definitio quia non habent unicam rationem [illegible] tali definitione explicabilem.

Ex distinguendo [illegible] equivoca [illegible] significatur [illegible] equivoco [illegible] in [illegible] potest [illegible] loqui de naturis particularibus quae [illegible] equivoce significantur [illegible] quae in [illegible] equivoce [illegible] possint definiri una definitione secundum [illegible] particulares naturas [illegible] potest loqui [illegible] de naturis [illegible] equivocorum [illegible] quae [illegible] naturam [illegible] per hanc [illegible] vocal quae in [illegible] equivoca [illegible] unica definitione definiri.

Ar. de analog.

qua impediat sed est predicamentalis.

Secunda lex requisita proprie ad predicamentale est analogum. Sic quod in predicamento collocandum est. Et omnia ar. in his cap. de analogia nihil dixerit quod coiter [illegible] eius hic examinant. quod analogum [illegible] a fine [illegible] habent [illegible] et de [illegible] locis et Ar. multis in locis maxime in metaf.

Hoc nomen analogia grecum est et ut bene caietanus [illegible] de nominum analogia et pater fons. l. 1. lib. 4 metaf. cap. 2 q. 1 sect. 5. grecum idest idest quod latinis proportio et analogon idest quod proportionalis seu dici contra proportionem. Sortiri nos [illegible] hoc legitimo sensu Ar. et veteres philosophi hoc nomine usi sunt [illegible] in aliud [illegible] et multa [illegible] que hic sunt analoga non [illegible]

Proinde ad ar. [illegible] analogiam agnoscit. 1. dico analogiam inequalitatis et a Caietano sic definitur. analoga secundum inequalitatem vocantur quorum nomen est coe et ratio secundum illud nomen est omnino eadem in equaliter tamen participata. reperitur analogia ista inter species [illegible] sub genere. in quibus reperitur ratio generica inequaliter participata propter diversas quas singule species [illegible] que in equalitas apud physicos causat equivocationes et in illo sensu loquebatur Ar. [illegible] dicens sub genere latere equivocationes et species essentialiter debere apud logicos. hec inequalitas non causat equivocationem quia illi non attendunt nisi [illegible] methafisica in qua species [illegible] obedientia habeat.

2. analogia dicitur attributionis vel proportionis seu proportionalitatis et a caietano cap. 2 sic definitur. analoga secundum attributionem sunt quorum nomen est coe, ratio autem secundum illud nomen est eadem secundum terminum et diversa secundum habitudines ad illum. que def. ab omnibus approbatur ex qua colliguntur tria requisita ad similem analogiam. 1. est significari debere per eandem vocem secundum quam ab illis respici eundem terminum ad quem a analogata dicantur ordinem et ordines istos deinde esse diversos [illegible] animal [illegible] potio significantur per hanc vocem sanum. hinc [illegible] et figura sanitas [illegible] illis obedit et omnia illa diversum ordinem ad terminum quendam nempe ad sanitatem seu salutem [illegible] modo seu habitu diversus et nam animal respicit salutem tanquam subiectum illius, pulsus tanquam indicium, potio tanquam causa propter quod Ar. [illegible] maxime initio 4 metafi. appellat hanc analogiam ab uno ad unum quod [illegible] ab uno describantur [illegible] respiciunt.

Hec analogia attributionis [illegible] analogi quanta [illegible] ab uno alio quadruplex est, efficiens, materialis, finalis, et formalis, sive

exemplaris propter quadruplicem respicientiam in singulis generibus causalis v.g. in genere causæ efficientis respiciunt vitam animalis per vitales actiones & actus, quæ omnia effective dimanant a rationali. in genere causæ materialis substantiam respiciunt plura accidentia quæ in illa tamquam in subiecto recipiuntur. in genere causæ finalis Deum optimum & maximum omnes primum omnia entia bona. in genere causæ exemplaris seu formalis omnes respiciunt dominum omnes imagines illius cum ad eius similitudinem sint effectæ.

3.a analogia dicitur proportionalitatis quasi proportio proportionum & definitur á Caietano cap. 3. analoga secundum proportionalitatem dicuntur quorum nomen est commune & ratio secundum illud nomen est proportionaliter eadem. i. similis. v.g. videre respectu potentiæ visivæ corporeæ & respectu intellectus nam hic utra potentia visiva dicitur. Et diverso modo proportionaliter quadam similitudine nam potentia visiva corporea videt per actus corporeos & potentia visiva intellectualis videt per actus spirituales.

Hæc analogia proportionalitatis a Caietano dividitur in duas species. 1.am appellat propriam 2.am metaphoricam hæc datur inter illa quorum unum participat proprie rationem significatam per nomen & alterum improprie sicut ridere respectu hominis & prati florentis illarum datur inter quæ participant significationem proprie sicut fundamentum respectu cordis in homine & priorum lapidum alicuius ædificii.

Quibus præhabitis respondet communis sententia articulo nostro asserens tam analogiam attributionis quam proportionalitatis obstare ne res collocentur in prædicamentali sede & ideo eadem est quæ assignata pro æquivocis nam utraque analogia si attente perpendatur eadem fere differentia & claritatem in rebus & perturbat determinationem quæ ad sedem prædicamentis.

ART.ᵍ 3 aliquadu

quo expenduntur pro analogorum natura

Primum dubium est pro intelligenda doctrina sancti Th. 1 p. q. 13. art.° 5. corpo. ubi analogiam attributionis duplicem accipit 1.am appellat analogiam duorum ad unum 2.am analogiam unius ad alterum & inter quam recentiores magistros, probent commodo hæc doctrina sit intelligenda & a leges omnis dicendum est utramque hanc analogiam essentialiter participare rationem analogiæ attributionis & tamen discrimen sortitur

in modo attributionis quae exercetur inter plura analogata.
Varietas prima analogia quae dr. duorum l. multorum ad unum
secundum attributionem omnium analogatorum quae minus principalia sunt ad u
num magis principale in quo reperitur principaliter terminus, ut
sanum respectu animalis medicinae & pulsus nam duo posteriora
quae minus principalia sunt referunt ad unum magis princi
pale s. animal & talis analogia potest dici integra. in 2a
analogia quae dr. unius ad alterum in exercetur attributio
inter secundaria & minus principalia analogata omisso prin
cipaliori ut si medicina referatur ad pulsum & talis analogia
potest dici partialis.
2m dubium est an analogia attributionis & proportionalitatis
in aliquibus conveniant: l. in omnibus differant. Rx in aliquibus
convenire & in aliquibus differre primum in quo conveniunt est utraque
analogiam excercendam esse inter plura 2m. in quo conveniunt est
axioma secundum quod analogum stat pro famosiori nam in
analogia attributionis analogum stat pro illo signo in quo
terminus qui attenditur principaliter reperitur & in analogia pro
portionalitatis stat pro signo in quo proprius reperitur quam in
per[illegible] per nomen. Deinde differunt analogiae istae cum sig
nificationem termini seu formae nam in analogia attributionis
unica est terminus in uno ex analogatis intrinsece reperitur in
aliis vero extrinsece. in analogia vero proportionalitatis multi
plicatur terminus pro multitudine analogatorum & quilibet intrin
secus est suo analogato v.g. vero fundamenti intrinsece reperitur
in corde & in fundamento domus.
3m dubium est an analogiis respondeat unicus conceptus formalis l. mul
tiplex in intellectu. Rx ex doctrina caietani citati cap. 4. in ana
logis attributionis dari unicum conceptum in mente representa
tivum termini seu rationis formalis omnium analogatorum qui repraesens im
mediate & explicite ipsum terminum representat & mediate & im
plicite cetera omnia quae ipsum terminum respiciunt & magis proxi
me inter haec representat analogatum principalius. Deinde
dari plures conceptus quorum quilibet representat suum ana
logatum immediate & mediate & decimo [illegible] terminum quem
respicit tale analogatum. Deniq: in analogia proportiona

-natis entam dato multiplex sapius pro multitudine ana-
logantur sed taliter ut quilibet repraesentet suum analogatum
secundum proportionem suam & similitudinem quam habet ad aliud.

Art. 4 an deno-

minativa explerant rationem ad
praedicamentalem sedem.

Denominativa inquit Ar. cap. 1° dicuntur quaecunque ab aliquo differunt casu
secundum nomen habent appellationem. quae definitio intelligenda est non de
ipsis vocibus sed de rebus. i. non de denominantibus denominantibus sed
de denominantibus denominatis in eorum definitione duo exigunt alterum ut
ea quae denominant habeant essentiam distinctam a sua denominante
alterum denominata per illam particulam quaecunque ab aliquo. unde illa
a limitate denominantibus non est quia sua denominans dilligentialis, alterum
ut inter rem denominatam & suam denominantem det participatio
quae dicitur non sum in nomine sed in re significata & talis participatio
debet esse mixta continens in se similitudinem & dissimilitudinem nam
si daretur omnimoda similitudo non esset maior ratio quam unum ab altero
denominaretur quam contra & si daretur omnimoda dissimilitudo idem incom-
veniens sequeretur debet quod in nomine & in re aliquam convenientiam
& diversitas. eg. ab albedine dicitur albus. quae dicitur in nomine & etiam
in re participatione partim diversa sunt. albedo enim albus albe-
dinem importat sed albus propter albedinem importat materiale
denique illa particula differt casu. non tam apposita est propter vocem
sed etiam propter res quia indicium est derivationis realis unius ab al-
tero. sicut in casu differt non erit non agnoveret denominans & denomina-
tum.

Cum supposita denominantibus natura dubitant doctores an sit reijicienda a
praedicamentali sede & inter doctores convenit illa esse reijiciendam
ex aliud tamen est propter quam rem sit reijicienda & omissis aliis opinionibus prima
propter quam excludit est quod est entia per accidens nam praedicamento
ad ea ostinuta sunt dicta continent entia & praedicata proprio unig.
entis. entia per accidens qualia sunt denominativa a lucentia bio[?]
sive ex materiali & formali aserunt diversas naturas pertinentes ad
diversa praedicamenta & similiter carent illa dicta quae procedendum
est in praedicamentis

In altera autem articulo perlabamus an sphera sit per se vitanda a predicamentis de quibus hic nihil speciale dicendum occurrit praeter dicta lib. 1°. Tamen illa a qua sententia reiiciunt a predicamentis quae in illis li-mitat eadem ratione quae assignabat pro bene in nullis spectat ex an[illegible] etiam imperfecte plures naturas spectantes ad diversa predicamen-ta. Et talis carent ea dispositione quae requiritur pro collocatione in ali-cuius rei intra predicamentali. interdum etiam convenit omni entia sub quibus comprehenduntur negatio nec privatio nec in [illegible] non sunt expelenda a predicamentis in quibus sola entia per se [illegible] realiter unibilia collocantur.

Art. 5. An natura divina angelica et caelestis contineatur in predicamentis.

Generalibus legibus sancitis pro discernendis naturis spectantibus ad predicamenta superest de aliquibus inquirendum an illis intra predicamentorum ambitum coerceantur. in primis advertendo duplicem modum secundum quem aliquid ad predicamenta pertinere potest ex sancto T. sic tradito dicitur quaedam, quae in se et per se in predicamentis collocantur alia vero quae secundario et reductive. illa in se et per se in predicamento ponuntur quae non propter aliud sed ratione sui ad predicamenta spectant. illud vero quod propter aliud eius primum principium est partem [illegible] Tries. s. quid simile illi in predicamento ponitur dicitur spectare secundario et reductive ut in differentiis alicuius entis quibus partes uniuntur et finiuntur. negatio nec etiam privationes propter [illegible] negant et entia per accidens propter entia per se ex quibus componuntur.

Circa dicta praemisso de triplici natura divina angelica et caelesti videndum est an primo et per se seu saltem reductive ad predicamenta pertineant. circa deum duplex est sententia. prima nominalium inter quos Gabriel in 1° d. 8a q. 3. qui id afirmant Deum per se et per se in predicamentis contineri contra in schola veterum theologorum magistro in 1 dist. 8 ex mente sancti aug. et recentiorum sancti Thomae 1. p. q. 3. art. 5. defendit Deum neque in se et per se neque reductive in predicamentis collocari dicendum est ergo divina natura neque in se et per se aut reductive in predicamentis collocanda. Et ista sonat ecclesiae decreto cap. firmiter de summa trinitate ubi commendat Dei simplicitas. 2. autem deprompta ex sancto Th. citato sic se habet. predicamentum est ordo predicatorum [illegible] a supremo genere usque ad infimum gradum. sed

natura.

natura diuina nō participat hos gradus cōes numerius &c. q̄ intra ambitum predicamentorū n̄ continetur. in Deo. n. neq: datur rō generis aut speciei, aut diffe. ē. n. eius natura unica & simplicissima. deinde cum Deus ī & perse n̄ colocet in predicamentis neq: reductiue colocandus ē cum n̄ sit pars neq: quid aliud spectans ad aliqm entitatem que perse ponatur in predicamentis.

Nominales suam sententiam probant ī aliqua ss predicata cōia Deo & creaturis sd creature ponunt in predicamentis quatenus cōtinent sub illis rōibus cōibus, q̄ & ipse deus. maiorem probant q.ª de deo & creaturis predicat̃ rō entis substantie & spiritus. R̄x distinguendo maiorem predicant aliqua uni boce negat predicant aliqua anologice cōcedit. in possibile n. ē ut docet sanct. T. 1.ª p.º q. 13. art. 9. aliqd cōe. uniboce de Deo & creaturis predicari.

2º probant ss Deus n̄ colocaretur in predicamento maxime propter suam simplicitatem & infinitudinem sd nihil ex his obstat q̄ colocabitur. minorem probant q.ª etc angeli natura simplex ē cum caret compositione materia & fa. & linea quedam, quantitatis si infinita ēēt adhuc in predicamento quantitatis poneretur. R̄x n̄ quamlibet simplicitatem & infinitudinem ehigere predicamentorum ambitum sd simplicitatem summam & simpliciter talem que n̄ sm̄ fisica careat compositione sd etiam & metafisica neq: infinitudinem qm̄ liber. sd absolutam in ōi genere entis qualis ē diuina.

Cc.º angelicam naturam atq: celestem Abeorroistę existimant n̄ ēē colocandam in predicamentis eorum fundamentum desumitur ab Ar. 10. metaf. cap. ultimo. docet corruptibile & incorruptibile ēē genere di bersa. i. in genere n̄ sbenire. sd sic ē qd angelica natura & celestis incorrubtibilis ē reliqua vō entia ss corruptibilia q̄ n̄ potest ab illis abstrahi rō generi cōmunis qm̄ in predicamento colocētur.

Dicendum tn̄ ē ē angelicam & celestem naturam ī & perse colocari in predicamento ē cōis interpp & est cautet probat. natura angelica & celestis sbeniunt cum aliis entibus corporeis & corruptibilibus in aliqua rōe generica q̄ colocari potenent in predicamentis quatenus sub tali rōe ssre hendi[illegible] ans pba q̄ ōia ula entia cum substantialia sint in rōe substantię que ab illis ē abstrahebilis uniboce sbeniunt cum aliis q: per se & perse participat.

Ad fundamentum abeorroistarum R̄x ari. inteligendum ē ut bene sanct. T. ibi lect. 12 de genere fisico id. de materia n̄ ē de genere metafisico & logico itaq: materię corruptibilium di bersa ē à materia incorruptibilium cum illa sit capax corruptione. hęc vō minime sd cum hoc stat ut unum corruptibile & incorruptibile in eadem rōe cōe. conbenire potest & ita secundum genus logicum & metafisicum ē idem.

Art. 6 An omnia entia finita completa et incompleta in praedicamentis collocentur.

Ex art. praecedente stat ens simpliciter infinitum, qualis est Deus, extra ambitum praedicamentorum esse, restat ultimo ut examinemus an quaecunq. entia finita, dummodo generales regulas observent, sint collocanda in praedicamentis.

Pro qua difficultate duo sunt praenotanda circa coordinationes doctrinam. Primum est in praedicamentali serie duplicem esse lineam, 1am rectam, 2am obliquam & lateralem dr. & quod ad genus tendunt spectat ad lineam rectam, aliud ad lineam lateralem, adeoque spectant entia completa, qualis est in praedicamento substantiae, homo, animal etc. ad lateralem spectant incompleta qualia sunt in praedicamento qualitatis risibile. 2o quod praenotandum est pertinet ad entis completi & incompleti dequa distinctione plura alibi. Breviter nunc dicatur ens completum posse sumi dupliciter physice & metaphysice & similiter ens incompletum. completum physice est illud quod tale est naturam dicit perfectam & integram, ut si adiungatur alteri resultet ens per accidens ut petrus etc. incompletum physice est illud quod talem naturam importans ut si ad unum alteri resultet ens per se completum ut materia etc. completum metaphysicum est illud quod praedicatur per modum per se stantis sicut species & genera, incompletum metaphysice est quod praedicatur per modum alteri adiacentis sicut se habent differentiae ex quibus entibus illa quae sunt completa ponuntur in linea recta & quae incompleta in linea laterali.

Quibus praehabitis dicendum est 1o entia completa physica individua collocari per se in linea recta praedicamentali tanquam basis & fundamentum praedicamentorum. ita D. Thom. 5. metaph. lib. 5. q. 7. sect. 2. P. Suar. T. 1. disp. 1. sect. 1. P. Rubi. cap. 4 praedicamentorum q. 1. n. 17. ratio est q. coordinationes intervenientes & uniores sunt completae entia completa physica ut petrus, sunt entia per se finita univoca carentia [illegible] & quibus [illegible] & analogia, ergo ita apta ut reponantur in praedicamentali serie in linea recta. Dixi in 1a. similiter entia completa collocari tanquam basis & fundamentum quia non importent praedicari essentialiter ad praecisa & vera adpraedicationem sed ipsam materialem entitatem a qua abstrahuntur gradus fales [illegible] adrientiam.

Dubitabit aliquis an sit ante excipiendus in 1a ipse Christus dominus qui licet individuum sit speciei humanae simul et Deus est infinitus & illam tamquam proinde praedicamentorum ambitum excedens. Ex excipiendum non est sed collocandus in praedicamentis quatenus homo est. haec sententia est iuxta mentem sancti T. 3. p. q. 16. art. 1. [illegible] docentis hoc dici de Christo domino tanquam speciem de individuo participante perse naturam specificam.

homines & ita fore, huiusque humanae ponit in genere individua in praedicamento cum quo sunt illum extra ambitum praedicamentorum, quatenus Deus est natura secundum naturam divinam vere infinita, & Bellioni tamen expressit inter alios DD. hanc sententiam P.ª Dub. citatus.

Dicendum 2.º omnia & sola entia metaphisice completa (dummodo observent regulas generales) collocantur per se in praedicamentali sede in linea recta. Haec est communis inter DD. & manifeste probatur praedicamentum secundum lineam rectam resultet ex praedicatis essentialibus quae apta sunt praedicari per modum per se in recto; sed huiusmodi sunt omnia entia metaphisice completa species .s. & genera dummodo servent generales regulas, ergo &c.

Dicendum 3.º omnia entia incompleta tum metaphisice quam phisice sumpta (dummodo observent generales regulas) collocantur in praedicamentis in linea obliqua iuxta genus suum. Est inter DD. communis, expresserunt illam P.ª fons. & Dub. citati eam quae tribuunt Sancto Thomae, Scoto, Egidio & Caietano. Probatur nam dicta haec entia finita sunt & univoca & non sunt entia per accidens, ergo apta sunt collocari in praedicamentis, & quia non dicunt naturam completam, sed incompletam, collocantur in linea collaterali & haec eius incompletionem denotet.

Dixi iuxta genus suum naturale, in hoc modo collocationis in linea obliqua dicitur scilicet quod naturales partes metaphisicae incompletae erunt collocandae ad latera praedicatorum essentialium in linea superiori iuxta gradum suum, superiores, intermediae, infimae. partes vero incompletae phisicae reducuntur ad latera fundamenti praedicamentorum, inter quas partes phisicas est diversitas aliquis magis proxime accedunt quam alterae, partes essentiales materia & forma .s. primum locum obtinent, partes aliquae quae dicuntur integrales corporis, brachia & caput obtinent secundum locum. Denique inter has partes phisicas incompletas quaedam sunt semper retinentes naturam partis etiam si segregentur a toto, huiusmodi sunt pars cerebri, genae, caput, manus &c. & ita semper collocantur in obliqua linea, aliquae vero partes post separationem a toto acquirunt naturam totius huiusmodi sunt homogeneae partes, partes aquae & tales post separationem ponuntur in recta linea fundamentali.

Ex doctrina Sancti Thomae opusculo 42 cap. 19 etiam adverte responendas in praedicamento substantiae esse importandas tres series & collocandas in reliquis praedicamentis accidentalibus esse importandas tres abstractas ... sicut esse importarent cum accidentalia sint. Denominativa vero ... & entia per accidens ... ad praedicamenta.

C. 13.ª De conceptu

Ars. ultimo cap. ante predicamenta dubitat an in sensu[?] complexus adeo predicamenta & ita ante quam ad singula examinanda accedat premitti solet hoc q° de natura entis in cōi

A Vt° 1. Stat. Conro

beris & doctor plaura expendunt.

habens pre manibus q° inter reliquas nā troy commentarius forte difficilimas & ideo clarius ipsius operis in art° hoc plures & divisiones premittendo ut maxime convo beris explanemus.

1° sermone de ente separato ad deum & creaturas s. ad substantias & accidens quare ex eo eicit res pro ve hoc troy analogias attributionis mas sicut per sepe quatenus in primo troy entis reperitur in deo et in creaturis s. in substantia & in accidentibus se habent sicut sanus ut manifeste docuit sanctus T. 1. p. q. 13. art. 5. & consulas etc. cap. i. n. q. stobes hoc procedit de ente in hac acceptione sed prout dicit troy constitutum entis abstractas ab oibus inferioribus suis.

2° cum sancto T. opusculo dicunt et exerc.[?] cap. i ex Arist. duplicem ad varie entis acceptionem i accipit strictè pro eo quod dicit entitatem realem ponitur quod dividitur per 10. predicamenta. 2 accipit late pro oī eo de quo aliqui potest affirmari & negari in qua acceptione etiam n entia semper hec dicunt vere n. dicimus cecitas ē in oculis. 1ma ē apellare ens predicamentale & secunda apellat ens enunciatibile.

3° prout ens predicamentale sub dividit cōiter ut notavit P. suar. 4° i disp. 2 sect. 4. in ens nominale & in ens participiale ens nominale ē significatum per hoc nomen ens quatenus ē nomen & ens participiale ē significatum per hanc vocem nomen quatenus ē participium a verbo sum es fei. itaque ens nominaliter sumptum significat id quod dicit essentiam realem n importando existentiam actualem & sine dicat repugnantiam ad illam. ens & participaliter sumptum dicit ens actuale & existens.

4° ens nominale seu reale ē triplex completum & incompletum & ab utroque abstrahens. i ē in quo conveniunt solae entia completa 2° in quo conveniunt sola entia incompleta 3m in quo conveniunt oia tam completa qm incompleta. qua acceptione in cōi ne fisico & metafisico oī dici potest.

Quibus prenotatis difficultas q° ē an detur predicamentum q° explicare condicio conveniant in cōe entis nominaliter sumpti ut abstrahi ab oibus abstrahibilis sit una ratio cōis entis realis predicabilis [illegible] & representabilis per rationes sumptas. pro qua ultima particula advertit dist. cōis supra in conceptu f[?]alis & objectivi. sumptus f[?]alis ē ipse actus intellectus representans nobis rei dicitur sumptus q ē veluti proles intellectus & f[?]alis quia

taliter se habet in repraesentatione rei cognitae. Conceptus vero obiectivus est ipsa res cognita & concepta. Dr. conceptus qui sequitur ab intellectu & obiectivus quia est obiectum talis rei intellectae. petit quod obiectiva nostra an illa ratio entis in qua praedicamenta conveniunt sit ita una ut unico conceptu formali repraesentetur & unico conceptu obiectivo obiiciatur intellectui tanquam quid commune & praecisum ab omnibus 10 praedicamentis.

In qua difficultate triplex est sententia celebris. 1a Scoti in 1 dist. 3. q. 1a & 3. & dist. 8. q. 1. & aliorum locis qui existimat omnia praedicamenta ita in ratione entis convenire ut ab illis possit abstrahi ratio unica communissima entis repraesentabilis per unicum conceptum formalem & importabilis per unicum obiectivum. Illum sequitur propria schola & ex aliis Iabelus. Capreolus. & Soto apud Suar. in disp. sect. 2. cuius sententiae defensor est.

2a est aliquorum Thomistarum. Sunt enim in hac divisi: fere universi excellentes fatentur s. ferrari in ... [qui tamen concedunt dari conceptum unicum formalem entis non vero unicum conceptum obiectivum]. Sed expresse obiecti ... et importare omnia decem praedicamenta tribuit hanc sententiam Soncinati, hispalensi. flandriae & maxime Caietano. a P. Suare. citato n. 4.

3a sententia asserit neque formalem obiectivum conceptum unicum dari entis sed plures tamen formales quam obiectivos. Ita alia Thomistarum pars inter quos ferrariensis 1o contra gentes cap. 4 & faber. Caietanus de analogia nominum cap. 4 & 6. quem explicat & sequitur P. Fonse. lib. 4 cap. 2 q. 2. sect. 4 & 5. & pro his omnibus sententiis afferet Sanctum Th. cuius mens articulis sequentibus constabit.

ARTus I. SCOTI SEN-

tentia examinatur circa conceptum entis.

Ante quam singularum sententiarum fundamenta perpendamus advertendum est id in quo omnes convenimus. s. omnia decem praedicamenta imo ipsum Deum & creaturas in hoc sensu participare propriam rationem entis nominaliter sumpti quatenus dicit quod aliquid est distinctum ab ente chimerico & impossibili huius rei evidens discursus probat: Deus & creaturae omnes vere & intrinsece essentia realiori quae vere & intrinsece inter se conveniunt in hoc quod est habere esse reale aut esse capitulum cum loquamur de praedicamentis in possibilibus quibus esse repugnat sed de illis quibus esse non repugnat. Dico igitur legitima ratio sicut inter ens & non ens nulla datur convenientia ita inter omnia entia realia & positiva veradatur convenientia realis.

Tota quaestio difficultas est in elucidanda hac ratione reali an ita se habeat respe

cuius fex usual e.g. predicamentorum, ut in ipsa voce hoc predica menta n claudant sed sensibilis et intelligibilis sit secundum ut sunt natural n requirant intellectis particularity et specifice naturis decem pre dicamentorum.

Affirmat 3 sententia Sco. et ultimi hoc e fundamentum ens. 1m cum audit hoc nomen ens n intelligit substantia neq. accidens. Deus aut creatura q intelligit quid commune illis distinctum atq. praecisum ab eis ans plexe ex hoc modo significandi quod quilibet interpretatur hac cum audimus ens n intelligimus substantiam aut accidens s. utrumque simul. sed quodam ee reale distinctum ab utroq: 3 firmat q sicut in portaret praedicamentorum naturas s. substantiam et accidens. ut praedicaret ens predicamentorum naturas particulares predicamentorum et ipsi aliquin vera abire decaderent. e.g. cum dicimus deus e ens. n an sensus eet deus e sua substantia et accidens et cum dicimus albedo e ens sensus est albedo e substantia et accidens. ergo etiam e falsus. ita igitur ens significat has speciales naturas sed quid illis commune et praecisum ab eis.

Sonsinas ita pro secunda sententia effugiunt in bene et adans huius fundamenti respondet ens significare quidem ipsas naturas speciales predicamentorum. s. substantiam et accidens illas m. n in portari ab sente copulative sed dis iunctive congiens n significat substantiam et accidens sed substantiam. l. accidens quo effugio veritatem illarum propositionum salbat et sensus illarum inquit, e Deus e substantia. l. accidens albedo e substantia l. accidens qui sensus falsus n e.

Sed effugium Sainatis corroborat sic fundamentum e ex communi modo significandi quia n cum audit ens intelligit hoc duo substantiam s. accidens etiam dis iunctive sumpta. 2o q ha nomen ens in complexum e et ut tale divisum fuit ab Ari. in 10. predicamenta. Ideo fons. cetera pro a sententia ... Scoto aliter respondet quod ens neq. copulative neq. dis iunctive importare substantiam et accidens sed habere significatum quod incomplexum et absolutum sed memor cuius dat regulas summularum de suppositione simplici et personali mediocris illa respondet ad argumentum Scoti vulg. ens secundum suppositionem simplicem dicere naturam realem distinctam a predicamentis et secundum suppositionem personalem dicere ipsa predicamenta sicut hoc simpliciter supponens stat pro natura humana et personaliter supponens stat pro petro et paulo, sed effugium patet e q secundum sit ... habere illam duplicem suppositionem

n. seq. ve vila l'exercer, ed quod predicaretur de Deo singulari per sonaliter supponit, & quod predicat de Deo cõi supponit simpliciter & ita eas ut predicaretur de tribus coitg haberet ag'tus distinctus quoa predicamentis ea q.° in hac sententia sequeretur eas habere in mediatus & absolutus agtus distinctus a decem predicamentis quod intendit Scotus.

2.m fundamentum pro sententia Scoti e quod dat vera obieci entio realis inter aliqua entia talis obiectiva vi ipi potest n. percepis rõibq differentia libq ideo n. sicut n. obiecti entis inter oio realia quã illa oio obiectiur in roe realitatis quod ti oio entia substantialia & accidentalia obiectiur in roe entis talis n. perceptibilis ei iam perceptis diffis.

huius 2.i fundamento respondere potest eã sufficere quae libersobiectiva inter aliqua ut ab illis poss una n. praecindi partri ulariibq n. perceptis, sed necessarius est insuper tales. vel loest ita in inferioribq reperiri ut n. claudat in modis & diffis inferiorum nisi tunc é dese intrinseca illorum & n. poss abtrahi & praecindi illis etiã n. perceptis.

Scotus negat ens sic claudi essentialiter in eorũ modis & diffis ultimis inferiorum qua in volutio et traccendentiu expendemus. nunc & ad solutiones Domz. Dimis vero occurrendum eo ex pro. Scoto namque saepe experimur nos dealiquare certus esse quod sit ens & in dubitamus an sit substantia. accidens quo bene potest secundus entis & per cipi in coi n. perceptis rõibq substantiae & accidentis de quibq adue anceps sumus 2.o quod in ista responsione in adiunt DD. utraqe sententiae in eadem in obiectiva quae inferebamq p. sanctus.

ART. 3. Sententia

Tomistarum ex animata cũ reciproc entis

Ut iudimus in art.º 2.º Tomistae & Ferrarius & Fonseca mitter procedant cũ suo necessario obiectibus entis acerentes illud n. est unius sed multo plures in coledenses in se õia eo praedicamenta, sed in inter se dicuntur cum reciproc. ficales, nisi Soncinus cum alijs sed t. univocus concipitur ficales. Ferrarius n. cum multis q. Tomistarum negat videamq q. in primis fundamenta prima & Tomistarum deinde examinalemus fundamenta posteriorum.

Pro intelligentia unitatis cũ reciproc. ficalis adverte cum P.º Francisco Suárez tom. 3. duobus liter a bequiet reciproc. ficales possedis unius distinctus ab aliis l quã é re ipsa distinctus sicut é reciproc quo ego supero Hom

modo & postea in alio tempore habent aliud respectum distinctum quo respiciunt idem obiectum. 2° ille respectus dr distinctus ab alijs re & rõe qui habet realem distinguit sicut modo dicebamus, sed etiam rõe in hoc sensu quod non importet aliquid spectans ad propriam rõem sui de se ad liberius respectus &c. respectus hic re & rõe distinctus e a respectu pers. in quantum personas.

De viores Domistae non ita clare procedunt in hoc modo dicendi ut mani feste appareat de quo respectu fiale loquantur an de ancipite rectitudine distincto. 1. de respectu re & rõe distincto & sane si sermo de aliquo respectu fiale re sed distincto nulla est potest esse bei lio inter priores & posteriores Domistas nam facile hi concedunt posse dari respectum entis non distinctum a respectu predicamentorum nam ad hoc sufficit ut indiberto tempore ab inicio terre fiat ad hoc igitur ut priorum sententia aliquo modo sit diversa a sententia posteriorum intelligenda e de respectu fiale re & rõe distincto.

1° Domistarum sententia nuper explicata hoc fundamento nititur posset respectus fialis entis non representat ex pluribus aliquod proprium talium respectuum representantium 10. predicamenta q respectus fialis entis est sic e distinctus re & rõe a respectibus decem predicamentorum ans videtur certum nam in conceptu entis non explicite importare non substantia .l. non acci dentis. Sed sane hoc fundamentum & non bene probatum fortasse certa scit. 3. .m. probat respectum fialem entis distingui rõe ab alijs secundum quid non vero absolute nam licet explicite non dicat rões particulares decem predicamentorum illas tamen absolute importat & simpliciter quod parum fert ad dictam inter sententias Scoti & Domistarum & cum ante iam adesa mi nanda sententias posteriorum Domistarum qui absolute discedunt a sententia Scoti

2° Domistarum sententia sic procedit & probat. 1. si ens in sui tempore diceret unam rõem toto abstractam ab omnibus predicamentis talem ut illam in pro larent neque impliciter predicamenta ipsa sequeretur quod ens in sui tempore esset genus ad decem predicamenta & consequenter quod poneret in linea predica mentali cum reliquis generibus & cum non sit ponendum in predicamentis hystorijs cum illas non dicat neque in aliquo ex alijs nobis propter eandem rõem esset noba sedes predicamentalis instituenda pro ente & consequen ter plus quam decem predicamenta forent.

Verum scotistae viderunt fundamentum hoc & sequelas inde illatas ba siej qui respondent nempe Suarez in 1° disp. 2. q. 4. § ad questio vel. reddit quia ens non transcendat ultimas differentias transcendit m. nullam &

propter hanc tras tendentiam in pedit^r ens sit genus & ponat^r in predica
mentali sede. Pr Suar. q^o citatq sect^e 2. n° 34. qui existimat ens
trans cendere etq oes difas quascunq ultimas. R^o respondet ad fundamentum
Tomistarum hanc solum tolli ens n^o ee univocum s^d analogum modo s^t ex
pli cando & propter hanc analogiam n^o ee genus neq ponit in predica
mentis.
Eadem sententia Tomistarum 2° pbatur & ens transcendit oes difas predica
mentorum taliter ut abillis precindi n^o possit. q^o ens quantumcunq precin
datur semper dicit dictum predicamenta ans probatur q^a si ens eet pre
cindibile a predicamentis eet 2^a hibile per illa s^d n^o e strahibile
g^o neq precindibile probat^r minor est q^a si predicamenta strahe
rent ens aliquid superaderent s^a ens. R^o equo superaditum
l. super aditum e ens l. n^o si e ens g^o eidem addit^r eidem continenti adat^r ens
si m. n^o e ens g^o nihil superadit^r qd fundamentum Tomistarum potissimum
e propter qd P^r bas. i^a p^e t^o 2. disp. 114. cap 2. & disp^e 121 cap. etq
2. hanc sententiam sequit^r.
Doctores i^o exteriores Scoti. ponant huic fundamento satis facere inter
quos Pr Suar. citatq sect. 6. n° 7. ex sancto T^o q^o eundo distinguit duo
plicem modum strahationis primum apellat per modum compositionis
2^m per modum expressionis superioris l^r dat^r qdo aliquid superius
strahit ab inferiori ut qd a superiori inpri la b^a nullo modo
in ferius dicat ita se habet actual respetu rationalis 2° dat^r qdo qd
superius dicit i fuse, inferius dicit expressius ita ut idem dicat in
ferius qd superius & clarius sit in eoqd inferius id magis exprimit^r
sicut dixe premissa 2^m modum strahionis strahit superior. inter etiam & ma
inferiora. nam distantia dicit rom entis quam ens dicebat confusius
expriese & ita ad quellas Tomistarum respondet qd strahatio entis
per differentias predicamenta n^o e strahtio per modum compositionis s^d strahtio
per modum expressionis superioris & adic qd petebat an superaditum
a predicamentis sit ens Respondet l^r quidem ens expressius sumptum
sacrum & predicamenta.
Sd. 3. q^a de illo modo expressiori & determinato peri potest an talis mo
dus extra in roe entis in com talem i fuse. l. n^o di dicat primum iam invi
dit in sententiam Tomistarum si secundum q^o talis modus denotat entis

& nunc l. esse neq adiq ē ens l. n ē ens. si ē ens q. n adit q idest n adit seipsum.

Respondent iuniores magistri illius modum superaddit esse ens n
m inde sequi q idest adat sibi met q enti in coi & abstracto adit ens
particulare s. substantia. Sd restat 3a hoc s. hoc ens particulare s.
substantia dicit ronem entis in coi. l. n si dicit q iam idest adit sibi met

Respondent dicere quidem ronem entis in coi & insuper ronem entis parti
cularis & n adit secundum ronem entis in coi sd secundum ronem entis par
ticularis & ita n adit idest sibimet quę oia satis probabiliter dicta
sunt

Art. 4 an con

ceptus obiribus entis transcendat oes. differentias
& modos reales.

Ad plenam intelligentiam propositę resolutionem diligentius procedendum ē
cum examen aliquarum difficultatum. quarum 1a in hoc art. expendere
in quo permiscere ronem entis in potentia per neq nes oribus illius re ipsa
procedat & imbibat in oibus diffis & modis quantum cumq. ultimis cuiusq.
inferioris.

Negat Scotus cum aliis recedentibus & eius schola. afirmant in reliqui
DD cuiuslibet. fuerunt nel sine Sanct. D. 1 p. q. 3. art. 4. q. 4 art. 3. ad
1. & q. 5. art. 1. & maxime 1o gentes cap. 35. ubi Ferrara. Caietanus
opusculo decente & exacto q. 2a p. fonseca. 4 metaf. cap. 2 q. 3. sect. 2
p. Toletus cap. 9. q. 2. cum Ar. 7 metaph. cap. 1. q. 10. ubi expresse hanc
sententiam docet P. Suarez 2a eius sect. 5. cum Smeinabe & Sao. D.
Barg. 1 parte t. 1 disp. 22 n. 9 & 10. P. Rubi. cap. 4 q. 4.

Dicendum ē ens prout abstrahit a complexo & incomplexo intrinsece trans
cendit & essentialiter imbibit in quibuscumq. diffis. & modis realibus
& positivis ē coīs inter DD excepta familia Scoti.

1. probo oes. diffę & modi reales qui cumq sint essentialiter & entitative realia
q essentialiter participant ronem entis cum certum q quęlibet
diffa & modus realis si tenet in ēē reali per ipsam realitatem sicut h
sti ūit in ēē his per realitatem & ita fit ut h essentialiter claudit
& participat realitatem ita diffę oes & modi reales participant re
alitatem.

2o probo illa quibus conveniunt passiones entis essentialiter debent
participare naturam entis sd oibus diffis & modis ultimis realibus conve
niunt passiones entis q oes diffę & modi ultimi reales essentialiter
participant & claudunt in se naturam entis realis. maior ē certa
minor ostendit nam quęcumq. diffę & modi ultimi reales habent

unitates et distinctas veritates seu intelligibilitates et bonitates transcendentales quae passiones sunt entis dici possunt legitime.

Quod probatur si differentiae et ultimi modi alicuius entis non clauderent in se rationem entis non essent entia sequela absurda ergo illud ex quo sequitur. Probatur sequela quia illa sunt entia quae entitatem participant quod si differentiae et ultimi modi entis rationem entis non participarent vere non essent entia in quo maxime absurditas imbibitur nam daretur ens reale compositum ex differentiis et ultimis modis non realibus.

Art. 5. Satisfit Scoto

negandi transcendentiam entis.

Largitur Scotus si differentiae ultimae clauderent in se ens essentialiter secundum ultimos modos qui dicuntur non esse differentias siquidem haberent ex se ens clausum in quo convenirent cum reliquis et ita necessario assignandae essent aliae differentiae quae exercerent munus differendi et non conveniendi de quibus iterum argumentum instaurari potest et ita vel dabitur processus in infinitum qui in philosophia cavendus est vel assignandae erunt aliquae differentiae ultimae in quibus ens non clauditur ut ita sint rationes solum differendi etc.

Pro solutione huius argumenti advertenda sunt verba sancti Thomae quaestione 1 de veritate articulo 1 quod primo inquit intellectus concipit quasi notissimum et in quo omnes conceptiones resolvit est ens unde oportet quod omnes aliae conceptiones intellectus accipiantur ex additione ad ens sed enti nihil potest addi quasi extranea natura per modum quo differentia additur generi quia quaelibet natura essentialiter est ens sed secundum hoc aliqua dicuntur addere supra ens in quantum exprimunt ipsius modum qui nomine ipsius entis non exprimitur et infra ait substantia non addit supra ens aliquam differentiam sed nomine substantiae exprimitur specialis modus essendi: haec verba sancti Thomae.

Ex cuius doctrina sancti Doctoris ad Scotum dicimus differentias illas ultimas et modos essendi praedicamentales licet quidem in se ens et nihil omnino differant non tamen opus quod de ulterius procedat nam simul conveniunt entis in ratione communi et eius exprimunt specialem modum qui non exprimebatur in ipsa ratione entis in communi itaque illae differentiae ipsis differunt et insuper conveniunt sed indiscreta ratione convenit entia et differentia exercet nam conveniunt cum aliis in ratione entis in communi quae implicite dicunt et differunt ab illis in ratione particulari et sibi propria quam dicunt explicite ergo male dicitur explicite et eius et explicite principium conveniendi ratione priori significati impliciti convenit cum reliquis entibus realibus et ratione 2 significati expliciti differt ab illis

que realiter n. essent.

2° arguit Scotus in 2° posito fisico dat aliquid quod se habet ut de terminabile seu ut poa ergo materia est & aliquid se habens ut de terminans & actus s. fra. taliter ut fra n. dicat nisi materiae neq. e o g° similiter in 2° posito metafisico deuet dari aliquid quod se habeat veluti determinabile & poale & aliquid ultimo determinans & ut ultimus actus modo se hibebit ens & 2° di faculti ma & ita hes n. potest dicere quod dicitur ens n. igitur ens clauditur in ultimis diffs.

R. dico antecedente & distinguendo in sequenti si similiter ratione generis & diffs. sed do respectu entis & diffs nego ergo ens habet naturam transcendentalem & ita n. potest n. claudi in diffs quibuscumq. etiam ultimis.

3° arguit Scotus ens n. includit in suis passionibus diffs dicunt aliquas entis rationes cui si ne passiones entis realis, quia ratio ens n. ita universaliter transcendit ut reperiatur in omnibus modis entis realibus & sicut passiones entis reales sine inclusione entis ita de diffs ultimis realiter sunt et si n. includant in se ens.

R. inter passiones entis quasdam esse positivas & reales quasdam negativas huiusmodi et distinctio & unitas & in his nil mirum si n. claudatur ens & ab illis n. potest deniq. paritas ad modos & diffs reales de quibus in eo nostra loquitur sermo de aliis passionibus quae reales sunt sicut bonitas & veritas probabilis sententia docet in metafisica ens claudi in illis de quo plura ibi.

Art. 6. an ratio entis

complexa s. incomplexa transcendat sua inferiora

Cum ab nobis natura in art. 4 sm praecedebat de communissima ratione entis quae abstrahit a complexa & incomplexo de qua absolute loquentes in praesenti problemati qu. tal specialitate dificultas. de ratione entis complexa s. in complexa respectu suorum inferiorum in hoc art. etiam rabie id est dubium sequitur voc.

In primis videamus an ratio entis incomplexa transcendat sua inferiora ad videndum enim in complexa e in duplici ordine metafisico & fisico & ut generalius dificultas resoluatur sermo erit de natura entis incompleti prout e quid commune omnibus incompletis fisicis s. materie & formae & metafisicis s. diffs. apud nos nihil in bonis esse pro pus partes autem a sir manibus auctoritate tradunt magistris praecedentiores, illa q. num fere colligitur ex communi doctrina quae referebamus

in eo art. 4 & magis certa de fendenda est nam ideo ratio conceptus entis trans cendit quaecunque inferiora etiam differentias ultimas quia omnia ista vere entia sunt & participant rationem entis participans sed etiam omnia entia in completa sunt entia sunt sed entia imperfecta & non dicunt integra quia in illis imbibitur intrinsece ratio entis in completi hoc autem ratio entis incompleta imbibitur etiam in entibus completis ratione differentiis seu modi ex quibus entia completa constant.

At autem in hac transcendentia difficultas est an ens complete sumptum an hoc includat & imbibat in differentiis & modis ultimis predicamentorum. Predicamenta entia completa sunt u. g. substantia, quantitas, qualitas &c. abstractum predicamentale completum abstracta sunt ratione entis completa in quam conveniunt. Difficultas quae est an ista ratio entis completa abstracta re ipsa transcendat differentias & modos ultimos predicamentorum nam predicamentum substantiae dicitur ens per se illud per se seu perseitas est modus intrinsecus substantiae. & reliqua predicamenta accidentalia dicuntur esse in alio illud in alio seu alietas est modus intrinsecus predicamentorum accidentalium difficultas quod est an ens completum abstractum a predicamentis non solum transcendat ipsa predicamenta integra s. substantiam quantitatem, &c. sed etiam transcendat modos eorum perseitatem & alietatem negat Suarez in utraque sect. 5. n. 15. affirmat Mastrius cum tota schola.

Dicendum est ratio completa entis non solum transcendit integra predicamenta sed etiam modos illorum modo ista transcendentia videret fere modo metaphysice ita communis schola excepta familia Thomistarum & P. Suarez.

Probatur communis schola propter aliqua axiomata communiter recepta in predicamentorum serie. Primum axioma predicamentorum supremorum est simplicia & non resolubilia in duas partes quarum una includat in altera. si igitur ens completum transcenderet predicamentum substantiae & non transcenderet modum ultimum illius s. perseitatem daretur in supremo obiecto substantiae duo quorum unum includeret in altero. s. ens completum proprium substantiae & perseitas quae non est ens completum & sic falsificaretur commune axioma. Secundum quod predicamentorum supremorum sunt simplicia. 2. axioma est illum predicamenta differre se totis & nihil esse assignabile in uno per quod differat ab altero ideo quod dicuntur predicamenta 10 esse maxime diversa hoc autem axioma falsum redderet si daretur ratio entis completa non transcendens differentias & modos predicamentorum nam tale in illa ratione entis completa nullo modo differrent sed pure convenirent.

3. axioma est 10 predicamenta non componi ex differentiis quae constituunt suprema genera & nullo modo species & si nedarent ens completum includi

in eius modis illi modi non modo se differunt proprie loquendo cum vere sint formalitates extra rationem completam entis & consequenter ens completum esse quoddam contrahibile per tales differentias s. per perseitatem & alienitatem & ita salvificatur etiam hoc axioma.

Confirmatur: vel sententia predicamentalium completa s. substantia & quantitas & generaliter participant naturam entis completi s. modi horum predicamentorum s. perseitas & alietas idest significant & exprimunt quod ipsa predicamenta etiam participabunt naturam entis completi omnino probo quia ita se habet perseitas respectu substantie sicut se haberent ens respectu eius identitas idest dicit quod ens sola quia est diversitas in modo significandi quod similiter perseitas idest dicit quod substantia & solum dicit diversitatem in modo significandi & constat quod a substantia & parte perseitatem tantum manet entis quod perseitas dicit quod dicit substantia.

Dubitabit aliquis an etiam ens completum transcendat differentias & modos aliorum entium inferiorum sicut transcendit modos predicamentorum ergo an ens completum transcendat ut perseitatem rationalitatem & similia.

Respondeo negative quia ista transcendentia entis completi in inferiora difficilis est & ita non est admittenda nisi propter urgentia fundamenta qualia sunt illa tria axiomata allata pro transcendentia in modis predicamentorum que axiomata ut omnino habeant vim in aliis differentiis & modis aliorum entium inferiorum ideo non est concedenda transcendentia in illis.

Contra hanc resolutionem arguitur: aliquis modi predicamentorum s. perseitas & alietas dicunt rationem entis incompleti ergo ista transcendat differentias & modos quod non potest dicere rationem entis completi nam est incompleti & completi.

Respondeo hos modos considerari posse secundum rationem explicitam quam dicunt & secundum rationem implicitam secundum rationem explicitam incompleti n. autem secundum rationem implicitam non completi

2o arguitur: multa sententia substantialia physica & metaphysica incompleta que perfectiora sunt predicamentis accidentalibus sed ens completum non est in predicamento substantie & talibus substantiis incompletis quod neque erit in predicamentis que cum accidentia sunt imperfectiora substantiis incompletis. Respondeo distinguendo maiorem in ratione substantie & accidentis s. in ratione entis completi & incompleti. Si quod illis substantie perfectiores predicamentis in ratione substantie concedo sunt perfectiores in ratione entis completi sed potius in hac consideratione exceduntur a predicamentis.

Art. 7. a conceptus

obiectis entis in se dicat differentias & modos inferiores
examinata transcendentia entis perfecta in inferiora differentias & modos

Petimus in hoc art. an ens inferiora diffe. et modi ipsius ens transcendant taliter ut superioribus entis hec etiam se claudat et claritatis gratia in pleno in clusionis modis distinguendo. Duplex dicemus et alter in directus. Primo dicemus dicat formalissime quod aliqua taliter in altero claudunt ut in illo explicite imperient 2us modus dicemus dicat formales quod aliqua in altero taliter claudunt ut in parte in formali et contra ligradu illis. 3us indirectus qui materialis dicitur est quod aliqua claudunt in aliquo non in ratione explicita et formalissima neque in ratione implicita formali sed in quadam ratione materiali et deconotativo imperata. Primo in clusionis non observant attributa divine generis unius explicite non dicat alterum observant in secundum quia unius essentialiter in altero claudit 2m in clusionis non observant differentia per in generis observant in 3m.

Dicendum est primo entis ratio modo complete hoc in complete modo universalissime sumpta non claudit in se in feriora differentias et modos aliqua in clusione directa formali hoc formalissima ita sentit Scotistarum familia et omnes illi dd. a nobis alati art. primo pro sententia Scoti est et ea ita expressa Sancti T. prima p. q. 95 art. 3 ad primum ubi ait. Dicendum est quod licet ratio quantitas et qualitas et ea quae sub eis continentur secundum quod ens applicando ens ad aliquam quidditatem et naturam. Si sanctus T. intelligeret tales naturas et quidditates specialis contineri in ipso ente non diceret quod aliquibus naturis contra hereret et applicaretur ad particularem est etiam sententia Ar. 4 metaf. tex. 1. dicentis metaf. sicut agere de ente in quantum est esse omnibus generibus sub illo contentis sicut autem esse est omnibus non continet formaliter inter naturas particulares quae sunt rationes sed propriae cuiusque.

Probatur ergo, illa non claudunt essentialiter et formaliter in altero quod illud alterum potest intelligi essentialiter sine illis sed ratio entis completa aut incomplete universalissime sumpta potest intelligi essentialiter sine eo quod particulares naturae in feriores intelligantur quia illis in talibus rationibus entis directe et formaliter non claudantur et a fortiori nec formalissime. maior est certa in doctrina Sancti T. primo Peri. lectio 10 dequa nos diximus in primo de distinctione entis. minor etiam ex sextante et contra contrarios negari non potest secundum confirmant fundamenta Scoti examinata art. 2o 5a

Dicendum est 2o entis ratione eadem triplici acceptione sumpta claudit et dicit sua in feriora in directe et materiali quadam inclusione ab ipsa est non diversa familia Scoti. Sed tamen negat directam inclusionem formalem

& fralissimas & haciente de bas cantas q. q. 2 ... art. 5 in illis verbis á nobis relatis art 5. idest q. prima mentibus ... fortius ... si procedant ... eius capitis ... omisendi sunt ... superiores & universales ... genera & species indirecte & materialiter ... inferiora ... quid superius ad ... particulares naturas ... illas ... indirecte & materialiter quasi ad inclusione.

Art. 8. satisfit

argumentis probantibus inferiora claudi in ente

Ex conclusionibus ... evidentia articuli ... solutio ad fundamenta ... articulo 7. quatenus intendebant ... inclusionem inferiorum in ente & si aliqua restant quibus satis factum non sit satisfiet articulis sequentibus in quibus de analogia ... reddendum erit nunc ... alterum argumentum ... nostras articuli praecedentis

... in suis ... sapientis ... ens ... esse ... naturas ... potest ... abstrahi ... art. ... in art. 9. & 6. ... abstractio separatio ... realiter sunt idest non sunt realiter separabilia ... ens essentialiter claudit in inferioribus non potest essentialiter seu formaliter abstrahi et praecindi ... intelligi sine illis.

... de abstractione ... separatione quandas ... impediri & identificatione ... identificationis ... aliqua identificantur realiter ... adequate ... separabilia ... identificantur in adequate possunt separari ... identificatur in adequate cum materia ... materia ... separabiles ... in identificatione essentiali ... aliquo & essentialiter idest adequate sicut animal & rationale respectu ... potest unum intelligi sine altero ... idest inadequate ... respectu rationalis bene potest intelligi rationale sine ... ens ... adequate essentialiter cum inferioribus ... inferiora ... ens ... aliud & ... bene potest intelligi ens sine inferioribus secundum illud quod superaddunt ad ens.

Deinde arguitur ... apud capreolum in 1 dist. 2 q. 1. art. 2 ... enti abstracto necessario debent verificari aliqua ex ipsis praedicatis ... entis abstracti ... finitum ... infinitum creatum ... increatum ... in alio, absolutum ... respectivum & sic de aliis ...

ficenti aliquo ex his predicatis necessario includere naturas speciales quae praescindo abstrahit ut illas non dicat maior est certa quia non possunt verificari utraque simul neque falsificari nisi sequatur aliqua contradictio.

Ad illud predicata et similibus procedit primum autem de illis possibile et alterum negatibile in modo sumant et opponatur contradictorie et sic contrarie sicut albedo et nigredo et tunc primum simul abesse a subiecto quod sub nisi est sic alia ab utroque: ex retro ut si de subiecto ubi predicatio et est albus aut nigrum utraque propositio illis possibile semper falsificarent simul et ha n d in toto illi fall in contrariis bene ponit sup etiam de contrarie simul fals quod secundo modo aut propter contradictionem opponunt et tunc affirmative propositione erunt falsae et negative erunt verae utraque sal sunt dicere quod illaret entis abs natura in se sit finita creata etc. Verum est autem dicere quod ens non est finitum neque creata quia ens abstrahit ab his naturis pro sicut dictum

Art. 9. an ratio entis

intr. sit univoca vel analoga.

Habemus ex praecedenti bus articulis dari quandam rationem entis communem omnibus predicamentis inter includentem in inferiora de hac igitur ratione entis petimus an sit univoca respectu suorum inferiorum vel analoga in qua difficultate audiendi non sunt aliqui... apud Santum T. 1 p. q. 13 art. 5. et apud D. Suar. citatis quibus tribuit Christi multis hanc rationem entis esse equivocam respectu suorum inferiorum. Duplex ergo sententia est inter philosophos probabilis, 1a est Scoti et eius scholae in 1 sententiarum dist. 3. q. 1 & 2. quem sequuntur nominales inter quos Gabr. in 1 dist. 2 q. 4. quae sententia ponit hanc rationem entis esse univocam respectu suorum inferiorum 2a sententia est reliquorum doctorum maxime thomistarum afferentium hanc rationem entis esse analogam hanc sententiam et docet Ar. in metaph. saepe maxime lib. 4 cap. 2 tex. 2. lib. 7 cap. 4 tex. 4. & 15. lib. 12 cap. 7 tex. 19. eandem sequitur Santus T. in commentariis horum textuum 1 p. q. 13 cap. 15. & opusculo 4 & tex. 2. cap. 1. & de pot. q. 7. art. 7 & in 1 dist. 19. q. 5. art. 2 ad 1. & inter thomistas celebriores Caietanus opusculo de conse... & capreolus q. 7. F. 1 3 gentes cap. 12 cum Santo T. ex nostris P. Tom. lib. 4 cap. 2. q. 1. sent. 1. P. Tolet. hic q. unica P. Suar. to 2 disp. 28. sect. 3. n. 10. & disp. 32. sect. 2. n. 2. P. Dub. hic q. 4 & alii plures apud hos.

Hec secunda sententia ita inter DD communis defendenda est & probatur breviter. Analoga sunt quorum nomen est commune & significata per nomen partim eadem & partim diversa 2. sed sic est quod hoc nomen ens... &

significata non parat eadem. Ex quibus deduco quod est analoga maior, quam de facto, est quae tradi potest pro analogia attributionis, et analogia attributionis, et hac analogia proportionalitatis, praeterquam quod id quod significatur per ens non est eo modo (ut certo sicut est) id quod significatur per hanc vocem. Cum neque est omnino eadem sicut est id quod significatur per hanc vocem animal. Sed id quod ens abstracta una species dicitur modo est in suis inferioribus in Deo et creaturis in substantia et accidentibus et propter hanc de generatione a tota voce univocorum.

Dubitant deinde qua natura sit analogia quae reperitur in ente, an proportionalitatis seu proportionis, seu alia. Notandum quod dubitandi est quod in primis esse non potest proportionalitatis nam in hac analogia id quod significatum secundum est eadem proprietas similitudines at id quod entis una secundum est. Deinde non videtur esse proportionis quia in hac analogia id quod significatum tantum reperitur intrinsece in uno ex analogatis, cum id quod entis intrinsece reperitur in omnibus ideoque recentiores volunt hanc analogiam entis esse distinctam illam quam appellant analogiam dispositionis seu analogiam dependentiae seu analogiam transcendentiae.

P. Su. circa existimat esse analogiam proportionis idest quod sentiunt P. T. et P. D. immo videtur fuisse mens Aristotelis et sancti T. et veterum qui aliquando habent entis sano et sane propie loquendo hic analogia entis non participat eandem rationem analogiae proportionalitatis neque proportionis propter rationes dubitandi sufficienter intuendi potest ad analogiam proportionis ad ab(...) id quod entis intrinsece reperiatur in pluribus convenit, taliter id quod in uno reperit ad quod cetera analogata dicuntur ordinem.

Art. 10. An analogia

entis causetur per transcendentiam seu per dependentiam.

Difficultas haec inter veteres non agitatur, sed tantum inter magistros recentiores qui omnes agnoscentes analogiam esse rationem entis in ordine ad Deum et creaturas et in ordine ad substantiam et accidentia dubitant quaenam sit causa huius analogiae in ente. Aliqui volunt entis esse analogum propter transcendentiam quam exercet in suis inferioribus, alii volunt propter dependentiam, quia ratio entis simpliciter et independenter est in Deo, dependenter et in creaturis, et simpliciter est in substantia et secundum quid in accidentibus. Alii denique volunt esse analogum propter utramque taliter ut sufficiat quaelibet transcendentia seu dependentia.

Dicendum est sola transcendentia entis in suis inferioribus non sufficit ad constituendam analogiam in illo, ita docti recentiores et inter eos P. Fons (...) sect. 5. quarta asserit ens non esse analogum. Et sparet ad quod praedicamenta

aut dentalia quam ditas transcendit idest sentit P. Suar. disp. 32 sect.
2. n. 20 & n. 33. Ubi ea illa non est sufficiens ad inveniendam analogiam in
ente propter quam ratio entis in se sit partim eadem & partim diversa. Id trans
cendentia sic non n. causat hanc convenientiam & diversitatem, quae non est su
fficiens pro analogia entis. Maior est certa, minorem probo. Nam si propter
transcendentiam entis imbibatur in differentiis, differentiae sunt extra conceptum
entis, quia transcendentia non est causa diversitatis in conceptu, quod diversitas proveniens
a differentiis manet extra conceptum, ut in specie dicitur, vel ut ad rationem conceptus essentialiter
ter quam natura divina continet in tribus personis et etiam in ipsis relationibus
per quas personae divinae constituuntur & distinguuntur, et naturaliter claudatur in probabi
li sententia Theologorum & in divina natura univoce praedicatur de tribus personis
& nullo modo analogice, quia transcendentia sola non est causa sufficiens
analogiae in ente.

Dicendum 2° dependentia quae reperitur inter Deum & creaturas in ver est
tantiam & accidens est tota & adaequata causa analogiae entis, ita doctiores
recentiores & hanc debito doctrina comprehendit mentem beati Thomae et Ari
stotelis, in hac analogia entis saepe recurrit ad hanc dependentiam explicando
diversas habitudines & ordines per quos ens refertur ad substantiam
& accidens & etiam fere S. Thomas eodem modo procedit in 5 generis cap. 2 & in Periherm.
lect. 3 & P. Suar. in illa disp. 28. sect. 3 a n. 17. ex doctrina philosophorum
confirmaretur non tamen ex auctoritate S. & patrum tribuentium nam explicando
inaequalitatem & diversitatem in participatione entis creaturarum res
pectu Dei sequuntur ad hanc dependentiam & ad hoc quod ipse Deus est ens
independens & creaturae entia dependentia, hoc docuit ipse Deus
Exodi 3. dicens ego sum qui sum, id est quia non habent ego sum ipsum ens
i. ens absolute & independenter ab alio idest intendit ipsos solos ad
Philippenses 3. ex quo omnis paternitas in caelo & in terra nominatur, ut vene
rat ponit Beatus Hieronymus in hunc locum, in quo denotat esse creaturas
dependere a Deo ut magna parte cuiusque perfectionis creatae idem enim inter
dum in illis locis ubi Deus dicitur esse solus bonus aut sapiens aut immortalis Marci
10. Luc. 18. ad Romanos ultimo, & in illis in quibus deprimitur creaturarum
esse Isaiae 40. omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo & quasi nihilum & in
ane reputatae sunt ei.

Ubi vere illa non est causa sufficiens analogiae propter quam est significatio

partim eadem et partim diversa. Illa dependentia quae reperitur inter Deum et creaturas, inter substantiam et accidens, causam et effectum, sit partim eadem et partim diversa quam illa est sola et adaequata causa analogiae. Probatur minor, quia ex eo quod Deus sit ens independens et creaturae sint entia tamen dependentia a Deo et similiter ex eo quod substantia minime ab alio dependeat in ratione inhaesionis, et accidentia vero dependeant ab illa in ipso genere entis, quod ipsum ens secundum suam intrinsecam et essentialem naturam petit diverso modo trahi per Deum et creaturas, per substantiam et accidens, et in ipso ente in quo conveniunt haec duo sic degamus diversas habitudines et respectus ad ista in futura propter quod eius sit eadem ratione admixtam habet aliquam diversitatem et ita manet ratio eius partim eadem et partim diversa.

AD II. SATISFIT

ad versariis.

1° Scotus arguit intendit probare rationem entis esse univocam creaturis et analogam certam et determinatam de qua famus unum nequit in memoriam. Vocat in feriori quod illa ratio una et univoca. Et firmat quod neque esse univocam necessarium est ad demonstrationem efficiendam sed sufficit quod eiusdem significatio ultimum ad demonstrationem conficiendam nam metaphysicus saepe sepius utitur hoc nomine ens in suis demonstrationibus quae sit.

Ferrara et Suarez censent sequentur entis univocationem hanc quam intendit Scotus adungi cum illa stare analogiam explicatam, ita quod sequendum est Scoto rationem significatam per ens esse certam et determinatam et consequenter aptam ad demonstrationes fundandas nihilominus quia talis ratio participat diversitatem hanc explicatam aliquo modo degenerat a bella perfecta univocatione quae requiritur ad rationem generis ideo quod analoga reputatur et extra praedicamenta reiicitur.

2° arguunt illi qui intendunt transcendentiam esse causam analogiae et sic procedunt per transcendentiam ratio entis est partim eadem et partim diversa quam transcendentia est causa sufficiens analogiae, antecedens probant, nam in primis ipsa ratio entis est ratio conveniendi et eadem in quibus ratio convenit. Deinde cum essentia entis transcendat differentias ut rationale et hujus sit ratio differentiae et quaevis est ens simul eius ratio conveniendi et ratio differendi, et consequenter erit analoga. Negando antecedens et ad probationem secundum primam partem et ad secundam dico verum esse differentiam inquam claudatur esse rationem di

ferendo & libertatis a(ut) hec di bonitas non exercet in roe entis in pluri-
mis sed in roe dictis explicita dictum convenientia & cetera non exer-
cent secundum eandem roem sed secundum libertas ideo transcen-
dentiori e causa sufficiens analogie.

Q arguitur qui pro bare intendunt dependentiam non sufficere ad ana-
logiam propter dependentiam de ceteris entis in non radix quippe eadem
operatis libertas quod dependentia non causat analogiam attamen probant quod de-
pendentia non causat dicta in ente in inferioribus in deo s. in quo par-
ticipat simpliciter & in creaturis in quibus participat secundum quid non
dignitatem roe eius.

R. ex mastro T. in 1° dist. 19. q. 5. art. 1 ad secundam duplicem liber-
tatem inveniri in aliquo roe eius unam mere probeni tenuem a differentiis
inferiorum & talis est que reperitur in roe generica animalitatis. alteram
probeni tenuem non ex meris differentiis sed ex essentiali natura rois eius que
per se talis est diversitate. s. participari absque inferioribus
& hec est que reperitur in roe entis ideo que causat libertatem in ipso ente
in ordine in ad inferiora.

Denique arguunt idem intendentes sed dependentia sufficeret ad ana-
logiam inter plura daretur analogia que vero sunt univoca quod depen-
dentia sufficit sequela antecedentis probant nam daretur analo-
gia inter intellectum & hos actus inter omnipotentem & hos actus inter
materiam & suas formas inter quantitatem & accidentia. R. non
liber dependentiam sufficere ad analogiam sed illam que reperitur inter Deum
& creaturas inter substantiam & accidens dependentiae alleg. in argumento non sunt
huiusmodi sed dependentiae secundum quid & ita non sufficientes ad causandam
analogiam & libertatem in roe entis.

Art. ultimus

rinans a quadam forma logica entis &
transcendentia

Primo dubium est an si ens comparetur ad illas substantias creatas sit analo-
gum l. equivocum aut univocum, qui existimant transcendentiam et
sufficientem causam analogie dicunt ens comparatum ad substantias et

7.

analogus cuiusvis transcendentis ad suas differentias et modos. P. Suar. disp.ª 3. 2 sect. 2 n. 26. existimat esse analogum respectu substantiarum completarum et incompletarum, quia completae inaequaliter participant ens quam incompletae, et incompletae substantiis quae respectu placet addere dicta una limitatione, scilicet quod supponit in completa sui ratione pro substantiis quibus dant modaliter quales unio quae datur inter materiam et formam, nam talis substantia modaliter essentialiter dependet ab extremis quae modificat, et ita maxima diversitas est inter illam et substantias absolutas.

2. dubitatur an ens sit univocum, scilicet analogum, comparatum ad substantias completas et ad accidentia. Affirmat P. Suar. citatus esse analogum n. 28 et 29, et ita verum est, quia substantia et in completa sit vere participat rationem substantiae et entis per se, accidens vero quamvis sit plenum, nunquam desinit manere accidens et entis in alio.

3. dubitatur est an ens sit univocum, scilicet analogum, comparatum ad 9. praedicamenta accidentalia. Affirmat esse univocum P. Suar. citatus n. 22. quod approbandum est, nam 9. praedicamenta accidentalia sunt uniformiter respectivus habere et nullae dependentiae quae sufficiat ad analogiam, et inde sequitur hanc rationem entis univocam respectu 9. praedicamentorum, deinde esse analogam, nam praeter univocationem ad rationem generis requiritur ne sit transcendens, et generica debet componere cum differentia, et diffusa debet esse extra illam. Ideo quod ratio transcendentis impedit ne aliquam univocam sit genericam, et sequenter reponatur in aliquo determinato praedicamento. Hoc haec ratio entis traversalis examinanda a latissime sumpta est, dividitur in ens completum et incompletum, et ens completum dividitur in ens infinitum et increatum, scilicet Deum, et in ens finitum et creatum, et ens completum creatum dividitur in substantiam et accidens, haec autem triplex divisio est analogi in analogata propter dicta in superioribus articulis. Deinde substantia dividitur in corpoream et spiritualem, et animatam et inanimatam, sensibilem et insensibilem, rationalem et irrationalem. Denique accidens dividitur per 9. praedicamenta, scilicet per quantitatem, qualitatem etc.

Ad extremum dubitabis aliquis an sit abstrahibilis una ratio entis ratio entis reali et entis rationis. Affirmant aliqui Divus Capreolo in 1 dist. 2. q. 1. art. 3. sed mihi negandum videtur cum P. Suar. t. 2 disp. 54 sect. 2 n. 5. ex qua ideo sententiam dari iuniores, et habetur 1 metaf. q. 1 § 2 etc. Et huius resolutionis planae ex doctrina nostra procedit ratio in q. 3. nam

entis secundum quod nos entis nullum est habeat rationem sed solum imaginarium quipiam non est dabilis in tertius entis illi et entis reali sicut non est dabilis in tertius homini vero et homini picto.

Explanatio

textuum praedicamentorum.

Caput 1m

In hoc cap. praedicamentorum Ari. duo praestat. 1. explicat naturam substantiae. 2. docet quinque substantiae proprietates. Ad explicandam naturam substantiae utitur divisione substantiae alia est prima alia secunda. Substantia prima in quidem quae neque de subiecto aliquo dicitur neque in subiecto aliquo est ut quidam homo. Secunda substantia in quibus sunt illae in quibus primae insunt ut homo et animal. Deinde confert substantias inter se et primam ante ponit secundis et inter secundas speciem ante ponit generi ac eo quas secundas quae les iudicat. Denique enumerat quinque proprietates. 1. in non inhaerere subiectis. 2. univoce praedicari de subiectis. 3. significare hoc aliquid. 4. nullum habere contrarium. 5. non suscipere magis et minus. 6. contrariorum esse susceptibilem.

Quaestio 1A De praedicamento substantiae

Congruo ordine Ar. procedit. exordium sumens a substantia quae reliquis praedicamentis antecelit. in metaf. plura de substantia examinante breviter aliquo modo enucleabimus pro notitia nostri huius praedicamenti in quo sex res praedicatas substantia aliud solocat cum Logicus ex illis praedicationem suas officiat.

Articulus 1 quid et quotuplex sit substantia

Pro 1o huius arti. ut li. ad vertendae etimologia huius nominis substantia ex aug. lib. 7. de Trinitate cap. 4. et ex Boeto in ibro lib. 2 etimologiarum cap. 2. nomen substantiae derivari a verbo susto, et a verbo substo. Substo idest est aequalis est. Diximus substantia quae sub est aliis tamquam eorum fundamentum et fulcrum eorum substantia fundamentum et sustentaculum accidentium. primum nam aliquid accidentium sunt in quibus alia accidentia alia sustentant seque quantitas. Atamen non est primum fundamentum et sustentaculum. 2o verbum sub sisto et signifacat anere in minori pedes frigere. inde transl. sanctum est ad signi ficari

dicitur res subsistens . i . per se stantes & nulli alteri innitentes ex qui
bus habemus substantias creatas (hec n. d. quaponitur in predicamento)
est ens subsistens per se cui e aci dentia innituntur
Pro secunda p. arti e substantia dividitur in completas & incompletas & abstrahentes
ab utraq: substantia completa physica e illa quae in genere substantiae ita per se est
ut alteri ad iungatur ens per accidens resultet; substantia v. incompleta e quae
pars e completae ad illas q. ordinatur in ordine ad metaphisico hec explicandi here
eo modo quo ... explicabamus ens completas & incompletas
Deinde substantia completa & incompletas subdividitur in 1.am & 2.am substantias . e de
finit ab Ari. his in hunc modum . e substantia e quae neq: de subiecto
aliquo d. neq: in subiecto aliquo e. huiusmodi sola individua substan
tialia . e substantia principaliter & maxime substantia d. q. propie par
ticipat hoc qd e substare accidentibus & in se illa recipere q. posse & inde
dependentia ab alio hoc munus exercet.
2.a substantia definitur ab Ari. his in hunc modum . substantiae secundae sunt in quibus
primae insunt huiusmodi species & genera in quibus primae substantiae . i . individua
ensunt . i . continentur potentialiter q. individua continentur ab illis magis sub ratione
potentialibus ita q. primae substantiae in secundis continentur & 2. in primis ... d.
verso modo primae in secundis continentur magis in toto potentiali . 2. v. continentur in pri
mis tamquam in toto actuali appellantur secundae substantiae secundae . i . mi
nus propiae & principales q. cateris existunt per se & substant accidentib q.
quatenus in eas continentur in primis substantiis.

Art. 2 satisfitali

qui bus Dubijs pronuntia substantiae

1 dubitabis qualis sit illa e diu. in substantias completas & incompletas per quam
substantia ut sic dividitur in duo membra . i . in substantias completas & integras
& in incompletas & partiales . R. ex q. precedenti hanc divisionem esse univoci in
univocata q. ocs substantiae modalibus exceptis vere & propie participant
naturam substantiae at v. q. e substantia ut sic transcendentalis e ... gene
rica neq: predicamentalis respondens in has e sede .
2.o dubitabis qualis e altera divisio substantiae in primas & secundas
R. hanc divisionem ... intelligendam rei in modo nam in illa substantia consi
derata in statu secundo se dividitur in se ipsas prout e in statu uni ver
sali & in statu existentis nam prout e in statu univer sali e 2.a substantia
& prout e in statu existentis e 1.a substantia. q. e completa sumpta prout e

genus in ...

genus in hoc substantiae reponit in hac e sede praedicamentali in linea recta in superiori p. et sub illa reliqua genera substantialia usque ad substantiam seu individuum quod ponitur in fundamento huius lineae recte ascendentes ab illo: in linea obliqua collaterali reponuntur substantiae incompletae. s. differentie

Dubitabis primo de substantiis in quo Aristoteles processit per negationes? Dico non esse signum. Dicendum cum Amonio. alijsque Toleto his. rem duobus casibus per initi per negationes definiri. primo cum maxima(m) sinnet perfectionem unde Deus per negationes definiri solet. 2o cum minimam sinnet perfectionem sicut se habet materia prima et alia imperfectissima entia. prima autem substantia definita ab Aristotele in hac definitione intercreata entia perfectissima et ita nihil minus si per negationes declararet a philosopho.

Denique dubitabis commode te habeant inter se substantiae definitae in re per fectionis. Dico ex Aristotele his primam substantiam reliquis esse ante ponendam quia dicitur secunda per perfectionem nempe secundum existentiis reliquas et secundas categoriae inter se praeferendas quatenus accedunt ad primam et ita Aristoteles speciem infimam substantiis reliquis ante posuit.

ARTICULUS III

nam sunt substantiae proprietates.

Primo proprietas substantiae secundum Aristotelem est substantiam non esse in aliquo subiecto quibus proprietas inhaerent substantiae primae quia nulla non in subiecto est in haerebo modo sicut est accidens, nam substantia secunda et si non est in illo in haerebo sed magis pars intrinseca illius.

Sed dices hanc proprietatem non obvenire soli substantiae et omnibus substantiis incompletis quales sunt forma dependens a materia in qua est a sub forma et propterea substantiae materiales qualis est unio dependens a materia et forma quas unit. Dico nullas esse substantias quae dependeant a subiecto in ratione quo dependet accidens nam hoc unit per inhaerentiam et unio non est nisi dentibus substantiae incompletae. s. formae unitiva media unione substantiali modi substantiales sequuntur naturam extremorum quae uniunt.

2a proprietas est univoce praedicari de subiectis quae sunt obvenit substantijs secundis quatenus substantiae secundae quatenus naturae univoce et ita extendit hanc proprietatem ad accidentia univoca.

3a proprietas est hoc aliquid significare. s. significare res singulares quae proprietas sunt obvenit primis substantijs. Dico Lanne qui existit ...

ut vidimus q. s. secundas substantias s. universales significare ali-
qd dissinctum a singularibus.

4. proprietas est nullum habere contrarium, propria proprietate intelligenda ad verte ex dicendis in cap. de post predicamentibus. res sibi invicem requiritur ut ali-
qua dicantur inter se esse contraria 1. sub eodem genere esse alioquin non contraria sed
diversa erunt. 2. qd sint res positive. 3 ut ab eodem subiecto mutua actione
et repassione se expellant. propter quam ultimam conditionem substantie contrarium
non habent quia non habent subiectum a quo se expellant et quamvis forme substan-
tiales ab eadem materia se expellant non se expellunt immediate sed me-
diis qualitatibus contrariis.

5. proprietas est substantiam non suscipere magis et minus. i. non pati in sue ge-
neris gradualem intensionem. huius proprietatis in philosophia consider-
sum adverte hanc et precedentem proprietatem non esse quarto modo quia etiam obe-
niunt aliis a substantia s. quantitati que etiam contrario caret et non suscipit
magis et minus.

6. ultima proprietas est esse susceptibilem contrariorum absque sui mutatione
et hanc proprietatem vult Aristoteles esse maxime propriam substantie illa vero 1.
et per se obenit primis substantiis et secundario secundis.

Contra hanc proprietatem primum dubium est oratio seu propositio non est substantia et tamen
susceptiva est contrariorum quia eadem propositio vera potest esse et falsa et ideo quarta non est propie-
tas ipsa solius substantie. Resp. nomine propositionis posse intelligi propositionem vel
vocalem aut mentalem. si vocalis intelligatur nullomodo quia veritas
et falsitas est quid extrinsecum illi si mentalis intelligatur nullo modo
que est vera potest reddi falsa. ut videmus libris de interpretatione.

2m. dubium est contra eandem proprietatem angeli et celi substantie sunt et tamen non
sunt susceptivi contrariorum quia sunt substantie incorruptibiles et incapaces
contrarie qualitatis que tendunt in corruptionem. Resp. angelos et
celos licet non recipiant qualitates contrarias ad corruptionem disponentes
posse recipere alias qualitates contrarias que ad productionem non disspo-
nunt sicut sunt actus erroris et scientie odii et amoris et motus contrarii lo-
cales

3 dubium est contra eandem proprietatem quantitas recipit qualitates contra-
rias intellectus et voluntas actus contrarios et tamen substantie non sunt, quia ista
proprietas non est solius substantie. Resp. quantitatem intellectum et vo-
luntatem instrumentaliter et minus principaliter recipere
has qualitates contrarias proprium autem substantie est illas reci-
pere ut qd et principaliter.

Cap. 2 De 1° Predicamento quantitate scilicet.

Aris in 2 cap. predicamentorum de quantitate disputat, & tria prestat. 1° tradit triplicem divisionem quantitatis. 1a est quod una est aliud per se, aliud per accidens. 2a quantitas per se aliud continuum, aliud discretum. 3a quantitas aliud constat ex partibus positionem habentibus, aliud ex partibus positione carentibus. 2° explicat naturam duarum posteriorum antecedentium. 3° ostendit quantitatis proprietates.

Q° 1a De Predicamento quantitatis.

Per predicamentum supponitur a logicis Aris agere de predicamento quantitatis, quae etsi quantitas in perfectior sit qualitate, est tamen magis facilis cognitu quam qualitas, & in multis assimilatur predicamento substantiae, ideo quod substantiam de illo instituitur sermo.

Art. 1 Premittunt aliqua pro natura quantitatis continuae & referuntur doctorum placita.

Lg. hac sm agit de quantitate per se & non de quantitate per accidens, nam quantum per accidens ut docet hic Aris est quidquid non habet naturam quantitatis, sed ab alio dr quantum, huiusmodi sunt accidentia quae in quantitate recipiuntur & ab illis quanta & extensa redduntur. quantitas quod per se est quae vere habet naturam quantitatis, ordinatur a veteribus predicamentum & propria huius de hac quo dicimus & modo de 1° eius specie & precipue .s. de quantitate continua.

Et in primis advertendum dist. quantitatis quam refert sanctus T. 1 p. q. 42 art. 1 ad primum ex B. cum Aug. q. de Trinitate. Dat quod quantitas molis & quantitas virtutis. 1a est quae interior... reperitur in partibus molem & corpulentiam. 2a quae etiam spiritibus obtinet, imo & Deo & significat perfectionem naturae & eorum alicuius. non igitur disputamus de quantitate virtutis sed de quantitate molis & corporis in quo consistit eius essentia.

Proque difficultate tres referuntur sententiae celebriores. 1a asserit quanti-

ratis essentiam consistere in divisibilitate, id est, in illa entitate quae apta est ut in plures partes dividi possit. Ita Scotus q. 17 praedicamentorum, lib. 5 metaph. q. 9, quem sequitur tota schola Antonius Andreas apud Rubionem hic q. 1, idem q. sequitur ex Thomistis Capreolus, Soncinas, Iavellus 5 metaph. q. 2 et tribuitur sancto T. 5 metaph. lect. 19 et opusculo 42 cap. 20.

2a sententia constituit quantitatis essentiam in mensurabilitate, id est in illa entitate apta ad hoc ut sit mensura activa seu passiva, id est ut ipsa sit mensurabilis seu sit mensura respectu aliorum. Tribuitur haec sententia sancto T. opusculo 52 et fundamentum habet in dictis.

3a sententia vult essentiam quantitatis consistere in extensione partium, quae sententia sub his tribus generalibus inter veteres et recentiores plures fautores habet; illam sequitur Durandus in 2 dist. q. 1 n. 26, Nifus et Soncinas et Lovanienses apud Suar. tom. 2 disp. 40 sect. 4 n. 7; idem sentit Doctor Fons. 5 metaph. cap. 13 q. 1 sect. 9, post Suar. citato n. 15 et Doub. hic q. 1a, P. Tolet. hic q. 13 in 1 et 2. Haec media sententia varie explicatur ab ipsis doctoribus, inter quos distinguitur triplex partium extensio. 1a dicitur extensio entitativa quae consistit in eo quod aliquae entis partes inter se distinctae sint in ordine ad se, secundum suam cohaerentiam et continuitatem quam habeant ad invicem, v.g. in homine quo manus immediate unitur cum brachio et hoc cum capite et brachium cum humero etc. 2a extensio dicitur localis aptitudinalis, quae talis naturae est ut illi debeatur extensio localis actualis in ordine ad locum. 3a est extensio localis actualis quae etiam dicitur situalis. Dur. citatus et nonnulli recentiores existimant essentiam quantitatis consistere in hac ultima extensione locali actuali. P. Suar. et Doub. citati cum aliis existimant consistere in 2a extensione locali aptitudinali. Reliqui vero Doctores nostri expresse loquuntur, sanctus T. 4o gentes cap. 65 videtur quantitatis essentiam statuere in 1a extensione entitativa; quod videtur sequi Ferr. ibidem cap. 64 et Caiet. 1 p. q. 52 art. 1 tribuitque Capreolo, Occamo et Iabello citatis.

Art. 2 Statuitur in quo consistat essentia quantitatis

Dicendum est naturam quantitatis non consistere in divisibilitate aut mensurabilitate, ut ista est doctorum primae sententiae, immo sanctus T. qui pro duplici sententia prio ri afertur nobis non adversatur, nam quando per divisibilitatem et mensurabilitatem quantitatis naturam explicavit, id facit non quia existimet in illis consistere essentiam quantitatis, sed quia per proprietates ut posterius magis notas intendit explicare essentiam.

Probatur, probatur cum in entibus illa quae se habent velut radices et fundamenta a quibus alia dimanant respiciunt essentiam et naturam talium entium, et illa quae sequuntur ad tales radices, velut rami ab illis profecti, proprietates

passiones & proprietates & divisibilitas & mensurabilitas ? se habent
? modo sed 2° sed proximum est essentiae quantitatis, sed passiones & proprietates
illius maior et gratiae minor est probo quia divisibilitas est aptitudo ad divisionem &
mensurabilitas est aptitudo ad mensuram, sed utraque aptitudines nobis po-
nunt entitates extensas quae apta sit dividi & mensurari ergo essentia
quantitatis non potest consistere in aptitudinibus quae supponunt aliud
prius quam radicem a qua dimanant.

C. Dicendum 2° quantitatis essentia non consistit in extensione locali actuali seu
actuali qua scilicet partes corporis correspondent diversis partibus loci spatio et communis scholas-
ticorum quidem in 4 dist. 10. & tertia parte q. 76. art° 4 defendunt Christum
Dominum in eucharistia integram habere suam corporis quantitatem & non ibi ca-
ret extensione locali actuali ? actuali, nam Christus Dominus in eu-
charistia vere est praesens speciebus panis ut eius corporis partes correspondeant
partibus distinctis loci sed indivisibiliter existit totum corpus
sit in tota ostia & totum in qualibet parte quantumvis minima sicut
anima nostra in corpore. Quibus suppositis monstratur probatio. Christus Dominus
in eucharistia habet integram quantitatis essentiam & non habet extensionem
localem actualem ergo in hac extensione locali non potest consistere quantitatis essentia
maior & minor ? certa iuxta dogmata theologica nostrae fidei & late in theo-
logia ostendunt & ? negari non potest unde Durandi & aliorum senten-
tia in hac parte gravi ignominia inuritur a doctoribus videantur P. Su. 3 parte t. 2. disp.
51. sect. 2. & disp. 52 sect. et 3 2.

C. Dicendum 3° quantitatis essentia non consistit in qualibet extensione partium
entitativa licet sit certa apud aliquos iuniores ea quae defendunt P. Suar-
& Dub. ? ? & communiter ex illis doctoribus ut in eius probatione constabit. Omnia
entia corporea praeter ? ? a quantitate habent extensionem par-
tium in ordine ad se entitativam ergo quantitatis essentia non potest consistere
in hac extensione partium entitativa quae est communis omnibus doctoribus separa-
bilibus & accidentalibus. antecedens in quo est vis controversiae negari a nullis Thomis-
tis & ita probatur substantia corporea vel recipit in se totum in subiecto in-
mediate quantitatem ergo habet in se aliquam partium extensionem. pro-
bo consequentiam quia aliter non posset intelligi quomodo quantitas extensa totum unius
illius commensuraretur & substantia vel posset in ipsa separatio si separatio
non haberet partes extensas mediis quibus vel posset quantitatis partes. 2° probatur
eadem sententia quia cum lignum in varias partes secatur non solum partes quantitatis separ-
antur sed etiam partes ipsius substantiae ligni ? partes divisi ligni non solum

u partes quantitatis id est separatae alioquin quantitas esset omnino
tanea & sub eo qd naturaliter implicat.

Dicendum 4° quantitatis essentiam consistere in illa extensione partium contra
taria quae sub oritur immediatis accidentiis 2 & radix extensionis
localis actualis impenetrabilitatis divisibilitatis & mensurabilitatis
Ista est ad mentem com. sententiae ut colligitur ex conclusionibus praecedent
ibus & probatur manifeste quia quantitatis essentia debet consistere in aliqua
partium extensione sed non consistit in qualibet extensione entitativa ut
vidimus in c. 1. neque consistit in extensione locali actuali ut vidi
mus in c. 2 quia restat consistere in extensione ipsa entitativa quae est subiecti
aut deinde & radix extensionis localis actualis &c. Item quia secun
dum com. sententiam impenetrabilitas divisibilitas & mensurabilitas
est passio vel quantitatis quia in illa extensione a qua demanant ipsae pro
prietates consistit quantitatis essentia.

Art. 3 quantitatis proprietates explicantur.

Triplex est quantitatis proprietas ab Aris. explicata 1a est non habere contrarium
2a non suscipere magis & minus quae iam explicatae sunt in praedicamento substan
tiae. 3. est suscipere aequalitatem & inaequalitatem. sed hic ulterius
subponit alias a com. sententia imbestigatas quae prius examinandae erunt.
1a proprietas quantitatis ut patet a doctoribus est extensio localis actualis eo quod na
turaliter omni quantitati debeatur ipsa extensio localis actualis in quo autem
consistat essentia huius proprietatis exanides (?) sic cum essentia ubi & situs
dicend

2 proprietas cognita a doctoribus est impenetrabilitas eo quod est corpori quan
to naturaliter debeatur impenetrabilitas i. non posse corpori simul
cum alio corpore quanto et eo n. qd aliquod corpus quantum extensum
sit actualiter in ordine ad locum & ut per extensionem aliquod spatium
habet etiam expellere ab illo spatio alterum corpus quantum & ut illa pe
netrari non potest ista ergo aptitudo ad expellendum corpus dicitur impenetrabilitas
& est 2 proprietas quantitatis.

3 proprietas est divisibilitas pro qua proprietate intelligenda adverte
dari triplicem divisibilitatem alia est divisibilitas metaphisica quae exer
cet per intellectum alia est divisibilitas fisica quae exercet per sepa
rationem realem sed haec divisibilitas fisica alia est quantitativa
alio nomine generali apellatur realis ista ultima exercet inter
partes cuiuscumque rei spiritualis i. corporeae realiter distinctas
quantitativa vero tm exercet inter partes quantas partes & haec divisibili

tas quantitativa est 3 proprietas quantitatis.

4a proprietas est mensurabilitas, propria proprietate etiam ad verificari dupliciter nomen mensura est n. alia mensura in perfectione et alia mensura in quantitate mensurata in perfectione est secundum Ari. 10 metaf. cap. 1. est id quo est venit quod q. cognoscitur. i. illud medio quo cognoscimus perfectionem aliorum entium unde pro manavit illud axioma primum in unoquoque genere est mensura ceterorum. i. perfectius in unoquoque genere quod q. mensurabilitas potest tamquam proprietas quantitati et accipit pro mensura in perfectione sed pro mensura in quantitate quae etiam definiri potest mensura quantitativa est qua quantitas cognoscitur quae accipi potest activa et passive activa accipit pro aptitudine ad mensurandum alia et passive pro aptitudine ad mensurationem proprietas. hic igitur sumitur aptitudinalis quantitativa activa et passibile sumpta est quarta proprietas quantitatis.

5. proprietas est quantitatis esse finitam vel infinitam de qua proprietate Aristoteles physicos tractat et ista proprietas intelligenda est ut plerique videlicet quantitati finitae convenit esse finitam esse terminatam est aliquo termino ultimo positivo et infinitae quantitati convenit infinitam esse. i. interminatam est aliquo ultimo termino.

Ultima proprietas est quantitatis esse fundamentum aequalitatis et inaequalitatis quae proprietas intelligenda est fundamentaliter nam aequalitas et inaequalitas formaliter sumptae potius sunt relationes et spectant ad 3. praedicamentum.

Art.9 4 De speciebus quantitatis continuae.

Quantitatem continuam hactenus explicatam dividit Ar. in q. species in lineam superficiem et profunditatem locum et tempus.

1a species quantitatis continuae est linea de qua plura mathematici, sic autem definiri solet est longitudo expers latitudinis et profunditatis cuius partes copulantur continuis indivisibilibus. Punctum est cuius pars nulla est quae quantitas expers longitudinis latitudinis et profunditatis.

2a species est superficies et est longitudo latitudoque expers profunditatis et quam admittunt lineae partes punctis indivisibilibus uniuntur et superficiei partes lineis uniuntur.

3 species est profunditas seu corpus quod habet trinam dimensionem longitudinem latitudinem et profunditatem cuius q. partes uniuntur superficiebus.

4 species est locus de quo plura in lib. 4. physicorum. breviter sumitur locus multipliciter accipi i. pro illo spatio extrinseco quod occupant corpora 2o pro praesentia intrinseca qua mediante corpora tali spatio assistunt 3o pro corpore circumstante et ambiente rem quae est in loco. ita se habet

bas in qua aqua continet. locus ergo quae est species quantitatis accipitur pro 3.
acceptione tempore pro superficie ambiente rem locatam quatenus me
dia illa mensurando res quae est in loco.

5. species est Tempus de quo plura in 4 phisicorum. advertendo modo Tempus
dupliciter accipi. 1 accipitur pro imaginario tempore & intervallo quo
apprehendimus esse in perpetua successione. 2° pro vera & reali duratio
ne successiva entium maxime caelorum praecipue motus & gyrationes eorum.
Tempus ergo quod est 5. species quantitatis accipitur pro 2. acceptione quatenus
medio illo dicta entia in sua duratione mensurantur.

Art. 5. an linea, su

per ficies, & pro funditas, sint species completae quantitatis & locus & tempus verae ad

Duplex est difficultas expendenda in hoc art. 1a est an illa triplex species
quantitatis linea superficies & pro funditas sint species completae. 1. tripl.
affirmant communiter DD. ex Ar. hic & ex sancto T. opusculo 48 . . . cap.
un. procedit D. Tom. in 5 metaf. cap. 13 q. 6 maxime sect. 3. P. Suar.
2 disp. 40 sect. 6. P. Dub. hic q. 4 a quibus discedunt aliqui recen
tiores qui has species reputant esse incompletas.
Rationes fundamentales est quia illa entia in completa iudicantur quae ordi
nantur ad complendum aliud ens, id linea ordinatur ad complendam superficiem
& superficies ad complendam profunditatem & profunditas ad complendum
corpus ergo istae tres species incompletae sunt reputandae & non completae. Confirmatur
quia materia aut forma incompleta entia reputantur quia ordinantur ad complendum
unum integrum compositum quod tamen licet linea superficies & pro fundita
si qui dem ordinantur ad complendum unum corpus.
Propterea non est dubitandi & contra auctoritates in 3 vius a lata. Dicen
dum est 2. lineam & superficiem in una ratione esse completas species, & in altera incompletas.
linea species completa est quantitatis in ratione quantitatis linealis & superficies etiam
est completa in ratione quantitatis superficialis, sunt tamen species incompletae in ratione
corporis ad quod componendum ordinantur sicut genus, v.g. animal est completum in ratione gene
ris prout fiat ex vivente sensibili & est incompleta pars speciei infimae s. hominis
ad cuius constitutionem ordinatur exemplum autem de materia & forma a latum a iunio
ribus est dissimile nam materia & forma non sunt partes & in nulla ratione tota completa.
2 difficultas praedicabus speciebus ultimis s. pro loco & tempore an istae vere
pertineant ad specificam naturam quantitatis est hoc dicitur sunt DD. res tamen
facilis est & ita breviter resolvenda. proprie quo loquendo tempus & locus ad
quantitatem non spectant cum dicant alios naturas spectantes ad alia
praedicamenta. minus tamen proprie loquendo aliquam quantitatis natu
ram induunt quatenus in suo genere exercent rationem mensurae.

& inst. subs ipsa in propria roe ad hoc predicamentum reducunt tres species temporis & loci iuxta vulgarem acceptionem.

Art. 6. De specieb. quantitatis discretæ

Præter quinq. species quantitatis continuæ iam enumeratas Ar. duas alias enumerauit, pro quantitate discreta, 1ª species est numerus 2ª oratio, de quibus speciebus duo sunt examinanda. alterum est an sint entia per se alterum an proprie pertineant ad predicamentum hoc.

Pro 1º difficultate aucupe sancti T. verba. 7. metaph. lect. ultima. compositum quandoque dicitur sortitur speciem ab aliquo uno. quod est. s. sua ut ut in corpore mixto [illegible] ut ut in domo. s. ordo ut patet in hac ablatione & numero & hinc quoniam [illegible] compositum sit unum simpliciter, quando quod compositum sortitur speciem a ipsa multitudine partium collectarum ut patet in aceruo & aliis huiusmodi & in talibus totum compositum non est unum simpliciter sed secundum quid. hactenus S. T. ex quibus verbis colligendum est ut colligunt Canapicius 3 met. q. 9. & D. Rub. hic q. 2 multiplex esse genus entis per se iuxta proprietatem suæ subquantitas una ss. 1. locum obtinet ens per se sicut cuius sua una substantialis & substantialiter unitur ut audit in 2m locum obtinet compositum sicut cuius sua est aliqua compositio sub qua plura ss compositio & accidentaliter unita sicut audit in domo. 3m locum obtinet compositum sicut cuius sua est aliquis ordo sub quo plura ordinata ss ut audit in hac ablatione seu oratione & in n.

Ex qua doctrina colligitur resolutio 1. dubij & reconciliatio nobilium doctorum qui in hac re discordant & omnium breuitatis causa, numerus quoque & oratio ss entia per se in infimo gradu qui dicunt ordinem sub quo aliquas unitates seruant at non sunt entia per se in 1 & 2 gradu quod non habent aliquam formam realem substantialiter. s. accidentaliter unitam sub qua absolute unum per se efficiant.

Pro 2º dubio an s. numerus & oratio sint propriæ quantitatis species est controuersia inter DD pro quo aduertendum est duplicem acceptionem numerum dari. 1º accipitur numerus transcendentaliter pro unitatibus cuiuscunq. rei modo sint spirituales modo corporeæ modo substantiales modo accidentales 2º accipitur nunc quantitatiue pro unitatibus quantitatibus & ipse nunc quantitatiue super addit aliquid supra numerum transcendentalem nempe ipsam rationem quantitatis & in hoc sensu explicari possunt aliqui DD qui dicunt numerum addere aliquid supra unitates nisi velint numerum supra unitates dicere denominationem extrinsecam prouenientem ab intellectu numerante. ergo quantitatiue sumptus est vere species quantitatis discretæ quod dicit plures quantitates discretas seu separatas.

De oratione seu hac ablatione est controuersia inter DD an proprie sit species

quantitatis discretæ, & sane cum rigore loquendo oratio vocalis seu sylaba non participat propriam naturam quantitatis, eo quod in oratione vocali solum reperitur sonitus prolatus, qui est qualitas, & motus seu actio talis sonitus & duratio successiva illius, quæ omnia aliena sunt a natura quantitatis; sed quia in oratione & sylaba mensura reperitur, appellamus scilicet illam longam vel brevem, ideo improprie sicut tempus & locus iuxta vulgarem acceptionem reducitur ad speciem quantitatis discretæ.

Art.^s ultimus asignat

def.^{es} pro quantitate & eius speciebus & satis fit aliquibus dubijs

In superioribus articulis potius explicavimus naturam specierum quantitatis quam naturam quantitatis ut sic, eo quod ex notitia singularium specierum facilius cognoscitur natura quantitatis in communi.

Quantitas igitur in communi sumpta prout abstrahit a continua & discreta sic definiri potest: quantitas est primum substratum accidentium & radix extensionis localis impenetrabilitatis &c. Quantitas vero continua est extensio quæ primo est substratum accidentium & radix extensionis localis actualis impenetrabilitatis &c. cuius partes unionibus copulantur. Quantitas discreta est extensio quæ est substratum accidentium & radix extensionis localis actualis impenetrabilitatis &c. cuius partes unionum expertes sunt.

1.° dubitabit aliquis an quantitas discreta proprie loquendo sit specie diversa a quantitate continua. Ratio dubitandi est quia in eo tantum quantitas discreta a continua distinguitur quod continua habet partes unitas & discreta partes separatas.

R. absolute has duas quantitates specie esse distinctas, sed quodam genere distinctionis quod solet reperiri inter includens & inclusum, nam quantitas continua dicit quidquid dicit quantitas discreta & insuper dicit uniones quibus caret quantitas discreta, at vero secundum negationem quam connotat quantitas discreta, scilicet carentiam unionum, specie distinguitur a quantitate continua, & secundum hanc connotationem sicut quantitas continua est radix divisibilitatis, commensurabilitatis & æqualitatis vel inæqualitatis, ita quantitas discreta est radix multiplicabilitatis, enumerabilitatis & imparitatis.

2.° dubitabis quomodo quantitas discreta seu numerus possit esse species quantitatis cum sit ens rationis, iuxta propositam auctoritatem Art. 4. Physicorum text. 131. dicentis impossibilis est numerus si est impossibilis numerans, id est intellectus qui numerat. Deinde quia formalitas numeri non datur absque operatione intellectus, eo quod forma numeri est ultima unitas, ut docet Sanctus Thomas 5. metaf. lect. 2. nam mutata ultima unitate mutatur numerus. Si binario addas ultimam unitatem, iam non est binarius sed ternarius, & si adimas, binarius non est binarius neque numerus sed unitas; hanc vero unitatem esse ultimam, scilicet illam, opus est intellectus hanc constituentis ultimam, scilicet illam.

et in quantitate discreta seu in numero aliud est numerabilitatem i. aptitudinem ad numerationem. aliud est numerationem seu exercitium numerabilitatis 1m. est quid reale in quo consistit ratio quantitatis discretae et numeri. 2m est denominatio extrinseca fundamentum entis rationis proveniens ab intellectu. Ars. quod alanus intelligendus est de numeratione actuali non de numerabilitate. deinde 2a ratio et auctoritas sancti T. potest intelligi de ratione formali aptitudinali numeri. I. de actuali. Si 1o modo intelligant vero denotat aliquam realitatem nam reale est in unitatibus esse aptas ad ultimam et 1m unitatem. si 2o modo intelligant denotat denominationem extrinsecam. hec sufficiant pro predicamento quantitatis cuius plures restabant difficultates que consulto reservant in philosophia.

CAP. 3. De predicamento relationis

In hoc cap. Ar. disputat de predicamento quod dicitur predicamentum ad aliquid seu predicamentum relationis et in hoc cap. tria prestat 1m tradit definitionem relationis sive ad aliquid ad talia dicuntur que cum sibi ipsa que sunt aliorum esse dicunt I. commode liber aliter ad alterum 2o enumerat relativorum proprietates id habere contrarium 2o suscipere magis et minus 3o. ad convertentia mutuo dici 4. relativa esse simul natura. in tertio propter aliquas objectiones tradit aliam definitionem pro relativis. relativa sunt quibus hoc ipsum esse est ad aliquid ad aliquid quodam modo se habere ex quadem infert aliam proprietatem. relativorum simul cognosci simul que definiri debere:

Q. 16. De predicamento relationis.

Predicamentum relationis imperfectius quidem est predicamento qualitatis nihilominus prius de illo disputat Ar. quod eius notitia necessaria est ad cognoscendum predicamentum qualitatis et quia etiam in quantitate fundant aliquae relationes que priores sunt ipsa qualitate. Item habemus pre manibus intentionales tam realia quam accidentalia imperfectissimam et sequenter propter suam imperfectionem effugit nostri intellectus capacitatem incumbendum erit claritati et studio ut interveniente certiora eligamus:

Art. 1. an existat relatio.

Non est sermo de relatione rationis quam intellectus noster potest effingere ut vidimus supra qd. de relatione reali in hoc art. petimus an existat et prius annotandae sunt variae acceptiones relationis realis.

1° accipitur relatio pro relatione quae dicitur relatio secundum dici. Cui relationi adaptat 1ª def. Ars. *ad aliquid talia dicuntur, quae eorum ipsa quae sunt aliorum esse dicuntur*. itaque relatio secundum dici reputatur illa quae in recto est nihil importat relationis seu respectus sed vere habet esse absolutum, & in respectibus intelligitur tamen & explicatur per voces & respectus ac si haberet esse respectibus, ut potentia divina in ordine ad effectus quos potest producere & scientia divina in ordine ad obiecta quae potest cognoscere apprehendunt tamen relationes cum vere earum relationes non sint sed absoluta.

2° accipitur relatio realis pro relatione secundum esse huic accommodat 2ª def. Ars. *relativa sunt quorum esse ipsum est ad aliquid quodam modo se habere*. itaque relatio secundum esse illa est quae vere habet esse respectivum & in ordine ad aliud & non mere absolutum huius modi est filiatio quae essentialiter consistit in respectu & relatione ad patrem.

3° accipitur relatio realis pro relatione transcendentali haec autem quae reperitur in omnibus generibus entis & ita proprium praedicamentum non habet sed per omnia vagatur, reperitur inter causas & suos effectus, inter omnes cognitiones & sua obiecta, inter omnia accidentia & sua subiecta, quia haec omnia percipi possunt sine habitudine & respectu.

4° relatio realis accipitur pro relatione praedicamentali illa est quae particulares habet relationis dicitur propter quam constituit hoc praedicamentum in cuius explicatione sumus talis est relatio similitudinis quae reperitur inter duo alba & relatio aequalitatis quae reperitur inter duo aequalia.

Quibus praehabitis acceptionibus petit artus an sit concedenda relatio realis. negant aliqui ex antiquioribus filosofis quos refert Averroes 12 metafisicae tex. 19. quos sequuntur aliqui nominales Ocham, Gandabus, Aureolus relati a P.re Dub. hic q. 2. qui volunt solum esse concedendas relationes rationis effectas ab intellectu. sed partes affirmativas sequitur tota scola peripateticorum in hoc cap. cum Ars. ne igitur discedamus a communi modo loquendi & sentiendi admittendae erunt relationes reales.

1° probatur ex ratione desumpta ex perfectione universi in quo secundum sententiam filosofi (ut vidimus lib. 1 de caelo) omnes gradus entis continentur. ideo nam universum dicitur quia ex omni gradu & genere coalescit sed unus ex gradibus entis est ens relativum seu respectivum quare talis gradus entis concedendus est. ista videtur legitima cum aliunde non repugnet talis gradus essentiae.

2° probatur ex propriis rerum naturis. videmus aliquas naturas multas inter se similitudines & habitudines dicentes etiam non interveniente operatione mentis quae illi ordines habent esse reale & respectibus. ac omnibus manifestis exemplis nam vere quia unus homo s. petrus habet eandem naturam cum paulo refertur ut similis ad ipsum paulum & quia paries albus habet in se albedinem sicut alter paries est similis pariti albo & non similis pariti nigro, & in ceteris aliis exemplificari poterat.

Art. 2 an existat

relatio transcendentalis, relatio secundum dici &,
relatio prædicamentalis.

Ex art. 1. constat non posse negari existentiam relationis realis in hoc art. petimus an
omnes istæ tres acceptiones existant prout distinctæ sunt inter se. s. relatio secundum dici,
transcendentalis, & relatio prædicamentalis.

Aliqui ergo confundunt relationem secundum dici cum relatione transcendentali, alij vero
unam ab altera distinguunt ita procedit P. Suar. t. 2. disp. 47. sect. 3. à n. 9 idem
ex Thomistico defendit P. Barg: t. 2 in 1. p. disp. 73 cap. 4.

Ex doctoribus qui distinguunt relationem secundum dici, a relatione secundum esse
s. á relatione transcendentali invenit Henricus qui ex Abicena existimat relatio-
nem secundum dici esse relationem rationis cum relatio secundum dici importet naturam
absolutam apprehensam per modum relationis. quod probabiliter. ad mentem esse existimat
Suar. tamen & ipse sentiat ipsas relationes absolutas esse relationes secundum
dici non relationes rationis nam istæ etiam sunt relationes secundum esse non secundum esse rea-
le sed secundum esse rationis quem modum dicendi magis explicuit P. Baz quod
citatus ex sancto T. 1. p. q. 13 art. 7. corpore contra cuius doctrinam ipsa sub-
iecta realia adquæ consequuntur relationes secundum esse transcendentales. s.
prædicamentales ipsa in quantum substantia relationes sunt secundum dici.

Hæc sententia P. Baz ex sancto T. relata veri similior videtur tum propter tes-
timonium sancti T. cuius verba hæc sunt. ad 1. dicendum quod relativorum quædam
sunt imposita ad significandum ipsas habitudines relativas ut Dominus P. &c. & hæc
dicuntur relativa secundum esse quæ dam vero sunt imposita ad significandas naturas
quas consequuntur quædam habitudines sicut caput & capitatum quæ dicuntur rela-
tiva secundum dici. accedit etiam non valde efficax quia relatio transcendentalis
aut prædicamentalis vere habent esse relativum, quia non possunt esse sine rela-
tiones secundum dici sed relationes secundum esse, at vero substantia absoluta in
quibus tales relationes transcendentales & prædicamentales intelliguntur
in esse cum verum habeant esse relativum sine possunt dici relationes secundum
dici quia de illis dicuntur & prædicantur relationes secundum esse.

Non omni non difficultate inter doctores in discernendas relationes transcendentales
á relationibus prædicamentalibus & in primis discrimen dari inter illas
fatetur schola Thomistarum & ex nostris P. Suar. citatus. P. Rub. hic q. 5. P. Fons.
t. 2. lib. 5. cap. 15. q. 1. sect. 4. & P. Toletus hic q. 1. & ex Thomistis maxime Ca-
ietanus non sine [illegible] ex doctrina Santi T. cap. 7. de ente & essentia q. 15. contra Scotum
qui non agnoscit relationem transcendentalem.

Discrimina vero quæ assignant inter relationem transcendentalem & [illegible]

dicamentales ad sequentia reduci possunt. 1.m est relationes transcendentales respicere suum terminum sub aliquo titulo sicut creaturae respiciunt Deum in genere causae et accidentia respiciunt substantiam in genere proprium subiectum at vero relatio praedicamentalis respicit suum terminum in genere puri termini sine aliquo titulo sicut filiatio respicit patrem qui neque est causa materialis neque formalis neque efficiens aut finalis filiationis sed pure terminus.
2.m discrimen est relationes transcendentales esse essentiales rei relatae et consequenter seipsas referre sicut creaturae seipsas referunt ad Deum at relatio praedicamentalis non se sed aliud a se distinctum refert sicut filiatio refert filium ad patrem.
3. discrimen est relationes transcendentales etiam posse existere non existente termino quem respicit sicut causa relatione transcendentali respicit effectus quos producit et si non existant. at vero relatio praedicamentalis quia totum suum esse est ad aliud in genere ad pure terminum non potest existere deficiente termino et ita non datur non datur filiatio non existente patre.
4.m discrimen est relationes transcendentales posse reperiri etiam inter ea quae non distinguuntur realiter sicut inter essentiam et illius proprietates quae semper intellectus distinguerent ab essentia sicut se habent passiones entis respectu illius. at vero relatio praedicamentalis non potest dari nisi inter ea quae realiter distinguuntur. hoc discrimen displicet P. Suar. citato disp. 47. sect. 4. n. 4. et merito iuxta ea quae nos dicebamus in q. de universalibus. itaque omnis relatio realis est petit extrema realiter distincta. nam relatio quae datur inter ea quae per rationem distinguuntur non potest esse realis sed rationis cum ante distinctionem rationis non daretur, quae doctrina habetur in sancto T. 1. p. q. 13. art. 7.

Art. 3. an sit admitenda

relatio transcendentalis distincta a praedicamentali contra Scotum.

Scotus in 4. dist. 12 q. unica negat respectum intrinsecum alicui rei absolutae et consequenter relationes transcendentales quas essentiales et intrinsecas esse rebus ascribimus sed fundamenta illius in fine articuli proponentur et solvantur.
Dicendum vere dari duplex genus relationis realis transcendentalis et praedicamentalis haec est defenditur a doctoribus in art. praecedente citatis, et est communis contra Scotus probatur et manifesta ratione. Plura sunt entia intrinsecum et essentialem ordinem dicentia ad alia eo quod ab illis in aliquo genere causae intrinsece dependent, Deinde inter aliqua entia reperiuntur aliqui respectus respicientes terminos ut pure tales sine dependentia ab illis in aliquo genere causae ergo concedendum est duplex genus relationum quarum priores transcendentales sint et posteriores praedicamentales, Maior probatur quia ita se habent omnes creaturae respectu Dei; accidentia respectu subiecti et quilibet effectus respectu suae causae. Minor etiam probatur quia una albedo respicit aliam ut similem una quantitas aliam ut aequalem, filiatio petit Franciscum parentem

qui respectus essentiales n. sunt ipsis rebus quæ referuntur neq: ipsis. Tum qui tres prim sunt, tum quia pro res respectus conveniant omnibus predicamentis transcendentales dicunt & tum posteriores ab istis distincti sint & speciales naturam dicunt predicamentales erunt & proprij huius predicamenti.

1.m fundamentum pro sententia Scoti sic procedit si essentia rei absolutæ esset respectus seu relatio iam illa res essentialiter esset respectiva & relativa & tum supponat absoluta, erit & n. erit absoluta quæ videtur manifesta contradictio. Rx cum Caietano citato nullum esse inconveniens quod rei absolutæ intrinsecum sit respectus transcendentalis suæ essentiæ proportionatus cum ipse n. distinguatur á sua essentia maximum in. foret si illi rei esset essentialis respectus accidentalis & predicamentalis qui quidem respectus est qui simpliciter é relativis & extrahit rem á gradu absoluto in relativum, itaq: illa res absoluta. ut: creatura respectu Dei n. é simpliciter relativa sed potius absoluta q. n. habet respectum predicamentalem sed respectum transcendentalem qui é ipsum esse creaturæ.

2.m fundamentum pro Scoti sententia desumi potest q. secundum omnem doctrinam in Deo preter tres relationes divinas quibus personæ divinæ constituunt n. conceduntur aliæ relationes ad creaturas etiam transcendentales. s. in potentia divina in ordine ad suos effectus neq: in cognitione divina in ordine ad obiecta. q. signum é n. dari relationes transcendentales essentiales & intrinsecas rebus absolutis. Rx aliqui iuniores admittunt in Deo relationes transcendentales in creaturis & explicant communem doctrinam de predicamentalibus accidentalibus quas denegant Deo Dr. Paz. t. 1. in 1. p.m disp.e 104. cap. 6. explicat is, doctoribus probat n. esse in Deo concedendas relationes transcendentales in ordine ad creaturas quod probabilius videtur iuxta sanctum T. 1. p. q. 13. art.o 7. unde ad fundamentum pro Scoto dicendum é disparem esse rationem in Deo & in creaturis, q. Deus nullo modo a creaturis dependet & alio rationis ordinis é respectu illarum & ita n. datur relatio Dei ad creaturas. creaturæ vero dependent a Deo & ita possunt habere relationem ad illum.

Art.s 4. Quæ sint rationes fundandi relationes predicamentales.

Ar.s 5. metaf. cap. 15. enumerat tres rationes fundandi relationes predicamentales quas rationes fundandi admittit communis schola & inter alios optime explicuit Sanctus T. 1. p. q. 28. art.o 1. & 2. 3. contra gentes cap. 11. & 12. & in eisdem locis Caietanus & Ferr.

1.a ratio fundandi appellatur, unitas & numerus nomine unitatis significatur discreti convenientia dissimilitudo & inæqualitas ita q. quando aliqua inter se habent aliquam rationem unam q. sunt convenientia in aliqua perfectione substantiali. s. similia

in aliqua qualitate. l. equalia in quantitate. l. e° sunt aliqua rõe diversa quod dicitur sibi convenientia sunt dissimilia & inequalia habent 1am rõem fundandi & in illis resultant relationes predicamentales que appellantur relationes similitudinis aut dissimilitudinis.

2a rõ. fundandi dr. actio & passio nomine actionis intelligitur efficientia qua agens effectum producit. & nomine passionis intelligitur receptio ipsius effectus in patiente ita q. qdo aliqua se habent ut causa et effectus habent hanc 2. rõem fundandi aliquo resultant secunde relationes predicamentales que dicuntur relationes effectus & cause.

3a rõ fundandi appellatur mensura & mensurabile sub nomine mensure secundum santum T. 5. metaf. lect. 15. intelligitur speciale quoddam genus mensure quam appellat sanctus T. secundum et veritatis quales reperiuntur inter potentias l. actus cognoscitivos & sua objecta. vg. inter intellectum & objectum intelligibile; inter sensum & objectum sensibile; inter sensum & objectum sensibile, inter visum & objectum visibile &c. in quibus omnibus resultant predicamentales 3e relationes que dicuntur relationes mensure & mensurabilis.

Preter has relationes adeo universales & generales alie cognoscuntur contente sub illis. e relationes predicamentales alie sunt spirituales alie corporee iuxta subiecta in quibus in quibus recipiuntur. Deinde alie sunt mutue alie non mutue, mutue dicuntur qdo dant ex parte utriusque extremi, ut inter patrem & filium, non mutue qdo sm se tenent ex parte unius extremi. sicut in creaturis respectu rei vel creatoris. Denique alie dicuntur equiparantie, alie disquiparantie. priores sunt qdo ita sunt mutue ut sint in eodem genere relationes, ut relationes que inveniuntur inter duo alba. posteriores sunt qdo fundant in diverso genere vg. relationes que dant inter patrem & filium.

1° Dubitabit aliquis pro 1. rõe fundandi cum modo unitas que formaliter e negatio sit rõ fundandi predicamentalem rõem realem. Rx. has rões fundandi non esse causas productivas relationum, sed sm conditiones requisitas ad fundationem earum & ita nil mirum quod unitas formaliter negatio indicat rõem fundandi quia unitas supponit materialiter positionem quidem.

2° dubitabis pro 2a. rõe fundandi illam potius fundare relationes transcendentales quam predicamentales cum effectus potius transcendentaliter referantur ad causam quam predicamentaliter. Rx inferatur vg. in filio aliud esse substantiam & individualem naturam illius, aliud esse ipsam filiationem & relationem effectus, 1a. s. substantia filij e effectus respiciens patrem transcendentaliter quia non respicit illum ut pure terminum. 2a. a. s. filiatio e relatio predicamentalis respiciens patrem ut pure terminum & ita bene stat quod actio & passio fundent relationes transcendentales & predicamentales.

3. dubitabis an sit relationes fundatae in tribus rationibus fundandi supra explicatis semper sint mutuae. Dico ex communi doctrina relationes fundatas in unitate et numero et actione et passione esse per se loquendo mutuas. Dixi per se loquendo quia aliquando per accidens mutuae non sunt, ut inter creaturas et Deum ex parte creaturarum et non ex parte Dei quia non capax est propter suas perfectiones recipiendi praedicamentales relationes; et ... alii per ... relationes respectu creaturarum. relationes vero fundatae in mensura et mensurabili non sunt mutuae, nam actus et potentiae ordinantur ad invicem, scilicet ... sumunt suas specificationes ab obiectis et in illis datur relatio respectu obiecti, tamen obiecta non sumunt suas specificationes a potentiis ... et ita in obiectis non datur relatio praedicamentalis in ordine ad actus.

Ultimo dubitabis an istae tres rationes fundandi sint adequatae, itaut nulla alia ratio fundandi reperiatur praeter illas. Ratio dubitandi est quia relatio quae reperitur inter actus appetitus et actus voluntatis in ordine ad sua obiecta non videtur fundata in aliqua ratione ex tribus. Dico adequatas esse illas rationes fundandi secundum communem doctrinam quia nulla relatio praedicamentalis excogitari potest quae non fundetur in aliquo ex illis tribus rationibus fundandi et adeo omnes aliae sunt relationes reducibiles ad aliquas ex dictis. Dicit Suarez illas reducit ad 3. rationes fundandi in sent. 14. n. 6. et probabiliter reduci potest ad 2.^m rationes fundandi quia actus appetitus et voluntatis respectu suorum obiectorum habent aliquod genus actionis et passionis in genere causae finalis, obiecta in appetitu et voluntate movent finaliter.

Art.^s 5. an relatio praedicamentalis realiter distinguatur a suo fundamento.

Celebris est ista ... in hac materia et nomine fundamenti non intelligitur ratio fundandi explicata in art. praecedenti, sed intelligitur subiectum in quo existit et recipitur relatio, ut in filio est relatio filiationis in ordine ad patrem, et petimus an illa filiatio seu relatio filiationis distinguatur realiter ab ipso filio.

1.^a sententia ... relationes et fundamentum ... distingui per rationes ... nominales Ocamus Gregorius apud Suar. citatum sect. 2. n. 12 quos sequuntur Egidius Silbertus herbeus apud illum, affert quoque pro hac sententia Sanctum Thomam opusculo. 48. cap. de relatione, Cabol. 5. tract. 5. q. 22. Soncinas apud Dub. Flores et Zumel. 1. p. q. 28 quos sequitur P. Suar. citatus.

2.^a sententia affirmat distinctionem realem inter relationes transcendentales et sua fundamenta non vero inter relationes praedicamentales, ita procedit Dur. in 1. dist. 3. q. 2.

3ª sententia distinguit inter relationes predicamentales quas dat que non
sunt separari a suo fro & alias separabiles ab illo & has distinguit realiter
a fundamento non vero illas ita procedit Scot. in 2. dist. 9. & in 4. dist. 8. q. 1.
4ª sententia absolute distinguit realiter predicamentales relationes a suo
fundamento ita procedunt Tomiste eas q. tribuit P. Dub. Capreolo Banez
& Soto & illas defendunt Caietanus 1ª p. art. 2. q. 2. & Ferr. 4 lib. 3 gentes cap.
14. & aser traetus T. pro hac sententia maxime 4. 3 gentes. cap. 14 & 1ª p. q. 28
art. 2. & in primo. dist. 33. q. 1. art. 2. P. Dub. q. 13. a. 1. 717.

Dicendum est vs illa relatio predicamentalis que separari s. perire potest non ma-
nente fundamento distinguit realiter ab illo ita procedunt 3 relation
3. & 4 sententia sanctus T. expresse in loquitur & si videatur tradidisse normas
cum quaestionibus q. 28 art. 2 appellat relationes, alias res distinctas ab
essentia.

Probatur est his relatio que inter creaturas reperitur potest separari & perire re-
fundamento manente sed quicunque se habent realiter distinguuntur ergo talis relatio
realiter distinguitur a suo fundamento. Minor probatur s. 4 de diff. rerum & vs e legi-
tima si maiorem probo illa autem ostendit ex eo quod positis duobus albis similibus
que taliter similia sunt per relationes similitudinis potest Deus ab illis au-
ferre illas tales relationes similitudinis manebunt q. tamen fundamen
taliter similia cum in his nulla sit implicatio ergo bene possunt perire relatio-
nes tales eisdem fundamentis manentibus.

2º probatur quia positis duobus albis taliter similibus per relationes tales simili-
tudinis fit ex his albis unum pereat & alterum maneat in hoc manente non perse-
verat relatio illa per quam referebatur ut simile alteri albo destructo. ergo cum
in hoc casu maneat fundamentum relatione pereunte signum est relationes
predicamentales realiter distingui a suo fundamento.

3º probatur quia si de novo crearentur plurima alba preter existentia in existentibus
resultarent nobis relationes quas antea non habebant per quas modo refe-
rantur ad alba de novo creata, sed antea erant fundamenta illa sine ipsis
relationibus modo q. de novo illas acquirunt. ergo manifestum signum est illas
esse realiter distinctas a talibus fundamentis.

Sed quid dicendum de relationibus illis que nunquam separantur a suo fundamento
pro pres Trinitatis quam quae semper appiciuntur huius modi re relationes qui-
bus creaturae referuntur ad Deum. Sicut familia ut videbamus negat tales
relationes realiter distingui a suis fundamentis cum vos fare similiter
in illis est probabilior videtur pars affirmativa cum doctoribus 4. sententie
nam licet verum sit tales relationes non perire manentibus fundamentis, hoc
est per accidens soli tantum extrinseci. s. Dei qui nunquam potest neque perire potest
tamen relationes ille secundum se eius est natura sunt cum aliis reperiuntur in cre-
aturis & sicut iste distinguuntur realiter ita & ille.

Denique interrogabis an dist.o realis sit quae datur inter relationes & fundamentum necnon dist.o rei a re. l. modi a re. Dicimus nihil certum in hac parte in ambiguo probabilius tamen dicimus dist.nem esse rei a re eo quod Suarius T. citatus relationes dicat alias res distinctas ab essentiis. qui tamen existimaverit relationes non res sed modos esse realiter distinctos probabiliter procedet.

Art. 6. Satisfit argu

mentis pro bantibus relationes non distingui realiter a fundamento.

1.m argumentum sic se habet entia non sunt multiplicanda sine necessitate, sed nulla est necessitas multiplicandi & distinguendi relationes a suis fundamentis, ergo multiplicandae & distinguendae non sunt. Minor probatur quia si aliqua necessitas esset maxime inculcatum primo nupiunt, utrum possit perire manente albedo sed hoc primum punctum non urget in relationibus quia nulla est necessitas illas distinguendi. Minor 1.o probatur quia in duabus albedinibus aliud a fundamentis ut referant ipsa s. referibilitas aliud exercitium huius referibilitatis & ipsa actualis similitudo. 1.m quod est intrinsecum ipsis albedinibus nunquam perit albedinibus perseverantibus. 2.m vero quod extrinsecum est nihil aliud est quam positio Tertii & iste bene potest perire manente altera albedine sed tunc non perit relatio quoad intrinsecum sed quoad extrinsecum.

Ad vero negatam esse 1. & 2.m minores & ad probationes ultimas falsum est exercitium referibilitatis esse positionem Tertii nam aliud est Tertius et aliud relatio actualis quae intrinsece se habet ex parte fundamenti & exercitium est referibilitatis & ista perit manente fundamento unde relatio secundum intrinsecum perit & distinguitur realiter a fundamento.

Si relatio distingueretur realiter a fundamento sequeretur fundamentum mutari presentia relationis l. absentia illius. hoc autem est contra philosophum l. 5. metaf. cap. 10. docentem relationes non dari per se motum, & contra Suarium T. opusculo. 4 c. 2. tom. 5. cap. 2. 8. 7. & contra manifestam rationem, nam quid absurdius dici potest quam nos mutari toties cumque in qualibet parte universi nobis similis editur de novo habeamus relationem ad illum, imo semper essemus in continuo mutatione cum iam ad nos accedant aliqui iam recedant & consequenter habeamus relationes propinquitatis & distantiae.

Ad mutationes in philosophia dupliciter accipi aliquando significat productionem rei quae successive introducit in subiecto aliquo modo quam libet productionem rei cuius cumque etiam si instantanee introducatur. Iste est acceptio mutatio subiectum ad mutari recto nomine relationis quae hoc instanter resultat ab ipso fundamento, quae causa est illius. & in hoc sensu Aris. & Suar. T. negant relationes esse mutationes in 2.o accept. vero relationem mu

noe & substantia mutans in illius praesentia vel absentia & illa inconvenien
tia allata nulla est, nam cum relationes praedicamentales sint entita
tes adeo minime, nil mirum si ita facile multi oliceant in nobis.

3° contra duabus albedinibus impossibile est illas non esse similes & ut tales referri
quod significat quod relatio praedicamentalis idem est realiter cum ipsis albedinibus.
R. distinguendo antecedens. impossibile est illas non esse similes & referri ut tales
fundamentaliter concedo. formaliter nego. nam bene potest Deus duabus albedini
bus persuerantibus destruere similitudines actuales & formales .i. relationes prae
dicamentales per quas actu & formaliter referebantur ut similes.

Ultimum argumentum sic se habet si relatio praedicamentalis distingueretur a
suo fundamento sequeretur processus in infinitum inter relationes, qui processus
in philosophia absurdissimus reputatur. sequella probatur quia v.g. si duo alba re
feruntur per duas relationes similitudinis realiter distinctas a suis albis
cum relationes illae sint etiam similes inter se referentur per alias duas
relationes realiter distinctas, & de his secundis iterari potest argumentum &
similiter de tertiis quartis & quintis & sic in infinitum quod sequitur processus
in infinitum.

R. negando sequellam & ad probationem illius dicendum est relationes cum
cum sint rationes formales referendi, non indigere aliis relationibus ut referantur
sed seipsis referunt, sicut albedo ut sit alba non indiget alia albedine
& ita cessat processus in infinitum.

Sed instabis quod relationes illae tantum sunt rationes formales referendi se ut
similes, non autem referendi se ut dissimiles quod ut referantur ut dissimiles aliis
indigent novis relationibus & instaurat processus in infinitum.

R. per easdem entitates per quas aliquid constituitur in sua essentia per
easdem distinguitur ab alio v.g. per rationalitatem homo constituitur in esse hominis
& distinguitur ab equo, ita relationes per seipsas constituuntur ut similes
similibus & dissimiles dissimilibus.

Denique instabis saltem fundamentum relationis refertur ad suam re
lationem per aliam relationem novam, & haec 2ª nova relatio erit fun
damentum sui ipsius & tertius fundamenti prioris & ita nova relatio iterum
referretur ad fundamentum & sic dabitur processus in infinitum ex parte funda
menti. R. relationem 1.m esse rationem formalem referendi fundamentum
alterius termino & propter hoc ipsum fundamentum non indigere nova relatione
sicut in philosophia dicitur quod ignis non indiget nova actione ut faciat actionem
per quam ignit quia ipsa non est actio formalis agendi sit ignis.

Art. 7. an relatio referat

ad absolutum vel ad relativum.

Habemus ex superioribus articulis fundamentum seu subiectum mediante relatio
ne referri ad terminum aliquem sed ut explicetur amplius iste modus referendi
Quaeritur an illa relatio qua refertur fundamentum ad terminum

tendat & fiet in alteram relationem quae se tenet ex parte Tri. l. n. sed tendat & fiet in ipsum Trum absolutum qui e subiectum relationis.

Scotus in 1. dist. 30. q. 1. & eius familia existimant relationem trahi ad absolutum Trum, & non ad relationem alteram. idem assentiunt ex Tomistis Capreolus & Sonines apud Rub. & ex nostris P. Suar. disp. 47. & P. Bal. t. 2. in 1.mo p. disp. 99. art. 6.

Tomistae vero inter quos Caietanus. 1. p. q. 13. art. 7. existimat Trum relationis necessario deriuere esse alteram relationem, idem sequitur P. Torres lib. 9. cap. 15. q. 4. sect. 4. Dominic. alij Tomistae inter quos Ferr. lib. 2. c. gen tes cap. 11. ubi dist. procedit vult q. relationes mundas trahi ad relatiuum non mundas ad absolutum idem sentit P. Rub. q. 7.

Dicendum est. Omnis relatio trahitur ad absolutum & ad relatiuum diuerso modo. ad absolutum directe & ad relatiuum indirecte media hac ei reconciliant Scoti & Sanmis. 7. nam 1. soluit vult Trum dirigendum esse absolutum & 2. sm vult non esse absolutum nudum sed prout notat in obliquo relationem alteram.

1. pars ita probatur ille Trus e directus alicuius relationis in quem ipsa relatio directe tendit, sed omnis relatio directe tendit in Trum absolutum q. Trus directus relationis absolutus e. minor probatur q. in illum Trum directe tendit relatio quem essentialiter respicit, sed relatio essentialiter respicit Trum absolutum nam exg. filiatio in filio non refert filium tamquam ipse fertur ad relationem paternitatis sed ad substantiam patris similiter relatio similitudinis in albedine non refert albedinem ad alteram relationem alterius albedinis sed adiuuat albedinem quod manifeste est in relationibus creaturarum ad Deum & scientiae ad obiectum cum ex parte Dei & obiecti relatio non correspondeat.

2.a pars etiam probatur nam ille e Trus obliquus & indirectus qui notat a directo, sed omnis entitas absoluta quae trahit relationem eatenus trahit quatenus e fundamentum alterius relationis & ita quatenus e correlatiuum q. ipsa relatio quam connotat correlatiuum & fundamentum arit Trus obliquus & indirectus.

Sed. 1. obijcies relatiua ss simul natura & unum in def.e alterius ponit taliter ut unum intelligi non possit sine ordine ad aliud sed sine relatione trahere ad alteram relationem hec oia quae ueniter ad menitem eius sententia debent falsa q. dicendum e quod relatio trahat ad relatiuum. R. illa sunt vera sed non sunt intelligenda de relationibus seorsim sumptis sed de fundamentis illarum prout illas innotant. ita q. paternit

quantum pater simul è natura cum filio & n potest definiri neque intelligi sine ordine ad substantiam filij denotantem filiationem.
Objicies 2° relationes creaturarum ad Deum & suenerij ad subsile n habent ex pe Tri relationem qm indirecte aspiciant. 2° pars illa è vera in universum. Dx verum ēe ex pe Dei n dari relationem ore p̄dicamentalem neq. transcendentalem verum m. dari relationem ...

Art. 8. Unde desuma

tur relation unitas & distinctio.

Aliqua sunt principia ex quibus facile colligitur unitas & dist. inter relationes. nam si relationes ita se habent ut una sit spiritualis altera corporea manifeste distinguuntur, similiter si una relatio fundatur in diversa r̄oē fundandi v.g. in unitate, & altera in alia diversa r̄oē v.g. in numero etiam tales relationes distinguendae sunt. Petimus ergo an praeter ista principia uni ver talia dentur alia ex quibus unitates & dist. in numeri cum qm specificam colligamus relationum.
Scotus in 1° dist. 8 q. 3. & Lingurij & Tromben apud Pm Fons. lib. 5. cap. 11 q. 4 sect. 4 aferit dist. & unitatem relationum desumendam esse ab unitate & dist. Tro. sancti T. 1° p. q. 75. art. 9 et eius familiares ... desumendam ee a causis & subiectis. Ptr Suar. disp. 47 sect. 17 afirmat ex sancto T. & Soncinate ex utroque cap. hoc probe nere Pr Dub. q. 9. ex eodem sancto T. & alijs afirmat a sola dist. & unitate r̄oīs esse desumendam.
Dicendum ē dist. specificam aut unitatem relationum n desumit a subiectis & Tris materialibus relationum, sed a r̄oībus fundandi & Tris formalis relationum ēē ista ē iuxta mentem Scotistarum & Tomistarum, nam primam partem illius intendunt Scotistae, illam Tomistae n asserunt maxime sancti T. 2m 3 pm qm intendit Scotus etiam afirmant Tomistae.
Probatur 1a pars nam subiectis varietas res vero audentium in deserbit ad dist. numeri cum illorum Tri & si materiales cum n respiciant formaliter ad ipsis relationibus n possunt causare relationem formalem & spe cificam in illis
2a pars etiam probatur quia r̄oēs formales fundandi arguunt varietatem in Tris formalibus. Tri autem formales cum formaliter attendantur a relationibus arguunt in illis dist. & unitatem specificam. quid autem sit Tris materialis quid ē formalis dixi ipse quaestionibus de unis ... & de ...
Dicendum 2° dist. numerica relationum sufficienter colligitur a dist. subiectorum, ē expressa sententia sancti T. & manifeste probatur ex eo quod relationes accidentia sunt & ita si subiecta sunt diversa ipsis etiam rela

tiones saltem non divergerunt unde fit colligi unitas relationis non sta-
tile dicendi cari potest, nam unitas subiecti non videtur sufficiens, in eo
dest. n. subiecto bene 3 pariuntur plures relationes quae distinctae in ordine
ad plures terminos non distinctos et in parte in ordine ad plures filios quo
quod subiectum sit terminus q. exprimuntur et idem unica tamen attendenta ex
relatio.

Art. ultimum explicat proprietates relationum.

Prima proprietas relationis ab Arist. assignata est, illam habere contrarium quam bene ex Ammonio & Simplicio explicat D. Th. animadvertens illam non convenire omnibus relationibus sed illis quae fundantur in qualitatibus contrariis in frigiditate &c. & in calore in nuper q. animadvertendum est contrarietatem istam non exerceri immediate in ipsis relationibus sed in earum fundamentis.

2a proprietas est relationes suscipere magis & minus quam proprietatem aliqui existimant illam non convenire immediate ipsis relationibus sed fundamentis illarum. sed hoc plane intelligi non potest sine notitia intensionis & remissionis de qua in filosofia ceterum videantur D. Th. & Durand. hic q. 56.

3a proprietas est relativa dici ad convertentiam pro qua proprietate advertendum dari conversionem convertibilitatem & convertentiam. conversio quae exercet inter extrema propter transmutationem extremorum de qua nos c. 64 simulat. convertibilitas est illa ratio terminorum convenientium eidem vel suo cuidam verbi inter visibile & hominem de qua nos c. 6. simulat. convertentia est illa relatio relativi & subiecti itaque si duo unum relationibus debet denotare terminum illius ut Dominus notat servum pater notat filium.

4a proprietas est relativa esse simul natura, nomine relativorum intelligunt ipsa fundamenta prout denotant relationes. dicuntur igitur esse simul natura i. simultate in horum verum universitate cum his dictionibus. 1º ut videtur mutua sfia unius ad alterum. 2º quod unum non sit causa alterius sed taliter se habeant ut posito uno ponatur & alterum quod explicari solet modo dicendi in relativo posito & ablato seu auferuntur. hec autem proprietas solum convenit relationibus mutuis.

Ultima proprietas est relativa simul cognosci & definiri i. quod natura relativus non cognoscatur nec definiatur sine ordine ad aliud cui habet proprietates relationis cuius definitio relatio praedicamentalis est res vertitur ad aliud tamquam ad purum terminum.

cap. 4. De predicamento qualitatis

Ars. in hoc cap. 4 quinque prestat, 1 tradit defm qualitatis dicens qualitatem esse eam secundum quam quales quidam esse dicuntur. 2° enumerat 4 genera qualitatis, 1. habitum et dispositionem, naturalem potentiam et impotentiam, passionem et passibilem qualitatem, formam et figuram. 3. tradit defm qualium dicens qualia esse quae secundum has denominative dicuntur. 5. eo modo liber aliter a 6. hic 4° enumerat tres proprietates qualitatis habere contrarium, suscipere magis et minus, fundamentum esse similitudinis et dissimilitudinis. 5° resolvit dubium quod dat eo quod videantur eadem res spectare ad duplici praedicamento respondet eo fieri sub diversis rationibus.

Q. 17. De qualitate.

Ars. 4 loco disputat de natura qualitatis et praemittit tractationem illius reliquis praedicamentis quia qualitas est principium agendi substantiae et ita praecedit actionem et passionem quae sequuntur ad principium agendi et reliqua quattuor praedicamenta quae minus intrinseca sunt ipsi substantiae.

Art. 1. Quid sit qualitas & quotuplex.

1a pars huius art. difficilis resolutu ab omnibus iudicatur ideo quia cum phy. duplicem defm tradit per 1m definit qualitatem absolute sumptam et per 2m qualitatem concrete sumptam. additis quod defs adhuc qualitatis natura incognita manet. nam si quaeras ab Ars. quid est qualitas respondet qualitas est secundum quam quales nominamur, et si quaeras ab eodem quid est quale, respondet quale id est quod a qualitatibus nominatur. quae defs singulares naturam qualitatis exacte non explicant. Ideo considerandum aliud ex actionibus. Advertendum ex eodem Ars. hic et 5. metaf. cap. 14. et ex sancto Tomo et 1a. q. 47. art. 2. et ex aliis interpretibus Ars. tripliciter qualitatem accipi. 1. generalissime loquendo qualitas est id quod adiacet substantiae, ita quia omnis illa entitas quae derivat et dicat substantiam esse indifferentem qualitas dr. eo quod illi dat tale seu quale esse quod est substantia non differt et in hac acceptione qualitas convenit omnibus accidentibus et ipsis substantialiter.

2. minus

2° minus generaliter accipit pro de ratione accidentali substantiae i. pro illa entitate quae cum accidentalis sit substantiam determinat et actuat illi dans aliquid est accidentale et in hac acceptione qualitas obtinet omni accidenti. 3° minus generaliter accipit pro de ratione accidentali quae non est omnibus accidentibus sed illis qui constituunt hoc 4 praedicamentum.

Qualitas sumpta in hac 3 acceptione quae propriè et legitime definitur ab Ar. in hoc cap. per def.m 1 radicam et exactiorem qualitatis def.m desideramus post longam meditationem hanc accipe. qualitas est accidens determinans substantiam illi tribuens intrinsecam aliquam perfectionis mensuram. in qua def.e habes aliquid esse et aliquid proprium et consequenter est def.e, stante genere et diffa, ac proinde exacta. locum genus ponit illo 1a particula accidens determinans substantiam. nam hoc obtinet omnibus praedicamentis. reliquae 2 particulae ponunt loco diffa. nam quattuor ultima praedicamenta non tribuunt substantiae aliquam intrinsecam perfectionem sed extrinsecam. s. si aliquam intrinsecam adeo minimam ut absolute perfectio non sit et per illam particulam perfectionis mensuram. distinguit qualitas a quantitate quae affert mensuram mobis relatione et ubi non dicunt etiam absolutam perfectionem mensuram, actio et passio non sunt perfectiones sed viae ad illas

Pro secunda parte articuli habemus ex Ar. generalem divisionem qualitatis in quattuor membra. 1m est habitus et dispositio. habitus non accipitur pro [illegible] significat quid medium inter habens et rem habitam veluti actiones qua vestis actio cum habenti sed accipit pro entitate illa accidentali qua substantia in ordine ad se malè vel bene afficitur ita sunt omnes scientiae et virtutes errores et vitia. Deinde dispositionem accipit hic pro ordinatione partium in ordine ad locum, neque pro coordinatione partium quantitate habitus in ordine ad se, sed pro coordinatione partium dicentium virtutes et perfectiones.

2m membrum est naturalis potentia, et impotentia naturalis. potentia sumitur pro principio proximo accidentali agendi et patiendi qualis se habet color et frigiditas in aqua. impotentia vero sumitur pro eodem principio agendi et resistendi propter imbecille sicut mollities in cera.

3m membrum est passio et passibilis qualitas, passio hic non accipitur pro illa receptione qua recipit aliquam entitatem substratum, sed pro entitate recepta mediante qua substantia alterat et patitur. quoniam igitur quae licet leviter substantiam inhaerent ut in illo per modum vel fieri dicuntur passibiles qualitates ut in aqua frigiditas et in melle dulcedo. quod stans cito transit dr. passio ut rubedo orta in erubescentia et calor in irato.

4m membrum est figura, et forma, et constat in medio stare quantitatem taliter ut si quantitas mathematice consideret l. nuda a sensibilibus accidentibus dr. figura, et si consideret sine l. aspera sensualibus accidentibus, dicet forma.

Art. 2 examinat

species qualitatis

Pro pleniori intelligentia specierum qualitatis supra enumeratarum aliquae sunt dificultates expendendae.

1a Dificultas est an praedictae sint generis in veras species l. eius dentur vel in se ipsas diversomodo consideratas; hoc 2m asserunt aliqui veteres quos refert Albertus Mag. in comentario praedicamentorum, et ponit Scotus in hoc cap. § 76 et in 4. dist. 6. q. 9. 2m defendit cons. sententia maxime communis. T. citatus. P. Fons. 5 metaph. cap. 14. sect. 2. P. Suar. t. 2 disp. 42. sect. 7. P. Rub. hic q. 1.

Dicendum est 4. membra praedicta vere sunt species qualitatis et nullatenus qualitas, divisione generis in species ita dd. Conimbricenses et communiter philosophi appellantis haec 4. membra qualitatis species. Probatur quod haec 4. membra vere participant essentiam genericam qualitatis et in super adunt propriam differentiam essentialem, per quam distinguntur. Quod ista divisio est divisio generis in species. Ans. probatur quoad 1m partem quia ista 4. membra vere sunt accidentia rationem entia substantiam illi tribuens intrinsecam perfectionis mensuram et per illam vere denominantur quales. Probatur quoad 2m partem quia habitus et dispositio sunt qualitates bene l. male afficientes subiectum in ordine ad se, naturalis potentia et impotentia sunt qualitates perficientes subiectum in ordine ad operandum, passio et passibilis qualitas ut notavit sanctus T. 1. 2. q. 77. art. 1. sunt qualitates dicentes ordinem ad sensus a quibus percipiuntur. Denique forma et figura sunt qualitates perficientes subiectum in ordine ad modum et formam ipsius quantitatis in quibus omnibus eluces specialis propria differentia singularis speciei.

2a dificultas est an qualibet et vi narius ex praedictis amplectatur duplices species qualitatis itaut habitus specie distinguatur a dispositione, et naturalis potentia specie distinguatur ab impotentia et sic de reliquis omnibus.

Pro affirmativo veteres illi apud Albertum magnum Porfirius, Boetius, Ammonius, Lobmicenses, Tirelmarus, Billalpandus apud Rub. q. 2 et Scotus citatus negant habitum specie distingui a dispositione sed similem afirmat sanctus T. citatus P. Toletus hic q. 1. P. Fons. q. 2. sect. 2. P. Suar. sect. 6. P. Rub. citatus.

Resolutio huius dificultatis pendet a celebre acceptione habitus et dispositionis, colliger igitur dd citati cognoscunt hoc discrimen inter habitum et dispo

sitionem in singulari hac acceptione sumptos. habitus dicit illam qualita
tem ita intrinsece perficientem subiectum ut dificile ab illo dimobeatur dispo
sitio vero illam quae facile a subiecto dimobetur. haec tamen facilitas & difi
cultas ut bene Sanctus T. 1a 2ae q. 49. art. 2. ad 1um ex duplici cap. pro
venire potest, 1° ex accidentali 2° ex esentiali, tunc provenit ex acciden
tali cap. quando talis qualitas ex sua natura hanc conditionem non habet sed
adquisivit ex diuturnitate temporis. l. ex repetitione actuum. l. e contra propter
temporis brevitatem. l. exiguam actus repetitionem facile subiectum
deserit tunc vero ipsa conditio provenit ex cap. esentiali quando ex natura sua ha
bet & petit dificulter transmutabiles & inmobiles, aut faciliter trans
mutabiles & inmobiles. quando igitur habitus & dispositio ex cap. accidentali habent
dificile. l. facile a subiecto dimoveri esentialiter non diferunt ita se habent vir
tus in homine per longum tempus operibus studiosis exercito & virtus in altero in
coato. quando ex cap. esentiali habitus & dispositio habent istas conditiones
esentialiter diferunt ita se habent scientiae & virtutes, aegritudines &
sanitates ex quibus priores habitus sunt quia dificiliter ex natura sua
subiecta deserunt & posteriores dispositiones sunt quia facile a subiecto discedunt.
Specialis dificultas est in reliquis tribus vinariis & præter doctores citatos
qui partem negativam sequebantur idem sentiunt. Fons. Suar. & Dub. imo
Sanctus T. quatenus partem afirmativam exemplificavit in 1° vinario itaque proba
bilius videtur naturalem potentiam non diferre esentialiter a naturali inpotentia neque
passionem a passibili qualitate, nec figuram a forma quia discrimen quod inter
partes horum vinariorum reperitur accidentale est nempe v.g. calor intensus qui natu
ralis est potentia non distinguitur esentialiter a calore remisso qui naturalis est in
potentia & albedo transiens ab albedine transeunte & adveniente, aut figura
rotunda ratione quantitatis a forma et quadrata eius est nihil penes notum.
3a dificultas est an diversae species qualitatis semper realiter distinctae sint. l. non
cedunt ea de re realitate possint identificatae reperiri. P. Suar. citatus sect. 4. n. 6.
vult illas semper realiter esse distinctas. sed eius est pars oposita & illam
expressit Sanctus T. citatus quod sine dubio probabilius est ergo nulla est urgens
ratio moventi ad ponendi & distinguendi realiter has omnes species nam essen
tialis diversitas, completa & subordinata non est suficiens signum distinctionis realis
ut videbimus quia de distinctione rerum eadem igitur qualitas realiter sumpta sub di
versis habitudinibus potest pertinere ad diversas species qualitatis v.g. calor debitus
igni est habitus & consequenter 1a species quia perficit intrinsece substantiam ig
nis in ordine ad se & etiam est naturalis potentia & consequenter 2a species quali
tatis quia intrinsece perficit ignem in ordine ad operandum & est passibi

bis qualitas q̃ᵃ sensibq percipi potest tactu enim calorem percipimq.

Artˢ Ultimus satis

fit dubiis & explicantᵉ qualitatis proprietates.

Primum dubium ē an diui sᵃ explicata qualitatis, sit adequata. Ratio dubitandi ē q̃ᵃ plures sᵗ qualitates quę n̄ experiantur ad alique ex prędictis vg. actus vitales intelectus vesus & audiuus species intentionales sensibiles intelligibiles & sensibiles raritas & densitas asperitas & lenitas & aliq̃ innumerę.

Rp. diuam hanc adequatam eē cum coi sententia & r̄o ē sumpta ex sancto Tomo. hęc ē, q̃is qualitas ex natura rei ordinat ad ornandam & perficiendam substantiam, ita autem ornatur & perfectio ā aliomodo coi cari potest nisi in ordine ad ipsam substantiam. L. in ordine ad operationem. L. in ordine ad sensus. l. in ordine ad quantitatem quę innitat substantiam & ita q̃is qualitas debet experitare ad aliquam ex prędictis & ad rōem dubitandi. Dicendum ē artes poas? (uirtutes) ē habitus & dispositiones cum vere perficiant potam in qua residente, species vō intentionales ē etiā habitq & dispositio des & naturales poas q̃ᵃ perficiunt subiectum in ordine ad se et etiā in ordine ad operationem. Deraritate vō densitate, asperitate & lenitate dicam in filosofia nam dubium ē inter DD an sint qualitates. l. n̄.

2º dubitabit quomodo qualitates istę possint reperiri in eadem realitate naturalem unum membrum claudereti in albero qdē iⁱ vires leges diuisionis. Rp. qd unum membrum n̄ claudit in albero secundum idem sed secundum diuersam formalitatem & ita adhuc serbantur bone leges diuisionis.

Ad extremum dubitabis quales sᵗ proprietates qualitatis. Rp. ex Arᵉ tres eē 1ᵃ habere contrarium 2ᵃ suscipere magis & minus 3ᵃ fundamentum eē similitudinis & dissimilitudinis duo prio res explicate sᵗ. sᵃ. tm aduerte cum Arᵉ illas n̄ conuenire oibq qualitatibus nam colores medij proprio n̄ habent contrarium figura etiā caret n̄e intentionis circulus n̄ unus n̄ ē magis circulis qm alter. 3ᵃ proprietas tm significat qualitates eē fundamentum relationis prędicamentalis similitudinis & dissimilitudinis.

Cap. 9. De actione & passione.

Arᵉ in hoc cap. obiter de actione & passione dispuᵗauit & tm assignat duas proprietates horum prędicamentorum. 1ᵃ habere contrarium. 2ᵃ suscipere magis & minus.

Cap. 6. De situ, quando, ubi & habere.

In hoc cap. 6. ultimo prędicamentorum Ar. facit mentionem quatuor prędicamentorum quę restabant cum in: de [illegible] & proprietates [illegible] tantum per exempla aliquarum naturas explicat.

Q. 1a. De sex ultimis prędicamentis

Ar. [illegible] non explicuit hęc ultima prędicamenta quia pauca desiderabant logicę considerationi, & magis spectant ad inquirendum [illegible], ut in [illegible] manicat prędicamentorum materia Gilbertus Porretanus auctor antiquus & grecus libellum excripsit de his sex principiis seu prędicamentis a quo aliqua accepimus pro natura & proprietatibus horum prędicamentorum, reliqua reservantes ad libros fisicorum.

Art. 1. De natura & proprietatibus actionis & passionis.

Primum prędicamentum est actio & a Gilberto porretano cap. 2. sic definitur actio est secundum quam in id quod subjicitur agere dicimus. de hoc prędicamento tria breviter examinanda sunt: 1m in quo consistat eius natura. 2m an essentialiter & realiter differat a reliquis. 3m quęnam sint eius proprietates. ad 1m dicendum ab omnibus causis respective suorum effectuum derivari quandam entitatem medio qua ipsę causę producant effectus & in hac entitate quę causalitas dicitur consistit natura actionis quę clarius sic definiri potest actio est accidens medio quo agens operatur.

Ad 2m Dico triplicem esse sententiam 1a affirmat actionem non distingui realiter neque essentialiter ab agente & effectu sed esse denominationem quamdam extrinsecam. ita P. Tol. lb. 5. cap. 15. q. 7. sect. 3. 2a sententia vult actionem esse relationem quamdam distinctam essentialiter ab agente & effectu ita Scotus in 3o dist. 1a q. 1a. sed hęc sententia dupliciter intelligitur aliqui volunt esse relationem prędicamentalem, alii relationem transcendentalem. breviter dicendum est actionem esse entitatem quamdam realiter & essentialiter distinctam ab agente & effectu quę quidem est relatio transcendentalis & ratio fundandi relationem prędicamentalem. quę omnia in filosofia ex professo probanda sunt. videatur Sanctus T. opusculo 42. cap. 1. probatur sufficienter ista ratio. actio non potest esse denominatio extrinseca, nequę re

latio predicamentalis quae est relatio quaedam transcendentalis, dicens istam quae non fuerit predicamentum distinctum. Deinde manente agente eodem et effectu potest variari actio quae realiter distinguitur ab agente et effectu. Ad 3.um proprietas actionis est duplex, altera est habere contrarium, altera suscipere magis et minus, quae duplex proprietas actionis convenit ubi Trovius seu effectum ad quod tendit, ut frigefactio est contraria calefactioni quia frigus habet contrarietatem cum calore.

6. praedicamentum est passio et secundum Gilbertum porretanum cap. 3. sic definitur: passio est effectus illatio actionis, et clarius passio est entitas media qua effectus recipitur in subiecto, unde illa entitas et causalitas media qua agens operatur quatenus procedit ab agente est actio, et quatenus tendit ad effectum est passio; unde passio non distinguitur realiter ab actione sed tantum formaliter, de qua plura in filosofia. actioni vero eaedem proprietates conveniunt et eodem modo quae conveniebant actioni.

Art. 2 De ubi & situ

7. Praedicamentum est ubi quod definitur a Gilberto porretano cap. 5. sic: ubi est circumscriptio corporis a circumscriptione loci proveniens; clarius ubi est modus quidam realis mediante quo res reddit praesens spatio imaginario. De quo et praedicamento dubitant DD. an sit denominatio extrinseca seu aliquid formaliter aut realiter distinctum a re ubicata, et eaedem sententiae sunt quas referebamus pro actione; probabilius quod videtur dicendum est modum quendam realiter distinctum per quem res reddit praesens huic vel illi spatio. de cuius praedicamenti natura plura in filosofia.

Gilbertus porretanus enumerat quinque proprietates ubi: 1. est non suscipere magis et minus. 2. non habere contrarium. 3.a esse immobile et fixum, nam mediante ubi res reddit praesens huic spatio et non illi. 4.a est reddere rem praesentem. 5. est terminus motus localis, nam mediante motu locali mobile acquirit ubi.

8. praedicamentum est situs quod ita definitur a Gilberto: situs seu positio est quaedam partium ordinatio secundum quam dicuntur stantia vel sedentia, aspera vel lenia, commodo lib. aliter disposita; brevius et clarius T. ciatz definit: situs est ordo seu ordinatio partium in loco, est ergo situs modus quidam realis et intrinsecus dans dispositionem partibus in ordine ad locum; ille autem non distinguitur realiter a praedicamento ubi sed tantum formaliter, ita probant Suar. et Rub. ... non distinguitur situs ab ubi realiterque nulla est ratio urgens ad hanc distinctionem, nam quando ubi variatur etiam variatur et situs et e contra; distinguntur tamen haec duo praedicamenta formaliter quia sub diversis rationibus considerantur ab intellectu, nam ubi tantum apprehendit ut praesentia realis rei ad locum, situs ut dispositio et ordinatio partium inter se cum correspondentia ad locum; et ad ... proprietates universi ... ad caelum ... proprietates ... ipse ubi ... et situs.

Art. 3 De praedica
mentis quando & habere.

9. Praedicamentum quando ita definitur a Gilberto cap. 4. quando vero quod ex adiacentia temporis relinquitur. praecipua praedicamenti natura adverte oportet habere aliquid praeexistentiam temporalem in suo ... media qua praesente tradunt ad tempus imaginarium quod semper est in continua successione l. ad motum regularissimum caeli. ipsa igitur existentia seu coexistentia rerum in ordine ad tempus est praedicamentum quando unde non est aliqua denominatio extrinseca sed modus quidam realis inhaerens rebus ... realiter ... existentia earum quod ad hoc nullum est exigens fundamentum sed ... permanens ... intellectum.

Decimum praedicamentum est habere quod ita definitur a Gilberto cap. 7. habere est corporis et eorum quae circa corpus sunt adiacentia. cuius praedicamenti natura adeo minima est ut vix percipiatur in quo consistat. P. Sar. ... disp. 9. sect. 2. vult habere seu habitum pertinentem ad hoc praedicamentum imponere ... vestibus prout adiacent & adaptantur corpori. ... hic existimat habitum consistere in ... modificatione corporis ... vestes ... habitum est ... medium inter corpus & vestes quo vestes & corpus inter se adaptantur. Sed hic omnia probabiliter dicta sunt l. vix percipiuntur. l. afferunt nobis entitatem non necessariam. probabilius ... iuxta sententiam veterum senum T. & Scoti dicamus habitum consistere in modo quodam reali & ... relatione media ... dicunt specialem capacitatem ... vestes ex eam quod aliata habeant ... et ... spiritualem capacitatem & aptitudinem ad vestes ... l. ante adquisitas qua aptitudine & capacitate carent in animo.

Explanatio tex
tus postpraedicamentorum

Pervenimus ad ... huius operis l. ad postpraedicamenta de quibus Ar. agit in ultima sui ... cap. Sunt autem postpraedicamenta modi seu proprietates quibusdam ... praedicamentis & ideo tractantur post praedicamenta & ... nominantur. 1. postpraedicamentum est oppositio de qua agit Ar. in ... cap. 2. postpraedicamentum de prius ... de quo agit ... 3. postpraedicamentum est simul de quo agit in cap. ... agit. 4. post opositio

predicamentum e mones sequo in cap 4. 5 post predicamenta de habes sequens cap ultimo

Q 19 De postpredicamentis

Ad 5 hanc pertinere aliqua quae sunt communia aliis praedicamentis et quae natura videri possent prius praemissa nostra praedicamentorum.

Art 1 De numero & dignitate praedicamentorum.

Veteres philosophi ab Archita pitagorico usque ad Arist. & ab Arist. usque ad philosophos nostrae aetatis paucis exceptis comprobant denarium numerum praedicamentorum absolute [illegible] ... [illegible] ... D. Tho. lib 5 ... [illegible] ... sanctus Aug. & sanctus T. & reliquis philosophis ... scribis quae in hunc modum [illegible] potest. praedicamentum nihil aliud quam ordo praedicatorum intra unum genus ... ab aliis ... differat, sed huiusmodi ordines necessario sunt decem, ergo praedicatorum numerus denarius est & non minor neque maior. minor probo ... in aliquo ordine essendi. Si sunt per se sine alio ... praedicamentum substantiae, si ... accidentia ... de quibus ... substantiam ... menta per se ... [illegible] ... praedicamentum quantitatis ... praedicamentum qualitatis ... praedicamentum relationis ... in ordine ad agendum & patiendum ... praedicamenta actionis & passionis ... in ordine ad locum ... praedicamentum ubi ... in ordine ad positionem localem ... praedicamentum situs ... in ordine ad tempus ... praedicamentum quando ... in ordine ad ... praedicamentum habere.

CC 2m praedicamentorum art de dignitate praedicamentorum ... 1 locum obtinet substantia. 2 qualitas 3 quantitas 4 ubi 5 actio 6 passio 7 situs 8 tempus 9 habitus ultimum relatio. cuius rei probatio colligitur ex sequenti ratiocinatione in primis quod substantia obtineat 1m locum non indiget probatione ... principalius ... respectu entis. deinde qualitas ante ponenda quantitati ... perfectionis ... mensura ... molis. Deinde quantitas ante ponitur reliquis ... ultima praedicamenta ... entis ... inter sex ultima praedi

camenta eo adeo imperfecta sunt vix assignabilis est excessus, sed inter haec imper
fecta ubi minus imperfectum est, eo quod dicat entitatem in se et in quantitatis
ad [illegible] ut dicunt actio et passio. Deinde situs quando et habitus imperfectio
ra sunt actione et passione quia actio et passio ordinantur ad perfectionem rerum
et nobilius est agere quam pati. penultima vero praedicamenta in minimis
formalitatibus consistunt ut ultimus et ut numerata sunt excedunt et tanti
cus excessus est.

ART.² 2. SATISFIT OB

iectionibus contra numerum praedicamentorum

Plato existimabat praedicamentum esse unicum cuius fundamentum hoc
erat. praedicamentum est praedicatorum ordo intra unum genus, sed omnia praedi
cata continentur sub ente, ergo unicum est praedicamentum. s. ens. Respondeo distinguen
do minorem, omnia continentur sub ente distinguo tanquam sub voce univoca gene
rica nego tanquam sub voce analoga transcendentali concedo unde ens non
est praedicamentum sed quid transcendens ad omnia.

Cenon et Andronicus existimabant praedicamenta esse duo et sic probabant.
omnia entia substantialia continentur sub genere substantiae et omnia accidentalia sub
genere accidentis. ergo duo tantum praedicamenta sunt. s. substantia et accidens
Respondeo concedendo maiorem et negando suppositum minoris nempe accidens esse genus
ad omnia praedicamenta accidentalia non enim genus est sed vero transcendens.

Alii contendunt praedicamenta esse quatuor, omissis inquiunt substantia
quantitate, et qualitate reliqua omnia praedicamenta conveniunt in hoc
quod sint modi substantiae. ergo tantum erunt quatuor praedicamenta substan
tia qualitas quantitas et modus. Respondeo distinguendo antecedens conveniunt
in voce modi tanquam in voce generica nego tanquam in voce transcendenta
li concedo. Et ita oportet ut distinguantur plures modi essendi generalissimi
constituentes diversa praedicamenta ut supra explicatum est.

Deinde arguebat aliquis contendens praedicamenta plura esse quam decem
quia quadruplex genus causarum, ergo et quadruplex erit genus actionis et consequen
ter praedicamentum actionis in quatuor praedicamenta dividetur. Respondeo con
[illegible] dubium est an materialis formalis et finalis causa veras ac
tiones habeant, sed etiam illae admittantur, hae spectant sub unica voce ge
nerica actionis continentur unum praedicamentum.

Denique aliquis obiicit multiplex duratio genus agnoscitur, datur n. aeter
nitas, quaedam duratio permanens, et duratio successiva, ergo etiam praedicamentum
quando multiplex erit. Respondeo ex his durationibus aeternitatem quae propria
Dei est extra sphaeram praedicamentalem sicut et ipse Deus, reliquas vero du
rationes creatas continentur sub voce communi durationis et ita unum praedicamentum
constituere.

Art. 3. De oppositionis natura.

Primus post praedicamentum oppositio est quae in praesenti disputatione occurrit pro oppositione enunciativa de qua lib. 4 in summulis egimus, sed pro oppositione realiter debita ipsis rebus quas explicare solent. Et pertinentes repugnantia de quibus lib. 1 summularum. Explicuit hoc postpraedicamentum Aristoteles hic cap. 1 et 5 metaph. cap. 1 ubi sanctus Thomas lect. 10 et opusculo 77 a quibus accipiemus ea quae necessaria sunt pro intelligentia huius postpraedicamenti.

Oppositio quae in communi sic definiri potest, est aversio dextrata aliquorum a qua oritur dextratus modus se expelendi. In qua definitione particula aversio ponitur loco generis, multa non sunt aversa inter se et incompatibilia non tamen sunt proprie opposita quia non habent dextratam aversionem, verbi gratia fraternitas et fraternitas equi aversi et incompatibiles sunt in eadem materia non tamen sunt oppositae quia fraternitas hominis non habet dextratam aversionem cum fraternitate equi quam non habeat cum aliis formis. Particula determinata ponitur loco differentiae per quam oppositio differt ab aliis rebus quae non sunt oppositae sed incompatibiles.

Oppositio ut sic dividitur in oppositionem relativam, contrariam, privativam, et contradictoriam. Oppositio relativa est aversio dextrata inter entitates positivas ab eadem entitate se expelentes mutuo propter dependentiam, talis oppositio reperitur inter patrem et filium. Oppositio contraria est aversio dextrata inter entitates positivas sub eodem genere maxime distantes et ab eodem subiecto se expelentes, qualis oppositio reperitur inter albedinem et nigredinem, frigiditatem et calorem quae sub genere qualitatis maxime distant, unde colores medii proprie contrarietatem non habent quia inter se maxime non distant. Dicentur quia tales entitates esse accidentales ut denotat illa particula ab eodem subiecto. Oppositio privativa est aversio dextrata inter entitatem positivam et eius negationem in subiecto apto, qualis reperitur inter caecitatem et visionem in homine. Oppositio contradictoria est aversio inter positivam entitatem et eius negationem in subiecto inepto, qualis reperitur inter visum et non visum in lapide.

Art. 4. Satisfit aliquibus difficultatibus pro natura oppositionis.

Prima difficultas est qualis sit divisio oppositionis in membra explicata an generis in suas species, vel analogi in analogata. Dico non esse generis in species, ergo quod ista oppositio conveniat rebus positivis et negativis a quibus non potest abstrahi vera ratio conveniens univoca et gene-

trica, è igit duarum analogi in analogata, ea qd ro oppositionis absolute & perfectius reperiatur in uno qm in aliis ut si videbimus.

2a dificultas e an divisio predicta sit adequata afirmat cois sententia & ro breuis hec est qa ois aversio dentata n potest ee nisi ex aliquo cap. ex predictis, nam l. dat inter res positiuas l. n, si inter res positiuas l. pugnant inter se propter dependentiam unius ab alia & sic oponunt relatiue; l. propter suam mutuam distantiam. l. expulsionem ab eodem subiecto & sic opponunt contrarie. Si 2o modo se habent. s. negatiue. l. illa negatio e in subiecto apto. l. inepto. si in apto opponunt priuatiue, si in inepto negatiue, & ita nulla e oppositio que n reducatur ad 4. predictas.

3a dificultas e quomodo se habeant oppositiones istae in ratione dignitatis & perfectionis que dificultas procedere potest dupliciter. 1. in ordine entitatis. 2o. in ordine oppositionis; si procedat 1o modo oppositio contraria 1m locum habet cum det inter entitates reales absolutas. 2m locum habet oppositio relatiua cum det inter realitates relatiuas. 3m locum habet oppositio priuatiua. & 4m oppositio contradictoria qa pribatio connotat subiectum aptum & negatio subiectum ineptum. Si 2o modo procedat dificultas in ratione oppositionis 1m locum habet oppositio contradictoria & 2m oppositio priuatiua & 3m oppositio relatiua, & 4m oppositio contraria ro desumitur a tanto. I. qa inter illa extrema precipue exercet oppositio inter que minor ro medii & conuenientiae reperitur & inter contradictorie opposita nullum e medium, neq: ro conuenientiae dat subiectum coe in quo reperitur priuatio & eius habitus denique inter relatiue & contrarie opposita vere dat genus in quo conueniunt cum sint entitates reales, sed qa relatiue opposita nunquam possunt in eadem realitate reperiri & contrarie opposita possunt reperiri in eodem subiecto naturaliter in gradibus remissis & supernaturaliter in gradibus intensis ideo maior oppositio e relatiua qm contraria.

Ultimo dificultas e ce discrimen qd philosophi assignant inter oppositionem priuatiuam & oppositionem contrariam. nam admittunt inter contraria regressum unius ad alterum ex frigido n. fit calidum & ex calido frigidum n tn admittit regressum inter pribationem & habitum seu saltem cuius e priuatio unde axioma est ut e a priuatione ad habitum n e regressus. que dottrina falsa videtur multis exemplis, nam in loco obscuro dat priuatio lucis & possibilis e regressio ad lucem. & in hoc caeco dat priuatio visus & possibilis e regressio ad visum. & teste Alberto magno in libro de magia vaspe crebi ustum cinere ombo lute & ibidat regressus ad uitam!

Pro cuius difficultatis resolutione advertenda est doctrina sancti T. opusculo citato & metaph. lect. 6. ex quo ad sensum bene posse audiri regressum a privatione ad habitum in aliquo subiecto, in omnibus est semper possibilis & non semper possibilis est inter sciaria. & hoc discrimen intendebat Aris. & si inquiras quando erit possibilis regressus a privatione ad habitum & quando erit impossibilis, respondendum est privatio non habitus & rei positivae aliquando introducta esse propter aliquod impedimentum delebile & aliquando auferendum dato potentia in natura. aliquando vero est introducta propter aliquod impedimentum indelebile & aliquando non dato potentia in natura. quando ergo privatio fuerit huiusmodi non est possibilis regressus ad habitum, bene m. aliás ut audire in loco obscuro respectu luminis & in hoc casu propter aliquam non libatam qualitatem ad tempus introductam non vero in hoc casu a nativitate & ubi ablata est sua potentia & principium vitae. verum igitur si reviviscant quae erant orbata vita & sic impedita erant operationes vitales.

Art. ultimus De prioritate simultate, motu, & habitu.

2.m post praedicamentum est prioritas. i. modus secundum quem una praedicamenta dicuntur priora aliis. Aris. hic assignat 4 modos prioritatis, 1. est temporis quo unum est prius altero in tempore. 2. est modus prioritatis illationis seu consequentiae quo s. unum ex altero infertur non vero e contra ut in numeris prior est unitas quam dualitas, nam sic dualitas dat unitas non vero e contra. 3. est prioritatis ordinis ut in scientiis priora sunt principia quam conclusiones. 4. est prioritatis dignitatis ut hic prior est equo. iste quod res sex sunt dabatur tempore. Aris. illi addidit quintum qui dicitur modus prioritatis naturae quo s. aliqua mutuo se inferunt & aliter ut unum sit causa alterius & si sint simul in eodem instanti ut cum sol dat & lux. s. sol est prior prioritate naturae quae est causa lucis & haec proprietas est. dr. prioritas a quo non vero in quo.

3.m post praedicamentum est simul. s. simultas opponitur prioritate & est multiplex secundum quem aliqua simul dantur cuius triplicem bene proponit assignavit Aris. datur n. simultas in tempore quo aliqua simul sunt in tempore, & simultas in natura quo aliqua mutuo se inferunt & unum non est causa alterius ut dimidium & duplum & simultas in dividendo quo duae species aequaliter dividunt genus sicut animal dividitur per rationabile & irrationale.

4.m post praedicamentum est motus de quo plura dicemus in philosophia.

5.m post praedicamentum est habitus late sumptus pro modo habendi quamlibet rem:

TRACTATUS SECUNDUS DE DIRIGENDA SECUNDA MENTIS OPERATIONE.

PROŒMIUM.

Satis attendimus directioni primae operationis mentis, naturam eius definientes & explicantes modum quo versatur circa suum obiectum & declarantes obiectum illius tam in communi quam in singulari quibus peractis ordo depostulat ut tractatus secundus insinuatur in quo attendamus directioni secundae operationis mentis ad quod instruendum describuntur libri peri hermeneias ut notavit sanctus Thomas lect. 1a in illos quorum librorum obiectum est secunda mentis operatio nempe iudicium prout est dirigibilis est ideoque in illos commentarij nostri instituentur.

Commentarij in libros Peri Hermenias.

Explanatio textuum eorum librorum.

Interpretes graeci unicum cognoscunt librum Periher. nullamque admittentes divisionem inter eius capita, interpretes vero latini duplicem agnoscunt librum, primo libro accommodant sex priora capita & 2° accommodant subsequentia quatuor. in illis omnibus Ars. noster (cuius sine dubio fuit liber et testante id communi sententia & stilo idem confirmante) disputat plura de quibus

nos in epitome nostra ad logicam ideo q. illa omiserunt (tamq. aliquo in hunc locum reservata) expectantia ad internos nos nos complendis putavimus

Q.º 1.ª De natura iudi-cij mentalis

In prioribus questionibus tractatus precedentis natura explicata fuit apprehensionis, quae operatio ex natura rei antecedit iudicium mentale aliquae v.º quae ad primam operationem expectant, prout describitur hujus secundae omissa sunt in hunc locum de quibus in hac q.e differendum & de natura secundae operationis mentis.

Art.us 1.us an in mente

reperiatur natura Termini & in quibus acceptionibus.

In epitome ad logicam consulto nos abstinuimus a natura Termini mentalis ne eius difficultate deterrerentur tirones, modo cum ad veteranos milites iam sit sermo eius naturam explicabimus & in quibus acceptionibus in intellectu nostro reperiatur examinabimus.

Def.º q.º pro Termino tradita a Petro hispano lib. 1 cap. 1. et a nobis explicata cap. 2.º libri primi summularum n. 5. Terminus est signum propositionis categoricae constitutivum non exhibita ab ipso hispano pro natura Termini in com(m)uni prout abstrahit a vocali mentali & scripto. Sed. s(ecund)um prout abstrahit a vocali & scripto, ita pro Termino mentali alia est def.io inquirenda. Est igitur Terminus mentalis signum formale simplici modo repraesentativum sui obiecti & conducens ad obiectum mentale. 1.a particula signum est ratio generica in qua convenit Terminus mentalis cum vocali & scripto. 2.a particula formale ponitur ut diffa in qua differt a vocali & scripto quae sunt signa instrumentalia. 3.a particula simplici modo repraesentativum, est ponitur ut diffa in qua Terminus mentalis seu aprehensio differt a iudicio & discursu. 4.a particula, conducens ad iudicium mentale, est ponitur ut diff.a in qua Terminus mentalis differt ab actibus sensuum internorum & externorum qui simplici modo est ferunt in ipsa obiecta n.m. conducunt neq. determinant ad iudicium nam ratio iudicij non reperitur in istis sensibus.

In 2.a p.e art. petimus an ratio Termini mentalis locum habeat in mente nostra in omnibus acceptionibus in quibus reperitur in voce & scriptura & probabiliter praecipue est acceptiones Termini aequivoci & analogi & Termini sincategorematici dubitantque dd an sicut in voce dantur Termini aequivoci & analogi est dentur in mente de aequivoco negant auctores T. citatus lect. 2. &

Ad Dub. 4. l. lib. 1. q. 1. fine 3 solver dd dog. manifestum q voca equivoci Tru to stistit in significatione ambigua & indeterminata plurium, nostri conceptus & Tri mentales sunt imagines naturales & determinatae rerum & ita non ponunt inducere vocem equivoci Tri. de analogica posumus loqui dupliciter. 1. de analogia rigorosa quae exercet inter plures entitates vg. inter hominem verum & pictum inter animal sanum & pulsum sanum. 2. de analogia minus propria quae dr analogia conceptus communis qualis reperitur inter hace ga in nostro intellectu datur non 3 1 propter eandem vocem propterquam non dabatur equivocatio.

Ad aao. ets Tri sin categorematici non dat in nostro intellectu eo quod omnis Trus mentales sit imago & representatio naturalis sui obiti & ita non potest esse sincategorema sed categorema quod igitur dat ista vox omnis in nostro intellectu non respondet conceptus sincategorematicus sed categorematicus non ultimatus vocis & potestatis quam habet esse categorema & quod in voce dat iste Trus omnis homo in mente corresponder unus Trus categorematicus representatibus his sub tali modo.

Art. 2 quib. vocib.

in mente correspondeat iudicium mentale.

Quando voces, Tri sunt simplices seu incomplexi univoci & categorematici illis corresponder in mente Trus mentalis. sed inter dd dubium est quibus vocibus correspondeat iudicium mentale & dificultas procedit de Tris complexis de oratio nibus in perfectis non enuntiativis & denique de orationibus enuntiativis perfectis.

1a q dificultas est circa Tros complexos an illis correspondeat iudicium mentale. 1. apprehensio ratio dubitandi est nam cum profero Kalbus cum nihil afirmet neque neget non videt correspondere iudicium mentale in neper cum non sit vox simplex sed composita & apprehensio sit simplicium notitia non videt quod illis correspondeat aprehensio? Dicendum est Tris complexis correspondere aprehensionem & non iudicium. propter 1am partem rationis dubitandi & non obstat quod afert in 2a parte nam ut vidi mus. q. 1. art. praecedentis aprehensio est simplex noticia ut simplicium cognitio quae semper erat in res simplices sed quae fert simplici modo.

2a dificultas est de orationibus in perfectis ut cum profero legit, qui voluit & similis alia oratio imperfecta ratio dubitandi est quia in similibus orationibus nihil absolute afirmatur aut negatur & ita in mente iudicium non correspondebit praeterea voces sunt complexae & aliquo modo enuntiativae & ita in mente non correspondebit aprehensio. Dicendum est tamen 1. est perich. 1a. 7. nullo modo his orationibus correspondere iudicium propter 1am partem rationis dubitandi.

Deinde dicendum est cum Suar. t. 1. metaph. disp.ª 8 sect. 4. audientis has orationes in mente correspondere saepius seu apprehensiones simplices, non ultimas, s. tantum vocum propter suspensionem quam causat in animo audientis & ad summum correspondere apprehensiones ultimas etiam significatorum multiplicitas pro multitudine vocum, quia intellectus non est determinatus ad iudicium ferendum.

3ª difficultas est de orationibus perfectis non enuntiativis v.g. *fac hoc*, *audi*, *pone urinam*, *plueret*. ratio dubitandi desumitur quia in his orationibus perfectus sensus causat compositionem & non simplex & tamen nihil affirmet neque neget. Sanctus Th. 1. 2ª q. 29. q. 87. art.º 1. ad 3.m similes orationes ad intellectum expectare docet in termineri sub iudicio, idest dormit. 1. Perihermeneias. lect.º 7. docet quod intellectus noster non tantum est speculativus sed practicus & quatenus practicus est, habet aliquos actus qui proprie neque apprehensiones sunt neque iudicia & huius modi sunt praedictae orationes quibus non correspondet iudicium, cum in illis nihil affirmet aut neget, quibus etiam non correspondent apprehensiones eo quod apprehensiones ordinantur ad iudicium non partes correspondentes his orationibus de quibus plura in libris de anima.

4ª difficultas est de orationibus perfectis enunciativis an illis correspondeat iudicium mentale ut cum dicimus *petrus legit*, *ioanes est animal*. &c. Dico ex Suar. citato taliter posse proferri similes orationes ut intellectus audientis non percipiat unionem extremorum sed tantum extrema. & tunc illis in mente non correspondet iudicium. sed tantum apprehensio extremorum. Si vero proferantur taliter ut simul nexus extremorum percipiat ut communiter accidere solet tunc iudicium correspondebit in mente. itaque regulariter loquendo omnibus orationibus vocalibus enunciativis perfectis iudicium mentale correspondet.

Art.us 3. an iudicium

mentale sit qualitas simplex vel composita.

Ante quam difficultatem essentialem iudicij in esse generis per quam essentialiter differat á 1.ª & 3.ª operatione mentis examinaturi simus praedicata communia illi & apprehensioni. & in primis interdum certum est iudicium esse qualitatem cum sit accidens inhaerens intellectui nostro tribuens aliquam perfectionem mentalem á qua qualitate denominatur intellectus iudicans id est iudicativus. interdum est an iudicium ita sit qualitas ut sit composita. vel simplex. i. an constet ex una realitate. vel ex multiplici taliter ut iudicium non aliud sit quam agregatum ex pluribus apprehensionibus.

Circa quam difficultatem duplex est sententia. 1.ª affirmat iudicium esse qualitatem compositam. 2.ª vult esse qualitatem simplicem 1.º modo procedunt P.r Rub. & P. Bar. 12. t. 1. disp.º 13. cap. 5. n. 17. 2.º modo procedit P.r Tolet. 3. de anima q.e 19. apud veteres. huius quaestionis resolutio non est.

Dicendum est iudicium mentale simplex esse qualitatem & non ex apprehensionibus compositum cum caeteris recentioribus Thomistis & Sanctus Th. 1. p. q. 85. art. 9. ad 1. probatur 1. iudicium mentale est operatio essentialiter distincta ab apprehensione, ergo non potest esse qualitas composita ex apprehensionibus sed alia simplex distincta ab illis, ans est communis ex communi sententia & probatur ex diverso modo vertendi harum operationum [illegible] est obiectum. nam apprehensio simplici modo in obiectum tendit iudicium vero seu 2a operatio procedit composito modo s. enuntiando unum de altero. ergo probatur nam si iudicium componeret ex dictis apprehensionibus non esset quid essentialiter diversum ab illis sed aggregatum quoddam ex apprehensionibus sicut aggregatum ex hominibus non est aliquid essentialiter diversum ab hoc & illo homine.

2o probatur quia sicut in iudicio mentali ratione plures partes realiter distinctas debebant correspondere subiecto, altera copulae, & altera praedicato cum in vocali iudicio seu propositione tres partes sint distinctae quarum id talium partium distinctio correspondentia est quod non composita sed simplex est qualitas iudicium. Minor probatur quia copula seu verbo cum sincategorema sit non correspondet in mente spe[c]ialis conceptus & ita tum daretur conceptus correspondens subiecto & alter praedicato & hoc nihil aliud esset quam duae apprehensiones distinctae nihil enim clarens quod ex illis non componitur iudicium sed supponitur talibus apprehensionibus 2a operatio resultat quae simplex est qualitas diverso modo tendens in obiectum. S. enim tali modo:

Sed pro 2a sententia sic arguitur secundum sententiam Theologorum in 1a p. q. 85. art. 4 in hoc distinguitur intellectus humanus ab angelico quod humanus versatur circa obiectum medio iudicio componente & dividente. angelicus vero simplici intuitu in obiectum fertur absque compositione, quae ne cedat humano intellectui idem modus iudicandi quem habet angelicus dicendum est hominem intelligere per iudicium compositum & habens partes angelum vero per iudicium simplex partibus carens. Dx admisso discrimine inter angelum & hominem est modum iudicandi de quo plura in theologia negandus dico nam licet angelus saltem [illegible] naturalia intelligat non componendo & dividendo, homo vero semper iudicat componendo & dividendo non tamen inde infertur quod iudicium humanum sit compositum [illegible] sed tantum virtualiter in hoc sensu quod angelus ad iudicium ferendum non necessario praemittit apprehensionem singularum rerum sed simplici & unico intuitu iudicium fert de rebus, at vero homo indiget apprehensionibus quas praemittit a quibus petrat ad iudicium ferendum ideo quod homo dr. iudicare composito modo non vero angelus.

2o sic arguitur vocales sunt signa conceptuum sed iudicium vocale componit

ex pluribus vocibus quae etiam iudicium mentale componitur ex pluribus partibus realiter distinctis. Resp. distinguendo maiorem, voces sunt signa conceptuum quoad esse et quoad modum quo fiunt conceptus nego maiorem, sunt signa conceptuum i. exprimunt quos conceptus habeamus in mente concedo et ita ad argumentum concedenda maior et neganda consequentia et disparitas manifesta quia non possumus simplici voce enuntiare aliquid bene sed simplici conceptu.

Art. 4. in quo consistat essentia iudicij mentalis.

Statuta simplicitate iudicij mentalis in sua entitate, restat examinemus in quo eius essentia consistat ut cognoscatur differentia essentialis inter iudicium et apprehensionem. 1a sententia quorundam quos sequitur Masius hic cap. 4. q. 2. existimantium iudicium essentialiter constitui per veritatem et falsitatem. 2a est aliorum qui existimant essentiam iudicij consistere in enuntiatione ita P. Ruvius hic cap. 4. q. 3. et antiquioribus interpretibus Ar.

Dicendum est veritas aut falsitas quae in iudicio reperitur non illi essentiales, sed enuntiatio ita dicit 2a sententia. Probatur 1. quia ut alibi vidimus illud reputatur in aliquo ente tamquam essentiale quod se habet veluti radix a qua proprietates oriuntur, sed veritas et falsitas non ita se habent quia non sunt essentiales iudicio. Probatur minor, nam in iudicio antequam illud intelligamus verum vel falsum intelligimus aliquid enuntiare ex hac enuntiatione sequitur conformitas vel difformitas ad obiectum et consequenter veritas vel falsitas, ergo iudicij essentia consistit non in veritate vel falsitate sed in enuntiatione.

2o probatur quia ex eo quod intelligamus iudicium esse qualitatem intellectualem aliquid de obiecto enuntiantem, intelligimus completam essentiam iudicij, quia veritas et falsitas manent extra essentiam illius: antecedens est certum quia si illa duo intelligantur intelligitur id in quo convenit cum apprehensione et consequenter ratio generica et intelligitur id in quo differt et consequenter ratio specifica.

Sed contra hanc sententiam arguitur nullum est iudicium quod non sit verum vel falsum ergo veritas et falsitas sunt de essentia iudicij. Resp. concedendo antecedens et negando consequentiam quia nullus homo est qui non sit risibilis et tamen risibilitas non est de essentia hominis.

2o arguitur veritas et falsitas ita sunt intrinseca iudicio ut ab illo non sint abstrahibiles neque separabiles ergo sunt praedicata essentialia illius. Resp. distinguendo antecedens non sunt abstrahibiles neque separabiles realiter concedo antecedens, non sunt abstrahibiles neque separabiles per intellectum nego antecedens. nam vere possum ego integram essentiam iudicij apprehendere non intellecta veritate et falsitate, sicut veritas &

falsitas essentiales circa iudicio n̄ possem ego cognoscere essentias
iudicij sine cogn. saltem implicite cognoscere eius veritatem & fal
sitatem.

Art. 9. an Div. iudicij

in affirmantibus & negantibus sit essentialis.

1.° Alexander apud sanctum T. a porcher. lect. 6. affirmat iudicium dividi in affirmantibus & negantibus tamquam analogum in sua analogata 2.° Scotus apud Rub. cap. 4. q. 9. affirmat hanc div.m esse subiecti in accidentia. 3.° Sanctus T. citatus & Rub. & Toletus hic q. 2. volunt esse div.m generis in species.

Dicendum est quod affirmatio & negatio afferunt in iudicio formaliter constituunt species diversas, n̄ vero se habent materialiter. explicatur. aliquod iudicium negantibus & affirmantibus respiciunt diversas res, aliquod vero respiciunt unam & eandem. v.g. si quis affirmet aliquam veritatem propter rationem probabiliter & neget aliquam veritatem propter rationem evidentem, tunc illa iudicia respiciunt diversas rationes formales & iudicium affirmantibus in illis distinguitur essentialiter a negantibus. si vero aliquis affirmaret Deum natum esse propter auctoritatem Petri & negaret Indos esse propter eandem auctoritatem, tunc illa iudicia procedunt sub eadem ratione formali & affirmantibus n̄ distinguitur essentialiter a negantibus sed tantum materialiter.

Probatur conclusio prima pars quia ex dicendis constat formalia differentia specificant operationes mentis, sed quod negatio & affirmatio materialiter important certa da[tur] formalitas, at vero quod formaliter importantur dat duplex ro formalis et non essentialiter diversa. quia in i. casu n̄ causat differentiam specificam. verum enim in 2.° quaestio magis confirmabunt.

Pro sententia Alexandri sic formari potest argumentum quod ro communis prius & principaliter predicatur de uno membro inferiori quam de alijs talis ro n̄ est univoca sed analoga. Sed ro iudicij mentalis prius & principaliter predicatur de affirmantibus quam de negantibus ergo &c. Minor probatur quia iudicium negantibus dicitur &c. & negationem. Dicendum cum sancto T. citato distinguendo maiorem quando talis ro communis prius & principaliter de uno dicitur quam de altero et diversitas exerceat in ratione communi propter dependentiam, concedenda est maior, quod vero illa prioritas & principalitas exerceat in ipsis differentijs, neganda est maior. ad verum quod iudicium affirmantibus & negantibus ut dicitur habent quam habent participans a solis differentijs illam in n̄ exercent in ratione communi.

2.° pro sententia Scoti sic argui potest. De ratione accidentis est posse adesse & abesse sine subiecti corruptione, sed affirmatio & negatio possunt adesse & abesse

obiecti variatio ne eius dē iudicij mentalis q[uod] afirmatio & negatio acciden
tales sunt proprietates & n[on] species. Dx negando minor est nam pdo iu
dicia mentali afirmatibo addit[ur] negatio n[on] remanet idē iudicium
fale & remaneat idē iudicium materiale seu obiectum nam tamen inte
lectus afirmantibus diverso modo tendit in suum obiectum ab eo quo tendit
negantibus.

Aliæ sunt divisiones iudicij mentalis v.g. in practicum & speculatibum
in unum & multiplex in categoricum seu absolutum & in hipoteticum seu
conditionale de quibus divisionibus melius iudicium fert cum expendant
principia a quibus diversi sic andi sunt ac aut in uesleras.

Art. 6. Quodnam

sit obiectum primæ operationis mentis.

Supposita essentia iudicij mentalis & eius div. in quirimus primo nam sit obiectum
illius pro qua difficultate duplex e dubium resolvendum.

1um an idē obiectum sit assignandum iudicio mentali quod assignavimus in t[ra]ctatu pri
mæ aprehensionis & ro dubitandi desumitur ex communi modo loquendi doctorum
in hac difficultate maxime ~~[illegible]~~ sancti T. 1o Perher.
& in l Posterio. dicunt quod prima operatio mentis obiectum esse intelligibile sim
plex & 2a operatio mentis obiectum esse intelligibile complexum & ita videntur assig
nare diversitatem in obiecto. Dx idem obiectum corresponder e operationi
& 2. solum quod diversitatē esse in modo, itaque quidquid aprehensione simpli
potest etiam iudicio potest iudicari e in diversitas in modo quatenus aprehen
sio se gerit circa suum obiectum quodcumque sit absque indivisibile & simplex quia
in illo neque dividit neque componit iudicium vero circa obiectum suum semper se gerit
ac si oppositum esse & complexum quatenus semper dividit aut componit in illo
auferendo l. tribuendo aliquid.

2um dubium an huic primæ operatio ferri potest circa ad libet eas modo sci
veat. vera entitatem modo si corpori et sit ita iudicium ferri potest in
quodlibet obiectum modo verum sit & conforme intellectus modo cui intellectum & im
possibile. ante solutionem huius dubij ad verte ex sancto T. 1 p. q. 17. art. 2. fal
sitatem proprie loquendo non inveniri in aprehensione bene tamen in iudicio
eo quod aprehensio e naturalis & simplex imago obiecti aprehensi & ita res
per se obiectum quod aprehendit semper e conformis & vera. Et per ut dici falsa res
per alterius quod non aprehendit & eius non e propria aprehensio, v.g. apre
hensio aliculus aprehendit substantiam viventem sensibilem & cui e vera
& si aprehendat substantiam viventem tantum etiam e vera res per se rei quam
aprehendit simpliciter in quo vero potest dici falsa respectu illius obiecti
cuius non e aprehensio ut notavit P. Suar. t. 1. disp. q. sectio 1. at vero in iudicio

vere reperit falsitas q ut notavit sonnus 1. ex Art. 2 q. 16. art. 1. & 2 in iudicio dat veritas & falsitas tm qm in cognoscente & reflexo quod modo q virtualiter qd liber iudicium de se cognoscit & se reflectit cum eo veritatem & falsitatem qm afirmat & in hoc sensu intelligendi sunt aliqui dd qui dicunt necessariam esse reflexionem ad veritatem & falsitatem.

Quo supposito ad dubium dico iudicium posse fieri in naturalem veram & chimericam in qm fert apprehensio afirmative & negative sed semper sub specie veri. i. in re eligendo se ferri in obiectum verum unde si agnoscit aliquid evidenter falsum & impossibile est, a potest in qm vero illi asentiri qd oritur ex suo naturali modo procedendi & ex virtuali reflexione quam explicabamus unde inde sequeretur manifesta contradictio q. solo existenter hominem non volare, in potentia iudicio mentali afirmare hominem volare dicerem hominem volare & non volare cum sit non volare. & dicendo hominem volare virtualiter diceret dicendo esse verum in hac pdr hominem volare:-

Q. 2. De proprietatib. iudicij mentalis.

In hac q examinandæ sunt proprietates iudicij mentalis, quales sint & in quo consistant & an sint ab illo separabiles &c.

Art. 1. an veritas & falsitas sint pasiones reales iudicij.

Ad resolutionem huius dificultatis advertendum multiplex acceptio veritatis & falsitatis, i. datur veritas transcendentalis & est conformitas cuiuslibet entis cum idea divina instar cuius effactum est unde omni enti transcendentalis [illegible] ex illis predicatis quæ divinus intelectus adstitutionem essentialem talis entitatis ordinavit & quia hæc veritas in omnibus entibus reperitur ideo transcendentalis appellatur. 2a veritas est artificialis & est conformitas artefacti cum idea artificis quæ reperitur in omnibus arte factis & non in alijs ideoque a transcendentali distinguitur. 3a est veritas formalis quæ reperitur in omnibus signis respectivent quas significant, & hæc veritas formalis est duplex, quædam generalis quæ reperitur in omnibus signis tam in comprehensionibus nomine intelectus in artibus vitalibus [illegible] sentientibus, alia est magis stricta & propria quæ dr. formalis asertiva seu enuntiativa quæ reperitur in asentione & in iudicio & de hac ultima veritate & falsitate nunc agitur quid sint in iudicio mentali.

1ª sententia vult veritatem & falsitatem in iudicio esse relationem rationis ita Dur. in 1º dist. 19 q. 5. Iabelus 6 metaph. q. 19. Fons. 6. 4 metaph. cap. 2. q. 6. sect. 2. Molina 1ª p. q. 16. disp. 2. Serbeus Flandria Amonius apud Suar. citandus. 2ª sententia est aliorum qui veritatem & falsitatem volunt s' actum iudicij nihil dicere praeter cognitionem obiecti esse quod actus conformis vel disformis & ita consistere in quadam denominatione extrinseca ita D. Suar. 1º 2. disp. 8. sect. 1. 3ª sententia est Soncinatis 6. metaph. q. 17. & Capreolus in 1 dist. 19 q. 0. qui volunt veritatem & falsitatem esse quid reale & intrinsecum iudicio. -

C Dicendum est veritas & falsitas sunt perfectiones reales intrinsecae iudicij mentalis unde quod semel verum non potest esse falsum. ita docent recentiores omnes magistri & est tertia sententia & colligitur ex sancto T. 1ª p. q. 16. art. 2. & art. 6. ubi ait veritatem esse perfectionem intellectus & 1 Perih. lect. 3. ubi docet ex necessitate quodlibet iudicium esse verum vel falsum & 1ª 2ae q. 19. art. 1. ubi asserit veritatem & falsitatem esse differentias per se iudicij. Probatur quia in iudicio mentali reperitur veritas vel falsitas nulla interveniente operatione mentis effingente illas. quia sunt perfectiones intrinsecae & reales in ipso iudicio, antecedens est certum quia cum ego profero istud iudicium Deus est bonus, nulla interveniente operatione mentis tale iudicium conforme est vel disforme obiecto & ita verum vel falsum cum veritas & falsitas nihil aliud sint quam conformitas vel disformitas actus ad obiectum & cum tales perfectiones supponant enuntiationem ut dicebamus non possunt esse essentiales iudicio sed accidentales & tamen intrinsecae.

Ex quo patet 1º esse in forte 2ª quod istae proprietates se habeant invariabiliter iudicio mentali & quod iudicium semel verum non possit esse falsum aut econtra nam proprietates istae non distinguuntur realiter ab ipso iudicio cum nulla sit ratio urgens ad multiplicandum has proprietates quae distinctas ab essentia iudicij realiter ut constabit in solutione argumentorum.

Art. 2. Satisfit argumentis intendentibus veritatem & falsitatem non esse quid intrinsecum

1º Posito iudicio mentali enuntiantis rei sicut est intellectus considerat quandam conformitatem iudicij cum re in qua conformitate consistit veritas sed ista conformitas est mera relatio rationis tum quia probe rebintellectu considerante, tum quia est ordo quidam & non realis cum potest esse in ordine

a deb. nob. n. dat existens, q veritas n realis et intrinseca proprietas iudicii. Dr. bene posse intellectum nostrum considerare illas, o formalites iudicij ad rem per modum relationis rationis, sed sane in tali relatione rationis non consistit controversia, sed in formali et reali iudicij ad rem quae fundamentum talis relationis, et haec formalitas non probatur ab intellectu neq. dicendo rationis sed relatio realis transcendentalis.

2° posito iudicio mentali et obiecto cui q dat veritas l. falsitas statim resultat ro veritatis et falsitatis, q veritas et falsitas consistit in denominatione extrinseca quae probatur ab obiecto iudicio. Dr. posito iudicio enuntiante et [illegible] obiecto ponitur veritas q. [illegible] ipsa veritas [illegible] intrinseca in ipso iudicio [illegible], [illegible] denominatio extrinseca ab obiecto.

3° veritas e privatio falsitatis et e falsitas privatio veritatis, q n sunt perfectiones reales intrinsecae iudicio sed privationes apprehensae ut reales et consequenter entia rationis et o formae q ita se habent in iudicio mentis veritas et falsitas sicut in actu voluntatis bonitas et malitia. sed bonitas et malitia in actu voluntatis n dicunt aliquid positivum et reale q. neq. veritas et falsitas in actu intellectus. Dr. negando ant. cum veritas et falsitas verae sint qualitates reales positivae ut bene Sanctus T. 1. p. q. 17. art. 4 et si illas oriri et privationes ut mirari solent alios qualitates reales nos ubidat calor et dat privatio frigiditatis ad informatio nos [illegible] paritate ut vide Sanctus T. 1. 2. q. 19. art. 2. nego m. bonitates et malitias n dicere in actibus voluntatis aliquid positivum et reale.

4° iudicium mentale quod semel e verum potest reddi falsum aut e q o veritas et falsitas n sunt perfectiones intrinsecae et proprietates reales in iudicio. ant. probat auctoritate [illegible] docet Ars. Cap. de substantia et Sanctus T. citatus art. praecedenti. Cum vero q. si ego pro [illegible] currente dicerem petrus currit ipsum iudicium e verum et si per seue rabero in hoc iudicio interea si petrus quiescat falsum iam erit tale iudicium q ex vero redditur falsum, pro solutione argti advertere iudicia nostra si sint re pro [illegible] veritatem abstra hendo a tempore sed cum tempore [illegible] in [illegible] [illegible] verbi unde veritas iudicij l. falsitas [illegible] colligenda ex obiecto quomodolibet sumpto sed sub illa temporis circumstantia pro qua res [illegible] iudicio mentali. unde negat ant. argti et ad 1 probationem ex auctoritate ex [illegible] cum d. Ars. et Sanctus T. loquuntur [illegible] iudicio vocali [illegible] iudicio [illegible] intellectu ali. ad 2 probationem dicendo [illegible] petro quiescente [illegible]

illud iudicium quod sic affirmat certum currere sub illa circumstantia temporis in qua currebat et hoc tempore verum dissipare a casu…

Art. 3. an iudicium

mentale de futuro contingenti sit neque determinatam veritatem aut falsitatem.

Convenit inter omnes iudicium in materia naturali et impossibili determinatam habere veritatem vel falsitatem modo de praeterito, praesenti aut futuro tempore loquatur, modo universale sit, modo particulare, modo indefinitum. Convenit 2º de iudicium in materia contingenti si de praesenti vel praeterito loquatur etiam habere determinatam veritatem aut falsitatem. Denique convenit inter eos iudicium de futuro tempore in materia contingente habere determinatam veritatem vel falsitatem si universale sit aut indefinitum. unde tota controversia devolvitur ad iudicium contingens de futuro si particulare vel singulare sit v.g. an iudicium correspondens his vocibus Petrus curret habeat determinatam veritatem vel falsitatem.

In qua controversia procul amandanda barbara potius familia qui … … determinatam veritatem vel falsitatem his futuris contingentibus tribuebant ut sederent illis necessariam veritatem vel falsitatem in quibus his rebus admetentes infallibiles et necessarium ordinem et fatum unde illud poeta [illegible] fata trahunt nec posse relinquere potis. Simul et reiiciendus opinus error Tullii Ciceronis apud Augustinum … 5. de civitate cap. 9 (qui ut inquit Augustinus homines ut faceret liberos fecit sacrilegos) et error impii Averrois apud Tolet. hic cap. 2 q. 1. qui … adeo veritatem et falsitatem denegabant his iudiciis contingentibus ut vellent Deum esse ignarum omnium futurorum.

Reiectis igitur his erroribus de quibus late q. 14. duplex restat celebris sententia in hac … … posteriores … … inter se opposita. 1ª affirmat singulare ista de futuro contingenti veritatem et falsitatem … determinatam et indeterminatam … ex praesentibus. Ars. hic … cap. ultimo et sanctus T. lect. 12. et 15. et antiquiores … Porphirius … Alexander Ammonius apud Dub. lib. 5. cap. 6. q. unica, quos sequuntur Albertus magnus Caietanus, Lovanienses cum eundem et ex nostris … in … commentario huius cap. Molina 1ª p. q. 14. disp. 7ª. lib. 4 cap. 7. 2ª sententia vult singularia ista contingentia determinatam habere veritatem et falsitatem … Scotus in 1º dist. 39. et … … quibus Scholasticus Bonaventura, Gregorius, Richardus, Ochamus, Capreolus, Gabriel, Marsilius, Holcot, Cordubensis quos referunt et sequuntur Suar. in opusculo lib. 1 de scientia

Dei cap. 2

¶ D. ī cap. 2. Bañez q. 2. in 1. p. disp. 66. Dubium supra citatum.

Res sane difficilis ē omnino explicatione quam probatione indiget & ob illius resolutionem opere pretium ē examinemus quid sit determinata veritas & falsitas & indeterminata. ē veritas indeterminata potest primo proterimo esse seu aequivoca qualis reperit in causis aequivocis quae suspensione causant v.g. causis existit unde veritas determinata huic opposita erit veritas dispensata & univoca 2°. indeterminata potest ēē illa quae nondum ē sed in ordine ad illam ē in differens iudicium seu compositum & ita veritas determinata huic opposita erit veritas actualis iam posita in rerum natura & in hac ultima acceptione sumit veritas & falsitas a doctoribus in hac controversia oppositis. Ideo rursum claritatis gratia veritatem determinatam & actualem distinguo in veritatem actualem & determinatam ex parte iudicij & actualem & determinatam ex parte obiecti annunciati.

¶ Dicendum ē omnia iudicia singularia de futuro contingente habere contingentem veritatem l: falsitatem determinatam & actualem ex parte iudicij & indeterminatam ex parte obiecti hac ē reconciliant omnes catholici inter se.

1ª pars ē probatur ē ribus essentijs determinatis debent determinatae passiones sed omnia iudicia singularia de futuro contingenti habent determinatam essentiam in ratione enuntiationis ergo etiam ex parte sui habent determinatas passiones in ratione veritatis & falsitatis. Maior ē certa cum passiones consequantur essentiam. minor evidens ē. quia vere illa iudicia de futuro contingenti habent veram essentiam iudicij cum qualitates sint enuntiatrices & ita stare legitimam.

2° probatur de facto crastina die hora 3. vespere petrus curret. l. non curret. cum contradictorias sint propositiones ergo quemodo diceret crastina die hora 3. vespere petrus curret determinatam veritatem dicet. l. falsitatem. quia l. dicit quod de facto erit. l. quod non erit. si dicet quod de facto erit dicit determinatam veritatem. si quod de facto non erit continet determinatam falsitatem ergo modo tale iudicium ē determinate verum ex parte sui. l. determinate falsum.

3° probatur quia si modo illud iudicium non haberet determinatam veritatem. l. falsitatem nunquam illam haberet. ergo de facto illam modo habet ex parte sui. probatur sequella quia si aliquando illam haberet maxime crastina die hora 3ª vespere sed tunc illam non habet nam tunc petrus iam curret sed currit, & iudicium non dixerat petrus currit sed curret. denique confirmatur ex sacra ex qua scripturis habemus Deum & divinos vates annuntiavisse & predixisse multa futura contingentia. 3. regum cap. 18. Certissimo accertenr corda vestra ut sequamini Deum alienos & seq. alibi.

2ª pars ē animine negari potest si semel explicetur illius sensus. dixi ergo in ē iudicio singulari de futuro contingenti non habere determinatam veritatem. l. falsitatem ex parte obiecti quod ex se manifestum ē.

nal ideo illa veritas stingens q. eius obiectum ... ex p̄ponit ... Certam
a p rei nal sigonas ... est iā veritas stingens n̄ est. Id necessario ex sup
positione q̄ est, ut bene Ars. hic cap. ultimo dicens oīs res qdo ē necesse ē
est que 2a pars est intendebat ab Ars. & Sancto T. & ita in hoc sensu inter
pretandi sunt & nobis explicandi.

ART. 4 SATISFIT

argumentis negantibus veritatem & falsitatem
determinatam in futuris stingentibus

Si iudicia de futuro stingenti determinatam haberent veritatem l. falsita
tem ēmedio tolleretur verum stingentibus, oīa q. necessario euenirent. Pl.
certum ē dare in rebus stingentibus q. n̄ est dicendum. Similiter iudicia ēē de
trase vera l. falsa. pbr sequella q. qd semel ē determinate verum aut
falsum ~~semper est~~ verum aut falsum & n̄ potest n̄ ēē verum aut
falsum, qd autem n̄ potest n̄ ēē verum aut falsum necessario ē verum aut
falsum, q. si illa iudicia determinate vera l. falsa n̄ possent n̄ ēē vera l.
falsa & ita necessario ēēnt vera & falsa.

Semper est.

Confirmat 1o ex Ars. secundum quod si iudicia ista ēēnt determinate vera l. fal
sa frustra ēēt s. ... & electio mediorum & industria hominum ... timer ...
&c. 2o q. impediret libertas nal simodo determinatum aut certum ē me pec
caturum n̄ potero n̄ peccare & ita necessario peccarem & in me libertas n̄
ēēt.

Ut huic argumento & confirmationibus illius fiat satis ad vertendum ē discrimen inter veritatem determinatam necessariam & determinatam stin
gentem, veritas q. determinata necessaria ē que ita ē necessaria ut absolute
& nulla facta suppositione in falsum ... erit ut ... dico h̄o ē aial.
veritas ō determinata stingens ē illa que ita ē certa ut q. sit absolute
necessaria sed ex suppositione ... Petrus peccabit absolute necessarium
n̄ ē q. in potestate illius ē peccare l. n̄ peccare sed ex suppositione
qd peccaturus ē veritas ē certa & determinata & necessaria ex suppositione qd
ille peccaturus sit.

Unde ad argumentum negando ē sequella & ad probationem dico qd semel
ē verum n̄ potest n̄ ēē verum distinguo n̄ potest n̄ ēē verum ea veri
tate qua verum ē sedo necessario l. si iudicium ē necessarium stingen
ti stingens ē & ad illud qd dr. qd n̄ potest n̄ ēē verum ē necessario
verum distinguo qd n̄ potest n̄ ēē verum absolute sedo. qd n̄ potest
n̄ ēē verum ex suppositione ē necessario verum absolute verum nego
sed ex suppositione ...

Ad 1am confirmationem dico illa oia n̄ ēē frustra q. si iudicium in se hoc
bet determinatam veritatem l. falsitatem n̄ tn ex p̄ oīm & ita in ordine ad

illud ponunt illa cum erq miri á hominibus. Ad 2m confirmationem dicendum libertatem nostram non impediri ex necessitate secundum quid & ex suppositione sed ex necessitate absoluta et antecedente qualis non datur in his futuris contingentibus.
2º actualis et determinata veritas actus iudicii mentalis dependet ex determinata et actuali veritate obiecti. sed obiectum futuri contingentis adhuc est indifferens et in potentia, quod est veritas iudicii mentalis erit indifferens et determinata. Respondeo dis-tinguendo maiorem dependet ex determinata veritate obiecti considerando obiectum in esse existentis nego. considerando obiectum in esse obiectivo concedo. explico distinctionem obiectum huius propositionis, petrus peccabit potest considerari secundum suum esse existentis et secundum hoc cum dico, petrus peccabit adhuc est indifferens et in potentia deinde potest considerari secundum suum esse obiectivum. i. quatenus respicitur et repraesentatur per iudicium mentale et secundum hanc considerationem non est obiectum indifferens sed determinatum nam non respicitur á iudicio mentali pro desfatem-pore futuri in quo est determinatum et ita ab hac determinata veritate futura iudicium mentale sumit veritatem suam actualem et determinatam.
3º hic iudicia conditionata in quibus conditio nes apponuntur impertinentes v.g. si petrus deambularet ego dormirem si turca defunctus esset ego studerem et similia non habent determinatam veritatem. l. falsitatem, quae neque iudicia de futuro contingenti v.g. petrus curret condito vel legitima etc. eadem ratione sig. ro Respondeo. probabiliter ab aliquibus negari non reperiri veritatem l. falsitatem in istis iudiciis conditionatis an oliveri Teologi. 1. p. q. 14. docent similia iudicia conditionata necesse habere determinatam veritatem l. falsitatem quod quidem probabilissimum est nam sensus similium propositionum est ipse petro deambulante ego dormirem turca defuncto ego studerem in quibus annuntiatur consequens futurum in tali tempore et in tali circumstantia quae erit verum. l. non erit verum et ita negato antecedenti argumenti non procedet ad idem.

Art 5. Quid sit prae-
dicatio et quotuplex.

Maxima est inter iudicium et praedicationem connexio nullum n. iudicium est quod non sit praedicatiuum ideo q. a graecis categoricum nuncupatur. l. praedicatiuum ut notabamus in summulis propter quam connexionem dubitant an per praedicationem iudicium constituatur in suo esse D. Th. cap. de gene. q. 2. Scotus ibidem existimat esse praedicationem et affirmationem et ita

ee de fal. specificam iudicija formatam media, qua distinguit a negatiuo in quo vult n. reperiri predicationem sed diuisionem probabilius autem videtur predicationem esse essentialem de fal. idest omni iudicio & oberti cum econtrario ne qd colligit ex ea doctr. qui in omni iudicio dixas pt distinguunt saltem formaliter de bertas s. subiectum & predicatum & negatiuam debent dicere de iudicium predicatorium esse ex terminis hoc sanctus Th. 1 peri her. lect. q ex plicant comodo etz negatiua iudicia sint predicatoria nam l. re mobeant predicatum a subiecto ipsam remotionem predicant & applicant subiecto cum dicimus h. n. est ipsius predico de h. & illi applico negatio nem equi be igitur iudicium predicatorium est & enunciatibum & predicatio idem est quod enunciatio.

Pro 2a p. articuli omissis alijs diuisionibus predicationis nec est precipua in scholis, predicatio alia est identica, alia disparata, alia doctrinalis, predicatio identica est illa in qua predicatum & subiectum omni modo sunt eadem. s. realiter, formaliter, & formalissime ut si dicas petrus est petrus, predicatio disparata est in qua predicatum & subiectum omni modo sunt diuersa, realiter formaliter & realiter ut si dicas cathedra est homo. doctrinalis predicatio est in qua predicatum & subiectum sunt idem secundum rem aliquo modo & habent de bersitatem secundum rem. s. formaliter. l. formalissime ut bene tanquam S. Th. 1 p. q. 14 art. 12. vg. homo est animal rationale animal idem est realiter cum h. & est distinctum ab illo formaliter & ista h. est animal rationale nam animal rationale idem cum h. realiter & formaliter & distinctum est formalissime & secundum rationem explicitam dicitur doctrinalis specialissima predicatio quia illa eque deserbit ad doctrinam & scientiam. dr. etiam media quia medium tenet inter extrema illa s. inter identicam & disparatam predicationem.

Doctrinalis seu media predicatio diuiditur in naturalem & n. naturalem. seu in directam & in indirectam, & difficultas in cognoscenda predicatione naturali seu directa & discernenda a predicatione innaturali seu indirecta. aliqui dicunt naturalem seu directam esse illam in qua subijcit qd debeat subijci & predicat qd debet predicari illam qui est innaturalem & indirectam in qua subijcit qd debet predicari & predicat qd debet subijci. sed hec responsio generalis est ideoq. alij respondent naturalem predicationem seu directam esse illam in qua predicat qd est superius & subijcit qd est inferius & n. naturalem. l. indirectam esse illam in qua est ratio euertat idest hec responsio n. est sufficiens quia aliqdo predicatum & subiectum sunt equalia & n. est superius alterum neque in ter q. vg. h. & rationalis unde ex s. Th. certo colligit neque ... certior & iam ... recepta inter dd. illa q. predicatio in qua po

nis, id est, ita se habet veluti materia, et lo[co] praedicati quod ita se habet veluti forma. Est praedicatio directa et naturalis, et quando iste ordo invertitur est praedicatio indirecta et non naturalis.

Art. ultimum 3um

Sunt regulae pro veris faciendis praedicationibus.

Tota directio iudicij mentalis in eo consistit ut medio illo recte praedicata applicent subiectis ut sic verae praedicationes evadant, ideoque in hoc articulo ultimo aliquas subijciemus regulas ad hunc finem assequendum. Et quia cum praedicatio exerceri potest inter extrema, quae duplici modo considerata, nempe inter concreta comparata ad concreta, et inter abstracta comparata ad concreta, et inter concreta comparata ad abstracta, et inter abstracta comparata ad abstracta, ideo quadruplex regula exponenda erit.

1a regula sit pro concretis in ordine ad alia concreta: tunc vera praedicatio erit inter concreta quando ita se habeant ut concreta habentia sibi identitatem realiter, unde istae praedicationes verae sunt: homo est albus, homo est rationalis, quia habens humanitatem et habens albedinem idem sunt realiter, et est habens humanitatem et habens rationalitatem.

2a regula sit pro abstractis comparatis ad concreta: tunc vera erit praedicatio inter abstracta respectu concretorum quando abstracta quae praedicantur sunt voces transcendentales, colligitur ex Sancto Thoma 1. p. q. 39. art. 4. ubi recte hasce praedicationes: Deus est sua Deitas, Deus est sua vita, in quibus praedicatis illi termini divini transcendentaliter sumuntur quatenus ipsa Deitas imbibit in quolibet perfectione Dei, et similiter istae praedicationes erunt verae: homo est entitas, albedo est entitas, et nisi servetur ista conditio reddent falsae ut si dicas homo est humanitas, album est albedo.

3a regula sit pro concretis respectu abstractorum: tunc concreta vere praedicantur de abstractis quando abstracta transcendunt concreta, ita Sanctus Thomas 1a p. q. 11. art. 4. ad 1m ubi recte has praedicationes: unitas est ens, unitas est bona, idem est 9. et 3. sic dicit quod abstractum est capax praedicati concreti ut si dicas quantitas est extensa.

Maior difficultas est in assignanda regula pro abstractis in ordine ad alia abstracta maxime quando abstracta sunt ultima in quibus procedit difficultas, quam ex professo discutiunt P. Suar. t. 1. metaph. disp. 6. sect. 10. et P. Dub. t. 1. tr. de universal. breviter dicendum est quod ita se habent duo abstracta ut unum sit inferius alterius superius sicut se habent humanitas et rationalitas, possunt abstracta superiora praedicari de inferioribus in formalibus inclusionibus in re rationis formali identitatis. ista praedicatio

humanitas: & rationalitas in sensu formali in relatione est vera, quia sensus
iste est rationalitas includit in humanitate et sic in ista praedicatio
falsa in sensu formali identitatis taliter ut sensus sit, ratio formalis hu
manitatis est ratio formalis animalitatis.
Ex quibus regulis generalibus potest colligi doctrina ad quascunque
praedicationes cognoscendas modo praedicata & subiecta sint primae inten
tiones & realitates ut in exemplis hactenus allatis, modo sint 2ae in
tentiones & relationes rationis licet possent verificari in exemplis quae
brevitatis causa non adducentur.

Tractatus Tercius de dirigenda tertia mentis operatione.

Proœmium

Ultima pars logicae praesens est in qua a nobis disserendum de directione ter
tiae mentis operationis, scilicet de directione discursus & huic directioni deserviunt
quot restant Aristotelis libri ut bene distribuit sanctus Thomas lectione 1 in perihermeneias.
Dividitur haec ultima pars in triplicem in analiticam, in topicam, elen
cam; analiticae est duplex prioristica & posterioristica; prioristica con
ducit ad discursum in omni tempore, posterioristica ad discursum
scientificum & demonstrativum, topica ad discursum probabile, ele
ncha ad sofisticum & apparenter verum. Obiectum huius ultimae partis
est 3a mentis operatio prout dirigibilis est inter partiales obiecta
logicae principalis non ordinem librorum auctor Aristoteles qui communiter tradi
torum continet, obscuritas profunditas quae testantur.

Commentarij in libros De priori analyci.

Non extant Sancti Thomae commentaria in hos libros. Et in opusculo 4 3. tum inspicer de hac analitica parte inter recentiores interpretes hos lib. amittunt quae eorum doctrina in summam redacta opusculo summulariorum continetur & ita lectores remittimus ad 3 lib. et ut mes motiuq in dialectica iam examinatam quae ab Aristotele in his lib. disputantur. nam in 1° & 2° lib. priorum nihil docet nisi silogismi naturam illius species varias figuras medijs quibus exercendus est quae omnia ibi late continentur & nulla gra biora re ler bollimus in hanc laudem quae unica quae complexemur.

Pro inscriptione horum librorum aduerte hoc nomen analisis ex graecum & latinum idest idem quod resolutio colligit in his libris priorum & posteriorum procedat resolutionis modo & dicitur ibo modo reducendo est ad sua principia & causas ideo haec pars analitica dicitur seu resolutoria & quae in 1° parte agitur de discursu ut sic qui prior est discursu scientifico de quo in 2ª parte ideo 1ª pars dicitur analisis prior seu libri priorum & 2ª pars analisis posterior seu libri posteriorum.

Q. 1ª De natura 3ª operationis mentis in communi.

Tertia mentis operatio graecis silogismus dicta & nobis ratio in hac quae examinanda est notabis Sanctus Thomas lectione 1ª in posteriores artes imitari naturam & quem ad modum in rerum universitate triplex genus effectuum agnoscitur quidam necessarij sunt in quibus natura non deficit sed uniformiter semper & per se procedit alij vero contingentes in quibus deficere potest & a proprio per se fine degenerare alij monstrosi & defectuosi in quibus a debito ordine & naturali deficit ita in operibus rationis & intellectus dantur discursus necessarij & certi, dantur probabiles & vero similes, dantur defectuosi & sofistici de quibus speciebus, intradicendum modo in quibus de ratione ad illas.

Art. 1. in quo consistat natura discursus.

Sanctus Thomas opusculo 4 3 & 1. p. q. 14. art. 7. & q. 9 3. art. 3. aliqua

docuit pro natura huius 3. operationis ex quo aduerte dist.m hanc, 1.a quae
cipit discursus in mente pro multitudine cognitionum quarum cumque quae
una post aliam sequitur & iste appellatur sancto 3. discursus secundum
successionem. 2.a accipit pro illis cognitionibus quarum una fit per aliam &
ex alia & iste apellatur discursus secundum causam. si examinamus
naturam discursus in 1.a acceptione nam ille non distinguitur ab agrega
tione multarum operationum mentis succesiue praetereuntium. sed exa
minemus naturam discursus in 2.a acceptione & petimus tria. 1.m an
discursus sit simplex. s. spirita qualitas. 2.m in quo distinguatur a 1.a & se
cunda operatione. 3.m an sit nobilior illis.

Cl. 1.a difficultatem dd. non expresse procedunt recentiores coiter affirmant
simplicem esse qualitatem distinctam ab aprehensione & iudicio quod quidem
probabilius videtur ex dictis in simili difficultate pro iudicio in ultima prae
cedente eodem n. rationes militant pro utroque casu.

Cl. 2.m difficultatem legendus est Ars. lib. cap. 1. & sanctus 3. citatus secun
dum quos & coem doctrinam discursus consistit in cognitione unius veritatis
propter cognitionem alterius, ita quod quemadmodum propter limi
tationem nostrum inteligendi modum primis aprahensionibus rerum
naturas non percalemus, sed praemissis aprehensionibus progredimur ad
iudicia ita propter eandem limitationem medijs iudicijs non atingimus oia
sed illis praemissis procedimus ad rationem seu discursum est igitur 3.a operatio
cognitio illatiua ex iudicijs, definiri quod potest in hunc modum, ratiocinatio
est qualitas intelectualis quae illatiue enuntiat aliquam veritatem, est qua
litas intelectualis sicut aprehensio & iudicium differt ab aprehensione quae
enuntiat in quo conueniat cum iudicio a quo differt quia illatiue enuntiat.

Ars. 1. topicorum cap. 1. ita definiuit 3. operationem est oratio in qua po
sitis quibusdam aliquid aliud aponitur ex necessitate sequitur, unde contro
vertunt dd. in qua praecise natura consistat discursus an in ultimo iudicio mer
tali illatiuo an in illo & antecedentibus. & est inter illos dissensio alij affir
mant consistere in ultimo iudicio illatiuo tantum, alij volunt consistere in
illo & in praemissis eo quod. ista 3. mentis operatio discursus dicta sit a
materiali discursu. s. cum quis per spatium aliquod peragit, & mate
rialis cursus non solum continet terminum in quo perficit sed terminum in quo in
cipit & medium spatium, per quod peragitur quod similiter discursus men
talis non solum continet ultimum terminum sed etiam antecedens & particulam quo
horum doctores plauta vesilia & caeteri dist. utamur hac discursus accipi
apud dd. 1.o accipi discursus adequate cum omnibus suis parnatis, 2.o accipitur ta
liter pro illo actu in quo formalis & propria ratio discursus completur in 1.a ac
ceptione discursus comprehendit tam ultimum actum quam praecedentes.

in 2° vero acceptione solum dicit ultimum actum nostri intellectus qua litteras intellectuales illative enuntians qui habet specialem illum modum procedendi in notum per consequentiam quod sufficienter mentem dat ex traditis in praecedente articulo.

Ad 3. difficultatem dicitur nos conferre eum cum aliis perfectissimis modis intelligendi propriis Dei et angelorum in perfectiore illis. nam discursus noster arguit limitationem nostri intellectus qui paulatim discurrendo attingit naturas rerum. si vero comparetur ad apprehensionem et iudicium nostri intellectus sine dubio operatio est perfectior illis ut sanctus Thomas notavit opusculo citato quod apprehensio et iudicium ad discursum ordinentur et semper perfectiora ad perfectiora ordinantur etc.

Art. 2. De cognitionibus requisitis ad discursum etc.

Aristoteles lib. 1. poster. cap. 1. asserit omnis doctrina et omnis disciplina ex praeexistente fit cognitione. quod textum interpretes varie exponunt aliqui generaliter illud intelligunt de qualibet cognitione; nam discursus sola fit ex iudicio indicativo ex apprehensione apprehensivo ex sensibus. sed sanctus Thomas hic et 2. 7. volunt Aristotelem solum loqui in hoc textu de 3a mentis operatione iuxta versionem graecam et appellare doctrina respectu magistri docentis, et disciplina respectu discipuli addiscentis et hanc 3. operationem vult Aristoteles dependere et fieri ex praeexistente cognitione, propter quod tantum disputant doctores duo, alterum quae cognitiones requirantur ad 3am operationem mentis, alterum quo modo requirantur.

Ad 1um dubium communiter fatentur interpretes duo iudicia praerequiri ante discursum expresse. s. unum expresse et alterum virtualiter ut accidit in enthymemate quae duo iudicia dicuntur praemissae seu principia ex quibus fit conclusio. praeter haec duo iudicia solet addi alia 3a cognitio quam etiam praehabet intellectus ante 3am operationem et appellatur cognitio connexionis illationis seu consequentiae ita quod in intellectu nostro praemittuntur duo iudicia et insuper, cognitio connexionis horum iudiciorum cum eo, quibus praehabitis resultat 3a mentis operatio.

Sed difficultas est de illa 3a cognitione requisita an de facto esse aliquis actus distinctus a praemissis s. an distinguatur ab ipsis aliqui dicunt illam distinguunt alii non. et sane si iudicia quae praemittuntur non tantum praemittantur ut enuntiationes quaedam sed ut propositiones in quibus proponatur et disponatur veritas eliciendo necessario non est ut admittamus aliam 3am cognitionem distinctam a duobus iudiciis nam sine necessitate multiplicanda non sunt entia et ex modo loquendi sancti Thomae in opusculo citato id plane colligitur.

Cc 2m dubium duplex est sententia. 1a vult praemissas concurrere ad cm in genere causae efficientis ita videtur sentire Sanctus T. 2° fidem lect. 5. contra gentes cap. 87. & Ferr. ibidem. et T. in 1 cap. 6. c. posteriorum Dub. ibidem § 5. cum Gabri. & Scoto. 2a vult praemissas tm concurrere in genere causae finalis repraesentantis ita ut alter recentiores plures & huius sententiae videtur esse Durandus in 2. dist. 24. § 4.

In qua difficultate utrumque certum alterum probabile. in primis certum est praemissas adiuvare intellectum ad eliciendam cm in genere causae finalis quatenus repraesentant obiecta quae movent intellectum in ordine ad operationem sicut etiam apprehensiones adiuvant etiam in ordine ad iudicium. probabile vero est non esse aliquid praeter istud genus in bam in eis exercitant aliud in genere causae efficientis & pro conciliandis placitis doctorum quos supra referebamus est distinguendum duplex genus causae efficientis, alterum est proprium & strictius simpliciter, alterum vero improprium & lato simpliciter praemissis non concurrunt effective proprie loquendo eo quod talis concursus necessarius non est sed sufficit intellectus & species intellectivae ad ipsum concurrendum efficaciter praestandum; si praemissae effective concurrerent, potius elicitae & habitus producerent sibi similes & non operationem mentis quae alterius est ordinis & speciei. concurrunt vero effective praemissae late loquendo quatenus concurrunt dispositive per determinationem intellectus, causa vero dispositiva reducitur ad effectivam & hoc tm intendebat Sanctus T. ut verba quibus utitur in locis citatis manifestant, utique his Tris ad genus causae efficientis reducitur quemadmodum causa effectiva.

Sed obiiciet aliquis quo meliores sunt praemissae perfectior elicitur cm & quo magis cognoscitur praemissarum bonitas in ordine ad inferendum commodius & certius infert cm, sed non potest effectus perfectior nisi per perfectiorem causam ergo praemissae causae sunt effectivae cm. Dico dispositiones etiam adiuvare ad melio rem effectum producendum. causa non impedita. s. male disposita imperfectius operatur & ita intellectus adiutus melioribus praemissis perfectiorem cm producit non quia causa perfectior sed quia dispositiones meliores interveniunt.

Art 3. an intellectus

asentiat medio cum asentit conclusioni.

Ex Caietano citando ad vertendum esse tripliciter voluntatem & intellectum nostrum posse tendere in sua obiecta, habitualiter, virtualiter, & formaliter, tunc tendunt ergo ambo habitualiter quando nullum actum eliciunt sed tm habent habitus quibus quibus inclinantur ad actus producendos. tunc vero virtualiter quando eliciunt actus qui immediate & expresse feruntur in aliquod obiectum in cohaerere quorum mediate & implicite feruntur in alia ut sit dicatur ...

aial virtualiter disponi se aial. tunc denique actualiter seu formaliter tendunt cum elliciunt actus immediate et ex parte ei aliqua obiectam materialia. formalia ut si dicat Deus est trinus et unus propter auctoritatem Dei idrebelantis. petit quod attingendo intellectus assensio ei et elliciens operatio mentis an formaliter aut virtualiter tendat in medium praeexistens in praemissis propter quod elliciens operatio.

Inter Thomistas intellectus aliquomodo assentiri medio cum assensu ei inscribenti an assentiat formaliter, virtualiter. Prima sententia vult assentiri formaliter ita Durandus in 2. dist. 73. quaestio 7. ad 1um. Capreolus in 2 dist. 29 q. 1. Soncinas 6. metaph. q. 10. Ferr. 1o contra gentes cap. 57. Ocamus q. 4. prologi. Adamus ibidem q. 7. quem sequitur D. Dub. 1 posteriorum cap. primo q. 6. 2a sententia vult tantum assentiri virtualiter ita Caietanus 1. 2ae q. 3. art. 1. Grego. q. 7. prologi Gabr. ibidem q. 3. Fabrus et Egidius 1. posteriorum tex. 29 et alii, sententiis conversum recentiores magistri quibus sentiant Ars. et Sanctus Thomas, quod videbimus.

Dicendum est cum noster intellectus assentit ei medio in praemissis praeexistenti non actualiter sed virtualiter assentio ita D. 2a sententia et P. D. 1o 1. in 2a 2ae. dist. q. 77. cap. 4. hic ei est cum ex tamen Ars. et Sancti Th. ex Ars. in colligitur quatenus ut videbimus C. 5 tum ulam ex onente ellius medium non determinare in ei Sanctus Th. 1. p. q. 14. art. 7. docet praemissas et ei non cognosci eodem actu id est habet 2. contra gentes. cap. 72. et simul asserat 1a 2ae q. 3 art. 3. corpore et q. 52 art. 2. intellectum cum assentit ei assentiri et praemissis quibus in locis videntur sibi contrarius Sanctus Doctor sed non est ut optime ex ollicit Ferr. in loco contra gentes citato. quod praemissis ab intellectu elliciuntur ut tales sed ut iudicia quaedam enunciativa tunc quaerit Sanctus non eodem actu percipit quo percipit ei at vero quod elliciuntur ut praemissae inferentes eum, percipiente quidem eodem actu non formaliter et ex parte sed tantum virtualiter.

Nobis probatur ei 1. ellud cognoscit actualiter. formaliter in quod actus intellectus tendit immediate tangens in obiectum materiale aut formale sed actus ei non tendit immediate in medium praeexistens in praemissis neque tangens in obiectum materiale neque in formale. quod intellectus non assentit actualiter medio cum assentit ei. Maior est certa minor probatur quod intellectus in ei sine iungit extrema inter se. quod immediate non fertur immediate propter quod mobilitat in praemissis ad elliciendum ei.

Confirmatur 1o quod ex Ars. habemus praemissas non intrare in ei. sed si intellectus noster cum assentit ei assentiret medio praeexistenti in praemissis

iam premissę intrarent in conclusionem cum tunc nusquam intineant extrema & medium.
Confirmatur 2° ex eodem & regula communi dialecticorum habemus ex antecedenti falso posse sequi verum consequens ut si dicas, omnis homo est lapis omnis lapis est substantia ergo omnis homo est substantia & sic in conclusione assentiremus medio numquam consequens esset verum nam diceres quod omnis homo est substantia quia est lapis hoc falsum est.
Confirmatur 3° quia voces signa conceptuum & ex immediatione & expressione vocum colligimus immediationem & expressionem conceptuum, sed in vocibus immediate & expresse asserit non asserit medium in conclusione quod neque in conceptibus quo assentimur est non assentimur immediate expresse medio praeexistente in praemissis.
Sed pro sententia adversariorum sic argumentaberis, voluntas eodem actu immediate & actualiter fert in medium & finem ad quem medium ad quem medium vult quod similiter intellectus noster immediate & eodem actu fert in conclusionem & in praemissas. probatur maior quia eodem modo se habet voluntas in finem sicut intellectus in principio ut docet Sanctus Thomas 1a 2ae q. 8. art. 3. & q. 12 art. 4. deinde quia cum voluntas vult potionem tamquam medium ad salutem eodem actu vult potionem & salutem. & confirmatur quia praemissę praecedentes conclusionem sunt rationes formales assentiendi conclusioni & ipsa conclusio est quasi materiale obiectum sed eodem actu immediate & actualiter cognoscit materialis & formalis ratio obiecti ergo &c.
Respondeo medium in ordine ad finem dupliciter posse voluntate appeti. 1° itaut voluntas expresse in finem tendat ut si dicas volo potionem propter salutem, 2° ita ut voluntas explicite appetat medium, & virtualiter salutem ut si egroto salutem desideranti dicas vis accipere hanc potionem faciles exiguam & respondeat volo tunc sane explicite tantum appetit potionem, non vero salutem nisi virtualiter & hoc modo regulariter se gerit intellectus noster cum assentit conclusioni non enim negamus posse simul assentiri & praemissis, sed hoc non est necessarium.
Ad confirmationem. Respondeo praemissas repraesentare formaliter motiva & obiecta formalia mediata non vero immediata nam talia ipsi conclusioni correspondent & non est necessarium quod eodem actu feramur in materiale & formale obiectum immediatum & mediatum.

Art. 4 an intellectus

si assentiat praemissis necessiter ad assentiendum conclusioni.

Pro resolvenda rite veritate praesenti adverte ex communi doctorum maxime ex Sancto Thoma 1a 2ae q. 3. art. 1. duplex genus necessitatis a philosophis dari necessitas quoad specificationem & necessitas quoad exercitium.

Necessitas quo ad specificationem, quæ etiam dr. necessitas contrarietatis consistit
in eo quod talis pōa necessitata sit, si operetur ad ipsum actum faciendum & non alium
et si posit libere a tali actu se abstinere ita se gerit voluntas cum bonum in com̄i a cuius
tendentia potest se abstinere sitn in actu circam non potum non illud amare. Nece
sitas quo ad exercitium quæ dr necessitas contradictionis in eo consistit quo pōa ita ne
cessitata sit cum obiectum ut non seponit co hibere ab actu in illud ita se gerit bea
tionis voluntas circa amorem summi boni nempe dei clari visi & huic duplici
generi necessitatis corespondet duplex genus libertatis proportionate in
oposito sensu explicandum.

Qua præmisa dispte petit artus an postquam intelectus asensus est præmisis ne
cessitet ad asentiendum cum l. necessitate quo ad specificationem l. quo ad exercitium
& DD qm̄ hanc disputant in pro casu quo præmisæ sint certæ & euidentes & ut
tales cognitæ non tantum sint probabiles: l. ut probabiles habitæ, conveniunt
inter eos nulla tenus intellectum necessitari per asentum talium operationem
proceditur difficultas. quo præmisæ euidentes proceserunt ut si dicas omnis
numerus est par l. impar iste est numerus ergo est par l. impar.

Dicendum est habitis præmisis euidentibus & cognita illarum necessaria conexio
ne cum intellectus necessitari habet quo ad specificationem. est coīs cum inter
DD maxime recentiores pbr cum tunc talis pōa est necessitata quo ad
specificationem quo ita se habet cum obiectum ut si operetur teneatur hunc & non alium
specificum actum elicere. sed habitis premisis euidentibus & cognita earum eui
dente conexione cum si intellectus operetur circa obiectum cum non potest non asen
tiri illi ergo quo ad specificationem tenebatur asentio. pbr minor quia si eli
ciat actum non potest elicere dissensum ergo elicet necesario asensum. hoc antecedens est
certum quia intelectus noster ut ordimus tm̄ precedenti non potest asentiri fal
sum ut falsum est sed si in hoc casu disceda a cum euidente asentiret falsum
ut falsum est ergo &c.

Confirmatur quia ita se habet verum ad intelectum sicut bonum ad bonitatem sed bo
num in quo nulla est ro mali voluntas non potest non velle & ita necessitat quo ad
specificationem ergo & intelectus non poterit non asentiri vero in quo nulla est ro
falsitatis & ita necessitatus erit quo ad specificationem.

Maxima huius controversiæ difficultas eo posita est ut videamus an intelectus
noster etiam quo ad exercitium sit necessitatus negant coīter recentiores ma
gistri inter quos Dub. lib. 1 posteriorum cap. 1. q. 6. afirmat vero P. Toletus
in eodem cap. q. unica ad 6. argumentum & Sonsibides contra. hanc dificulta
tem tetigit varijs in locis & quo non sit eius mens vix percipio. primæ sen
tentiæ faber. 1 2æ q. 9. art. 1. ad 3. & q. 17. art. 6. faber. 1 2æ in sententias 1. a q. 82. art. 2.

Dicendum 2º intellectus noster in presenti casu non necessitatur quoad exercitium si voluntas reluctetur bene tamen si voluntate non distrahatur & impediatur forte haec est reconciliabunt loca sancti T. & DD. supra citata nobiscum. dico in ceatero [illegible] est habitis premissis euidentibus & cognita bonitate Dei absolute non est intellectum necessitatum quoad exercitium quatenus potest impediri seu distrahi a voluntate. 2m dico si non impediatur & distrahatur est necessitatum quoad exercitium.

1ª pars est probatur ex subordinatione potentiarum ad voluntatem potentiae igitur intrinsecae eo magis subordinantur voluntati quo magis accedunt ad naturalem rationalis potentiae. sed inter omnes potentias nullae [illegible] quae magis accedat ad naturam rationalis potentiae quam intellectus noster ergo iste maxime subordinatus est voluntati & in quo cumque casu poterit distrahi ab exercitio suorum actuum. maior probatur inductione constat enim potentia nutritiua est quae maxime distat a voluntate & ita licet voluntas impediri non potest negat in cibum iam aplicatum. potest tamen impedire ne cibus illi aplicetur imo iam aplicatum poterit impedire ne ita perfecte digestionem in illum exerceat. deinde sensus externi quia minus distant a rationali potentia magis subijciuntur voluntati unde obiectis iam aplicatis claudi poterunt voluntatis imperio et distrahi a suo exercitio. sensus interni ut imaginatiua facilius distrahitur a consideratione sui obiecti & ita cum intellectus maxime rationalis sit, inmediatius quam voluntati subijciatur impediri poterit in illo casu a voluntate ne in actum exeat.

Confirmatur 1º quia in isto casu obiectum aplicatum intellectui non est summum bonum neque summe euidenter aplicatum & ita non est concedenda tanta necessitas aliter esset summum verum summe euidenter aplicatum.

Confirmatur 2º quia positis premissis euidentibus &c. indiferens manet intellectus ad concludendum directe seu indirecte quia poterit a voluntate impediri in illa indiferentia & distrahi ad alia.

2ª pars est non adeo certa est id est probabilior defendi natam cum in illo casu obiectum sit sufficienter aplicatum & intellectus mediis premissis euidentibus sufficienter dispositus & aliunde ipse intellectus non sit potentia libera sed tunc voluntas ab aduertentia & a distractione quam poterat aplicare non est cur intellectus non exeat in actum & necessitatus maneat quoad exercitium & confirmatur quia in aliis obiectis insuficienter aplicatis ideo noster intellectus quia propter defectum [illegible] & aplicationis indiget [illegible] voluntatis quando obiecta sunt bene applicata & premissis dispositis euidentibus si voluntas non reuocat naturali modo operabitur & non poterit non elicere actum consequentis.

Art. 5 satisfit argumentis pro necessitate intellectus ad conclusionem.

i. quando premissæ tantum sunt probabiles & intellectus in virtute illarum assentitur ei probabili non poterit assentiri alteri conclusioni probabili oppositæ primæ quæ est pro existentibus premissis probabilibus necessitatus manet intellectus quoad specificationem. Resp. concedendo antecedens negando intellectus in nullo casu simul assentiri contradictoriis & distinguo consequens manet necessitatus quoad specificationem absolute nego consequentiam, manet necessitatus ex suppositione quod iam assentitur ei 1.ª concedo, hoc tamen non est manere simpliciter necessitatum.

2.º potentia naturalis & necessaria in actu positis omnibus requisitis necessitatur quoad exercitium actus. Sed intellectus est potentia naturalis & necessaria in actu ergo positis omnibus requisitis necessitabitur quoad exercitium ergo est involuntarie. Probatur maior est certa alioquin non esset discrimen inter potentiam liberam & naturalem minor etiam est certa & consequentia legitima videtur. Resp. concedendo maiorem & minorem & distinguendo consequens ergo positis omnibus requisitis ex parte obiecti & premissarum nego consequentiam positis omnibus requisitis etiam ex parte voluntatis concedo & quia intellectus noster est ita potentia naturalis ut essentialiter subordinetur voluntati unum ex requisitis ad operandum esse debet ratio ipsius voluntatis & ita si illa reluctatur non dicitur habere omnia requisita.

3.º intellectus noster propter suam limitationem non potest simul & semel plures actus elicere ergo quando assentitur premissis non poterit in eodem instanti assentiri conclusioni et ita & si voluntas non renuat necessitatus non erit quoad exercitium. Antecedens probatur 1.º auctoritate Arist. 2. topicorum cap. 3. dicentis contingit enim plura scire cogitare autem non. Deinde ratione quia intellectus noster facultas limitata sit ad tot & non ad plures actus simul faciendos exempli causa ad octo: si ergo intellectus cum assentitur premissis octo actus eliciat et consequenter non poterit elicere alium nec posset esse sequentem ergo tunc etiam si voluntas sileat necessitatus non erit quoad exercitium.

Resp. antecedens esse falsum quia ex Arist. 1. posteriorum cap. 1. lect. 2. oportet docentem dicat minores esse evidentes simul cum conclusione priores ordine naturæ ipsa est: ad 1.am confirmationem ex auctoritate Arist. dicendum esse in illum textum sensum intendere nostrum intellectum posse simul scire plura habitualiter non autem simul cogitare actu in illa cum quo bene stat posse simul assentiri premissis & conclusioni. Ad 2.am confirmationem Resp. concesso esse facultatem nostri intellectus esse limitatam attamen si in illo casu potens esset ad assentiendum premissis poterit etiam assentiri conclusioni quæ virtualiter in premissis continebatur. Sed dicendum intellectum cessatur cum ab exercitatione alicuius actus ex reliquis ut posset assentire ei:

Ad extremum adverte doctrinam traditam in hoc art.° & precedenti cum necessitatem intellectus nostri suppositis premissis evidentibus proprio non naturali modo locum habere in eodem intellectu in ordine ad iudicium suppositis apprehensionibus ut notavit sanctus T. ... .

Art.° 6. an absentibus

premissis possit intellectus ellicere conclusionem.

Habemus ex dictis premissas prerequiri ad 3. operationem mentis tum in genere causae formalis representantis obiecta & motiva quibus intellectus determinat ad conclusionem tum in genere causae disponentis quia mediis premissis disponit intellectum ad efficiendam conclusionem, quo supposito petit dubium an tanta sit connexio inter premissas & conclusionem ut in casu in quo premissae deficerent intellectus impotens esset ad elliciendam conclusionem.

Quae difficultas claritatis gratia in duplici casu examinari potest. 1.° in eo casu in quo premissae non existant in intellectu sed extiterunt & manent recordationes earum talis recordatio & memoria sufficiat ad elliciendam conclusionem; 2.° in eo casu in quo non solum non existant premissae in intellectu sed neque memoria illarum adest solum habitus inclinans ad conclusionem derelictus & genitus a frequentatione similium conclusionum, an tunc intellectus possit ullo habitu scientiae ellicere conclusionem. Non invenio proberdno ista inter DD. examinata & si colligatur eorum mens ex principiis sententiarum ... DD. qui affirmant premissas esse proprie causas effectivas conclusionis consequenter affirmabant in casu absentiae non posse ellici conclusionem & DD. illi qui volunt solum esse causas defectivas & dispositivas non adeo necessariam esse presentiam illarum existimabunt.

Dicendum 1.° etsi premissae non existant in intellectu si solum existit earum memoria ellici potest conclusio ita doctores recentiores & colligitur ex DD. negantibus premissas esse causas effectivas proprie physice naturales consequenter suppleri premissarum absentiam per recordationem illarum quod poterit tunc intellectus absentibus premissis conclusionem ellicere. Antecedens probo quia ille actus recordatibus premissarum virtute continet totas premissas & sufficienter determinat & disponit intellectum cum sit representatio eorundem obiectorum quorum erant premissae. Confirmatur quia interdum conclusio aliqua dependet ex innumeris premissis a quibus paulatim deducta est & diuturniores premissae non existunt & tamen conclusio ellicitur, quod quemadmodum ... supplent per immediatas premissas, et omnes suppleri poterunt per actum memoriae:

Dicendum 2.° absentibus premissis & memoria illarum etsi absistat habitus non potest intellectus conclusionem allicere ita doctores iuniores & est contra mentem Art. &

tionum. & reliquarum interpretum in cap. 1. lib. 1. posteriorum cap. 2. de doctrina & disciplina & qui in isto casu locum non habet. Ubi enim premisse non existunt neque aliqua earum memoria non datur quod suppleat vices premissarum quia cum que intrinsece illatum preter requiri elici non poterit. probo ans. quia si aliquid daret maxime habitus sed iste nequit supplere vices premissarum eo quod habitus non datur ad supplendum iuvamen provenienter ex parte obiecti sed ad supplendum iuvamen provenientem ex parte potentie illam faciliando sed premisse que se tenent ex parte obiecti quia eatenus iuvant ad conclusionem quatenus representant & proponunt intellectui motiva & obiecta quibus eliciat ad inferendam conclusionem habitus vero non est representatio sed facilitas quedam adiuvans intellectum in genere potentie.

2.º probatur ex natura ipsius conclusionis quia conclusio non solum dicit rationem iudicij. sed enunciationis ut sic sed enunciationis illate, que intrinsece prerequirit aliquid ex quo inferatur ideo conclusio premisse non existunt neque earum memoria sed solum habitus non datur aliquid ex quo inferatur conclusio & ita si producatur non producetur tanquam sed tanquam iudicium quoddam enunciatibus.

Pro adversarijs sic arguunt ita se habet intentio finis ad electionem medij in voluntate sicut se habent premisse ad conclusionem in intellectu. sed etiam si non existit intentio finis dabitur electio medij. quia etiam si non existant premisse poterit dari conclusio maior traditur ab Aris. 2 physicorum cap. 9. & minor probatur nam sine intentione sequendi beatitudinem potest quis eligere ieiunium. R. Dx maiorem esse veram in aliquibus sed non in omnibus est vera quatenus sequitur electio & premissas sequitur conclusio, sed non est quod sicut conclusio habet strictam connexionem cum premissis ita electionem medij habere strictam connexionem cum intentione finis. non conclusio est actus intrinsece illatus ex premissis.

2.º argumentur ita se habent apprehensiones ad iudicium sicut premisse ad conclusionem sed nullis existentibus apprehensionibus neque memoria illarum iudicium elici potest. quia si premisse non existant neque earum memoria poterit elici conclusio. maior est certa quia sicut premisse deterrant & disponunt ad conclusionem ita apprehensiones deterrant & disponunt ad iudicium minor etiam est certa quia bene potest aliquis efformare hoc iudicium homo est animal rationale etiam si tunc non prehabeat apprehensiones determinent & disponant ad iudicium non tamen eodem genere necessitatis quo determinant & disponunt premisse nam iudicium non infertur ex apprehensionibus eo quod sit cognitio earundem obiectorum que apprehensa

sunt. atq ita infert ex premissis & representant quę in premissis eo modo n representabunt nam in premissis ex tremaurniebant cum medio & in ea tiniunt inter se tanquam illata ex premissis.

Art. 7 an Deueant pr

missę eē certiores conclusio ne &c.

Ars. i posteriorum cap. 2. docet premisas certiores firmiores q. scire esse e idē docet sanctus T. ibi ex cōis interpretat. Ars. do fundat in aciomate quodam s. propter qd e unum qdq illud magis e ut propter qd amamus illud ami cum magis qd clarius fit cum fert, propter qd unum qdq tale & illud magis & qa nostra ē deuer inire in acciomate, hoc opusculum quęramus, germanum sensum nam si male inteligat p lurib. ē calumnis expositum.

Germanus ę sensus accio matis huius ex sancto T. citato ex l. 5. q. 3.7. art. 2. ad. 5. iste e loquit. Ars. in illo n de quo cumq. genere causę sed de causis motibus quę alliciunt intelectum l. voluntatem in ordine ad sua obtra & ita valet phy. qd qdo intelectus asentit alicui obto propter aliud, illud aliud propter qd asentit intelectui sit certius qm illud qd asentit & quando voluntas amat aliud propter aliud illud aliud propter qd amat magis amet. & hoc ē propter qd unum quodq. tale & illud magis qd ampliusexplicabit j.

Dicendum e ees pręmissas firmiores & notiores certiores q. sunt sue ē saltem quo ad nos ita cōis sola cum Ars. citato & excipias Godinum & Enrsi cum apud Dub. hic q. 3. & ante probatio nem ē illam explico, aliqua nō dr. notior alio dupliciter. & quo ad se & quoad nos, illa dr. notior secundum se alia, que re uera notiore ē importat enuntia tionem ex se notiorem & faciliorem alio. illa ū qē dr. notior quoad nos quę licet ca hit notior aliis, a quod nos & secundum nos notior habet qua ad certentia pre habet acero in eē ees pręmissas deberent notiores certiores q. ē secundum nos, & probat, propter qd unum qq: tale & illud magis sd propter utrasq: pręmisas aleintimurei, ę pręmissę firmiores certiores notiores q: sunt ipsa ē saltem quoad nos maiore accio mæ Ars. qd si impugnet ab ad uersarijs constatem veritatem retinet in causis motiuis ut alerebamus ē sancto T. & probat insuper q si causa motiua propter quam ego inclinarer ad asentiendum alicui obto l. ad diligendum aliquid n eet eficatior obto cui asentior & obto qd diligo n eet ro propter quam me moberet & inclinaret ad talem asensum l. amorem & n eo me moberet & inclinaret res cui asentior. l. res quam diligo minor etiam e certa qa pręmissę causę sunt di sposiriuę & determinatiuę intelectus in ordine ad cōm & ita ale stimem certa ad et consequentias.

Art. 8. & ultimus an satis

fit argumentis secundum intendentibus premissas necessario certiores esse.

Contra conclusionem articuli precedentis instituitur primo sic arguitur si premisse essent certiores esse maxime propter axioma illud propter quod unumquodque tale et illud magis sed hoc axioma falsum est ergo etiam est falsum premissas deberent certiores esse, probatur minor quia plures causae efficientes non perfectiores sunt suis effectibus & tamen effectus illi sunt propter causas illas ut patet in omnibus causis univocis & similiter plures dantur causae finales que non sunt perfectiores suis effectibus ergo similiter etsi premisse sint causae conclusionis & propter quas conclusio est debent esse perfectiores i. notiores esse. Respondetur concedendo maiorem & negando minorem & ad probationem illius dicendum est axioma Aris. ut vidimus ex sancto Thoma secundum habere locum & vim in causis moralibus & deraribus non vero in aliis generibus causarum nisi secundum quid quatenus omnis causa explicite ut causa est dicit perfectionem quam vis dicit effectus ut effectus est premisse vero sunt causae derrativae conclusionis & ita in illis axioma habet suam vim.

2° sic arguitur accidit aliquando unam ex premissis esse veram & alteram falsam et euadere conclusionem veram in qua causa conclusio est perfectior aliqua ex premissis ergo non semper premisse debent esse perfectiores esse. Respondetur in actibus intellectus reperiri duplex genus perfectionum, alterum provenit actibus ab obiectis, alterum habet actus ex modo proprio tendendi in modo se habet veritas & falsitas in modo certitudo et incertitudo in articulo ergo precedente secundum asserebamus premissas debere esse certiores & notiores quoad nos non vero deberent magis veras quam conclusio ergo veritas provenit actibus a suis obiectis & vere potest conclusio habere obiectum ex ipse quorum sit vera etiam si aliqua ex premissis sit falsa.

3° sic arguitur eodem modo uniuntur extrema inter se quo uniebantur cum medio sed conclusio importat extrema inter se unita que important premisse unita cum medio. ergo saltem conclusio que certa esse cum premissis. Respondetur maiorem esse veram loquendo de obiectis secundum se non vero quoad nos nam semper quoad nos firmius & artius uniuntur extrema cum medio quam inter se, ideoque ex unione extremorum cum medio inferimus unionem extremorum inter se.

4. arguitur in silogismis teologicis datur conclusio certior aliqua ex premissis ergo in universum verum non est premissas esse certiores esse. antecedens probatur nam duplici modo conficitur silogismus teologicus. 1° ex duabus premissis ... & ex cognitione veritatis consequentis & in hoc primo modo & si premisse sint firmiores esse tamen conclusio firmior est cognitione veritatis consequentis,

eo q. cognitio bonitatis stiz ē naturalis, & cē in illo casu est supernaturalis.
2° potest stiri silogismus teologicus ex una premissa naturali & altera de fide cui stidicas ōis stē aīal roāle christus dominus ē h̄ q̄ christus dominus ē aīal roāle & in hoc casu ē certior ē altera ex premissis nētpe premissa naturali.

R. negando ans absolute & ad probationem admitto silogismum teologicum posse stiri illo modo ultimo do sed in primo actu sed premissas ēē certiores cū premissa utraq: sit de fide cognitionē veritatis sequentia ōi ē premissa negatio frālis ū sd conditio requisita & nil mirum si cū fit per fertior illa cē in 2° modo. etz nego cē ēē perfectiorem altera premissa naturali quatenus infertur ex illas nam cē etz naturalis ē tunc & minus certa qdo infertur ex altera aut bene satis magister Zumel. 1. p. q. unica in art. 5. ad 7. & P. Rub. hic q. 3:

Ultimo arguit: stiz sequta ex premissis semper ēē incertior premissis sequeretur q cū illata ex premissis certis ēē probabilis hoc ē inconveniens q. illaē ex quo sequit. probat sequella & claritatis gratia ponamus casum in quo premissa sint certae ut quatuor tunc cē ex illis illata cum debeat ēē minus certa qm premissa sit certa ut tria tunc inferat alia ē ex ista i. ista cē 2. erit certa ut 2. & rursus procedamus & inferamus aliam 3. et ista cē erit certa ut unum & quatuor, cē illata ex 3. ut dimidium & tandem octaba 1. vigesima nulla stinebit certitudinem & ita habemus ex premissis certis posse inferri cē probabilem.

R. negando sequellam & ad instio casu nego illam degradationem fieri debet ēē per illas partes equales, sd per partes proportionales minores, & minores & roē certitudinis taliter taliter ut nunquam deveniat ad cē illatam ex premissis certis quin etz maneat certa & intra gradum certitudinis nam sicut supremum infimi, n̄ attingit infimum supremi, ita infimum supremi, n̄ descendit ad supremum infimi.

Commentarij in libros posteriorum.

2° pars huius nostri 3. tractatus ē posteriorictica analysis seu resolutio posterior in qua Ars egit de 3ª specie 3. operationis i. de demonstratione seu scientia quae inter species discursus per fectissima ē imo nō plus ultra nostrae logicae.

explanatio capitum librorum posteriorum.

Duplex posteriorum liber agnoscit et iuxta exactiorem rationem enumeratio illorum capita ita se habent. 1. liber amplectitur cap. 27. in quibus omnibus totus est Ar.s intradendo naturam demonstrationis et huiusrei gratia tria praes- tat 1° premisarum quae prerequirunt ad demonstrationem naturam con- ditiones et divisiones ostendit. Deinde tradit definitionem et divisionem demonstratio- nis et varia illius membra inter se confert et statuit obiecta de quibus potest demonstratio haberi. 3° docet unde nam sumenda sit demonstrationis unitas et distinctio et eam distinguit ab aliquis habitibus et ignorantiae soler- tiaque naturam explicat.

2. liber continet cap. 17. in quibus Ar.s 1. multa docet de definitione quatenus est medium ad demonstrationem et examinat naturam remedij mo- dumque inveniendi illud ex quibus iam aliqua examinata sunt lib. 5. summulcar. quae restant ad exactam demonstrationis naturam tripliciter complectitur quam ostinabit ea quae iam sunt demonstratio- nis tate sumpta probus comprehendit premissas et conclusionem. 2. erit de premissis de- monstrationis. 3. de demonstratione formaliter sumpta quae veluti effec- tus est premissarum

Q. 2. De natura demonstrationis.

In q. 1. huius tractatus disputavimus de 3a mentis operatione in communi. in hac 2a disputatione sumus de 3. specie illius nempe de demonstratione seu scientia.

Art. 1 an et quae sit demonstratio.

Quod petimus in art. hoc est an existat demonstratio et quomodo probetur. Duplex fuit celebris sententia ante Ar.s tempora 1a sententia fuit heracliti et aliorum filosoforum quorum memor est Ar.s 4. metaf. tex. 22. qui negabant demonstrationem cum quibus academici non nulli astipulati sunt quos

sapienter scripsit beatus Augus. lib. 3 academicos cap. 14. 2a sententia Platonis fuit qui admittebat demonstrationem in animabus nostris existentem illam quae sensuum et corporis impedimento quasi consopita iaceret donec stimulo in scholis exercitatione in medium prodibat, hinc adquireret de nobo sed per exercitationem cognoscebat quae iam existebat in nobis et ita dicebat scire de nostrum non erat de nobo scire sed praeteritorum reminisci cuius sententiae memor est Ars. 1 et 7. metaf. et primus 7. 1 p. q. 84 nihilo minus communis philosophorum sententia maxime ab Ars. usque ad nos afirmat scientiam et demonstrationem existere et de nobo hominibus adquiri. docet hoc tempore Ars. sed maxime 1 posteriorum. cap. 2. cuius sententiae veritas hoc modo probatur. illa cognitio quae certa et evidens est alicuius veritatis dicitur scientia et demonstratio illius, sed peritorum hominum intellectus multis illustrant certis et evidentibus cognitionibus aliquarum veritatum quas certas et evidentes cognitiones et magistrorum doctrina et ingenii solertia et studii industria adquisiverunt, ergo absque dubio fatendum est et demonstrationem existere et de nobo ab hominibus adquiri contra herrores Heracliti et Platonis.

Heraclitus contra hanc communem sententiam sic argumentabatur inter sensus et intellectum nostrum nullum est discrimen, sed in sensibus non datur demonstratio alicuius veritatis ergo neque in intellectu nostro. maior probatur quia sicut sensus versantur circa obiecta singularia ita intellectus noster circa eadem obiecta versatur de singularibus non potest haberi scientia seu demonstratio. Respondeo negando maiorem et similiter dicendum est falsam esse probationem, nam ut constat ex dictis de universalibus noster intellectus non solum percipit singulares naturas sed etiam ab illis abstrahit universales naturas de quibus haberi potest scientia et demonstratio.

Empedocles sic arguebat pro eadem sententia, noster intellectus initium sciendi sumit a sensibus et illi testes et interpretes sunt veritatis quam percipit noster intellectus, sed sensus expositi sunt falsitati et falluntur etiam in rebus manifestissimis. ergo noster intellectus fidem adhibendo talibus testibus etiam expositus est falsitati et in illo dari non potest demonstratio certa. minor probatur nam quid clarius quam existentia petri et in hac decipi possunt sensus quando loco petri non petrus sed ipse demon corpore fantastico indutus aparere posset. Respondeo distinguendo maiorem noster intellectus initium sciendi sumit a sensibus adequatum nego inadequatum et partiale concedo nam intellectus noster non solum [illegible] ab aliis principiis lumine naturae notis quae in ipso intellectu resident [illegible] facultate et acumine de medio discurrendo et examinando veritatem obiectorum et quamvis circa existentiam eorum intellectus decipi possit non tamen circa conexionem eandem praedicatorum et de his potest haberi scientia et demonstratio.

Academici supposita falacia sensuum aserebant homines sapientes debere semper in omnibus ambiguos esse et sub dubio procedere et loqui, cum illorum animi et

ponerent periculo falsitatis ī quo Beatus augus. ī citatus ad hominem
sic argūebat si secundum academicos sapientes debent in oībus dubitare
& nihil procerto habere ḡ sabent certi bieunt eē de dubitatione quam sem
per eī resoēs habere tenebant & ita habebant scientiam & demonstratio
nem de hac veritate .s. oīa eē dubia & exposita periculo falsitatis.
Plato pro sua sententia sic procedebat, cum homo aliquid ci recipit. s.
inquirit q̄d iam sciebat. l. q̄d penitus ignorabat, nō 1ᵐ q̄ q̄d sciet nō inquirit,
nec 2ᵐ quia quod penitus ignorat comodo inquiri potest & nec ridiculum eēt, hēm
querere cuius faciem ignorabat. Id bene hoc argūo tantum probat Plato
q̄d docet sanctus T. ī 2ª. q. 63. art.º ī corpore. s. in intellectu nostro dari
quaddam quasi seminaria scientiarum seu scientias, 2ᵐ in quo actior & in
ceptiones quatenus in nobis existit facultas intellectus nostri principijs
lumine naturę notis illustrata quibus manu ducit ad perfecte ad quiren
das scientias.
In 2º p.º art. petit in quo consistat natura demonstrationis proqua
triplex habet def.º ab Ars. tradita. 1ª quę habet ī posterio.rum cap. 2.º sic
se habet. demonstrationem dico silogismum scientialem .i. ut inter
pretat sanctus T. silogismum facientem .l. causantem scientiam. 2ª
habet in eodem loco paulo ī. demonstratibam scientiam ex veris
eē & primis & immediatis & notioribus & prioribus & causis conclusionis.
in qua def.e tradit materia ex qua constat demonstratio. 3ª habet ī topi
cor. cap. 1.º Demonstratio vero ē q̄do ex veris & pr silogismus erit aut
ex talibus quę per aliqua 1ª et tota eius quę circa ipsa ē cognitionis prin
cipium sumserim. in qua def.e procedit Ars disiunctive cum in 1ª p.te trad
dat natura demonstrationis perfectissime in 2ª natura demonstra
tionis imperfecte.
Ex his oībus. á doctoribus clarioribus Triꝫ hęc demonstrationis def.º ssiur.
demonstratio ē silogismus in quo ex premissis certis & euidentibus infert cer
tā & euidens eē. Alij aliter definiunt mutata particula & in particulam
Ideo ut comprehendat demonstrationes naturales & super naturales teolo
gicas cogd demonstratio naturalis habet ex certis & euidentibus principijs
Teologica vō ex certis nō vō ex euidentibus quia principia de fide ex quibus inferu
eē certissima quidem sunt sed obscura id q.ª in scientijs naturalibus prin
cipia quę euidentia sunt etiam sunt certa pro sufficienda def.e coi demos
trationē naturali sic fe dicas. demonstratio ē discursus in quo ex
iudicijs euidentibus infert euidens eē. Si m velis sficere def.em coēm
tam demonstrationi naturali qm teologicę dices. Demonstratio ē dis
cursus in quo ex iudicijs certis infertur certa eē.
Ad extremum huius articuli petet aliquis quidnam sit certitudo & eui

dentia in actibꝫ intelectus. Respondendum ē breviter certitudinem & evidentiam nō ē aliquos modos realiter distinctos ab ipsis actibꝫ nam actus intelectus nostri qualitates sunt simplices & nō compositę. sunt igitur certitudo & evidentia formalitates quędam formaliter distinctę in ipsis actibꝫ in quibꝫ considerabile ē hoc qđ ē representare, qđ veluti genus & cōe oībꝫ actibus et considerabile ē hoc qđ ē certo l. evidenter representare, qđ ē proprium actus certi et evidentis certitudo q̄ ē firma quędam adhesio qua actus qua actus certus representat obiectum. et evidentia ē firma & clara adhesio qua actus evidens representat obiectum.

Art. 2. Dividitur

demonstratio in demonstrationem q̄a & propter quid.

Celebris ē Ars. div̄o l. 1 cap. 1 pro demonstratione in demonstrationem q̄a & propter quid cū qualibꝫ dubiꝫ de eo examinanda ē an sit adequata 2° qualis sit ista div̄o, sed prius singula particulę pro quolibet membro explicandę sunt. Demonstratio propter quid quę etiā dr. demonstratio á priori ē illa in qua ponit̄ pro medio propria & vera causa illius rei quę in ea demonstrat̄. v.g. qđ ē r̄ōale ē capax disciplinę. hō ē r̄ōalis, ḡo ē capax disciplinę. in quo silogismo premisę continent causam veram & propriam capacitatis ad disciplinam. s. r̄ōalitatem: dr. q: demonstratio propter quid. quia procedit ex causa rei quę ē in cā. apelat̄ q: demonstratio á priori q̄a tradit̄ per causam quę prior ē efectu in ea demonstrato.

Demonstratio q̄. seu demonstratio qđ ē illa in qua ponit̄ aliquid notius cā, modo efectus sit, modo indicium aliud, v.g. stelę nō scintilantes sunt prope nos planetę nō scintilant ḡo sunt prope nos, in quo silogismo ostendit̄ aproximatio planetarū ex nō scintilatione quę potius efectus aproximationes. dicit̄ demonstratio hęc q̄a nō ex eo qđ in illa tradat̄ causa eius, sed q̄a in illa dat̄ rō q̄ ē eē & ita secundum alios interpretes appellat̄ demonstratio qđ ē q̄a tantum demonstrat qđ res ita sit nō attendendo ad causam propter quam ē. appellat̄ q: etiā demonstratio a posteriori q̄a tradit̄ per efectum aut indicium aliquod qđ posterius ē ipsa causa.

Dificultas examinanda ē an hęc div̄o sit adequata. afirmant cōiter interpretes & ratio manifesta ē q̄a l. in demonstratione ponit̄ causa propria eius l. nō, si ponit̄. l. ē demonstratio propter quid, si 2m modo sit efectus modo indicium aut quid simile ē demonstratio q̄a cum igitur nulla demonstratio asignari possit quę uno ex his modis nō procedat ideo div̄o ista adequata ē.

2a dificultas ē an hęc div̄o sit generis in species. l. analogi in analogata Magister Oña hic cap. 11 q. 1. refert aliquos ex veteribꝫ interpretibꝫ existimantes eē analogi in analogata, tamen demonstratio propter quid sit princi

sit principalius analogatum. Dico. Rub. hic cap. 10. q. 4. afirmat si illorum sufficere quod unum tantum l. alterum in tinuatte tales loquendi modum ipse & cum Armonio Flandrio Soto & Dña vult esse diversi generis in species idest q. sentit P. P. hic, commen. 9. & conver in solis recipit & sic ostendit ex dictis in quo eo analogia essentis. utraq. demonstratio participat veram naturam esse cois abq. dependentiam. l. sub ordinatione unius ad aliam, quod non analogice a demonstrationis illis obenit, sed generice, ans probo quod vera ratio demonstrationis sits sit indis curru in quo ex iudicijs certis in fert certa ee, sed huiusmodi est utraq. demonstratio nam demonstratio quod & si non procedat ex propria causa sed ex effectu certo tamen procedit ad illam ee.

Art. 3. Satisfit Dubijs.

pro demonstratione propter quid & quia.

Primum dubium est an illa demonstratio in qua ponitur causa est non inmediata sed remota sit dicenda demonstratio propter quid. l. q. Ro dubitandi est nam cum tradat per causam non potest dici a posteriori, sed a priori, & cum alio ex parte non tradat per causam inmediatam & proximam non videtur esse demonstratio propter quid; ad hoc dubium resolvendum examinare oportet quae nam dicatur causa in mediata & quae remota. Legendus est sanctus T. hic lect. 24. Toletus & Rub. in comentario cap. decimi. ex quibus colligitur causam inmediatam non sum reputare illam a qua in mediate efectus dimanat sed eam illam quae vere & propria est causa talis efectus ita ut ab illa sola dimanet. l. inter causam & efectum, alij efectus medient, in quo sensu realitas causa inmediata est non sum capacitatis ad disciplinam sed etiam risibilitatis. l. mediet admiratio. Demonstro ratio causa est illa quae vere non est causa talis efectus, sed iungitur aliquo cum tali efectu. v.g. animal non est causa respirationis & si soleat respiratio iungi cum animali, sed causa respirationis est habere pulmones; unde pices & si animalia sint non respirant, quo supposito ad dubium est facilis responsio si pro causa remota accipiatur causa propria & vera & si non inmediata, demonstratio ex illa procedens erit demonstratio propter quid, at vero si pro causa remota accipiatur causa per accidens & in propria, demonstratio ex illa procedens non est demonstratio propter quid

2m. dubium est an demonstratio a posteriori sit perfecta demonstratio & scientia. Ro dubitandi desumitur quod secundum Ars. hic. cap. 2 scire est rem per causam cognoscere. sed demonstratio a posteriori non demonstrat rem per causam. quod non est demonstratio & scientia. Dico. Ars. loquitur

fuisse de demonstratione perfectissima qualis est demonstratio propter quid, ita quod demonstratio a posteriori si verasque scientiae naturas participat et sibi perfectissime. Praeterea Ars. interpretari potest de causa quae in essendo et in cognoscendo, et in hoc sensu etiam in demonstratione a posteriori procedit per causas.

3° dubitatur an quod demonstratio a posteriori, procedit ab experientia s. inductione etiam participat veras scientiae naturas, ratio dubitandi est quia experientia et inductio de singularibus haberi esse quae non dat scientiam. Dicunt experientias et inductiones dupliciter haberi posse. 1° si experientiae s. inductio habeantur de hoc s. illo singulari in materia contingenti. 2° si habeantur de pluribus singularibus in materia necessaria et naturali. Si in demonstratione procedatur priori modo scientia non habetur, si vero 2° modo scientia erit, nam tunc intellectus adiubatur principiis universalibus, v.g. quod natura semper eadem et ita ex simili experientia et inductione acquiritur scientia.

4° dubitabis an demonstratio propter quid et demonstratio quia sint species infimae s. habeant alias demonstrationes ut species differentes. Dicunt affirmanter s. habere alias species sub se, nam sub ratione demonstrationis propter quid possunt dari plures demonstrationes in specie diversae procedentes ex diversis principiis et similiter sub demonstratione quia.

Art. 4. De aliis divisionibus demonstrationis.

Dividitur 2° ab Ars. et dialecticis demonstratio in demonstrationes quiditatis et demonstrationes qualitatis. Demonstratio quiditatis illa est in qua de aliquo subiecto demonstratur essentia ut si de homine demonstrares esse animal rationale. Demonstratio qualitatis illa est in qua de aliquo subiecto demonstratur passio s. proprietas s. quid aliud distinctum ab essentia ut si de homine demonstrares esse risibilem.

Circa primum membrum huius divisionis dubium est inter doctores de quo Ars. lib. 2 post. cap. 9. et controversia oritur de demonstrationis natura alicuius subiecti seu definitionis illius per demonstrationem propter quid. Ratio dubitandi est quia definitio modus sciendi est et ita non videtur demonstrabilis per alium modum sciendi. 2° quia in demonstratione propter quid proceditur per causam, essentia vero alicuius rei cum ipsa sit causa non videtur demonstrabilis per aliam causam. Satisfit huic dubio ipse philosophus citatus cap. 8. et 9. cum quo dicendum est naturam rei et definitionem illius esse demonstrabilem per demonstrationem propter quid ut patet ex responsione ad rationes dubitandi. Ad 1um quia sciendi est definitio esse modum sciendi et tamen demonstrabilem per alium modum sciendi sicut in rebus materialibus unum instrumentum

potest elaborari per aliud, et ad 2m notet quod quadruplicet causas alicuius rei, duplices intrinsecas et duplices extrinsecas et ita si de facto causalis per causas intrinsecas potest demonstrari per causas extrin.

Dividitur demonstratio 3° in demonstrationes universales et demonstrationes particulares, demonstratio universalis ab Ars. hic cap. 2 appellatur illa in qua de universaliori subiecto probatur passio, et demonstratio particularis illa in qua de subiecto minus universali et inadequato probatur passio ita quod nomine particularis demonstrationis non intelligitur quae constat ex particularibus nam de his non potest demonstrari scientifice sed appellatur particularis respectu universalioris respectu cuius subiectum de quo probatur passio est minus universale, exempli gratia haec est universalis demonstratio, omne animal perfectum habet potentiam visivam, sed quod perfecte participat gradus viventis et sensibilis est animal perfectum, ergo perfectum vivens sensibile habet potentiam visivam, et ista est demonstratio particularis omne animal perfectum habet potentiam visivam equus est animal perfectum, ergo equus habet potentiam visivam, inter quas demonstrationes prima universalis reputatur a filosofo magis perfecta quod procedit cum subiectum magis universale et ita demonstratio talis plura demonstrat.

Dividitur demonstratio 4° in demonstrationes afirmativas quas Ars. cap. 21 appellat categoricas seu predicatorias et in negativas quas appellat privativas. demonstratio afirmativa est quae constat ex premissis afirmativis, demonstratio negativa est quae constat ex altera premissarum negativa, Anteponit Ars. demonstrationes afirmativas negativis maxime quod afirmativa paucioribus mediis probatio nes procedit et negativa pluribus quod ita intelligendum est quod in negativa duplici medio discurrimus uno iam afirmato iam negato et in afirmativis utimur uno semper afirmato.

Dividitur 5. in demonstrationes ostensivas et demonstrationes per impossibile cuius sit memor est Ars. cap. 22. Demonstratio ostensiva est quae procedit naturali modo ex notioribus et certioribus ostendendo veritatem, Demonstratio vero per impossibile est quae procedit praeter naturali modo ex antecedente falso sed minus noto ad consequens falsum sed magis noto exempli gratia negabit mihi aliquis animal esse vivens sensibile volo concludere per impossibile inferendo consequens quoddam impossibile et ad hoc assumo contrarium antecedenti negato et dico negatum animal esse vivens sensibile, ergo nullum animal est vivens sensibile, sed animal ergo non est vivens sensibile ut ita videat per sic absurdum et impossibile quam male negabit primum antecedens. Ars. anteposuit demonst

rationem ostensivam demonstrationi per impossibile quia ostensiva procedit connaturaliori modo.

Q. 3. De premissis Demonstrationis.

In superiori quaestione examinavimus quae conducebant ad demonstrationem praeexigit. tam premisas quam conclusionem, modo in presenti quaestione examinabimus ea quae conducunt ad solas premisas demonstrativas a quibus generatur scientia.

Art. 1. quid sit precognitio & precognitum & eorum duplex.

Cum habeamus ex 1ª quaestione omnem rationem discursivam ex preexistenti fieri cognitione & haec est species scilicet demonstratio etiam sit cognitio discursiva necessario ex preexistenti debeat fieri cognitione ergo quia haec species potissima est inter discursivas ideo de precognitionibus & precognitis ad illam requisitis ex profeso disputatur. Ad claritatis gratia explicemus quid intelligatur nomine precognitionis & nomine precogniti. Precognitio duplex distinguitur potentialis & obiectiva. precognitio formalis est ille actus intellectus qui ante alium premittitur. Precognitio vero obiectiva est veritas representata per tales precognitiones formales precognitum vero est obiectum illud de quo precognitiones habentur. Aristoteles 1. lib. posteriorum. cap. 1. ibique sanctus T. & communiter interpretes. agnoscit duas precognitiones demonstrationis deservientes, & tria precognita, Precognitiones sunt istae an sit. & quid sit. Precognita vero sunt tria principium, subiectum. & passio. & quia ad demonstrationem necessariae sunt & sufficientes istae precognitiones, & ista precognita ideo neque pauciora neque plura in scolis admittuntur.

Quae communis sententia potius explicatione indiget quam probatione. & ita advertere demonstrationem per se liber a nobis causari propter aliquam primam eius veritatem investigamus quae propositio appellatur quaestio quia eius veritas quaeritur, in qua quia sunt duo, subiectum de quo dubitamus an conveniat illud predicatum & tale predicatum quod applicandum est subiecto. & cum haec quaestio probanda & demonstranda sit oportet aliquibus principiis quibus demonstretur unde resultant tria esse precognita, subiectum quod greci appellant datum, & predicatum quod appellatur. Aristoteles passionem & greci quaesitum & denique principium, propterea quod debet stare hunc quaesitum seu predicatum, sit applicandum subiecto. Deinde quidquid de his precognitis precognoscendum est reducitur ad precognitionem, an sit & ad precognitionem quid sit. & ita communis sententia

n. ad multitudines praecognitiones neque plura praecognita.

De 1.ª praecognitione *an sit* dubitant D.D. quid per illam petatur an exis
tentia actualis rei. l. tm possibilitas. Caietanus cum commentatore refert
hic existimasse praecognitionem hanc esse intelligendam de actuali existen
tia idest quae sequitur Philosophus hic q. unica ad 5. Magister v.º soto hic q.ª 1.ª intel
lexit praecognitionem hanc de esse possibili idemque tenet Ferrara 1.º gen
tes cap. 66. & Rub. hic lib. 1 q. 2 imo sanctus T. hic lect. 2. idest ab omnibus
his namque qui hanc praecognitionem intelligunt de actuali
existentia procedunt de scientiis cum aliis qui aliquomodo praesupponunt
existentiam obiecti. qui v.º loquuntur de esse possibili procedunt de scientiis sic
in angelis enim scientiis dantur etiam de rebus possibilibus ab quarum demons
tratione non est necessaria praecognitio *an sit*. itaque praecognitio ista intelli
genda est de esse obiecti iuxta naturam illius.

2.ª praecognitio est *quid sit* & dubitant D.D. de sensu illius an mediis illa inqui
ratur def.º rei. l. def.º nominis, & omissis aliorum placitis ex aliquibus inter
pretibus dicendum est medio hac praecognitione absolute inquiri & potissi
mum def.m nominis seu significationem illius nam saepius demonstratur def.º
rei & ita non est praesupponenda praecognitio illius, inquiri etiam media hac prae
cognitione def.º rei sponte & non exacte praecognoscenda ut si procedamus in
demonstratione ad exactam & distinctam def.m rei demonstrandam.

Circa praecognita non est tanta dissensio inter D.D. nam omnes intelligunt nomine
subiecti illud extremum de quo est q.º & cui applicandum est quod interrogatur, & simili
ter nomine *passionis* intelligunt praedicatum applicandum. circa 3. praecogni
tum. s. *principium* invenio aliquam diversitatem nam Philosophus in commentario
huius cap. tm intelligit illas praemissas quae fuerint axiomata in scientiis
sed Rub. citatus q.ª 4 ex Porfirio. Alb. Mag. Veneto Temistio. Caietano,
Soto. & sancto T. docet nomine principii non tm intelligi praemissas univer
salissimas & axiomata sed etiam alias praemissas minus universales quod
probabilius est et expresse habetur in sancto T. in fine lect. 2. quod tam
de axiomatibus sed etiam de aliis praemissis minus universalibus oportet est ut
habeatur talis praecognitio ut magis stabit in art.º sequenti.

Art.ᵘˢ 2 quae praecog

nitiones singulis praecognitis correspondeant.

hactenus explicavimus quid sit praecognitio & praecognitum & quotuplex nunc
tamen examinabimus quales praecognitiones de singulis praecognitis sint haben
dae quod praestabimus breviter in hoc articulo.

Dicendum est de principiis sola praecognitio *an sit* est habenda, de passione
quid sit, de subiecto, *utraque*. tra. Aris & omnis sententia in loco citato art.º praece
dente. est trimembris conclusio, . & 1.ª pars probatur nam modo nomine prin

cipio et inteligant acciomata, modo speciales praemissas in corpus de illis prae cognoscat quid sit, i. quid significent nam de illis habet. 1° praecognitio an sit, in hac praecognitione includitur altera, quid sint nam cum principia seu praemissae sumantur acceptiones a conformitate cum obiecto non potest de illis praecognosci an sint vera [illegible] falso quin eos praecognoscat quid sit, i. quid significent. 2a pars probatur quia cum passio sit demonstranda et aplicanda subiecto non potest in demonstratione ad hoc procedi nisi praecognoscat quid sit passio i. quid significet et tunc necessarium praecognoscat an sit passio quia cum in demonstratione attribuenda sit subiecto talis praecognitio an sit in ipsa demonstratione intenditur. 3a pars est plana nam cum in demonstratione agitur de aplicanda passione subiecto praesupponendum est an sit tale subiectum iuxta naturam naturam et insuper est praesupponendum est quid sit tale subiectum i. quid significet et pro quo accipiatur ut ita illi attribuatur passio demonstranda.

Dubitant de eo ipsas praecognitiones an sit necessaria semper illa quae dicitur an sit. Ratio dubitandi est quia saepe in scientiis demonstratur existentia propria obiecti et non est praecognoscendum illud quod est demonstrandum et ita hic seorsum per se necessaria praecognitio an sit numquam demonstraret existentiam obiecti. Sanctus T. 6. metaf. lect. 1. afirmat existentiam obiecti semper praesupponi in particularibus scientiis tamquam probatam [illegible] sentibus [illegible] per alias scientias idem sentit scola Tomistarum cum Ars. existimans semper praemittendam esse hanc praecognitionem an sit. Scotus vero q. 2. prologi. et 4. metaf. q. 1. et scotistarum similiter negat hanc praecognitionem semper necessariam esse cum saepe saepius in scientiis particularibus demonstretur existentia propii obiecti. Utraque sententia reconciliari potest nam si loquamur de communi modo procedendi semper praehabetur praecognitio an sit non praesupposita existentia obiecti iuxta propriam naturam procedimus ad probandas proprietates illius et scientiam et hoc intendit Ars. et sanctus T. Si vero loquamur absolute non est dubium quin aliquod demonstrari possit et demonstretur existentia alicuius obiecti in propria scientia et in hoc sensu procedit Scotus.

Art. 3. De natura

medii requisiti ad demonstrationem.

Nihil speciale adnotant de pro natura extremorum ex quibus constare debent praemissae demonstrationis praeterea quae colligunt ex dictis in praecognitionibus et praecognitis. De medio vero quod utrique praemissae sponit non nulla dissputant quae inducunt sequentibus ex animi nobis mens.

Primum dubium est cuius extremitatis fines est causa medium ponendum in demonstratione propter quid. Ratio dubitandi est quia cum utrumque extremum in eo proponitur potest esse medium causa unius [illegible] alterius. [illegible] causam illius extremitatis cuius esse querit quae praedicati. Porro quia quod demonstratur in demonstratione est tale praedicatum inesse cum tali subiecto, quia si hoc per causam et a priori volumus cognoscere debemus ponere causam unionis

talis, praedicari cum subiecto, et g. volumus a priori demonstrare haec admirabilia, tribuendo causam admirationis nisi in hoc. s. rationalitate, et dic homo est rationalis et admirativus, haec rationalis quia hoc admirativus.

2m dubium quodnam genus causae sit aptum ad demonstrationem propter quid. Respondet Ars. lib. 2. cap. 22. quadruplex est causarum genus et quodlibet est aptum ad demonstrationem propter quid conficiendam, nam cum in illa intendatur demonstrare praedicatum seu effectum convenire subiecto propter causam, dummodo medium sit causa aptum erit ad demonstrationem talem; adverte non debere esse causam adaequatam. l. necessario arguentem talem effectum, nam si causa sit communis ad alia non necessario affertur demonstrabit ut si diceres. Deus est causa creaturae rationalis, sed Deus est causa calorum quae etiam creatura rationalis.

3m dubium quodnam debet esse medium in demonstratione perfectissima propter quid. Demonstratio perfectissima propter quid illa est in qua ostenditur passio de suo subiecto per causam universalissimam et immediatam, itaut non sit talis demonstratio ulterius resolubilis. l. demonstrabilis, sed in illa quiescamus ut sic hoc demonstrare aptitudinem ad scientiam quae est immediata ex sola illius cognitione, de duplici medio procedit dubium alterum est def. subiecti, alterum def. passionis omissis aliorum placitis sententia probabilior est sententia sancti T. lib. 2. posteriorum cap. lect. 1. fine dicentis in demonstratione perfectissima necessarium est uti def. subiecti.

Ut manifesto ratione probatur, nam illa est de facto perfectissima quae ita procedit ex immediatis et notis ut non sit ulterius demonstrabilis, sed sic ponatur ut medium def. subiecti ad huc est demonstrabilis ulterius. quae in demonstratione perfectissima necessarium est uti tanquam medio def. subiecti, minor probatur nam illa demonstratio in qua poneretur def. passionis tanquam medium est demonstrabilis per aliam demonstrationem in qua poneretur def. subiecti tanquam medium.

4m dubium est circa medium demonstrationis quomodo debet esse. Ars. l. topi. cap. 1. ait, scire autem arbitramur unumquodque simpliciter, sed non sophistico modo qui est secundum accidens cum causam existimamus cognoscere propter quam res est quod illius causa est et non contingere hoc aliter se habere. ex verbis ultimis huius textus colligitur ad demonstrationem quod quae non eadeo perfecta sufficere illud medium quod nos certo reddat de eo, modo medium istud sit effectus ut frequentius esse solet, unde quae dicta est demonstratio ipsa a posteriori, modo sit indicium aliquod. l. res alicuius in virtute cuius reddamur certi de veritate

Art. 4. an praemissae

demonstrativae debeant esse verae et necessariae.

Ars. per plura cap. tam in posterioribus quam in topicis tradit conditiones varias pro praemissis demonstrativis quas in his articulis examinandas. 1a conditio quam ponit dicit Ars. lib. 1. cap. 2. est veritas docens demonstrativam scientiam debere esse ex veris quam conditionem quae est inter praecedentes ad mirum et obiter a philosopho quod haec est non scitur, primum est, convenit esse quod primum est verum non est et ita cum demonstrativa esse scientia sub debet procedere ex praemissis veris et facientibus scire. explicatur hoc, Allatus ad hibitam interpretatione sancti T. ad verte quod secundum philosophum idem est esse et esse verum, et non esse et esse falsum, unde sensus illius maioris est quod non est

ncit. i. qd n e verum n potest percipi taliter ut intellectus de illo scientiam habeat, cum falso, ut falso e, asentiri nequeat, si igitur premisse false essent n essent scientiales. i. generantes scientiam.

Sed. dicet aliquis contra hanc conditionem si premisse demonstrativae false esse n possent, maxime quia scientia ex illis inferenda debet esse vera, sed, sic e ut sepe vidimus qd ex falso potest sequi verum, quia ergo si premisse demonstrativae false sint poterunt causare esse conclusionem. Dico verum esse ex falsis premissis posse sequi esse veram secundum illationem & dispositionem premissarum formalem, n tamen secundum illationem materialem ipsarum rerum. in demonstratione autem n solum atenditur forma silogistica & formalis illatio sed etiam materialis & realis conexio consequentis cum antecedente ideoque premisse debent esse verae.

2a conditio e necessitas quam tradit Ars. lib. 2. cap. 4. dicens <u>ex necessarijs igitur silogismus e demonstratio</u>. pro qua cognitione in memoriam adducite. triplex necessitatis genus alibi explicatum dari n. necessitas metafisica, que simpliciter talis e, ut respectu nullius potentiae etiam absolutae Dei variabilis sit talem necessitatem habet veritas Deus existit. Necessitas fisica, que talis e ut respectu nullius potentiae fisicae & naturalis variabilis sit quamvis variari possit respectu potentiae absolutae Dei. talem necessitatem habet hec veritas ignis calefacit. Necessitas moralis que talis e ut respectu causarum moralium ut in plurimum ita se habentium variabilis n sit & si variari posit respectu potentiae fisicae & metafisicae. quando ergo Ars. docet premissas debere esse necessarias, inteligendum e de hoc triplici genere necessitatis iuxta gradum scientiae, nam quo maior fuerit necessitas in premissis, eo perfectior erit demonstratio.

Sed. Dices solam metafisicam necessitatem sufficere ad scientiam, n vero fisicam & moralem, nam scientia debet esse necessaria, ut n posit aliter se habere. scientia vero habita ex premissis necessarijs fisice. l. moraliter potest aliter se habere cum variabilis sit talis necessitas respectu absolutae potentiae Dei. Dico ideo me dixisse Ars. inteligendum esse de omni genere necessitatis iuxta gradus demonstrationis faciendi nam si ista sit perfectissima & absoluta necessitate necessaria debet et procedere ex premissis metafisice necessarijs, at si minus perfecta e & necessaria necessitate fisica. l. morali que in illos supponere in quia procedunt, aliter se habere n possunt & invariabiles n sunt, nam ex premissis necessarijs fisice, fisice loquendo aliter n possunt se habere & ex premissis moraliter necessarijs n possunt aliter se habere moraliter.

Art. 5. an premisse

demonstrativae debeant esse 1e & immediatae & per se notae.

Ars. lib. 1. post. cap. 20. docet premissas demonstrativas debere esse primas & immediatas. & ante quam videamus an hec conditio sit servanda a premissis demonstrativis, examinandum e quid inteligat philosophus sub nomine primarum & immediatarum & P. primo existimat secundum Ars. premissas primas, esse idem qd prima principia qd ipse Ars. exprimit dicens, <u>ex premissis autem</u> qd <u>ex principijs idem n. dico primum e principium</u>. ita ergo docet premissas demonstrativas debere esse primas idem e qd docere debere esse prima principia. Deinde sanctus Th. ibi

lect. 4. docet idem significare premissas primas, et premissas inmediatas, et lect. 5. idem docet idem significare premissas primas et inmediatas et premissas per se notas. itaque realiter loquendo illa premissa seu propositio quae est prima est inmediata et est per se nota. ergo premissa inmediata prima et per se nota est eodem sancto T. illa propositio quae est indemonstrabilis, id est non ulterius demonstrabilis et dicitur prima quatenus ante illam non datur alia per quam demonstretur, et dicitur inmediata quatenus affert inmediatam conexionem predicati cum subiecto, ita ut ea sit ratione conexio demonstrabilis per aliud membrum. dicitur etiam per se nota quia ex ipsorum terminorum aprehensione manifesta est et non indiget manifestatione derivata ab aliis.

Iam propositio prima quam inmediata et per se nota distinguitur a b inter premissas maxime a sancto T. cum Ar. citato in propositionem primam inmediatam et per se notam quo ad se et quo ad nos. propositio inmediata et per se nota quo ad se est illa quae re ipsa ex natura sua non est demonstrabilis per aliam et affert inmediatam conexionem inmediate cum subiecto. exempli gratia quodlibet est vel non est, totum est maius sua parte. propositio vero inmediata et per se nota quo ad nos est illa quae et si re ipsa non sit indemonstrabilis in se, neque afferat inmediatam conexionem predicati cum subiecto, apud nos et quo ad nos ita se habet ac si esset indemonstrabilis et per se nota eo quod sensus et alia de causa. exempli gratia homo est risibilis, nix est alba. Denique potest dari propositio inmediata et per se nota tam quo ad se quam quo ad nos. exempli gratia homo est animal rationale.

Desiderabit aliquis regulam habere pro cognoscendis premissis primis inmediatis et per se notis qui sanctus T. supra citatus lect. 5. hanc regulam assignat illae propositiones in quibus predicatum est intra rationem subiecti, id est intra definitionem subiecti iste primae sunt inmediatae et per se notae, nam quid potest esse magis inmediatum quam definitio definito, cum definitio idem sit quod definitum realiter et formaliter, sola quia differt in modo explicito qui reperitur in definitione. Dubitant doctores an etiam illa propositio in qua passio predicatur de subiecto exempli gratia homo est capax disciplinae, an sit habenda tantum prima inmediata et per se nota. Scotus negat in sententiarum dist. 3. q. 2a. et affirmate refert sanctus T. in posteriorum lect. 36. reconciliabimus utrumque si dixerimus hanc propositionem esse inmediatam et per se notam in 2o gradu et in hoc passionis quia non est alia passio media qua demonstretur, non esse inmediatam et per se notam in primo gradu quia absolute est demonstrabilis per essentiam subiecti.

Quibus prenotatis dicendum est premissas demonstrationis debere esse inmediatas et per se notas formaliter vel virtualiter hec conclusio iam in explicatione patebit ut est certa mens Ar. immo est communis inter inter inter ... igitur distinguenda duplex demonstratio, altera perfectissima et altera minus perfecta et absolute demonstratio. De ratione demonstrationis perfectissimae est stare ex premissis formaliter primis inmediatis et per se notis quatenus demonstratio perfectissima debet esse quae non est ulterius demonstrabilis neque resolubilis et sic stare ex premissis formaliter primis inmediatis et per se notis ...

terius demonstrabilis & resolubilis. Demonstratio vero ita adeo perfecta po terit stare ex praemissis virtualiter primis immediatis & per se notis fals reputant. illae praemissae quae casu quo inte formaliter. 1.° & immediatae non sunt & reducuntur ex primis & immediatis falsibus & istae sufficiunt ad tales demons trationes cum certo demonstrent & virtualiter procedant ex primis & im mediatis. ideo q. Aris citatus in q.° 2. art.° 1. ... posteriorum. cap. 2. aserit et ex 1. topicorum cap. 1. quod ex veris & primis sillogismus erit aut ex talibus quae per aliqua ... & ... principium sumpserint.

Art. 6. Satis fit Dubiis

pro natura ... primae & immediatae

Ad maiorem intelligentiam ... requisitis propositionis demonstrationis in ar ticulo in articulo praecedenti explicatae aliqua sunt dubia agitanda.

... ex dictis ... nullam dari propositionem ... & immediatam ... propositio ... im mediata ... illa, quae ... ulterius resolubilis neq. demonstrabilis, ut nulla sit propositio, quae ulterius ... sit demonstrabilis ... nulla ... ... im media ta ... aliqua indemonstrabilis ulterius esse maxime illa in qua pro praedicato ... ipsius subiecti & sequenter causa falsi, sed ista potest demonstrari per causam efficientem aut finalem. ... nulla assignabilis est propositio quae sit 1.a & immediata. ... primae & immediatae ... parte ... dupliciter ... iuxta naturam rerum 2.° praeter naturam ... ... modo ... in mediate qualis ... assignata in ... dubitandi, nam quid magis primum & immediatum alicui subiecto quam eius definitio cum sit ... ... cla re ... ... primae & immediatae ... 2.° modo ve rum quidem est nullam dari ... 1.a & immediatam ... assignata in ... dubi tandi & si praeternaturaliter demonstrabilis est ulterius per aliam cau sam, & in hoc sensu verum est quod intendit dubium.

2.° dubitabis an ... primae & immediatae ... habeat locum solum in affir mativis an etiam in negativis, respondendum est affirmanter cum Ar. lib. 1. cap. 17. nam sicut inter affirmativas debemus ad primam & immediatam ... ne in infinitum procedat in demonstratione. ita simi liter propter eamdem causam idem inter negativas ad mittendum & pro portionate loquendo sicut inter affirmativas illa est prima & im mediata, quae affirmat ex parte praedicati aliquid contentum intra defin. subiecti ita inter negativas, illa erit prima & immediata quae ... ... aliquid ex parte praedicati cuius repugnantia immediate fundetur in ipsa essentia subiecti ut si dicas homo non est irrationalis. si tamen ... istam negativam esse demonstrabilem per nam affir mativam & ita ... negativam esse primam & immediatam ... alteram affirmativam esse aequivalentem huic.

negativae. & ita sicut affirmativa erit prima & immediata etiam negativa ista quae aequivalet secundo quia saltem in genere negativo non est ulterius demonstrabilis per alias negativas.

3° dubitabis an etiam ratio primae & immediatae propositionis reperiatur inter praemissas probabiles & opinativas. affirmant. Aris. lib. 1. cap. 26. & sanctus Thomas ibi lectione ultima & in eodem cap. D. Th. & Dub. & ratio est quia sicut in scientia per quas das praemissas mediatas & demonstrabiles retrocedimus ad primas & immediatas praemissas indemonstrabiles in ratione scientiae. ita in opinionibus per quas das praemissas mediatas & probabiles retrocedimus ad primas & immediatas probabiles & in ratione probabilitatis ulterius improbabiles. sed huiusmodi propositiones decentur dici primae & immediatae & per se notae. nempe in ratione probabilitatis.

Art. 7. an prae-
missae demonstrationis debeant esse priores, notiores & causae conclusionis.

4a conditio pro praemissis demonstrationis habetur primo posteriorum cap. 2. ubi Aris. docuit scientiam fieri ex prioribus & notioribus & causis conclusionis, pro intelligentia huius conditionis examinanda est illa ultima particula in qua petitur quod praemissae sint causae conclusionis nam si praemissae deuent esse causae conclusionis erunt et priores & notiores illa.

Conditio igitur ista potest intelligi de praemissis formalibus. 1. de praemissis obiectivis, & de formalibus intelligatur iam constat ex 1a q. ecmodo praemissae formales. i. iudicia mentalia nostri intellectus sint causae dispositivae & determinativae nostrae conclusionis & ita in demonstratione erunt dispositivae & determinativae ad scientiam, conditio ergo non intelligitur nisi de obiectivis, & Aristoteles vult praemissas demonstrationis obiectivas repraesentatas per formales deuere esse causas conclusionis seu scientiae etiam obiectivae sumptae & consequenter priores & notiores quia omnis causa ex natura rei est prior &

notior suo effectu.

Dicendum est, premissę demonstrativę in demonstratione perfectissima debent eẽ causam in essendo conclusionis, at vero in demonstratione perfecta sufficit si sint causa in cognoscendo. Doctrina huius conclusionis est communis inter interpretes & pro probatione illius aduerte, quę sit causa in essendo & quę sit causa in cognoscendo. causa in essendo dicitur illa quę vere causat eẽ rei demonstrandę in conclusione. illa vero dicitur causa in cognoscendo quę sit causa in virtute cuius ego cognosci aliud. Demonstratio ergo perfectissima debet habere premissas in quibus contineatur causa in essendo conclusionis modo talis causa distinguatur realiter á re quę demonstratur in conclusione modo distinguatur per intelectum cum fundamento in re ut solet distingui definitio á suo definito, Nam definitio est causa formalis definiti. Demonstratio vero perfecta potest constare ex premissis in quibus importetur causa in cognoscendo quę premissę & sint sine secundum se priores & notiores conclusione quamsecundum se non sint causa, erunt tamen priores & notiores secundum nos quia nobis deserviunt tanquam causa eius.

Petet aliquis an sicut premissę demonstrativę debent esse priores & notiores conclusione etiam debeant eẽ veriores illa. Respondeo dupliciter unam propositionem posse dici veriorem altera moraliter. l. metafisice. moraliter illa propositio censetur verior altera quatenus innititur efficatioribus motibus veritatis, metafisice vero aliqua posset diceret verior alia si magis eet conformis obiecto quod representat sed quia veritas metafisice sumpta consistit in indivisibili conformitate ad obiectum, ideo metafisice & proprie loquendo non potest dari una veritas maior altera bene tamen moraliter loquendo quia una veritas potest inniti maioribus & efficatioribus motibus veritatis quam alia unde ad dubium Respondeo premisas non posse eẽ veriores conclusione metafisice loquendo bene tamen moraliter loquendo.

Art. 3. an

Art. 3 an premi

demonstrationis debeant esse de omni per se et universaliter.

Preter quadruplicem conditionem iam ex plicatam requisitam pro demonstrationis premissis alias 3. assignat Ar. lib. 1 posteriorum cap. 4 ubi docet premissas demonstrationis debere esse de omni per se et universaliter secundum quod ipsum 3. explicemus singulas particulas videamusque quomodo conveniant demonstrationis premissis.

Prima conditio propremissis demonstrationis est quod sint de omni que particula adhibita ex positione sancti Th. ibi lect. 9. duplex liter accipi potest, prioristice et posterioristice, illa propositio dicitur de omni prioristice cuius predicatum convenit omni contento sub subiecto pro aliqua differentia temporis. v.g. omnis homo loquitur pro illo tempore in quo omnes loquerentur. illa vero propositio dicitur de omni posterioristice cuius predicatum convenit omni contento sub subiecto pro omni differentia temporis. v.g. omnis homo est animal. quando premisse demonstrationis deserviunt demonstrationi perfectissime debent esse de omni posterioristice, quando vero deserviunt demonstrationi perfecte, in qua solum attenditur ad certum concludendum sufficit quod sint de omni prioristice.

6. conditio continetur in altera particula per se in qua petit philosophus quod premisse demonstrationis sint per se proqua conditione notandum per se ex sancto Th. lect. 10 hanc particulam per se denotare habitudinem cause seu ordinem cause per quam aliquid est et etiam denotare habitudinem sine dicitur enim hoc solitarium esse per se. Ars. citatus et communiter in terpretum ex quadruplici habitudine traduntur quatuor modos essendi per se, duo sunt modi predicandi et tertius existendi et 4. causandi. Primus modus predicandi per se est quando predicatum est de essentia subiecti et iste modus denotat habitudinem cause formalis nam definitio causa formalis est definiti. 2. modus predicandi per se est quando est subiectum est de essentia predicati taliter ut si predicatum definias definitio illius erit in ordine ad subiectum et iste modus predicandi denotat habitudinem cause materialis quia tunc subiectum est veluti materia talis predicati. 3. modus existendi per se est proprius substantie que per se existit. 4. modus est causandi per se quando in propositione denotatur causa per se effectus efficiens. l. finalis ad primum modum per se predicandi spectant iste propositiones, homo est animal, homo est substantia et similes. et ad 2. spectant iste homo est admirativus, homo est risibilis. etc. modus vero per se existendi. l. per se causandi parum referunt ad presens institutum.

1. Dubitant DD an propositiones in quibus predicatum est de integritate subiecti. v.g. homo habet caput l. pedes sint propositiones per se. i. l. 2. modo. Dicendum est reducendas esse ad primum modum predicandi per se nam licet predicatum harum propositionum non sit de essentia subiecti spectat tamen ad integralem essentiam eius.

Deinde dubitant DD an propositiones ille in quibus partiale predicatum est de essentia subiecti. l. est partiale subiectum sit de essentia predicati an huius modi propositiones

sint per se i. l. 2º modo. v.g. homo albus e animal, i. homo e animal albus. Suarez. T. in 13. disp. 1º q. 1. art. 2 existimat primas propos. ee per se, non vo secundas quod sequitur P. Doub. lib. Vierer cap. 4 f. i fundamentis q. huius resolutio deb. remitti a doctrina quam tradit S. Th. art. 7. ad 4. ubi docet terminus aponitur ex parte subiecti ita se habere ut materiale subiecti sit principaliter supponitur sic ponatur ex parte predicati formale e principaliter supponitur. quando autem supponitur subiectum sit materiale propos. ex parte illius eminet quod materiale est & cum predicatum sit formale propos. ex parte illius eminet quod formale e.

Quibus prehabitis dicendum e quod premisse demonstrationis deservientes demonstrationi potentissime debent ee per se i. l. 2º modo sic deservient demonstratio ni perfecte ista conditio n. e necessario ita comuniter interpretes sentiunt eo quod Ars. in his conditionibus maxime parabat doctrinam ad demonstrationem potentissimam propter quod n. vo hic demonstrationem potentissimam quam inquantum attendit quod certo eam concludat.

7. Quod bo stinet in parti(cul)a universaliter secundum quod ipsum. huius parti cule sensus secundum omnes T. lect. 11. arguit premissas demonstrativas debere ee universales taliter ut predicatum adequet subiectum & in plus n. ex tendat unum quam alterum hoc n. denotat particula secundum quod ipsum. in quo sensu iste propos. homo e animal rationale. l. homo e risibilis sunt universaliter secundum quod ipsum. que conditio eodem modo quo secunda e premissis demonstrantibus sicut precedens, propter communes interpretum expositiones et rationes ibi tactas.

Ut melius distinguas has 3. conditiones adverte priores plus patere quam posteriores itaque plures dantur propos. de omni que n. sunt per se & plures dantur de omni & per se, que n. sunt universaliter secundum quod ipsum talis ista quod omnis homo loquitur pro tempore quo loquitur e de omni & non est per se & ista propositio omnis homo e animal e de omni & per se & tamen n. e universaliter secundum quod ipsum.

Art. 9. an demons-

trationis premisse debeant ee proprie proxime et incorrigibiles.

In hoc art.º stinent 3 ultime conditiones quas supra sup. requirit in premissis demonstrationis 1. post. cap. 2 ubi docet premissas demonstrantes debere ee principia propria & proxima & incorrigibilia explicemus singulas.

Conditio requirit ita in premissis demonstrantibus e quod premisse demonstrationis sint premissa propria. propria conditionibus intelligentia adverte hanc particulam propria reddere duplicem sensum. 1º sensus e ut distinguitur a communi. 2. sensus e ut distinguitur a [illegible] itaque principia propria possunt esse principia non extranea seu aliena. l. possunt esse principia non communia, illa principia dicuntur extranea l. aliena que sunt extranee & aliene scientie & n. possunt deservire ad aliam v.g. homo e animal rationale e principium extraneum respectu logice quia e principium philosophie & non potest deservire demonstrationibus logicis principia communia vocat illa que deserviunt pluribus scientiis. huiusmodi

qd libet est nec. qdo q Ar dixit premissas demonstrationis debere esse proprias / sm intendit nō debere esse extraneas & si demonstratio per fectissima sit / nō sm intendit nō debere esse extraneas sed nō debere esse cōes sed sm proprias illius scientię que tradit.

9. sdicitur qd premissę demonstrativę sint proxime nomine proximę prout in se lexicitur. secundum ... expositionem illam in quo predicatum proxime unit subiecto erant inter talem subiectum & predicatum nō mediat alia passio ... ad ... ... proxima q inter ad ... ... & ... nō ... alia propietas ... sdicio sm extendit ad demonstrationem perfectissimam nō in ad demonstrationem per ...

10. sdicio est incorruptibilitas seu eternitas per quam sdicionem denotat phs. premissas demonstrativas esse ... debere importare connexionem predicati cum subiecto ut talis nexus sit indissolubilis incorruptibilis & eternus. & illo predicato respectu subiecti secundum connexionem semper sint inseparabiles que est sdicio sm deservit demonstrationi perfectissime & perfectę.

Articulus 9 Quid sit

circulus in demonstratione & an semper sit vitiosus

Circulus in demonstratione seu regressus est cum qdo positam ex antecedente aliquo processimus ad sequens volumus regredi circulariter ... sequente in ante. ... qd erat ante sequens ... & qd erat sequens ... ante appellatur ... circulus ... ... per eandem ... ... cir- ... ... homo capax sit ... ... est capax ... est aial rōale q h est aial rōale, & postea retrocedas circulariter ... dicendo h est aial rōale quod est aial rōale est capax ... q h est capax ... entiae.

Dehoc circulo ... an sit possibilis in demonstratione & an sit vitiosus ... utilis ad qm ... ... nobis prebuit phs variis in locis ... ... lb 1 poste. cap. 3. ... qui negabant ... dari demonstrationes ... ... circulus in illo ... probat circulum in demonstratione impossibilem esse deinde in aliis locis ... ... circulum ... ... lb. 2 ... ... 30. lb. 2 poster. ... ... 15. & maxime 2 lb. decelo ... 39. ubi probat stellas esse sphericę figurę ... mobiles & ... probaverat esse in mobiles q sunt sphericę figurę ... ... dicen-

Dicendum est circulus ... in demonstratione impossibilis ... ... materialis qui possibilis est & utilis media ... ... phs. ... ... probationem ... circulus ... ...

pl ante eodem modo in 2a demonstratione in quo accipiuntur in 2a materialiter circulus est ille qui exercetur inter easdem veritates antecedentis et sequentis sed non sub eadem ratione et falsitate sumptas sed sub aliis diversis et [illegible] quidem sumi sub eadem falsitate et quid sub diversa. Ad tunc sumi sub eadem falsitate quatenus secundum eandem rationem et cognoscibilitatem secundum quam utraque veritas erat sequens secundum eandem redactans est [illegible] secundum diversam cognoscibilitatem et ratione in una demonstratione veritas ponitur ut antecedens et secundum aliam in altera ut consequens tunc sumuntur secundum diversa falsitate.

Qua expositione hypothesis probatur 1a pars. 1a quia secundum demonstrationem praecedentis articulos premissae debent esse notiores et priores [illegible] quod si premissae eadem [illegible] et [illegible] ante sub eadem falsitate sequeretur quod premissae essent priores et notiores et non essent priores et notiores sub eadem falsitate quod est contradictorium. 2a quia si premissae sub eadem falsitate sub qua talis [illegible] ponitur [illegible] non esset [illegible] ego [illegible] premissae [illegible] et non [illegible].

2a pars probatur quia quando premissae sub diversa falsitate sumuntur in quo sequens et consequens [illegible] premissas iam cessat duplex inconveniens alatum in prima [illegible] ex hoc cap. non impossibilis talis circulus deinde est utilis quia in 1a demonstratione possum ego procedere ab effectu ad causam et in 2a [illegible] causa [illegible] alio vio procedam a causa ad effectum qui est perfectior modus procedendi.

Ad extremum adverte difficultatem hanc locum non habere in demonstratione vocali aut mentali sed [illegible] in [illegible] nam in mentali [illegible] iudicio loco premissarum posita non potest [illegible] consequens quia 2a operatio mentis non potest mutari [illegible]. deinde in demonstratione vocali parum refert quod voces antecedentis fiant sequens [illegible] unde habetur [illegible] ipsam et [illegible] nostram esse intelligendam de demonstratione obiectiva et reali quae repraesentatur

Q 4 De scientia

Explicatis causis demonstrationis seu scientiae [illegible] hac disputando [illegible] de ipso effectu s. de scientia seu de demonstratione [illegible] habitualiter sumpta [illegible] actualiter. nam de habitibus agendi [illegible] post [illegible] mentarios in universalem logicam.

Art 1 in quo mul

[illegible] actualis scientiae [illegible] explicatur

[illegible] existentiam actualis scientiae nihil speciale dicendum est praeter dicta [illegible] art 1. ubi probabimus demonstrationem [illegible] actualem scientiam in qua potissima ratio demonstrationis existit. sub [illegible]

q existentia actualis mentis indagemus naturam illius & ut sciamus
& spectarem in hoc art° perveniret multiplex illius auspicio.

Deauspicio nobis actualis scientia plura theologi 1 p. q. 1. art. 2. & in pro
logo sententiarum q. 1. ex quibus primo auspicio & latissime pro actu quo
scimus & cognoscimus rem aliquomodo. & tunc idem est scientia & cogni
tio de qua auspicatione latissima & in proprio nullatenus modo est sermo
Dauspicio scientiam pro illo actu quo veritatem aliquam cognoscimus cer
to & obscure & sine discursu in quo sensu fides diuina scientia dr.
a Scriptura sacra & a patribus ut notauit D. Baz. t. 1. in 1. p. dispu.
10. cap. 9. qua auspicatio est lata & minus propria cum absolute lo
quendo talis cognitio non scientia est sed fides, sed diuina, & sequenter
firma ut porrequam initit infallibili auctoritate dei.

Deinde auspicio magis propria scientiam pro actu quo certo & cum evidenter
veritas aliqua cognoscitur a nobis discursu & huius modi est scientia qua
illustrantur Dei et creaturarum intellectus, quae cognitio propter hunc modum
per sellissimum procedendi est. Ex generat a ratione scientiae quae cognoscit
Arist. ut notauit D. citatus sed potius respondet assimilatam nostro
qua philosophi esse lectam appellant & huius modi est ille quo assentimur prin
cipiis per se notis certo & evidenter non in virtute alicuius mentis sed ex nuda
terminorum apprehensione.

Denique 4 auspicio pro actu quo certo cognoscit aliqua veritas medio dis
cursu quod dupliciter contingere potest Theologice & naturaliter Theologice
quo cognoscitur aliqua veritas in virtute premissarum de fide & in virtute
unius naturalis & alterius de fide naturaliter quo certo cognoscitur ali
qua veritas in virtute naturalium premissarum utrumque iste modus
certus & infallibilis est sed 1 admixtus obscuritate & 2 claritate.

Art. 2 in quo con

sistat natura actualis scientiae.

Inter D. roberspia non est 1. 2. & 3. auspicionem sed sm est 4. & petimus
an in illa consistat natura actualis scientiae 1 l. 2. modo considerata Ds.
D. citatus cum multis escolasticis inter quos D. in prologo sententiarum
q. 2. n° 45 & Suarez q. 4 existimant actualis scientiae naturam sm disponere
in 4 auspicione 2° modo considerata non venilla 1° modo procedenti aliq.
& existimant est auspicionem 4m in 1 modo participate perfecta ratione
scientiae & si non illa 1 qm padre Aris. in hic lib. ris posterioris in alleg.
Tip q 2 art. 3. ubi Caietanus, q ad euidentiam Dicit. tra. 3. de habitibus
q 2 dicens. hanc esse sententiam scholasticorum. & inter alios refert
Capreolum Canum & Sotum & Ricardum.

Dicendum est 2° vero scientiam definitam ab Ar(istotel)e sm. reperiri in theologia secundo modo sic declarata: quod si modo sicut dicerent et si [illegible] vere et propria(m) natura(m) participat ista de secundo conveniat. 1ª pars est contra [illegible] et non omnino per probatione ex dictis in superioribus articulis. 2ª vero pars probatur, nam quod vero scientia ut sic est perit actualem cognitionem deductam ex praemissis certis et evidentia, et habeat in Theologia vere participat rationem scientiae, tunc quia Theologia non est fides humana neque divina, cum in mediate non innitatur in auctoritate humana neque divina. Deinde non est opinio cum non procedat ex probabilibus, et ita erit scientia cum non sit aliqua artis aliquam reducatur nam non est scientia naturalis quam tradit phy. quia haec in hac rationes evincit, sed est perit seduci ex praemissis certis naturae lucibus et consequenter evidentibus.

Sed si 1° probat obiicies scientia debet esse ex praemissis primis et per se notis, formaliter vel virtualiter, sed cognitio prolata ex praemissis de fide non habetur ex primis et immediatis et per se notis neque formaliter aut virtualiter, quod non participat veram rationem scientiae. Respondetur concedendo maiorem et negando minorem, vult enim praemissas de fide virtualiter per se notas non ex vi naturalis luminis sed supernaturalis, frequentio quo reducibiles sunt ad scientiam creatoris.

Sed instabis quod ex hac solutione sequitur Theologicam tamen quoad nos non esse scientiam, et si sit scientia secundum se sicut praemissae de fide quoad nos reducibiles non sint ad alios primas immediatas et per se notas, et firmat eam (?) doctrinam Philosophi 1. Topicorum cap. 1°, secundum quam demonstratur et scientia taliter se debet habere ut ex immediatis et per se notis praemissis scientiam habeat, scilicet sciat reducere talem scientiam ad immediatas scilicet per se notas praemissas.

Ex hac instantia tamen probare Theologicam scientiam secundum se esse per seipsam, ut notavit Caietanus circa 4 secundum nos et quoad scientiam non vero per se, quia ignoramus praemissas illas resolvere usque ad prima principia affirmativa non vero ex solis. Ex eius doctrina tamen procedere de naturali scientia non vero de supernaturali et Theologica.

Ex quibus habes eo modo definire debes scientiam actualiter scientiam actualem. Si velis efficere differentiam inter scientiam actualem naturalem et scientiam actualem supernaturalem dicas: scientia actualis est cognitio actualis habita ex praemissis certis, quae differentia erit propria scientiae naturalis; si dicas ex praemissis certis et evidentibus erit propria Theologiae scientiae si addas ex praemissis certis et obscuris.

Art. 3. Declarat

natura certitudinis et evidentiae per quas constituitur actualis scientia.

In quaestionibus praecedentibus declarabimus breviter naturam et

titudinis & euidentiæ sed q. isti modi essentiales sunt scientiæ actualis cuius
quidditatem inuestigamus aliqua premittenda sunt preter dicta.
Certitudo quæ firma adhæsio ad obiectum est triplex sicut supra notabamus
de necessitate. datur quidem certitudo metaphisica. certitudo fisica & certitudo
moralis & eadem proportione datur triplex euidentia & iuxta dicta de ne
cessitate in hoc triplici gradu explicandi erunt gradus isti in certitudi
ne & euidentia. Deinde certitudo alia est in mediata alia mediata
& similiter euidentia certitudo mediata seu euidentia est illa quæ
non habet ex aliis presuppositis sed in mediate in ipso actu v.g. premi
sis de fide & actus mediate quia non ex aliis alicuius premissarum assentimur de his
de fide sed in uirtute auctoritatis diuinæ quam ipsi actus de fide respiciunt
tanquam in mediatum obiectum formale. Deinde euidentia in mediata est quæ
fit in principiis naturalibus per se notis quorum obiectis assentimur non ex
aliis aliarum premissarum. sed ex in mediata apprehensione terminorum & distinc
ta connexionis predicatorum inter se unde certitudo mediata & euidentia
mediata est quæ habet in uirtute aliorum & talis est quæ inuenitur in scien
tia actuali ita quod euidentia in mediata & mediata cognoscit eui
denter ueritatem obiecti. sed distincto modo sicut si quis uideret ignem. l. fu
mum egredientem ex igne in utroque casu uideret ignem sed in primo
in mediate & in 2° mediate dubitant DD circa certitudinem & eui
dentiam nostrorum actuum. an ut certi simus de illa opus sit ali
quo actu reflexo quo certi reddamur de certitudine & euidentia
nostrorum actuum. Et dubitandi est quia aliquando dantur actus certi &
euidentes apparenter qui tamen re ipsa certitudinis & euidentiæ
sunt expertes reperiuntur non actus certi & euidentes essent. unde illud
de sero vulgare & habet 7. ethicorum cap. 3 non nulli ita firmi
ter adhærent suis opinionibus falsis & erroribus sicut alii sci
entificis ueritatibus ut accidit in pertinacibus hereticis ergo nos er
unus ut igitur distinguamus certitudinem ueram ab apparente oportet
actum reflexum.
Nihilo minus multo probabilius non est necessarium talem actum re
flexum ergo actus euidentes & certi signa sunt sufficientia de quorum
est se ipsis sine noua reflexione obiecta representare certe. l. opino
tiuo modo iuxta naturam cuiusque actus sicut accidit in acti
bus euidentibus potentiæ uisiuæ quibus uidemus obiecta in quibus non egemus
alio actu reflexo quo uideamus istum actum uisionis. pre
terea quia si semel admittatur reflexio pro discernenda certitudine
& euidentia necessarium erit alium actum reflexum ut certiores nos

darimur de primo amore flexo.

Pro hoc dubitandi adverte certitudinem triplici ex cap. provenire per se ambobus. 1º ex ipsa evidentia obiecti et ex ipsa natura apprehensione ut accidit in principiis per se notis. 2º ex aliquo motivo oblibato sem motivum trifa libere mirente ut accidit in actibus fidei. 3º ex applicationis voluntatis et pia affectione necessitate determinantissime certitudinem differentem quo provenit ex 1º et 2º cap. nulla datur occasio deceptionis quod provenit ex 3º cap. tunc causa procedendum est nam si certitudo est natura aliquet evidens mediata attendatur an habeat connexionem cum evidentia immediata et per se nota et si connexio invenitur tunc est nulla occasio deceptionis datur si vero neque mediata ipsa connexio reperiatur fugienda sunt duo extrema 1m ne more academicorum omnia incerta et suspecta iudicemus. 2m ne more aliorum filosoforum protervo et pertinaciter adhereamus nostris actibus et veritates ab aliis propositas spernamus. sed deposita depravata nostra voluntatis inclinatione iuxta doctrinam Aris. 2º metaf. tu. 16. cuilibet obiecto secundum certitudinis gradum. l. incertitudines tribuamus q. n. in rebus quae reperiuntur mathematica evidentia ut certa tamquam certa affirmemus. dubia ut dubia probabilia ut probabilia et ita liberi erimus ab occasione errandi et respondendi sofismata cum scientiis.

Art. 4. De quibus possit haberi scientia.

Quadruplex difficultas est inter quod est res quae possunt esse subiectum scientiae nomine subiecti in hoc ente legimus modo subiectum in hoc nisi in qua scientia subiectatur, iste n. est intellectus noster, sed intelligimus subiectum attributionis cui scientia attribuit alliquas proprietates, illas certo et evidente modo demonstrando.

1ª difficultas est an possit esse subiectum scientiae ens rationis et an possit haberi scientia actualis de illo pars negativa tribuitur maiori collegio. 6. art. 9. et 17. affirmat est aliis innerquos P. Fons. lib. 4. capite. 2. q. 2. sect. 2. quae 2. sententia procul dubio certa est et probatur. nam illud est aptum subiectum scientiae de quo certo et evidenti modo aliqua veritas demonstrari potest sed de ente rationis certo et evidenti modo potest aliqua veritas demonstrari. ergo ens rationis aptum subiectum scientiae actualis maior est certa ex natura scientiae actualis. 2º explicata minori non placet nam enti cognitio per modum entis (in quo consistit ratio essentialis eius entis nostri) certo et evidenti modo demonstrari potest quod est ens reale ut

sic illud ens reale ē qd veram existentiam positivam habet independen ter ob̄sq. ab operatione mentis. sed n. ens cognitum per modum entis hanc existentiam positivam n. habet q. n. ē ens reale sed ens aliud me taforicum de quo demonstrari possunt proprietates entis metafisici.
2a difficultas ē de entibus per accidens an subiectum ēe possint scientiæ a[?]tualis in qua difficultate recentiores distinguunt considerantes na turam entis per accidens in actu exercito et in actu signato afirmant q. ens per accidens in actu exercito n. ē subiectum alicuius scientiæ actu alis. bene in naturam entis per accidens in actu signato.
Pro qua difficultate consulendus ē Aris. 6. metaf. cap. 2. et sanctus T. ibi lect. 2. in quo cap. filosofus et eius interpretes negant possibile ēe scientiam dicente per accidens. sed ut mens Ari. et eius doctrina defen datur distinguendum ē duplex genus entis per accidens alterum fisi cum et alterum logicum. ens per accidens logicum ē illud in quo n. inbe ret aliqua conexio predicatorum sed mera contingentia et accidentalis conexio sicut accidit grammatico ēe albus et petro ēe musicum. ens per accidens fisicum ē illud qd agregatur ex pluribus entibus ratione fisicis sub nulla fa[?]. s. ordine certis.
Quadibus suppositis dicendum ē entia per accidens logica n. possunt ēe subiectum alicuius scientiæ bene m. entia per accidens fisica. 1a pars ē invendit ab Ari. S. T. cetris et aliquis interpretibus et ratione manifesta probatur q. illud ē subiectum aptum scientiæ de quo certo et evidenti modo ē demonstrabilis aliqua veritas sed de entibus per accidens logicis n. ē de monstrabilis certo et evidenti modo aliqua veritas q. entia per accidens logica n. s. subiecta apta scientiæ. minor pbr q. in entibus per accidens logicis n. importatur necessaria nexio predicatorum aliquorum sed contin genter et accidentaliter coniungantur quæ in talibus entibus per accidens in beri non scientia v. cet. s. vidimus inter alias conditiones exposcitur procedere ex necessarijs. 2a pars ē modo intelligatur de entibus fisicis per accidens in actu signato. s. in actu exercito pbr q. talia entia per accidens fisica logice mentis per se sed de debilis entib. logice per se potest haberi scientia q. de istis entibus fisice per accidens potest haberi scientia maior ē certa q. in hac 2a p. ē ut agimus de entibus per accidens fisice quæ s. entia per se lo gice de quorum probe ē qd dicat certam conexionem et necessariam aliquorum predicatorum minor ety. ē certa ut vidimus in 1a p. huius ē firmatio legitima et confirmatur q. de facto habent scientiæ de musica et de n. quæ aliquem gradum participant entis per accidens fisici et e[?]

potest dari scientia de entibus per accidens physice quae nullam rationem ha-
bent entis per se physice loquendo qualis est acervus lapidum de quo
[illegible] possunt aliquid profundum agregationis.

3. difficultas est de rebus corruptibilibus et contingentibus an sint aptum sub-
iectum scientiae. pars negativa videtur certa ex doctrina philosophi. secun-
dum quam scientia procedit ex necessariis res autem corruptibiles et contingen-
tes sunt in perpetuo ortu et interitu et consequenter non necessariae et ita de
illis scientia haberi non poterit. ut igitur difficultatem hanc componas S. T.
1a p. q. 86. art. 3. et distinguit duplicem statum corruptibilium et contingen-
tium. primus status est status existentiae et singularitatis. 2. est status
abstractionis et universalitatis. in 1 statu res corruptibiles et contin-
gentes exercent contingentiam et corruptibilitatem. in 2o statu non exer-
cent praedicatorum [?] connexionem. affirmat quod scientiam non posse dari
de rebus [?] et corruptibilibus secundum statum existentiae et singu-
laritatis bene in secundum statum abstractionis. quod etiam notarunt
Parisienses brevissime in proemio philosophiae q. 2. art. 3. et patet Dubium
tractatu de habitibus quaestione 6.

Quae quidem doctrina vera est nam contingentia et corruptibilia quatenus sunt in statu
existentiae nam contingentiam et corruptibilitatem exercent et in perpetuo sunt ortu
et interitu sunt. modo hoc modo illo modo se gerunt et ita non sunt subiectum apta scien-
tiae quae de necessariis et de rebus quae non possunt aliter se habere debent esse at
in secundo statu universalitatis prout abstrahunt a materia et singula-
ritate dicunt connexionem praedicatorum quae connexio neque corruptibilis
neque contingens est sed necessaria nam esse contingens esse necessarium est et
sub hoc statu scientia de illis datur quae necessaria simpliciter erit.

4. difficultas est de singularibus tum substantialibus tum accidentalibus
corporeis et spiritualibus incorruptibilibus et corruptibilibus de quibus
omnibus dubitatur an quatenus singularia sunt incepta sint subiectum scien-
tiae. et est apud omnes certum est singularia considerata secundum rationem
quam habent inter se sc. secundum gradus specificos aut genericos per
se esse subiectum scientiae nam secundum tales gradus certas et determinatas habent
naturas et proprietates demonstrabiles [illegible] igitur procedit de
illis ut singularia sunt et individua existentia.

Est quod duo [illegible] placita. 1a est recentiorum. inter quos M.
[illegible] apud D. B. mag. de habitibus q. 6. qui existimant metaphysice
et absolute loquendo posse haberi scientiam de singularibus quibus-
cumque [illegible] singularitatis [illegible] moraliter loquendo

[illegible] impossibile [illegible] de facto quod singularium individualis natura et particulares proprietates nos maxime ut in pluribus latet. 2° contra [illegible] quos sequitur de rebus creatis [illegible] impossibile [illegible] singularibus: quod probant auctoritate [illegible] [illegible] capite [illegible] [illegible] cap. 23. & 24. quem sequuntur [illegible] interpretes maxime [illegible] [illegible] q. 29. art. 1. negat singularia ut singularia esse definibilia, consequenter demonstrabilia.

In hac difficultate distinguendum est quod duplex potest difficultas procedere scientia per se [illegible] Aristoteles [illegible] in hac posteriori [illegible] scientia imperfecta quae [illegible] cognitione [illegible] per discursum [illegible] praemissis [illegible] [illegible] [illegible] per se [illegible] quod difficultas procedat in 1ª acceptione verae scientiae antiquorum [illegible] per sufficientem demonstrationem per praemissas universales immediatas & per se notas & in singularibus [illegible] conditiones deficiant de illis non potest dari scientia per se. Si vero difficultas procedat in 2ª acceptione verae recentiorum sententia [illegible] singularia [illegible] proprias & veras [illegible] habent cum qua [illegible] proprietates [illegible] consequenter demonstrabiles [illegible] [illegible] Aristoteles & S. T. negant singularia [illegible] [illegible] neque demonstrabilia [illegible] moraliter loquendo quod [illegible] propria alicuius singularis natura penetratur, neque proprietates illi [illegible] [illegible] [illegible] ab intelligentiis [illegible] demonstrari [illegible] per se [illegible] per genus & differentia quae in singularibus [illegible] singularibus, & per [illegible] demonstratio [illegible] procedere [illegible] necessariis immediatis & per se notis universalibus [illegible] quae [illegible] singularibus.

[illegible] obiicit aliquis syllogismus expositorius & qui exercet in 3ª figura cognitionem [illegible] [illegible] syllogismus per [illegible] & generat per [illegible] scientiam [illegible] potest exercere in singularibus [illegible] de singularibus per [illegible] scientia haberi potest [illegible] exemplo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

petro quatenus singularis et aliorum singularium proprietatum. Ad
rationem petri non pertinet specificam naturam. Ad pro-
ponere predicationem naturae humanae, & dissimulans nec erat nisi de
singularibus prout singularia sunt.

ART. 5. AN SCIENTIA

haberi possit de obiecto sensibili
cuius sensus in nobis deficeret

Tetigit hanc difficultatem Philosophus 2 lib. posteriorum cap. 14 ubi ait. Manife-
stum autem est quod si quis sensus defecerit necesse & scientiam aliquam deficere quam
impossibile est accipere. absoluteque determinat deficiente sensu alicuius sensibilis
impossibile esse scientiam de illo. Ad quod dubium generalius resolvendum
advertere ex libris de anima intellectum nostrum independenter a sensibus [illegible]
quidquid anima nostra pro statu corporis percipit vel aliquatenus sensibus pre-
mittat & cum obiecta de quibus scientia haberi potest sint in duplici differentia
quaedam immaterialia sicut deus angelus & anima, quaedam ma-
terialia & sensibilia ut equus homo et hoc posteriora obiecta directe
& quasi per se pertinere ad nostros sensus a quibus intellectus dependet & con-
sequenter intellectum nostrum propriis conceptibus eorum [illegible] con-
cipere. posteriora vero spectare indirecte quatenus per sensus aliquos ma-
teriales & sensibiles percipiuntur a sensibus indeque intellectus [illegible] pro-
prie & ipse illorum naturas percipit ita ut dicit in cognitione dei & ange-
lorum. atamen in ambobus semper intellectus indiget administratione sensuum
propter [illegible] . Deinde advertere duplici via
nos acquirere scientiam. scilicet via inventionis propriis aut via doctrinae
ab [illegible] aliorum.

Quibus prehabitis in primis dubitari potest an deficientibus omnibus sensi-
bus homini [illegible] possit habere via inventionis scilicet via doctrinae alicuius obiecti
scientiam obtinere. negant [illegible] & manifeste infert ex Aristotele [illegible]
& [illegible] id tamen expresserunt Toletus in commentario huius
cap. & [illegible] cum Paulo Soncinate & est manifesta probatio quia
intellectus noster pro statu huius vitae [illegible] materiale & sensibile
[illegible] nihil ab eo percipi possit quod in materialia omnino & in sensibilia si
[illegible] per [illegible] obiecta illi [illegible] & ex [illegible]
[illegible] scientiam alicuius obiecti obtinere.
Deinde dubitari potest an manentibus aliquibus sensibus homo [illegible]

illo de ficiente potest intellectus habere scientiam talis sensibilis quod proprium erat illius sensus deficientis, et venit inter dd. et expresse S. T. notavit quod si talis sensus deficit, perinde periclitatur tale sensibile cognitum et fuit ad manere scientia et hypotea sensus deficiat. Ergo in philosophia qui possunt scientifice cognoscere naturam coloris et sonitus deficientes per visibilia et auditiva.

Tota difficultas in illo casu in quo a nativitate aliquis esset privatus erat ergo a nativitate careat potest propriis sensibilis et coloris scientiam acquirere quatenus sensibile est proprium talis sensus; sicut color est naturalis quatenus est sensibile est perceptibile per alios sensus ergo quatenus est magnus et partibus vel de bus quam potest scientiam acquirere.

In hoc casu affirmat philosophus et sanctus Th. circa impossibile esse scientiam talis sensibilis proprii et probo quod scientia habet media demonstratio nec stante ex omnis com. ab sensibilis facta, media inductione singularium; sed in illo hoc talis demonstratio est impossibilis quoniam possibilis est et scientia talis ergo, minor probatur quod demonstratio facta ex universalibus supponit abstractionem a singularibus quorum quoddam non dari potest nisi sensus valens illa percipere.

Quis doctrina in vera duplici ap. Dub. circa et dub. Deneros. Radno fata dist. quadam sequitur nihil alius de forte illam disponentes scientiam igitur cum in benevolis nostris ... verissimum est ut probat ratio facta dico quod cater. Dr. caecus non audit ut de coloribus in via doctrinae nam potest aliquis caecus a nativitate aliquid audire aliquo modo quibus demonstrationem faciat de colore et non propriis caecus ... tantum ... audiendo a docto colores qualitatem quandam consistere temperamento primarum qualitatum, id est frigiditate et calore et ... perceptibiles per sensum visibus et colorem albus habere pro ferme disgregare visum et niger agregare illum, sicut ... medius habere pro ferme ... disgregare et agregatione. Et lux est qualitates quae caeteri colores visibiles reddunt, nam hec eciam alias sensibilibus perceptibilia sequatur et ... alias sensibilibus spectantibus ad alios sensus. Decrescentia talis coloris quod de alijs quae propria sensui percipienda ... scientiam sibi hinc anima acquirit.

Art^s 6us An sit unitas

actualis scientiae dist^o essentialis

Supposita iam natura scientiae actualis et explicata eius multiplici obiecto secundo ordo expostulat ut eius unitatem seu dist^{em} expendamus. Verit artis praesentis aestit ad inuenienda dist^o essentialis inter scientias. aliquorum sententia fuit inter scientias n^o dari dist^{em} essentialem sed oes comprehendi sub una specificatione hanc sententiam refert tenuisse Cratus apud Ciceronem lib. 4. de oratore. illamque in scholas propulit Sc. 4 q^e prologi. ut ut inter tot illius sed et alijs praeberet occasionem disputandi. illam sequitur Dr Ægidius. l. metaf. q^a 2. Mirand. lib. 13. de collatione singularis certamen seu sect^e 6 et 7. dicens unicam tantum existere scientiam s. metafisicam.

Sed cont peripatetici cont: tota multiplicem ē scientiam et scientia liter diversam afirmant videat^e D^{res} conimbricenses qui proemio philos. q^e 2. art^o 2. in explanatione quam ex Ar. multis eius testimonijs et patris eruditeos tendunt videns ē Ar. i posteriori cap 3. et 6. metaf. cap. 1. tex 2. et 3. cui mani festum tradit dist^{em} inter scientias idestque docent citer in eis dt locis interpretes

Quam sententiam tamquam communem admittendam et modo generaliter pla ex roe. desumpta a S. T. 1. 2. q. 24. art^o i corpora comparante intellectum nostrum materiae i seu pōẽ receptiue nam sicut materia ē ab agente disponit medijs dispositionibus ut in illa hoc l. illa fn ẽ specie distincta introducat [illegible] ita intellectus ab obiectis et ab intellectu agente disponit ut medijs speciebus hoc l. illam scientiam in illo introducat qua facta comparatione ut sic sicut valde habent obiecta respectu intellectus in productione suorum actuum et scientiarum sicut agentia respectu materiae primae introductione formam sed quo agentia si specie diversa medijs dispositionibus in materia producunt fnē et specie distinctam quo similiter quo obiecta fuerint specie diversa erunt in causa ut intellectus medijs varijs speciebus introducant actus et scientias specie distinctas maior ē certa qª sicut materia ē ex se indiferens ad hanc l. illam fnm recipiendam ita intellectus noster ad hanc l. illam scientiam et sicut materia ē disponit et determinat ab agente extrinseco ita intellectus noster determinat ab obiecto ad illo Ea prologus beati aug. ex pōa sed obiecto parit notitias. ab

intellectu & speciebus deribari ex obiectis generat scientiam. minor est certa & sic legitime.

Pro sententia Mirandulani Arg. est ibid. a metaph. cap. tu 2. dicens sicut est unus sensus unius obiecti omnesque subipso continentur ita unam scientiam hanc (loquebatur de metaphisica) specularientem in quantum ens & species eius & species specierum. in quo tu unam sm. agnoscit scientiam scilicet metaphisicam id. pro expositione huius textus aduertendam translatio Arhi rocobi. qm habet textus t.t. in illo loco & ex ipso cat in fine sermonis i. secundum qm translationem ulterius verbaita se habent. contra in quantum est ens quaecumque species speculari unius est scientie genera & species specierum huius sensus est ad unam scientiam. s. metaphisicam spectare agere de ente & de obiectis speciebus in quantum participant generis seu rationem entis sicut ad sensum unum spectant omnia obiecta quae participant rationem generis quod spectat ad talem sensum s. ad uisum quod participant naturam coloris.

Deinde sic hoc argui potest pro caram sententiam omnia obiecta quae respiciunt scientias considerant sub eadem hoc quod non causant diversitatem in scientijs. pro ans. nam omnia obiecta scientiarum pertinent ut demonstrabiliora certo cum evidenti discursu quaecertitudi nis & euidentia omnis est omnibus. Ex hoc arguitur sm ibi in ibi scientiam generice conuenire in hoc omnis ma scientie sed quia sub ista ratione plures sunt species ideo plures resultant scientie specifice distincte.

Art.° 7 Referunt

conuenientia inter se & eo dist. scientiarum

i. conuenientia talis et admittenda dist. scientiarum ut certis limitibus distinctam & assignandam de metaph & Grass. i quarum scientiarum diversitas constituatur

2° inter illos distinctionem non est dist. scientiarum numericam nam conuenit inter eos quod rationem signum dist. numerice substantiam diversitate iam quae quocumque subiecta scientiarum distincta sine ipse scientie cognoscantur tunquam dato quod intellectus petri distinguitur ab intellectu pauli scientias residentes in intellectu petri distincta a scientia residente in intellectu pauli nam praeter alia signa ex quibus accidentium ... ca dist. colligitur hoc signum de subiectorum diversitate certissimum est de quibus latius in metaphisica.

Disputatur inter se rele & contraria est scientiarum dist. & unitatem ... intrinsecam consequentibus scientijs ... in sua entitate ...

petunt suam unitatem & dist.^m quod inde veritas sit. non tamen ideo aliqua unitas essentialiter [illegible] in sino est quia habet intrinsecam essentialiter unitatem & dist.^m nec extra qualem entitatem sed intra. vita quod defunctum est unde provenit. haec dist.^o unitas [illegible] petunt [illegible] nec dist.^m unitatem [illegible] non [illegible] in ordine ad quod talis dist.^o desumenda sit.

4.º obvenit [illegible] scientiarum dist.^m seu unitatem desumendam colligi in ordine ad obiecta in quae tendunt ita plane Arist. lib. 1 de anima tex. 10. & 2. tex. 33. & sanct. T. 1. p. q. 1. art. 3. & 1. 2. q. 54. art. 2. & ceteri interpretes in his locis hoc magis explicantes nam advertunt necesse attendendum ordinem ad quodlibet obiectum seu ad obiectum formale scilicet differentiam assignandam in quo ostensum obiecti formalis.

Denique obvenit [illegible] obiectum materiale in ordine ad quod non desumenda dist.^o seu unitas scientiarum esse illud quod per accidens attingit talis scientia seu actus eo quod attingat propter aliud quod per se & formaliter attingit quae manifesta sunt in actibus potentiae visibus elicitis aliquis actus medio quo videt parietem album substantia parietis est obiectum materiale & quod per accidens ab actu [illegible] tangit. albedo vero est obiectum formale quod per se attingit ab actu & propter quid attingit substantia parietis proportionate hoc intelligendum in reliquis actibus reliquarum scientiarum & in actibus nostri intellectus & in scientiis quarum unitatem & dist.^m indagamus.

Ratio autem manifesta huius conclusionis sententiae in qua statuit non esse sumenda unitatem seu dist.^m ex ordine & modo tendendi in obiectum materiale & sic se habet: talis ordo & modus tendendi in obiectum materiale per accidens reperitur in actibus & scientiis. ergo ex illo desumenda non est unitas & dist.^o intrinseca & essentialis scientiarum. antecedens plerique per accidens in actu visivo est quod sub albedine sit substantia parietis seu substantia hominis aut equi dummodo haec omnia albedine sit affecta. unde actus visivi tendentes in parietem album seu hominem album non specie sed non distinguunt & similiter actus nostrae fidei divinae tendentes in misterium sanctissimae trinitatis seu in misterium incarnationis verbi aeterni non specie sed non distinguunt quia licet obiecta materialia longe sint diversa, obiectum tamen formale attentum per se est idem nempe auctoritas divina.

Art. 6. Examinantur variae doctorum placita circa dist.^m scientiarum

Vidimus in art° praecedente ea in quibus scientiae conveniunt; attendamus modo in praesenti ad ea in quibus differunt, advertentes totam negotii difficultatem ponendam esse in declaranda ratione obiecti formalis per quam unitas et distinctio scientiarum est attendenda. quae negotii difficultas tanta est, ut ad enbarias placita disturbaverit, ita ut P. Doctor Suar. t. 1 metaf. disp. 44. sec. 12 n° 63. dicat fateri nihil in hac materia sibi omnino satisfecisse quod sibi satisfecerit. audiamus quod ad ut probabiliorem sententiam seligamus.

Primus doctorum placitum est scientiarum distinctionem et unitatem desumendam esse a diversa abstractione materiae, a qua abstrahunt obiecta in quae scientiae tendunt. hanc sententiam sequuntur p. Conimbricenses, q. 1. proaemij philosophiae, art. 1. 784. et in qua omnes peripateticae scholae eam ascribunt plurimis auctoribus. Plurimi. Ars. Dam. Docio. Tolo. et aliis eandem sequuntur cum Dub. ttu de habitibus q. 4. Soncin. Capr. Deza. Caj. Soto Fabellis Tolo. hic cap. 24 q. unica.

Ad vero huius placiti intelligentiam duo sunt advertenda. 1° ex sancto D. Thoma hic q. quaest. 1. art. 1. obiecta quaedam res, sicuti a scientiis duas quasi conditiones participare. 1ª immaterialitas. 2° immobilitas. immaterialitas est carentia materialitatis, nam sicut sensus est obiectum materiale, ita intellectus in quo est scientia obiectum materiale debet esse. immobilitas vero est carentia motus seu contingentiae, nam cum scientia sit de necessariis, obiecta illarum debent esse immobilia, vel contingentia. 2° notandum quod est triplicem esse materiam, qua obiecta carere possunt iuxta doctrinam Ars. lib. 6. metaf. cap. 1. et lib. 2 cap. 22 quam exponit sanctus D. T. 1. p. q. 85. art. 1. 1° dicitur materia singularis. 2° materia sensibilis. 3° materia intelligibilis, quibus materiebus respondet triplex abstractio, abstractio a singularitate, abstractio a sensibilitate, abstractio ab intelligibilitate et per istam triplicem abstractionem distinguit haec sententia triplex genus scientiarum.

Haec 1° sententia amplius explicat obiecta realia, de quibus agere possunt scientiae, ad rei singularia, habent primas quiddam tales seu naturas singulares individuales, quae habent etiam sensibilitatem secundum quam spectant ad sensus, habent quantitatem, ita quae imaginabiles, secundum quam ex pertinent ad imaginationem. istas, quatenus, q. haec obiecta sunt cetera. 1ª materialitate singulari ineptum ad scientias, quae de singularibus, in quantum singularia ut videbamus scientiae, quatenus quae abstrahunt a prima materialitate singulari spectant ad.

philosophiam quatenus ā abstracta sunt a 2ª materia sensibili
spectant ad matematicam quatenus denique abstracta sunt a 3ª ma
teria intelligibili spectabunt ad metafisicam
hęc sententia in explicata absolute aprobanda nō ē nisi ad dist.e proquo
advertendum ē rōem obiti formalis multipliciter accipi inter DD. dari q.º ob
iectum formale sub quo. & obiectum formale qd, & obiectum formale quo, sub nomine
obiti formalis sub quo intelligit modus tendendi sub quo procedunt scientię
cū obiecta sua & sub nomine obiti formalis sub quod, intelligit ipsam obiti
qm per se atingit scientia sub nomine obiti formalis ut quo. intelligunt
principia seu media, medijs quibus cognoscit obiectum formale ut quod
quod ergo hęc sententia ostinui diversitatem scientiarum in diversis abstractionibus
assignauit obiectum formale sub quo scientię procedunt cū sua obiecta et quia iste mo
dus procedendi valde generalissimus ē et nō ē adrem adexplicandam dist.m
scientiarum specificam nam sub illo obiecto formali sub quo alij modi sub quibus
sti nent magis specifici qui explicandi sunt ut radicem cognoscat unitatis
dist.º scientiarum erit igitur aprobanda hęc sententia quatenus assignauit
tres generalissimas rōes ad quas generalissime loquendo res scientię
reduci possunt saltem unitate subordinationis & hic tantum intendebant
Aris. & sanc. T. & alij ex veteribus interpretibus.

2ª sententia afirmat dist.m & unitatem scientiarum colligendam ēē ex diver
sitate. l. unitate luminum secundum quę obiecta percipiunt hanc sententiam
defendunt Mag. Vanes 1ª p. q. 1. art. 3. & Mag. Zumel. ibidem q. 2.
notabili 2º. pro cuius sententię inteligentia advorte ab his doctoribus
distingui triplex lumen correspondens triplici abstractioni a materia iam
declaratę primum lumen apelant fisicum. 2 matematicum. 3. vero
metafisicum. quę hoc modo explicant obiecta quę abstrahunt. a materia sin
gulari catenus a nostro intelectu percipiuntur quatenus ille initium in
cognitione obiectorum singularium & quia ad hoc deserviunt cognitiones sen
suum externorum quas lumen fisicum apelant ideo rōem huius luminis
constituunt unum genus scientiarum. deinde in cognitione obiectorum quę
abstrahunt a materia sensibili intelectus adiuvatur ab actibus proceden
tibus a bimaginatiua quos apellant lumen matematicum & rōe
huius secundi luminis constituunt secundum genus scientiarum denique
quia in cognitione aliorum obiectorum quę abstrahunt ab omni materia ad
iuvatur intelectus a suis actibus quos appellant lumen metafisicum
ideo rōe huius 3. luminis constituunt 3. genus scientiarum.

Quia 2. sententia b. cadet a. cas. 1. & tunc gratis data sub eade limitatione. b. aliud intendit. s. illas cognitiones naturales externas ima gratiae & intelectuales esse principia quibus desumenda distinctio & unitas scientiarum & si hoc velit incongrue procedit nam illae cognitiones non ad unum spectant obiecti. Falsa atque tota sententia determinat generaliter distinctionem unitatem scientiarum praeter quam quod hic sententiam nimis generaliter loquitur & valde metaphisice in his luminibus.

Art. 9. Statuitur

vero similior sententia de distinctione & unitate scientiarum.

3ª & ultima sententia sancti Thomae ceteris mihi probabilior quam deprompta ex Ar. 1. posteriorum tex. 43 explicite ibidem tota lectione 41 & 1.2.3. q. 54 art. 2 ad 2. verba Ar. hec, una autem scientia quae est unius generis & paulo post alia scientia ab altera quorum neque principia neque exusdem neque ex alteris fuerunt. ex quibus verbis colligit sanctus Thomas citatis ad unitatem & distinctionem essentiale scientiarum duo attendi ab Ar. genus 1. subiectum de quo est scientia, seu premissas medii quibus scientia habetur. huius sententiae sunt Ferrariensis 1. gentes cap. 4. Dur. q. 4. prologi n. 4 & 5. Scot q. 2. prologi & 3 in nullis expresse loquatur at vide etiam aliis scolasticis ad 2. Dur. ubi. tertius de habentibus q. 4 illam probentibus defensans. s. Gregorio q. 27. prologi. Occamo & Gabriel q. 7. Temistio. 1. Post. cap. 42. Lobanibus in cap. 1. tertius nemini eam qui amplectuntur inter recentiores magistri.

Dicendum. 1. unitas scientiae et distinctionis adequate in scientiis quibus unitate essentiali valde generi casum intelligas hoc intendit ab Ar. in priori tex. & reliquis inter pretibus ante probatio nam adverte aliud est obiecti adequati aggregationis in scientiis. aliud est obiecti adequatum attributionis. nam obiectum adequatum aggregationis sive scandit quid quod spectat ad talem scientiam modo per se modo per accidens sive per & talis obiectum unitas & distinctio non deservit ad mixtam unitatem vel distinctionem scientiarum sed ad talem tempore adunitatem & distinctionem in hoc aggregationis obiecti adequatum attributionis est quod per se ibidem attribuit scientia & quem habeant sequibus scientiae procedit tales operationes non vires terminantes proprie principibus eius non logice phisice, modo est & hoc sancti. s. scientiae velut motus quidam ab intelectu procedens in proprium obiectum tamquam in finem sed ad motus unitatem & distinctionem multum referunt. Tales quas per se tales motus tendunt quam similiter in scientiis multorum. s. ex ea adeo unita & distinctio. unitas s. distinctio obiecti adequati in quod tendunt & cuius natura vero

veritates demonstrant, id quod non sumitur adequate nisi attendendo secundum propria rationes formales in esse rei secundum rationes formales in cogno-
bilis sine quod dici adequate obiecti nisi attendat penes varias rationes formales
in esse scibilis secundum quam demonstrabilis est, non causat neque arguit specia-
lem unitatem seu distinctionem in scientiis sed valde generalem.
Dicendum 2.º specialius et immediatius scientiis unitatis seu distinctionis in scientiis desumenda
est ab unitate seu distinctione principiorum ex quibus scientiae procedunt, ita Arriaga
in 2.º tomo et Sanctus Thomas, et reliqui interpretes et fere hoc etiam intendunt qui
velasi in articulo praecedenti, probatur ex eo ex parte, Thomas, unitas et distinctio scientiarum
desumitur ex unitate et distinctione obiecti formalis in esse scibilis, sed huius obiecti forma-
lis unitas seu distinctio arguitur ex unitate seu distinctione principiorum colligendam
unitas seu distinctio scientiarum, maior ab omnibus admittitur, probatur minor quia
obiecti formalis in esse scibilis una seu diversa ratione possunt in medio quibus talis obiecti
scibilis demonstratur ideo enim medium dicitur obiectum formale quo quod cum princi-
pia seu premissae sint ipsa media quibus veritates demonstrantur
huius scientiae, inquantum scibiles per haec media potius quam per alia
diversa quod penes varietatem premissarum et mediorum erit eligenda
varietas in scientiis.
Sed erat 3.º dubium scilicet unde ipsorum principiorum seu premissarum
distinctio unitatis sumenda sit, ut his principiis iudicemus de 3 erga seu cabel
Dico proportionate procedendum esse in premissis sicut in scientiis, et sicut
in scientiis dabatur obiectum formale ut quo, obiectum formale quod et obiectum formale
quo ita in premissis distinguendum est hoc triplex obiectum unde si premissae
taliter premissae sint ut desint prima principia sed simul sint deductae ab aliis uni-
tas et distinctio tunc desumenda est in unitate seu distinctione antecedentium premissarum et hic recur-
rendum est usque ad tales premissas quae sint pure principia et non sint deinceps sed sint
immediate et per se horum veritates apparet distinctio seu diversitas unius ab altera
item velis iudicium ad haec prima principia discernenda illud assume ex
diversitate apprehensionum deservientium ad talia principia et si velis ulti-
mo iudicium ad distinguendas apprehensiones illud sume ex diversita-
te specierum quibus intellectus deservit ad tales apprehensiones efficiendas
et si tandem velis iudicium ad distinguendas species has illud sume
ab intellectu agente derivato per fantasmata sub ratione sensibilium
quae percipiuntur a sensibus externis.
Sed dices ex hac ratione sequitur quod tandem tandem scientiarum unitas
tas seu diversitas sumatur ab unitate et diversitate obiectorum. Respondeo
affirmative si obiecta attendantur in secundum esse rei sed secundum esse sci-
bilis denotat media per quae sciuntur et hoc cedit in approba-

cionem huius sententiae in qua ratio indicia desumpta sunt ex medijs illis manuducantur ad immediatam rationem formalem distinctam unde speciei sicut actus.

2º. Primo advertendum est quod si principia ex quibus deducitur scientia inter se sint subordinata itaut omnia radicentur in eodem principio quod immediatum et per se notum sit tunc omnes illas scientias non distingui specie in spletam quia de uno subiecto per premissas inter se subordinatas procedunt. Ergo homo est animal probatur per rationalem definitionem. Deinde est capax disciplinae per definitionem primae passionis postea est admirativum et denique est risibile omnes istae scientiae non specie distinguuntur quia radicantur in uno eodemque principio non specie spletam sed inspletam distinguntur.

ARTIC. 10. SATISFit

obiectionibus contra distinctionem scientiarum

Primo secundum communem sententiam scientiarum distinctio sicut et aliorum actuum sumitur a ratione formali obiecti quod representat talis actus quod non potest scientiarum distinctio desumi a distinctione principiorum neque horum distinctio ab aprehensionibus naturae principiorum extra obiectum formale immediatum scientiarum. Est enim quasi medio et extremis quae interveniunt. Respondetur antecedens est verum et distinguendum est consequens de distinctione principiorum secundum se considerata [nego] quatenus trahit et consequenter causat varias rationes formales similes in obiecto concedo quia obiectum immediatum scientiae non est principium seu medium in illis contentum sed sunt illa extrema quae representantur est sed haec extrema attendunt a scientia secundum rationem formalem in esse rei sed secundum rationem formalem in esse scibilis secundum quam respiciunt diversis a medio secundum quam obiectum formale quo et ideo principiorum videtur dist in scientijs. Ponamus exemplum. Haec veritas homo est risibilis dicit rationem formalem secundum esse rei quae non distinguitur ab ipsa passione reali risibilitatis at quia demonstrabilis per varia media nempe per admirationem per capacitatem disciplinae et per rationalitatem ideo dicitur habere rationem formalem in esse scibilis diversam penes ordinem secundum quam est scibilis per illa diversa media.

2º. Manentibus eisdem principijs habentibus eodem obiecto plures sunt enim species quae non offert ad distinctionem scientiarum diversitas principiorum. Antecedens probatur quia eadem principia potest unus aprehendere ut falsa alter ut probabilia iste ut minus certa ille ut certissima et iuxta aprehensionem cuiusque erit diversitas in ea seu scientia in variatis tamen premissis. Respondetur distinguendo antecedens manentibus eisdem premissis materialiter concedo eisdem premissis formaliter nego. Quia in illo casu obiectum formale est quod in esse rei non variatur bene tamen obiectum formale est quod in esse scibilis respectu

cuius primus obiectum materiale et ita in illo casu manent eadem principia prout respondent obiecto, sed ut directe illata ex eis consequentibus eisdem premissis sed ... cadet scientia a sententia ... versa quod nulla solutio procedens, ans probo quod per de terminibus eisdem premissis fatetur pariter ... directe et indirecte ... minus firmiter aut magis firmiter. Respondeo negando ans. et ad probationem dicendum si et inferatur indirecte prohibito inferentis ... attendo illa varietas penes principia naturaliter inferentia directe et indirecte ... propter specialem premissarum dispositionem, sed premissis fateor mutantur. De inde si certitudo de veniat ex premissis tantum potest dari diversitas in ea ... in premissis fateor ... si secus certitudo proveniat a voluntate vehementer inclinata ad unam partem.

4 Si ex diversitate principiorum est colligenda diversitas scientiae in numero scientiae ... cum tot sint media et principia diversa deinde ... principia quorum unum est philosophie et alterum logice ... reduci illis ad obiectum scientiam.

Respondeo admittendo plures quidem scientias ... reducuntur ad ... adequata attributionis ... tamen ordinantur. De inde in illo casu in rigore illa scientia neque ad philosophiam neque ad logicam spectare ... minus proprie reducit ad scientiam cuius est medium ...

Ultimo unitas et distinctio apprehensionum de sumit ab unitate et distinctione et distinctio speciei et habitus unitas et distinctio ab obiectis, sed sic est quod ab eodem obiecto causantur diverse species quod male procedit, minor probatur quod angelus habet diversam speciem ... ab ea quam habet ... imo in eodem ... varietas ut per ... minus perfecte. Respondeo quod dr. de speciebus angeli et ... producunt ab ... agente de ... fantasmatibus angeli ... species ... indite et ... a Deo, Doctrina vero nostra agit de speciebus humanis quae possunt esse perfectiores propter melior ... dispositionem ... et ... a perfectioribus fantasmatibus de quo plura in libris de anima.

Art. 12. De diversitate scientie in sub alternantem et sub alternatam.

Hec diversitas celebris est de qua ... capite 10. ubi ... scolastici in prooemio sententiarum et ... videndus ... sententia ... 25. et ... q. 2. sect. 2. ... disp. 1.

ser. 5. n. 45. Toleto in commentario cap. 10. lib. 2. posteriorum. Rub. ibidem q. 9. Iavellus. 1. metaph. q. 2. ex quibus probabiliora et huic dictum in summa reddenda perijciam.

In primis claritatis gratia advertere licet loquendo de illa scientia dici subalternantem cui alia aliquo modo subalternatur (subalternari aut est esse sub altera esse) et illam scientiam dici subalternatam quae alteri aliqua ratione subordinatur. Triplex est genus huius subordinationis unde oritur triplex acceptio subalternationis. primum genus subordinationis oritur ex ratione finis 2m ratione subiecti 3. ratione principiorum. Illa quae scientia subalternatur 1. modo alteri cuius finis continetur sub fine alterius qui universalior finis est ut ars frenefactiva secundum Ars. 1 ethicorum subalternatur equestri. 2o modo una scientia alteri subalternatur cuius subiectum inferius est et contentum sub subiecto alterius ita musica subalternatur arismeticae nam arismetica pro subiecto habet numerum in communi et musica habet pro subiecto numerum sonorum. 3o modo una scientia subalternatur alteri generalis scientiae principia supremis eique in sui demonstrationem dependent a principijs alterius ut sic habet medicina respectu filosofiae quae tres acceptiones communes et nullo attingit propriam rationem subalternationis nisi sequentes conditiones assignandas quas advertunt omnes maxime caietanus 1. post. cap. 7. cum Alberto.

1a ex conditionibus necessario requisitis ad propriam et strictam subalternationem est ut una scientia alteri subordinetur in ratione scientiae taliter ut subalternata non habeat in se sufficientia principia ad suas demonstrationes quare necessario indigeat principijs alterius scientiae unde illa erit subalternans quae intra se habet principia sufficientia ad suas demonstrationes et non indigeat principijs alienis quae conditio tangitur essentialis traditur a sancto T. 1. p. q. 1. art. 2. huius modi se habent medicina et geometria nam principium hoc medicinae vulnus circulare difficilius sanatur non poterit demonstrari a medicina ex suis proprijs principijs. sed necessario debet medicina uti principijs geometriae in qua ostenditur circulum esse figuram triangulo et consequenter habere partes maxime distantes.

2a conditio est ut taliter subiectum scientiae subalternatae contineatur sub subiecto scientiae subalternantis ut non superaddat illi aliquid nam si nihil adderet iam non esset subiectum aliud sed idem et consequenter scientia subalternata eadem esset cum subalternante 3a conditio est ut illud quod superaddit ad subiectum scientiae subalternantis non sit aliquod differens essentialiter illius neque aliqua proprietas seu passio sed sit differentia accidentalis nam si esset essentialis differentia vel passio spectaret ad 1m scientiam subalternantem nam

illius scientie est probare proprietates seu passiones sui subiecti. Secundo differt ex parte sui illius cuius est probare naturam talis subiecti.

1um dubium circa doctrinam precedentem est an scientia subalternata proprie sit dicenda scientia seu opinio. Ratio dubitandi est quia iuxta doctrinam Aris. supra allatam scientia debet constare ex premissis immediatis et per se notis, seu ex talibus que reducibiles sint ad primas et per se notas, ac scientia subalternata considerata precise a subalternante non constat ex premissis immediatis et per se notis neque ex talibus que reducibiles sint ad primas et per se notas ergo non est proprie scientia sed opinio. Declaratur hec ratio dubitandi exemplo in scientia perspectiva que subalternatur geometrie. Scientia perspectiva sic ratiocinatur: obiecta intra angulos visuales contenta, quo magis anguli protenduntur magis acutiores sunt; ergo obiecta que magis distant minora apparent. Minor huius silogismi debet demonstrari per principia geometrie, quod si perspectiva considererit precisa a geometria illam minorem tantum tradet ex fide humana et ita conclusio non poterit esse scientia sed opinio.

Propter hanc rationem dubitandi, Scotus quem sequuntur recentiores aliqui apud nos, supra citatum, existimat scientiam subalternatam precisam a subalternante non esse scientiam sed opinionem. Cum aliis vero cum distinctione dicendum est quod si habens scientiam subalternatam per solam fidem humanam accepit premissas non scientiam sed opinionem habebit, quia adhuc conclusio certus ille non sit de veritate eius. Si vero aliquo genere certitudinis comparato per aliam viam, seu per scientiam universalem seu per expremissis habebit quidem scientiam et sine perfectam, quia ad rationem scientie sufficit quod certo concludat. Et ad rationem dubitandi probat illam scientiam non fuisse per fectam.

2 dubium est an in scientia subalternata ut talis est detur aliqua demonstratio propter quid. Affirmant nonnulli, sed ex philosopho negat sanctus T. ubi supra, quia scientia subalternata subordinata alteri non potest reddere causam suam, cum quam subalternans continet, quam sententiam sequitur pater Dubles referens contrariam Albertum et Scotum. Utraque sententia conciliari potest si advertamus demonstrationem propter quid posse sumi dupliciter: 1° pro illa in qua ponitur immediata seu radicales causae; 2° pro illa in qua ponitur mediata que oritur ab alia. Si 1° modo accipiatur demonstratio propter quid vera est sententia sancti T. nam immediatam et radicalem causam continet in scientia subalternante.

Si 2° modo

si 2º modo accipiatur demonstratio propter quid reperiri potest in scientia sub alterna ut volebant reliqui. Sed nam in scientia subalternata non continetur radicalis causa effectus continetur immediata.

Artº 12 an detur

distinctio esentialis inter practicam et speculativam scientiam.

Naturam scientiae practicae et speculativae examinavimus titulo proemiali q. 3. quomodo supponentes sermonem petit articulus an exeo quod una scientia practica sit, altera vero speculativa esentialiter distinguantur.

Sanctus Thomas 1 p. q. 1. art. 4 in scientiis naturalibus asserit aliam seu diversam esse scientiam speculativam a scientia practica non tamen explicat quanta haec diversitas sit an esentialis vel accidentalis. Ca. ibidem illam intelligit de distinctione esentiali quam sententiam defendit referuntque pro illa Martinus q. 7. prologi sententiarum Greg. ibidem. Sotus in proemio logicae q. 4. Doverius lib. 1 fisic. cap. 7. alii vero existimant aliquando rationem practicae vel speculationis arguere in scientiis distinctionem esentialem non tamen semper negat haec se. ita Molina 1 p. q. 1. art. 4. disp. 2. referens pro se Capreol. q. 2. prologi sententiarum in quo defendit Dr. Bar. t. 2. in p. 1. disp. 9. cap. 3º

Difficultas haec resolvenda est ex principiis superius traditis pro distinctione scientiarum quo quod scientia practica et speculativa continent principiis esentialiter diversis non est dubium quin tunc scientia practica et speculativa esentialiter diferant, at quando procedunt sub unica ratione formali tunc non datur distinctio esentialis ut accidit in habitibus fidei humanae et divinae quae cum dependeant ab auctoritate modo practice modo speculative procedant distinctionem esentialem non habent et si semper retineant distinctionem materialem intrinsecam quia semper in scientia practica reperitur specialis modus tendendi versus ab obiecto practico qui modus tendendi non reperitur ibi alius diversus in scientia speculativa ortus ab obiecto speculativo.

Sed dubitabit aliquis an scientia practica et speculativa ex natura sua intrinseca petant procedere per principia esentialiter diversa et si aliquando procedant per principia eiusdem speciei in hoc q. e. tota huius probationis dificultas ad quod cum distinctione respondendum est, nam scientia practica vel speculativa procedunt per principia sibi intrinseca et naturaliter proportionata. vel procedant per princi-

pia sibi extrinseca et naturaliter sibi non debita; et procedunt primo modo petunt procedere per principia essentialiter diversa; si vero procedunt 2° modo possunt procedere per principia eiusdem speciei, quae dispa reconciliari poterunt, ut videlicet in principio art.

1a pars huius resolutionis probatur quia scientia practica et speculativa procedunt per principia intrinseca sibi debita, petunt procedere per principia practica et speculativa. At haec principia ut talia sunt essentialiter differunt, ergo et scientiae tales. Minor probatur quia obiecta practica et speculativa in re scibilis petunt principia practica et speculativa, tum quia obiectum formale quo veritas practica vel speculativa est demonstranda, cum quia tunc daretur variatio in ratione formali ex parte obiecti, dabitur distinctio essentialis.

2a pars eiusdem resolutionis ostenditur, quia si eadem scientia practica et speculativa procedat per principia sibi extrinseca et non debita, circa obiecta non demonstrant quatenus speculabilia vel practica, sed quatenus scibilia sunt per illud medium extrinsecum, per quod probatur; quia per illud medium extrinsecum, i.e. non petitum ab illis, eiusdem speciei possunt scientiae speculativa et practica eiusdem speciei; ob hanc rationem in actibus fidei et scientia creata et in scientia Theologica non praxis et speculationis non causat distinctionem essentialem.

Obiectiones contra hanc resolutionem eo quod media distinctio facta facile a quovis dilui poterunt.

Art. 13. An scientiae essentialiter diversae necessario distinguantur realiter.

Difficultas haec solum inter recentiores agitatur, nihil quod apud veteres invenitur expressum, et sensus illius est: an sicut in capite de qualitate videbamus in eadem entitate posse identificari plures species qualitatis essentialiter diversas, an etiam similiter in eadem realitate animae possint identificari plures scientiae essentialiter diversae.

Pars affirmativa probari potest 1° quia nulla est aperta contradictio in eo quod in eadem, quia non est dicendum ideo esse impossibile, cum probes nostram repugnantiam non potest oriri ex eo capite quod illae scientiae sint essentialiter diversae, cum duae qualitates essentialiter diversae, scilicet habitus et naturalis potentia, possint identificari in eadem realitate. 2° quia minus differunt inter se duae scientiae quam actio et passio, cum illae eiusdem sint praedicamenti scilicet qualitatis, hae vero spectent ad diversa. Sed actio et passio identificantur in eadem realitate, ergo et duae scientiae essentialiter diversae etiam identificari poterunt. 3° quia scien

nat. disp.o ut vidimus colligitur duas esse virtutes pro ut seu modos
per quos procedunt. Jd. potest quis elicere ex aliquo simul uniendo
duplici medio essentialiter diverso, quod talis est operabitur ad duplicem
scientiam, et in illa duplex scientia identificata reperietur, pro exem-
plo nam si quis dicat hoc rationale admirativum est risibile, homo est rationale
ad mirativum quod hoc est ritibilis, illato cum unico duplici medio scilicet
s. rationalitate et admiratione duplicem scientiam esse identificatam habebit.

Dicendum est videri probabilius impossibile esse duas scientias essentialiter
diversas in eadem entitate actus identificari ita docet recentiores, et est pro-
bari ex ipsa hac ratione, si in eadem entitate actus duplex scientia reperi-
retur, diceremus esse magis et minus clarus magis et minus certus. Jd. in hoc
implicat repugnantia quod sicut neque in eodem actu duplex scientia reperiatur
essentialiter diversa. Maior est certa nam cum de ratione scientiae sit certitu-
do et claritas et scientiae essentialiter diversae sint inaequales perfectione, nisi
tenderit magis certa et clara quam alia, et ita actus in quo identificarentur
esset magis et minus clarus magis et minus certus. Minor probatur quia maior
claritas est perfectior minori et maior certitudo minore, sicut in
aere non potest dari maior claritas adumbrata cum minore et quod illud
aer magis sit illuminatus et

Quaeritur nunc contrario probabiliter quidem est sed non omnino convincit, nam si hoc
aliquid probaret etiam probaret nullas scientias essentialiter diver-
sas identificari posse in eadem realitate et habitu et naturali
potentia non posse identificari in eadem qualitate, nam omnia quae sunt diversa
speciei ex dictis in cap. de fide sunt inaequalis perfectionis et ita illa
qualitas in qua habitus et naturalis potentia identificarentur esset quo-
circa magis perfecta et minus perfecta propter illam duplicem essen-
tiam in se identificatam et sicut in hoc exemplo nullum est inconveniens hoc
esse ab omnibus ita neque in alio de quo dubitamus. Et ita ad rationem
respondere potest repugnantiam omnino nullam maior claritas et cer-
titudo exclusive et privative se haberent respectu minoris claritatis
et minoris certitudinis, quod nego exclusive se haberent, nam sunt
ille in actu esse maior et minor claritas maior et minor certitudo re-
spectu diversarum formalitatum.

Efficacius probo est implicans propositio de ratione ad actum invenies du-
plices scientias realiter identificatas, quod est implicat tales actus

stituens duplicem scientiam identificatam per oẽa quę implicantem contra-
-dictionem ceterum permissis ipsis causis et moribus quibus intellectus ad cubat
& detrah. ad eliciendam certam pbre v. ars mam in intellectu unam infinitis per
missis .l. taliter infinitam ut in adequate & partialiter dependeat a
quolibet medio ex diversis importatis per pręmissis. l. taliter infini
tam ut dependeat adequate a quolibet in ordine ad adequatam sale
obiectum si .i. modo infinitam intellectus elliceret actum unicam de cuius
essentia sit dependere ab utroque medio simul sumpto & ita non erit duplex
scientia sed una quę causatur ab illo duplici medio partiali et ꝯplente
unum adequatum medium & principium. si vero 2° modo infinitam intel
lectus cum quolibet obiectum sale adequatum sit & procedat ab
adequato medio duplex actus & scientia realiter diversa surget
tam sit adequata obiecta demonstrabilia per adequata media cum
ex postulat actus & scientias realiter diversas nullum aliud nisi
tum in intellectu imbeniri potest pro distinguendis scientijs rea
liter nisi hoc quod variari non debet ex libera voluntate eius liber
ę proportio natam naturam ob causa adequatorum. unde ad voces propę
a sit maius Ad ad .1. & 2. verum esse repugnantiam imbeniri
in identificatione scientiarum essentialiter diversarum et ex eo
precise quod essentialiter differant sed propter specialem rationem ea ext
vitam in precatione eā ex qua etiam stat quod dicendum est ad 3. rationem.
in qua dabatur ratio secundum quam accidere poterat scientias esse
realiter diversas realiter identificari.

Art. ultimus De

generali divisione scientiarum & de

Pro 1ª parte legendus est Aris. sexto gricorum capite .6. & sanctus T. 1ª
2ª q. 57. art. 2 et 4. in quibus locis phi. & sanctus T. generalem apo
suerunt divisionem pro actibus evidentibus & certis & omisso actu qui intellectus
appellatur speciali nomine eo quod spectat ad 2. operationem mentis
de reliquis qui spectant ad 3. agendum erit utroque in intellectu nostro
sci mus actus certus & evidens quidam est ille qui corespondet axioma
tibus & propositionibus per se notis & est indicium simplex certum & evidens imme
diate in se et quia statim sequitur ad notitiam intellectum tunc dicitur et
ideo intellectus appellatur.

- Dividit 2° scientia in suo sumpto in sapientiam, et in scientiam [illegible]
speculativas, et in prudentiam et in artem, duo priores actus spe
culativi sunt, duo vero posteriores practici. Sapientia distinguitur a scientia
in eo quod illa per universalissimas causas et maxime superiores
procedit, haec vero per causas minus universales magis quam inferiores.
Utraque vero distinguitur a prudentia et arte quia istae habent obiectum opera
bile et practicum, differunt tamen inter se quia prudentia habet obiectum operabile
internum quae agibilia dicuntur, scilicet operationes voluntatis et
intellectus, ars vero habet obiectum operabile externum quae factibilia dicuntur
omnes quae [illegible] procedant per discursum, nota scientiae, in quo participant in
hujusmodi quatuor membra adequate divisionis scientiae dividitur, nam ut bene S. T. vel obiectum
est universale et speculabile, vel particulare et operabile; si 1um vel cognoscitur per
causas universalissimas et supremas et tunc erit sapientia actus intellectus
tendens, vel per causas minus universales et inferiores et erit scientia; si 2um
vel internum vel externum; si internum fuerit, prudentia; si externum fuerit, ars. An
vero hae quatuor essentialiter distinguantur, vel non eodem modo, respondendum esse
sicut respondebamus ubi dubitabatur an scientia practica et speculativa
essentialiter distinguerentur.
Circa secundam partem articuli de dignitate scientiarum in nulla dixi in procemiali
quaestione 4 art. 2. ubi cum Sancto T. ex philosophi 1° de anima tit. 1. ex duobus cap. colli
gendam esse scientiarum dignitatem, ex obiecto et ex modo tendendi et clarius
i. ex obiecto materiali et formali nam modus tendendi scientiae sumitur ex
ratione formali entis scibilis et hoc 2 cap. principaliter, itaque scientia
cuius obiectum materiale perfectius fuerit et formale in ratione scibilis ita
certioribus principiis innititur illa nobilior reputanda est. Hactenus de
proemio logicae analytici.

Commentarij in octo Topicorum Libros,

Autor Topicorum (ut iter habet) Ars. et Cicero alios Topicorum scripserit libros octo et finis huius tractationis ab ipso positus ex dictis cap. 1. et cap. 1. ubi ait propositum quidem negocij est methodum invenire per quam poterimus sillogisare de omni proposito problemate ex probabilibus ex quibus verbis habes 2am speciem discursus et 3. operationis esse obiectum horum librorum s. discursum probabilem s. opinionem unde in 1° lib. explicat Ars. naturam illius et in reliquis septimis tradit modum inveniendi loca ex quibus in omni materia probabiliter procedere valeamus que omnia nos explectemur unica quaestione in qua de huius speciei secundae natura disputabimus.

Q. 5. De 2a discursus

specie nempe de opinione.

Postquam in priorista analytici examinata est natura discursus in communi et in posterioristicis examinata natura 1. speciei s. demonstrationis et scientiae nunc in hoc Topico examinanda est natura secundae speciei s. discursus probabilis opinionis.

Art. 1. In quo con

sistat natura opinionis

Quem admodum demonstratio alij prius diximus est incomplexe, ...

missis demonstrativis & est scientifico 2° procedit ex veris nempe propre
missis. 3. proceditur s. est scientifico. ita opinio triplicit. accipi potest
pro syllogismo incerto stante ex premissis probabilibus & est probabile s.
pro causa opinionis s. pro premissis probabilibus & denique pro assensu pro
babili, qui efficitur a probabili discursu. sed quia opinionis, tali ter
[illegible] aliter [illegible] est probabilis ideo in hac quaestione huius est probabili
[illegible] examinanda erit. imprimis advertendum est ex Aris. in post.
cap. ultimo opinionis rationem consistere in cognitione alicuius obiecti prout contin
gentis s. prout potest aliter se habere, modo in se sit verum modo falsum
ut ibi explicat sanctus T. lect. 44 itaque illa cognitio potest dici proba
bilis s. opinativa quae representat rem non certo & evidenti modo sed contin
genter s. cum quadam formidine & quia in hac ultima particula consistit
est formalis essentialis opinionis ratio iterum explicandum. formido quam iux
ta doctrinam Sancti T. 2a 2ae q. 2 art. 1. triplex est, alia est formalis, alia com
[illegible], alia virtualis. formido formalis est illa media qua intellectus for
midolosus est ut in nullam partem assensus inclinet, quae formido etiam potest
dici formido dubitativa quia procedit ex [illegible] intellectus nostri haerens [illegible]
tando in neutram partem inclinet. 2. formido dicitur media secundum quam intel
lectus aliquantulum inclinat in alteram partem sed non ex signo & funda
mento alicuius considerationis sed levi & haec formido etiam dici potest
suspicio quia quando intellectus illam habet suspicatur veritatem illius par
tis in quam se inclinat & dicitur media quia medium locum tenet inter formalem
[illegible] & virtualem [illegible]. 3. igitur formido
quae virtualis dicitur tunc habetur quando quis se inclinat in alteram partem ex
signis & fundamentis alicuius considerationis non tamen omnino firmis & [illegible]
ideo quae [illegible] retinere formidinem virtualem quae est formido dicitur
formido opinantis & est quae essentialiter constituit opinionem.
[illegible] non mediate & mediate
opinio immediata quae in se & non virtute alicuius antecedentis proba
bilitatem probabilis est. mediata vero est illa quae habet probabilitatem
in vi [illegible] opinio immediate convenit iudiciis probabi
libus quae non deducuntur ex aliis sed ex ipsa [illegible] apprehensione
[illegible] opinionis mediate convenit [illegible] probabilibus cuius
probabilitas dependet a premissis [illegible] opinionis ut [illegible]

iudicij & ideo in reperitur in apprehensionibus, nec in apprehensionibus proprie loquendo, qui expertes sunt falsitatis; ideo etiam proprie loquendo non participant formidinem; diminuta opinio etiam nuncupari magis de opinione ut sic communi iudicio & cum Arist. de opinione mediata & dicitur illa quae sic definiri potest, conclusio est, aliis formidolosis ex praemissis formidolosis elicita.

Art. 2. Quo modo distinguatur opinio a fide humana

Quemadmodum duplex est opinio, una immediata, altera mediata, sic duplex est fides humana, una immediata & altera mediata. Fides humana immediata illa est quae immediate innititur testimonio humano, ut quando iudicio assentimur alicui dicto propter auctoritatem hominis; fides vero mediata est quae habetur medio discursu, cuius praemissae sunt fidei humanae. Quando igitur petitur an opinio distinguatur a fide humana, non fit comparatio de opinione mediata cum fide humana immediata, nam in hac comparatione certum est opinionem essentialiter distingui a fide, cum opinio 1a sit operatio fides vero 2a. Difficultas igitur potest esse si comparetur opinio immediata cum fide humana immediata, seu opinio mediata habita per discursum cum fide etiam humana mediata habita per discursum.

In qua comparatione Magistri Scoti & Mastrius absolute existimant fidem ab opinione essentialiter non distingui sed materialiter tantum distinguuntur propter assimilationes opinionis in genere & fidei. Hinc colligitur quod per fidem solidet & firmet assensus opinabilis, ut ita quidem Rubio libro 3 de habitibus q. 1 qui cum sancto Th. essentialiter distinguit opinionem a fide.

Cuius rei resolutio ex fundamentis superius iactis cum de distinctione scientiae & fidei ageremus facilis est. Opinio igitur immediata & fides immediata essentialiter distinguuntur, nam licet utraque aeque sit incerta & stringens formidolose, tamen cuilibet nititur distincta ratione formali, nam opinio immediata nititur ratione aliqua probabili, fides vero immediata nititur non ratione sed testimonio & auctoritate hominis. Similiter igitur opinio mediata & fides mediata essentialiter distinguuntur, nam licet utraque sit actus discursivus elicitus ex praemissis formidolosis, quae principijs seu praemissis participant formidinem a diverso capite, nam praemissae fidei hu-

omane participant firmitatem ab auctoritate humana quae cum sit fallibilis est, propterea non omnimodam participant firmitatem illa ab omnibus quae apud oppinantes in certa sunt.

Dubitabit aliquis an sit admittenda distinctio essentialis inter actum fidei divinae innitentis auctoritati divinae et inter actum fidei qui innititur auctoritati Christi Domini in quantum homo est. Respondeo affirmative, manet enim quod auctoritas sit omnino fallibilis, et non auctoritas Christi Domini etiam in quantum homo est auctoritas infallibilis propter unionem quam habet natura humana in Christo Domino cum verbo divino.

Dubitabit etiam aliquis an sit admittenda distinctio essentialis inter fidem humanam et fidem angelicam. Pro quo dubio resolvendo distinguendus est triplex status angelorum. 1. status est in quo angeli fuerunt creati naturalis. 2. angelorum quatenus deprabati sunt. 3. angelorum quatenus sunt beati, status in gratia. Si separatio fiat inter fidem humanam et fidem angelorum prout sunt in statu beatitudinis, admittenda est distinctio essentialis eo quod tunc testimonium angelicum est infallibile, humanum vero fallibile. Deinde si separatio fiat inter fidem humanam et angelicam secundum statum depravationis et malitiae angelorum, quare est tantum daemones possident, etiam est admittenda distinctio essentialis eo quod testimonium humanum et si sit fallibile non tamen est falsum qualiter est testimonium daemones patris mendatii. Demum si separatio fiat inter fidem humanam et fidem angelicam secundum statum naturalem angelorum cum distinctione procedendum est, nam testimonium angelorum est circa res naturales quas certo et evidenter cognoscunt vel circa alias praeter naturales de quibus certi non sunt; si primo modo consideretur eorum auctoritas circa eas infallibilis est et consequenter distincta a fide humana, non vero si secundo modo consideretur.

Art. 3. Quomodo

pro beatitudine terminus noster et modo tueatur eius sententia.

Nomine motivi in credendis intelliguntur omnia illa quae cavent quodammodo sunt obiecta probabilia intentionis, naturalibus probabilibus modo sunt obiecta fidei humanae intentio testimonio hominis fallibili vel fidei angelicae intentio auctoritate angelica vel fidei divinae intentio auctoritate divina et si haec ultima sunt certa

morbo obscura et consequenter inevidentia. omnino dicimus ommibus requisi-
dentibus non esse contra concordia allicient. Et majus... intellectum
nostrum arripi illud necessario in sui assensum. Ecc.

In qua dificultate eius sententia p[rofess]or vult similiter obiecto inevi-
dentia nullo necessitari genere quoad specificationem sed etiam quoad
exercitium necessario mente... ad assentiendum illi. ad
inter alios maxime [ex]plicuit. contra S. 2. d. q. 6. art. 4. et q. 4. art. 2
ad 7. itaque noster intellectus propositis pro et contra probabilibus,
testimonio hominis angelis vel Dei non necessario propendere et sese in-
clinat ad assentiendum veritati eliciti in virtute horum motivorum
sed potius potest sistere et in contraria partem sese inclinare. quae eius
doctrina tamquam vera amplectenda. Et probatur quod natura sit aliquo
modo necessitata in propositum obiectum sicuti tale obiectum illi
sufficienter applicatum sed quod obiectum est in evidens modo sit proba-
bile modo in verum quibus testimonio non sufficienter applicatur
intellectui quod intellectus nullatenus necessario fertur in illud.
Maior est certa ut patet in igne nullatenus agente in substantiam quae est
a propria sphaera eaque igni non est sufficienter tale subiectum qua-
dam... ostenditur probatur quod obiectum intellectus proponens se quo modo
loquimur est verum et sufficienter applicatum quod si ex se
evidens sit inter alios evidenti propositio quod quod dictum est in-
evidens et in evidentiam modo propositum minime sufficienter
applicat. Confirmatur ... experientia ... similiter obiecto nobis
... experimur nos coactos ... necessitatos quae
ad assentiendum illis.

Quibus probabiliter dificultate unde et quomodo intellectus noster de-
... ad assentiendum similibus obiectis Caiet. 1. 2. q. 65. art. 4. et
in eodem refert duplicem sententiam alteram tribuit Scoto in
3. sententiarum dist. 29. in quaestione alteram propriam. Scotus sen-
ciebat intellectum nostrum ... applicata ... similibus obiectis
absque imperio ne potentia voluntatis. sed sine voluntate se ge-
rere negative. i. non reluctante. Caietanus sentit intellectum
nostrum ... ...
quae iam necessariam et sufficientem existimat ut absque illo in-
tellectus nequeat talibus assentiri obiectis et medio illo ita determinetur
ut quamvis ex parte obiecti nulla ratio probabilis appareat adver-
seatur illud. inter quam duplicem sententiam media incedit
cedit D. Thom. ... de habitibus q. 2. existimat namque sufficere
ficere voluntatem non renuente ut intellectus determinetur in similibus

ietis & etiam dicere existimat non ita sufficientem esse voluntatis motum ut percipitur sm debet intellectus absq. ullo ex^e obiecti s. rōnis s. authoritatis pondere. sd. hoc proinde supposito requiri etiam motum & determinationem voluntatis.

Dicendum est non sufficere meram non repugnantiam voluntatis ut intellectus ferat in obiectum non evidentiam sd necessarium ponendum esse actum voluntatis quo intellectus determinetur. hoc est communis inter doctores quatenus in theologia materia de fide docent Theologi ad actum fidei diuinae proinde requiri pia affectione motum ex parte voluntatis qua intellectus determinetur: si ergo ad actum fidei cuius obiectum est certum & infallibile sed obscurum pro potentia tenetur opus esse determinatione positiua voluntatis a fortiori id tenent de reliquis obiectis s. rōne probabili s. motiuo humano propositis.

Et probatur quod propositum est obiectum inevidenti modo non esse sufficienter aplicatum intellectui quia indiget positiua aliqua aplicatione, aliis est certum ut videbamus sed in communi sententia [illegible] probatur quod non repugnantia voluntatis non tamen est aplicatio obiecti s. intellectus ad illud quia non resistentia ut intellectus aplicetur quod adhuc necessaria est aplicatio aliqua. Deinde haec non potest prouenire ab obiecto cum nihil illi de nouo addatur sd inevidenter adhuc maneat propositum neq. ex parte ipsius intellectus qui minime seipsum potest determinare cum non sit potentia libera seipsam determinans quod oportet ut a potentia libera s. a voluntate talis determinatio & aplicatio proueniat.

Sententia vero Caietani admittentis tantam vim in hac determinatione voluntatis ut etiam nulla rōne ex parte obiecti attenta intellectus determinetur si rigorose intelligatur merito a Dub. exponitur nam si velit nulla existente probabilitate neq. authoritate ex parte obiecti posse intellectum in illud tendere propter solam determinationem voluntatis id aperte falsum est. nam si ex parte obiecti nulla probabilitas existeret non aplicanda parum prodesset aplicatio haec n. supponit obiectum intellectui s. aliquid vim ut ad quod aplicetur sicut ignis nullatenus cremaret etiam si aplicaretur nisi esset subiectum seu passum ad quod aplicaretur.

Ex hac communi doctrina duo dubia oriuntur. Primum est si non evidentia propositio obiecta cum inter se pari sub aequali probabilitate an tunc intellectus hereat nec possit determinari a voluntate. s. non sed etiam in illo casu determinabilis sit per imperium voluntatis. 2^m est an si aliquando obiecta proposita ut unum est propositum ut probabilius altero, an [illegible]

dicentes potest inclinare intellectum ad assentiendum obiecto minus pro
babili ex quibus de his plura in libris de anima breviter modo dici
tendum est ad 1m voluntatem nostram in posse eligere aliquid inter duo
equalia nisi ob aliquam rationem sibi qua illud quod eligit magis sit eli
gibile itaque in illo casu voluntas potest quidem detrahere intellectum
ad aliquod obiectum ex illis propter aliquam specialem rationem sibi propositam
saltem propter exercendam suam libertatem unde stat ad 2m in quo
est voluntas detrahi posse intellectum ad assentiendum obiecto minus pro
babile propter aliquam specialem rationem quam attenderet cum tali detracti
one -

Art. 4. Utrum si

mul in eodem intellectu possit dari scientia,
fides et opinio de eodem obiecto.

Controversia presens reliquis difficilior accurate examinanda et quia multiplicem
habet sensum et in eius resolutione doctores varij sunt ut simul veritatem attingamus
solitam brevitatem servantes articulum hunc in questiunculas dividemus ne sua
longitudine offensionem pariat

Qa 1a exponit statum

controversie et referuntur plura doctorum.

Incerta et controversia separemus a certis in quibus omnes conveniunt 1o igitur inter
eos convenit in eodem intellectu posse dari fidem scientiam et opiniones secundum
habitum quam secundum actum de diversis obiectis. 2o etiam convenit inter doctores in eodem
intellectu posse dari fidem scientiam et opiniones de eodem obiecto secundum di
versas partes quod docuit Ar. 1 post. cap. 26. v.g. de Deo potest aliquis ha
bere scientiam quod sit et habere fidem circa hanc veritatem quod sit trinus et unus.
3o convenit inter doctores [illegible] ne in diversis temporibus intellectus illius qui habebat
fidem vel opinionem de aliquo obiecto amissa fide vel opinione acquirere sci
entiam de eodem obiecto sicut quando fideles in beatitudine cui de his
de quibus modo habent fidem tunc scientiam habebunt iuxta illud Pauli
1 ad corinthios 14. videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem
facie ad faciem. similiter accidit nobis sepius evidenter rem cognosce
re quam antea non per opinionem cognoscebamus ut docet sanctus T. 2a 2e
q. 9. art. 1. ad 2m. 4o convenit inter doctores eundem actum simul non posse iden
tificatos habere rationes opinionis fidei et scientie. omnes enim ut videbimus
quae precedente in eodem actu identificari ponunt plures scientias a formo
fi ri identificari diversas fidem opinio. et scientia cum sint rationes
magis diverse et oppositae.

Ad notandum certis in quibus sto conveniunt tria restant examinanda eaque maxima cum interdum dissensio. 1.um an diversis temporibus de illis de quibus habita est scientia possit haberi fides aut opinio sine eo quod admittatur scientiae habitus. 2.um an simul eodem in te eodem tempore possit alicui adesse tam habitus scientiae quam fidei et opinionis cum eadem obiectum secundum eandem veritatem obiectivam. 3.um an in eodem intellectu simul compati valeat actus scientificus et actus fidei divinae cum eodem obiecto secundum eandem veritatem obiectivam.

Tetigerunt disceptatores has S.tus Thomas 2.a 2.ae q. 1.a art. 4 & 5. Scotus in 3. dist. 24 q. unica § 2.o et Durandus q. 1. art. 2. Suarez et Scotistae deinde primum negantibus huius sententiae ss. Gaietanus & Bannez 2.a 2.ae q. 1.a. Durandus vero etiam primum negantes. vide sequitur & admittit quandam casum propositio affirmativa de quo ja. Praeter hos alii plures & ex iunioribus referunt a P.re Dub. tom. 5 de habitibus cap. 3. in utraque parte & ex mente non procedant ad de habitibus sed de actibus loquuntur.

Q.a 2. Statuit posse dari

fidem et opinionem in diversis temporibus
de eodem obiecto de quo habebat scientiam

Dicendum 1.o in nostro opinio has eodem obiecto secundum eandem veritatem obiectivam de quo habita est scientia potest fides aut opinio haberi diversis temporibus sine eo quod habitus scientiae amittatur.

In hac cum loquimur de possibilitate actus fidei aut opinionis cum habitu scientiae, et e contra de possibilitate actus scientiae cum habitu fidei, itaque remanente habitu scientiae potest dari actus fidei aut actus opinionis, et remanente habitu fidei potest dari actus scientiae quam sententiam amplectitur sanctus Thomas 1.a 2.ae q. 9. art. 2. ad 2.m ubi dicit "& similiter opinio ex syllogismo dialectico causatur via ad scientiam quae per demonstrationem acquiritur, quam acquisita potest remanere" et cognitio quae per syllogismum dialecticum est habet 1. p. q. 13 art. 7. et 3.m Fr. P.r Tolosana 1. q. 9. art. 1. disp. 1.

Quod probo cum in eo quod aliquis post acquisitam scientiam de aliquo obiecto sperando habitum scientiae acquirat opinionem vel fidem de tali obiecto nulla est repugnantia quod id contingere potest: an ubi quod si aliqua esset repugnantia maxime quia ille habet certitudinem de tali obiecto cum scientiam haberet & non esset certus cum haberet opi

rius in [illegible] actus fidei divinae [illegible] ergo talis repugnantia tunc fore(t) haberet locum quando simul darentur actus scientiae, opinionis et fidei non vero respectu eiusdem obiecti quo procedit et in quo fidat actus fidei secundum dat habitus scientiae non vero actus quia iam fuit et modo non est et sicut nulla est repugnantia in eo quod aer modo sit clarus et in alio tempore obscurus ita nulla est repugnantia in eo quod idem intellectus fuerit clarus medio actu scientifico et modo actu deperdito et per habitum sit obscurus per actum fidei.

Confirmatur ex auctoritate Apostoli dicentis ad Hebreos cap. 11. credere enim oportet accedentem ad Deum quia est et inquirentibus se remunerator sit unde sic fit hoc argumentum teologicum. Accedentes ad Deum .i. accipientes fidem divinam Apostolus admonet ut habeant fidem de Deo quod sit .i. quod existit et quod remunerator sit. Sed multi ex infidelibus philosophis accedentibus ad Deum poterant scientifice cognoscere Deum existere cum haec veritas ratione naturali sit demonstrabilis. ergo existimabat Apostolus illos posse acquirere fidem de obiecto de quo habuerant scientiam.

Ex Dominicus Soto Caietanus ibi et Cano 22 de locis cap. 4. duplices solutiones asignant huic argumento teologico. 1. Testimonium Apostoli intelligendum esse ut in plurimum non semper et respectu illorum hominum qui scientiam non praehabebant de existentia Dei 2o apostolum loqutum fuisse de existentia Dei quia auctor supernaturalis est utraque solutio probabilis est [illegible] in eo quod apostolus universaliter loqutus sit et quia illa sit in materia doctrinali et cum ex hac ratione videremus non esse repugnantiam compossibilitatem actus fidei cum habitu scientiae non est cur limitetur ergo Apostoli in detrimentum philosophorum peritorum qui post scientiam habitam de existentia Dei non possent habere fidem de tali veritate.

Ex probatione etiam infertur bene compari posse in eodem intellectu habitum fidei et opinionis cum habitu scientiae nam inter habitus nulla maior est repugnantia quam inter actus sed compossibilis est actus fidei cum habitu scientiae ergo et compossibilis erit habitus fidei cum habitu scientiae.

Q. 3. an intellectus

licet sciens conservare possit simul
actum fidei et opinionem de eodem obiecto.

Partem negativam astruere videtur Aris. 1. Posterio. cap. 25 dicens. Sunt
autem quaedam vera quae contingit aliter se habere, manifestum est igitur
quod circa haec scientiam non esse, erunt namque impossibilia aliter se habere.
Et paulo post ait quomodo est igitur non idem opinari et scire. quam sententiam
etiam videtur expresse sequutus S. T. 1. 2ae. q. 67. art. 3. ad 4. ubi ait potest non esse
quod secundum eadem scire aliquis aliquid sciat et aliquid aliud opinetur.
et similiter de Deo potest aliquis demonstrative scire quod sit unus
et credere quod sit trinus sed de eodem secundum idem non potest esse simul
in uno homine scientia neque cum opinione, neque cum fide. alia tamen ratione
ratione. scientia enim cum opinione simul esse non potest simpliciter de eodem
quia de ratione scientiae est quod id quod scitur existimetur esse impossibile aliter se ha
bere, de ratione autem opinionis est quod id quod est opinatum existimetur possibile
aliter se habere, sed id quod fide tenetur, propter fidei certitudinem existi
matur etiam impossibile aliter se habere: sed ea ratione non potest esse simul idem
et secundum idem scitum et creditum quia scitum est visum et creditum est non visum.
hactenus phus et S. T..

Propter haec Aris. et S. T. testimonia adeo haec pars negativa mihi pro
babilis fuit ut in 1a editione commentariorum nostrorum in logicam eam pro
posuerim ut probabiliorem affirmativa hac implicatione propter
auctoritatem dictus. ex eo quod intellectus simul eliciat et servet de
eodem obiecto secundum idem actum scientiae et actum opinionis simul
diceret obiectum non posse aliter se habere cum scientiam habeat de illo
et simul diceret posse aliter se habere cum habeat opinionem de illo
sed. haec est manifesta contradictio quia non potest idem intellectus simul elicere
et servare actum scientiae et opinionis de eodem obiecto secundum idem.
Sed cum adverterem communiter a recentioribus nostris partem affirmativam
defensari singulari diligentia exquisivi testimonia S. Th. ac
deratis eius mentem studio perscrutatus et immo omnibus plenius in locis illud
sequutum fuisse affirmativam pro. nam 1. p. q. 58. art 7. ad 3.
ait. neque verum quod aliud cognoscatur per duo media quorum unum

e perfectius & aliud imperfectius aliqo repugnans habet, sicut ad eandem certitudinem habere possumus & medium demonstrativum & dialecticum. & 3. q. 62 art. 7. ad 1m ait nihil n. prohibet simul aliquid cognosci per diversa media, sicut simul potest aliquid cognosci per medium probabile & demonstrativum. idem quoque reperit 1a 2ae q. 67 art. 3. ...orgore dicens. potest n. unus homo cognoscere eandem conclusionem per medium probabile et demonstrativum. & 3a p. q. 9. art. 3. ad 2m ait ...et calor enim disponit materiam ad susci[pi]endam formam ignis, qua tamen adveniente calor non cessat & similiter opinio ex silogismo dialectico causata est via ad scientiam quae per demonstrationem acquiritur, quia tamen acquisita potest remanere cognitio quae est per silogismum dialecticum & clarius, in 3o sententiarum dist. 31. q. 2. art. 2. q. 1a ad 4m ubi ait, dicendum quod opinio & scientia quamvis sint de eodem non tamen sunt secundum idem medium sed secundum diversum, & ideo possunt esse simul. in quibus omnibus locis videtur omnino aperte affirmativam sequi & nobis videtur strarius pro prioribus locis, qua propter defendendo tabiles ... in quo procedentes & veritate non aberremus & patronem nostrum sanctum T. non deseramus.

Durandus in 1o dist. 1. Prologi modum docuit in hac controversia quo medio aliquibus videtur in jurdiciam adduci varia testimonia S. T. ... alata. distinguit igitur duplicem rationem opinionis aliam quae procedit per medium stringens existimatum necessarium cum qua opinione negat compatibilem esse scientiam non vero cum 2a unde recentiores explicant S. T. quando primum negabant sequitur volunt loqui de 1o modo opinionis in quo habet locum contradictio alata. & quando sequitur primam affirmativam volunt loqui de 2o modo opinionis in quo locum non habet repugnantia alata. sed mihi ista interpretatio pro S. T. non arridet et cogor quod opinio procedit per medium reciprocum stringens nobis non existimatum necessarium talem illa alius et reciproca sit opinantibus omnibus & a ... non nisi necessarium & scientificum.

Legitima igitur interpretatio pro S. T. & quantum veritatis attingit ex dottrina sancti Bonaventurae 3o sententiarum dist. 14 q. 2a ubi sanctus distinguit duplicem rationem opinionis unam procedentem cum formidine virtualiter ex parte actus, sed alteram procedentem cum formidine tali ex parte obiecti & alteram non procedentem, asserit que scientiam esse compatibilem cum opinione quae caret formidine & vacillatione

dubitationes: ex 2° obiecti in nullo opinione illo que habet vilem formidinem & vacillationem ex 2° obiecti ita: duplici modo opinamur hos vere actus opinatibiles de aliquo obiecto 1mo: ita aliter opinemur de obiecto ut sed nitamur firmo fundamento sed et firmo & debili respectu scientifici fundamenti, ita non dubitamus de veritate obiecti quamlibet aliam rationem propositio ignoramus, 2° possumus taliter opinari de obiecto ut non solum nitamur in firmo fundamento, sed etiam dubitamus de veritate obiecti cum aliam rationem pro opposito. quando 1° modo opinamur possumus simul retinere actum scientificum, non vero quando 2° modo & haec est mens S. T. ut constat ex vi rationum quibus sanctus utitur in parte negativa quae quidem habet vim in opinione vacillante & dubitativa non in opinione non vacillante etsi habeat per medium minus firmum quam scientificum est, nam cum habet talis opinio non iudicamus obiectum aliter posse se habere & ita cessat tota repugnantia exquisita a philosopho & S. T. quae solum militat pro opinione vacillante secundum quam iudicat obiectum aliter posse se habere quae omnia confirmabunt in responsione ad argumenta.

Q.ª 4. An idem intellectus

Possit elicere & conservare simul actum
scientiae & fidei divinae de eodem obiecto

Antequam satis faciamus argumentis resoluendum restat. ? dubium in quo petebamus an simul in eodem intellectu dari possit actus scientificus & actus fidei divinae de eodem obiecto secundum eandem veritatem obiectivam cuius rei resolutio facile deduci ex dictis in quaestione praecedente.

Pars negativa expresse videtur esse in S. T. in ultimis verbis quaestionis praecitatae ter 2ª 2ª q. 1. art. 5. ad 4^m ubi S. T. loquens de scientia & fide ait: *Sed ea ratione non potest esse simul idem, & secundum idem scitum & creditum, quia scitum est visum & creditum est non visum.* ex quibus verbis colligebam vanae implicationem pro defendenda parte negativa. Si in eodem intellectu simul daretur scientia & fides divina actualis circa idem obiectum secundum eandem veritatem obiectivam, sequeretur quod unicus intellectus simul iudicaret obiectum esse evidens & non esse evidens, cum de ratione scientiae naturalis evidentia sit & ratione fidei divinae obscuritas, hoc autem esse manifesta

ɔtraditio q̃ repugnent scientia & fides actuales in eodem intellectu.

Pars ergo affirmativa solet defendi a nostris recentioribus ex doctoribus antiquioribus maxime ex S. Bonaventura q̃ praeterita velato & negatur in eo q̃ manifesta repugnantia non detur in eo q̃ dentur scientia actualis cum fide divina in eodem intellectu; nam si aliqua esset repugnantia maxime a lata pro parte negativa, sed illa autem non urget eo q̃ de ratione scientiae sint evidentia positiva exclusiva obscuritatis propriae s. provenientis ab illo medio per quod medium in quo nititur fides divina & similiter obscuritas propria fidei divinae est positiva & non exclusiva claritatis propriae s. provenientis a medio per quod procedit fides divina, non vero exclusiva claritatis alienae provenientis a medio scientiae. Unde respondent ad implicationem a lata, intellectum illustratum scientia non posse agnoscere obiectum ut evidens & simul habeat in se fidem divinam de eodem obiecto agnoscere obiectum ut inevidens & obscurum secundum quid non vero ut inevidens & obscurum simpliciter; nam agnoscit illud ut evidens in virtute medii scientifici & ut obscurum in virtute medii fidei divinae, & ita absolute non datur contradictio, cum non verificetur claritas & obscuritas de eodem obiecto secundum idem medium sed de eodem obiecto secundum diversa media, unde explicant S.T. allatum pro parte negativa voluntque a S.T. non negari scientiam & fidem de eodem obiecto secundum idem medium, quae quidem satis probabiliter dicta sunt & haec pars affirmativa ante finem absolute elegantur.

Quaestio 5a Satisfit argumentis intendentibus non esse compatibilem scientiam cum opinione seu cum fide actuali.

1.m argumentum procedit sic. de ratione intrinseca opinionis est vacillatio & dubitatio ex parte obiecti & de ratione intrinseca scientiae est firmitas & indubitatio ex parte obiecti q̃ repugnant scientiam actualem simul dari in eodem intellectu cum opinione actuali eo q̃ sequeretur eundem intellectum simul dubitare & non dubitare de eodem obiecto in quo manifesta imbibitur repugnantia, sicut imbibitur in eo q̃ idem clavus affixus esset parieti firmiter & affixus esset infirmiter.

Respondeo distinguendo maiorem de ratione intrinseca opinionis est vacillatio & dubitatio ex parte obiecti distinguo, de ratione intrinseca opinionis dubitativa concedo, de ratione intrinseca opinionis ut sic quae abstrahit a dubitativa & non dubitativa nego; nos autem non statuimus scientiam actualem esse compatibilem cum opinione non dubitativa. exemplum

autem a latere declavo affixo parieti non est a dre cogd obiectum sitem & opinantem non est affirmative intellectum firmiter & affirmat infirmiter per idem medium sed per diversa in quo non est repugnantia sicut non est repugnantia in eodem idem lignum duplici funiculo a ligatum alteri sit positum firmiter & per alterum minus firmiter.

2m arguitur ratio certitudinis opponitur incertitudini sed de ratione scientiae est certitudo & de ratione opinionis incertitudo. ergo scientia opponitur opinioni & cum illa non compatitur. Respondetur distinguendo maiorem ratio certitudinis opponitur incertitudini simpliciter tali concedo maiorem incertitudini secundum quid tali nego. quando ergo aliquis habet scientiam de obiecto est certus simpliciter de illo & si tunc habeat simul opinionem de eodem obiecto non dicitur esse simpliciter incertus quia hoc denotat nullo modo habere certitudinem de illo obiecto sed solum dicitur esse incertus secundum quid i. respectu medii probabilis per quod procedit opinio

3m arguitur ex obscuritate desumptum ex resolutione nostra de compatibilitate scientiae naturalis cum fide divina secundum Apostolum ad hebreos 11 fides est argumentum non apparentium. i. cognitio rerum quae non videntur, ergo cum fide non compatitur scientia de eodem obiecto cum tali tamen tale obiectum esset visum. confirmatur ex S. Aug. sermone 27 ubi ait fides non habet meritum cui humana ratio praebet experimentum. Respondetur in 1o testimonio & in 2o excludi fidem & scientiam non posse esse per idem medium solum quia intendit Apostolus res creatas non esse visas quatenus creduntur & in eodem sensu procedit Aug. Deo cum Greg. solum vult de fieri a ratione fidei divinae cognitionem illam quae solum niteretur rebus humanis taliter ut intellectus non asentiret obiecto credito auctoritati Dei. sed excisiorum ut bene notavit. S. Bonaventura in 3. sententiarum dist. 24 q. 2.

4 arguitur idem probat ratio. de ratione scientiae est claritas & de ratione fidei obscuritas. ergo sicut non potest idem aer simul esse clarus & obscurus; ita non poterit idem intellectus esse clarus a scientia & obscurus a fide. Respondetur distinguendo 2m primam antecedentis de ratione fidei est obscuritas, privative concedo privative nego. positive concedo nam actus fidei positive dicit aliquam lucem & cognitionem obiecti sed obscurus respectu scientiae in qua est evidentia naturalis. aer ergo non potest esse clarus & obscurus quia obscuritas in aere est privatio claritatis potest tamen esse maxime clarus a Sole & minus clarus a Lucerna minime ita potest intellectus potest esse maxime clarus a scientia naturali & minus clarus ab actu fidei.

q̄ arāne, q̄ c) prouat sicut de vie sociuisat obiectu n̄ posse ~~[illegible]~~ ... habere fidei ad obiectu n̄ sci ... dō obiectu possidet necesse dari qd̄ qd̄o obiectu videt n̄ ... dari fides. Dabsolute negando ans vetitimiset obiectu n̄ pone eō ... circa ... fidei & in hac limitatione siedendo ... consequentias absolute negando.

Probat secundu dottrina ... ad Cor. & secundu dōt ... Theologorum in Beatis n̄ manet fides n̄ ... nisi q̄ Beati in essentia divina evidenter cognoscunt obiecta que credebant per fidem. ... similiter qdo aliquis habet scientiā naturalē de obiecto n̄ po... potest hab. fidem. ... fides n̄ remanet in Beatis propter per fectionem illius status ... q̄ absolute repugnet cū visione Bea tifica ut plures teologi habent de quib ... in hac autem vita ... perfectionis status cessat & ideo pōt dari scientia natu ralis cū fide.

ART. VLTIMUS D...

Locis ad argumentandum probabiliter.

De materia huius arti multa Ari. ... tom. 4. & Cicero in suis topicis ... facile & tn̄ dialecticis ... in epitome logica ... a nobis in ... variis modos argum... tradentes ... latis & erudite hanc ... in lib. 7. ... dialectica ... cap. ... seleniore breviter subijciam.

Locus seu topus nihil aliud ... Boetio ... ad ... argumentum ... ... quo in silogismo aliquid probat. ... locus ... sedes & elementum sedes ... in illo pendent ... instrumenta argumenti & elementum q̄ ... originem ducunt.

Dividit locus in locum demonstratibus & locum dialecticum. 1. in quo ponunt media deservientia demonstrationi. 2. in quo ponunt media deservientia opinioni. ... locus demonstra... ... dialecticus ... maxima ... in ... maxima ponunt premisse seu media per se nota in genere ... evidentia ... ... in genere

prohibiletarū. vg. predicamenta et decem. Locus vero quidicitur differentia maxime est ille in quo ponuntur tales maxime propositiones per se note ut cum illis aliquę plures diuersarum conexiones habeant vg. in loco demonstratiuo cuicumque conuenit definitio ~~n bonum definitum~~ in vidio conuenit nomen cum qua maxima conexiones habent aliquę plures vg. cui non conuenit definitio iusti non conuenit nomen cuicumque conuenit definitio stoicus cui conuenit nomen &c. in loco vero dialectico exemplum sit quod dicunt maxima pars profitentium aliquam propositionem uerum est cum quo pro aliquo plura habent conexiones vg. quod dicunt maxima pars medicorum est uerum et quod dicunt maxima pars doctorum uerum est &c.

In his vero locis duo modi sumuntur argumentorum. 1. sumitur argumentum artificio seu idest ex inuentione in rebus artium & fit argumentationibus. 2. sumitur argumentum artis expertio quę quidem non arte conficiuntur sed auctoritate omodo auctoritas humana vel angelica vel diuina sit. argumenta quę artificiosa quę optimum natura sunt ad tres reducuntur. 1. petuntur ab intrinsecis ipsi rei quę est probanda ut a definitione vel descriptione illius vel ab illis quę simulant naturam talis rei. 2ª petuntur ab extrinsecis et stariis vg. a toto a maiori vel minori. 3ª petuntur ab his quę neque omnino extranea neque intrinseca sunt ut si a coniugatis ad abstractiones argumentum peragam dicendo sanctum est edictum ergo sanctimonia est iustitia. 1. locus dicitur intrinsecus. 2. extrinsecus 3. medius.

COMMENTARII IN DUOS HELENCORUM LIBROS.

Helenus idest a argumentum id est sofistice seu ex argutiis ex re argutio cum uti ocupante helenus pro ar. pro sofistico seu cauilloso

cum vitia? in his q° he lenco… c. Ars. duo, tractat. in 1° libro nu… … sofistici discursus explanat. in 2° doctrinal… parat pro sofisti… argu… … unde obiect… hor… librorum … speciesse discur… … sofisticus seu sofismo … tm vera specie se … apparens … … q° … breui q° … hor… librorum … … placetari.

Q.° 6. et Vltima

Loquens de so p his mate.

Circa hanc … discursus speciem simulatam … dico … breuiter … … declarabimus naturam … … … generali … … … quibus … sophiste … … mus illas.

Art 1° De natura

sophismatis.

Magna ex p° ad huius speciei naturam cognoscendam … … … … frequentiora sunt in hac materia. hoc nomen sophista … … sapiens … sophus sapiens … sophia sapientia. homines … … sophiste appellabant. postea … … … … … … qui … … … sophismatibus … sophisticis … seu cabillosis … … … … … redarguere intendunt.

Praeterea pro praesentis negotij maiori declaratione aduerte … inter … … … … sophisticum pseudografus … … ex axiomatibus … … … … … … … falsis … … necessarijs in … … Vg. in geometria … … per se nota … necessaria … intelligat. oes semicirculi sunt equales. at tn si male intelligat pseudografus … … … Vg. oes semicirculi sunt equales, … sunt semicirculi, assignando duos semicirculos inequalium circulorum … sunt equales. ubi … … … simulata … maior … deberet intelligi de semicirculis … … circuli.

Sofisticus vero silogismus ille est in quo ex principiis re ipsa falsis et secundum existimationem probabilibus infert falsa conclusionem. Syg. veritas odium parit hoc emendatum parit odium quod est veritas.

Sophismatis vero seu sofistis fines 5 sunt. primus est redarguitio. 2. est falsum. 3. inopinabile. 4. solecismus. 5. nugatio. quorum aliquem semper sophista intendit, et tunc redargutionis finem obtinet, cum aliquis cogitur concedere negatum, vel negare suum. tunc vero falsum obtinet cum id quod apud omnes et revera falsum est cogit respondens concedere. inopinabile vero est quod re ipsa extra omnium opinionem est. solecismus autem bulgariter inter grammaticos. Denique nugatio obtinet cogitur respondens eadem repetere semper.

Art. 2. De falaciis sophistarum

Nullum adeo efficax medium excogitari potest ad evitandas fallacias sophistarum quam manifestatio viarum per quas iste falatie committuntur. 1°. falaciarum vie inter dialecticos cognoscuntur et dividuntur in duas classes. alii dicunt falatie in dictione, alie falatie in extra dictionem. quae committuntur in dictione et vocum usu. 2° vero fundantur in re ipsa. falatie in dictione sunt 6. et extra dictionem sunt 7.

1a ex falaciis in dictione, est falatia equibocationis, quando sophista utitur equivocis terminis, ut si dicat discanis latrat, aliquod sidus est canis, ergo aliquod sidus latrat ad quam falatiam reducitur falatia analogie.

2a est falatia amfibologie quando sophista utitur propositione aliqua plures sensus admittente, ut si dicas, quidquid dixit Aristoteles pondet ab illo. hec logica est Ars. ergo ab illo pondet.

3a est falatia accentus cum sophista utitur aliqua dictione habente plura significata propter diversam pronuntiationem et silabe quantitatem. ut si dicas: qui facere loquitur leporem sirsentat, canis in sertat leporem, ergo canis facere loquitur.

4a falatia compositionis et divisionis quam committit sophista sensum compositum mutando in divisum aut e contra. ut si dicat: petrus esse nigrum est possibile. petrus est albus, ergo album esse nigrum est possibile. maior est vera in sensu diviso consequens est falsum in sensu composito.

6. ē falacia figuræ dictionis. cum sophista propter similitudinem dua[rum] dictionum accidentalem ab una ad aliam argūtatur. ut si diceret: muta ē docta, ista est docta, ergo ē docta.

Fallaciæ ex captionibus extra dictionem: 1.ª ē falacia accidentis, quo propter aliquam convenientiam interdum quod convenit uni aplicatur alteri. v.g. hic ē species, et homo ē species, ergo petrus ē species.

2.ª ē falacia secundum quid & simpliciter, quo a dicto secundum quid, i. cum predicato quod ex parte convenit proceditur ad dictum simpliciter. i. ad predicatum absolute convertens, ut ethiops ē albus secundum dentes, ergo niger ē albus.

3.ª falacia ē ignorantiæ helenci, quæ committitur quando aliquis ignorat helencum, silogismum, i. silogismum in quo contradictio probatur, quod accidere solet ex ignorantia legum tradictarum pro contradictoriis, ut si dicas, Corduæ pluit, hispali non pluit, ergo pluit & non pluit simul.

4.ª falatia ē consequentis quo sophista argūtatur ab opposito antecedentis ad oppositum consequentis v.g. iste ignis ē, ergo calor ē, deinde iste ignis non ē, ergo calor non ē. qui modus argūtandi ē vitiosus ut ex se p[atet].

5.ª falacia ē petitionis principii quo sophista argūtatur probando ignotum per ignotius, l. æque ignotum, tunc enim petimus principium & recurrimus ad idem.

6. ē falatia causæ quæ committitur quando id quod non ē causa alicuius effectus designatur tamquam vera causa & postea atribuitur effectus non causæ ut si causa esset. ut si sophista procuret auferendum esse usum pecuniæ quia ex pecunia & perversitate hominum multa mala oriuntur, cum tamen malorum horum causa non sit pecunia, sed perversitas hominum:

7.ª ē falacia plurium interrogationum per modum unius, ut quando sophista petit ut unica responsione pluribus interrogatis respondeatur, ut si petat homo et leo habent intelectum necne? ne nega. l. concede.

Has falacias evitare quis poterit cognoscendo vias quibus committuntur & sepe sepius negatione & distinguendo, & maxime distinguendo pro falaciis quæ continentur in dictione. Negatio vero frequentius convenit falaciis quæ committuntur extra dictionem. Lectori autem plurimum notitiam proponemus logicalium. s. suppositionis, ampliationis, & restrictionis, & cum legitimus intelectus & sensus aequo noscetur.

FINIS Logicæ.

Aliud ... [illegible]

APENDIX Ad logicam continens opusculum De habitibus cognoscitibis.

Generalis tractatio de habitibus n. e. huius loci, sed animastici. Teologi atq;
Specialis tractatio de habitibus cognoscitivis summopere necessaria e. pro inte-
lligentia plena integrae logicae, adeo ut si habitus cognoscitivos igno-
res sit logicus truncatus euades & nostram logicam n. integram sed
truncatam accipies.

Q. 1.ª DE NATURA.

Habitus cognoscitivi.

De habitibus plura scolastici veteres cum magistro in 3. dist. 23 & scolas-
tici recentiores in 1.ª 2.ª q. 49 cum S. T. & philosophi cum Ari. 5. metaph.

ap. 20. sd. in hus acis de fitius materiali nam partam non vero sm intendimus examinare naturam (?) ra situs naturalis cognoscitiui versa qua omi sciencis ad prodias foro

Art. 1. an sit conce

dendus habitus cognoscitiuus

[illegible] est ra [illegible] auceptio a[illegible] omnibus in presenti sumitur pro illa entitate que in intellectu reperitur mediante qua intellectus facilis et promptus redditur ad exercendos suos actus [illegible] cap. 20 [illegible] 25. habitum sic definiunt. habitus dr dispositio secundum quam bene l. male disponitur dispositum adt secundum se aut ad aliud. primus quod in hoc art. an sit concedendus in intellectu habitus cognoscitiuus. Et [illegible] male l. bene afficiens intellectum qua intellectus facilis redditur ad exercendos actus l. erroris l. opinionis l. fidei l. scientie

Communis [illegible] a[illegible] materiam [illegible] [illegible] et [illegible] inter [illegible] recepta testimonia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] priori 2a a posteriori desumitur. pro a priori ex habitu a S.T. sic se habet illa poa que non est necessario, sed aliquem gradum indifferentie participat est capax habitus. sed intellectus non est poa necessario sed aliquem gradum indifferentie participat. ergo est capax habitus cognoscitiui. maior est certa nam illa poa quae necessario agit, necessario acquirit facilitatem in agendo propter frequentationem actuum. At si quo participat aliquem gradum indifferentie et indeterminationis [illegible] magis et magis determinari et facilitari in ordine ad agendum propter frequentationem actuum. minor [illegible] probatur nam intellectus noster est poa maxime subordinata poe liberae a qua eius indifferentia et indeterminatio aufert et [illegible] gradum indifferentie [illegible] participet ipsum est capax habitus cognoscitiui medio quo facilitatur ad operandum.

[illegible] ratio a posteriori sic se habet experientia [illegible] post frequentationem [illegible] aliquorum actuum productorum a nostro intellectu [illegible] in illo facilitatem quandam et promptitudinem ad similes actus exercendos sed ista facilitas et promptitudo non potest provenire a solo intellectu nostro. quod ad intendendum aliquid entitas a b illo distincta a qua proveniat ista facilitas et actus. maior probatione non indiget. minor probatur quod ante frequentationem actuum illorum idest [illegible] intellectus

intelectus, neque existebat, et non sentiebamus tales facilitates et promptitudines; quia ab illo non probenit, neque accurrendum est ad operationes frequentatas, nam illis praesentibus et habitis absentibus quae remanet in nobis illa habitualis facilitas et promptitudo

Art. 2. an habitus

cognoscitivis consistat in dispositione multarum specierum.

Saepe supponi et nunc iterum repeto tamquam probandum in libris de anima in nostro intellectu dari quasdam qualitates quae dicuntur species, quas producit intellectus agens in praesentia phantasmatum in actu sensuum internorum quae species generatim vices obiectorum quae extra intellectum sunt et deserviunt ipsum intellectum in ordine ad efficiendos actus repraesentantes illorum obiectorum quorum species sunt. Dubitans quod ad an habitus cognoscitivus consistat in his speciebus secundum quandam dispositionem nec dispositionem an sit in aliqua entitate reali condistincta ab intellectu actibus et a speciebus ipsis.

Ex mente philosophi nihil habemus ex professo de ... difficultates valde non generaliter locutus est et S. Th. ea quam unam iam alteram partem amplecti videtur ut inferatur ex multis locis sibi adversantibus quae collegit Cai. 1. 2. q. 54 inter quae haec sunt expressiora q. p. q. 12 art. 2o vult habitus augeri per multiplicitatem specierum et 1. 2. q. 67. art. 2o ait virtutes intellectuales et habitus formaliter consistere in speciebus in anima receptis, pp. q. 54 ait habitum esse qualitatem simplicem et non constitutam ex pluribus et ita non posse consistere in aggregatione plurium et denique quam dubie in hac difficultate loquitur, genere cap. 56 utrumque docet disiunctive.

Propter quod non tantum inter Thomistas sed inter alios doctores dissensio est nominales quae docent habitum non distingui a multitudine specierum Capr. q. 1. prol. in hac parte inclinat quam aperte sequitur Son. 6 metaph. sect. 9. Caiet. vero et aliqui existimant habitum esse qualitatem simplicem distinctam ab speciebus, ita sentit Ferra. 4. 3. gentes. cap. 66. et Erri. et Soto apud Dueb. ... de habitibus q. 2. quam sententiam ipse se

fendit P. Suar. t. 2. disp. 44. sect. 4 & P. Vaz t. 2. in primam secunde disp. 72. cap. 2.

Dicendum 2.° alia qualitas ad nitendam distincta a speciebus in qua consistat habitus. Et si species aliqua ratione etiam habitus sint. ita P. 2.° loco relati probat. et quod in multitudine specierum quantumque dispositarum sufficienter salvari munus habitus quod necessario ad nitendam aliam qualitatem distinctam a speciebus in qua ratio habitus consistat. Probatur autem quod munus & effectus talis habitus cognoscitivi reddere intellectum aptum facile & promptum ad efficiendos cognoscitivos. hoc autem non praestant a speciebus 1.° quod species se tenent ex parte obiecti. habitus vero debet se tenere ex parte intellectus 2.° quod ante frequentationem actus non exprimunt hanc facilitatem & promptitudinem tamen iam prehabemus species obiecti. 3.° quod species ex eo quod multiplicentur sint. nunquam frequentibus actus inpraestant hanc facilitatem. Denique quod illa dispositio secundum quam debent disponi species ut praestant hanc facilitatem intelligibile non non potest esse dispositio secundum locum cum omnes sint in eodem intellectu indivisibile subiectae neque secundum tempus quod parum refert ad hanc facilitatem una plusne producta sint alias.

Dixi autem in eo aliqua ratione species posse dici habitus eo quod qualitates sint reales afficientes intellectum & per sufficientes illum in ordine ad efficiendos actus. sed quod talis effectio non est ad facilitandum intellectum. sed ad tam simpliciter adiuvandum eo quod intellectus sine speciebus non potest producere actus bene in. sine habitibus & difficulter & nunquam ampliora habitus probata specialem entitatem quae deduit ad facilitatem intellectus & sic manet has duas aut plures denominationes quas plures tribuit habitibus quatenus speciebus dicuntur n. habitus veritatis & speculativi scientifici opinativi errores & virtutes quae non apti cum speciebus sed habitibus qualitatibus realibus productis ab ipsis actibus ut iam vidimus.

Art. 3. an habitus intellectus sit indivisibilis qualitas secundum intentionem & extensionem.

Ex art.° precedente stat habitus esse qualitatem simplicem et distinctam ab speciebus et non consistere in agregatione harum hac. scilicet illa dispositione ordinatarum, modo in art.° hoc petimus aliam simplicitatem et indivisibilitatem in genere intentionis s. extensionis ad quod exdicendis in philosophia advertendum est duplex dari genus divisibilitatis et compositionis compatibile in eadem realitate specifica etiam spirituali. 1.m genus dicitur intensionis et 2.m genus extensionis. intensionis reperitur in illis qualitatibus quae suscipiunt magis et minus intra eandem speciem eo quod habent partes additas s. partes in eadem potentia subiecto. tale genus intensionis et divisibilitatis reperitur in albedine et calore in quibus reperiuntur plures gradus s. caloris ad invicem super additi et subiectati in eodem subiecto. genus vero extensionis consistit in multitudine partium eiusdem qualitatis contiguarum inter se. sed receptarum in diversis partibus subiecti si qualitas corporea sit et si spiritualis debent potentia illae dicere ordinem ad diversa obiecta.

Convenit quod in scholis dominio admitti in habitibus nostris qui qualitates sunt spirituales. 1.m genus divisibilitatis s. in ratione intensionis eo quod omnes rationes propter quas in philosophia videmus admittendam esse hanc intensionem in aliis qualitatibus, militant etiam pro habitibus et hac admissa intensione in illis melius intelligitur quomodo idem habitus magis et magis augeatur per frequentationem eorundem actuum et quomodo habitus magis et magis intensus maiorem [illegible] et facilitatem adhibent quoad actus intensiores producendos.

- De altero genere extensionis maior difficultas est, et controversia in qua veteres non ita expresse procedunt. inter recentiores vero duo ex nostra societate doctissimi viri rem hanc accurate examinarunt et pro contrariis. 1.s est P. Suar. t.° 2. met. disp.ª 44 sect.ª 11. p.m negabat sequens in n.° 20. suam suam sententiam attribuens pluribus ex veteribus in n.° 5. 2.us est P. Dal. t.° 2. in 1.m 2.ª disp.ª 70. cap. 7. 2.m afirmabat sequens quod tribuit S. T. 1.ª 2.ª q. 52. art.° 1. fundamentum P. Suar. hoc potissimum est petit an partes illius habitus qui haberet extensionem, inter se unirent. s. non sed uniuntur intelligibile est quomodo faciant extensionem sed potius constituat plures

habitus indivisibiles inter se n̄ unitos. Si n inter se uniantur probant tale unio vel ēē impossibilem. nam omnis unio quę cognoscitur vel ē inter duo quorum unum se habet ut actus & alterum ut fa ut accidit in supposito humano. vel inter duo quorum utrumq se habet ut altus sicut se habent partes alicuius quantitatis continuę ... partes lineę quę uniuntur puncto. sed inter habitus 2m genus unionis inter cedere n̄ pot quę ... quęlibet ~~[illegible]~~ pars habitus potius se habeat per modum actus quam ulla per modum pot. Deinde 2m genus reperiri n̄ pot quia illud indivisibile uniens partes habitus cum ēēt indivisibile habitus ... debebat facilitare ad aliquid sicut facilitant partes quas ... sed nihil ē ad qd posset facilitari, ergo tale indivisibilitas.

Fundamentum vo Dni Daz. hoc modo procedit in primis negat partes habitus n̄ se habere inter se per modum pot & actus. nam licet utraq pars alicuius habitus vere sit actus & pot nihilominus illa pars quę supponit inducit aliam ... & altera pars quę producit supponens aliam inducit aliquam ... actus, & ita & hoc titulo illę partes sunt unibiles inter se. Deinde ... unibiles illas partes per aliqd indivisibile quem ad modum ... uniuntur partes lineę per punctum, & nullum requirat inconveniens qd illa unio partium habitus nihil praestet in ordine ad efficiendum actum nisi qd sit ... a partibus quas unit sicut ... uniens partes lineę ē diversę ... a partibus quas unit in quo fundamento intendit ... ex habito ad ...

Sed ut procedamus ad ... advertendum probabilia haec posse habere locum inter habitus productos ab actibus specie ... distinctis qui n̄ subordinantur essentialiter inter se. 2m locum posse habere inter partes habitus productos ab actibus essentialiter subordinatis & consequenter specie ... distinctis. 3. posse habere locum inter 4a habitus productos ab actibus n̄ distinctis essentialiter diversis, quia procedunt sub eadem roe formali.

Si probabilius procedat in primo casu apud omnes certum ē tales habitus n̄ habere inter se connexionem neq secundum illam ēē unitos, cum

specie sperie distinguantur & quae taliter distinguantur non admittunt unio nem secundum extensionem ut patet in alijs rebus corporeis. Si autem probatio procedat in 2° casu probabile quidem est tales partes et non esse unitatis secundum extensionem propter fundamentum P. d.ti Suarii. 5. probabilius est habere extensionem et secundum illam unitas esse taliter ut ex omnibus illis partibus unius resultet habitus specificus quarum partium unio erit proportionate loquendo sicut illa quae datur inter partes extensas corporeas non tamen omnino similes quia talis unio non est per indivisibile, cum pars spiritualis non illa quae unio simul cum reliquis partibus habitus facilius facilitat intellectum per maiorem sententiam & in ordine ad operationem partium referri quod nihil producat & si probabiliter aliquis dicere poterit cum ipsis partibus habitus simul concurrere ad productionem actuum sicut accidit in alijs qualitatibus corporeis actibus.

Denique si procedat probatio in 3° casu maior est difficultas nam inter Doctores admittentes extensionem habitus sunt aliqui qui negant extensionem inter tales partes quae producuntur ab actibus et si non distinctis tamen specie distinctis. alij vero extensionem admittunt in hoc casu ne in numeri habitus multiplicentur in intellectu maxime ut omnes illi actus etsi non distincti specie procedant sub una eadem ratione formali quam admittere quidquid est probabiliter dicta sunt adverte tamen hoc omnino solum voluisse habere in habitibus naturalibus nam in supernaturalibus aliud dicendum vero de qua plura in theologia

Art. 4. Quae nam

sit habitus efficientia in actus.

Cum habitus admittatur in nostro intellectu ut illum reddat facilem ad actus producendos, petimus in hoc art° quomodo praestet

hanc facilitatem de qua agit. Ars. 2º etiam cap. 1. & 6. Sanct. T. 1. 2ª q. 4 q. art. 7. & q. 51. art. 2 ad 3. Scot in 1. dist. 17. q. 2. Dur. in 3. dist. 23. q. 3. 84 inter quos dissensio in explicanda hac facilitate. 57. quem sequuntur Caiet. Capre. Gab. Maior [Almainus] apud Suar. t. 2 disp. 44 sect. 8 existimat habitum praestare hanc facilitatem quae vera efficientia realiter concurrit ad actus eliciendos quod etiam sequitur Suar. Scotus vero et disputans probabiliter defendit habitum non habere efficientiam in actus et propositum non repugnat. Dur. vero contra negat efficaciam sed vult habitum praestare hanc facilitatem per modum dispositionis:

Dicendum est habitus ut partialis causa cum intellectu concurrit efficienter ad producendos actus et hoc modo praestat facilitatem haec conclusio est contra recepta probatur. Si habitus non conferret facilitatem in tum per efficientiam in ordine ad actus nullo alio modo posset facilitatem tribuere. quia in genere causae efficientis partialis hanc conferat facilitatem ans. probatur. per inductionem et ergo quartus modus excogitari posset secundum quem posset hanc facilitatem conferre et quilibet ineptus et insufficiens. 1. e remouendo prohibens quod inter passum et agens intercedere solet qui modus locum non habet in praesenti cum ipse intellectus in quo est habitus sit subiectum in quo est recipiendus actus. 2º modus est approximando passum ipsi agenti qui etiam modus propter eandem eandem in praesenti non habet locum. 3. modo est disponendo eprum obicem ergo auferant aliquot dispositiones quibus intellectus vires impeditae ad recipiendas actus quiesc modus locum non habet quia si intellectus aliquando est impeditus per contrarium habitum. 1. e actum 1. s. per errorem vel per nescientiam, hoc non semper erat cum aliquando detur mera ignorantia quae est contraria scientiae. 4. modo est disponendo ipsum intellectum cuius vires attributae etiam obtusae propter aliquod impedimentum. sed. ipse modus propter rationem praecedentem etiam semper locum non habet. confirmatur quia quod facilitas proveniens a habitu consistat in partiali efficientia et semper quo simul cum intellectu producit actum ut manifestum est in aliis et ex anglis. tum enim infeligi- mus potest motiva penes facilitatem in ordine ad eliciendum

pondus quo simul cum illo concurrit pro actionis ad efficiendam eam per deliberationem.

1° pro tertio adversarii arguitur. Si habitus producerent actus efficienter sequeretur quod aliqua causa aequivoca esset perfectior et imperfectior suo effectu sequella est falsa. ergo illud ex quo sequitur probatur sequella quia habitus tantum concurrit efficienter ad actus similes illis a quibus productus fuit sed illi actus a quibus productus fuit erant perfectiores habitu. ergo similiter et alteri actus quos habitus producit, ex quo capite habitus esset imperfectior suo effectu et ex alio capite quatenus est causa talium actuum a quibus causatur, deberet esse perfectior suo effectu. Respondeo negando sequellam et ad probationem dicendum est eo enim esse habitus nullus esse imperfectiores suis actibus propter rationem factam sed nullo ex capite probatur esse perfectiores, nam quamvis sint causa a quibus ... causa aequivoca totalis sed partialis et licet causa aequivoca totalis et principalis deberet esse perfectior suo effectu non causa partialis.

2° arguitur. Si habitus haberet efficientiam in actus sequeretur solum habitum posse producere actum absque influxu intellectus, hoc absurdum. ergo illud ex quo sequitur. probatur sequella ponamus intellectum applicare virtutem et activitatem ut quatuor quo solet producere actum. deinde ponamus habitum applicare virtutem ut duo, tunc intellectus solum applicabit virtutem etiam ut duo deinde per frequentationem actuum augeri habitum et intendi et posse intendi usque ad activitatem ut quatuor tunc iam poterit per se solum sine influxu intellectus producere actum. Respondeo negando sequellam et ad probationem dicendum est genus activitatis provenientis ab intellectu minime posse suppleri a habitu. quia activitas intellectus est in genere principii ut talis simpliciter requisita ad actus. habitus vero principium vitale non est simpliciter requisitum ad actum. sed qualitas quaedam ordinata ad facilitandum intellectum et ad simpliciter adiuvandum.

Replicatur facilitas quae per habitum datur potest salvari sine eo quod illi sudat activitas et efficientia. quia talis activitas non est

concedendo illi ubi supra. Dur. adducens experientiam mode[m] aliter siarum. sed a nobis actos secundum eam quam in salvari facilitatem ad mittendo neum sed ad habitum procedentem. modus autem actus á certitudine & claritate medii per quod obiectum cognoscitur. quando super frequentationem, medium melius percipit & penetrat tunc intolerans habere facilitatem in assentiendo sine eo quod habitum praeter semper sit.

Ex hanc [illegible], Dur. si aliquid probaret, sed non probaret habitum si habere efficientiam in actus. sed habitum tamen non est necessarium. quod est ipsius Dur. Ad quod ad argumentum aliam esse facilitatem quae provenit ex parte medii & obiecti. aliam quae provenit ex parte intellectus. prior radicatur quidem in maiori certitudi ne & evidentia medii. Posterior vero radicatur in frequentia habitus. cum illam experiamur ergo quod omnes dicunt sic melius penetrat sed. cum frequentamus eosdem actus per eundem medium eodem modo cognitum praecedentes.

Art. Ultimus unde

nam sumenda sit unitas & distinctio habituum.

In hac difficultate de unitate & distinctione habituum eadem via procedendum est qua procedebamus, cum distinctionem & unitatem disputavimus. sed n. ibi re Latini universaliter loquuntur & potius de habitualibus scientiis quam de actu aliisque; emittentia solum quadruplex unitas. s. distinctio inter habitus exemplandae essentialis, materialis, numerica, & extensiva.

Pro distinctione essentialiter numerica quam specifico adeo capito recurrunt doctores. s. ad actus procedentes habitum & ad actus illum subsequentes volunt quod a distinctione essentiali actuum procedentium desumendam esse distinctionem essentialem habitus & similiter a distinctione essentiali actuum subsequentium, quod actus pro cedentes sunt causae, & actus subsequentes effectus, & ita a distinctione causae in muniunt distinctionem effectus. s. habitus & a distinctione effectuum. s. actuum subsequentium sumunt distinctionem causae. s. habitus quae causa est talium actuum. sed sane si habi tuum intellectualium. natura attendatur magis formaliter loquendo circa unitates & distinctione essentialis accipienda est ab unitate & distinctione essentiali obiecti formalis sub quo procedunt actus ad quos inclinant tales habitus nam omnia principia quae pro actibus sunt talia sunt eodem modo procedunt pro habitibus & quod [illegible] de actibus opinativis fidei & scientificis in aqu

candus e habitib. oponantibus fidei, & scientifiis.

Unitas vero & dist. materialis e illa quae maior e numerica non tamen oritur ab essentialibus talis e quae reperitur inter actus qui cum modo distinctionis ad hunc aliquam materialem diversitatem inbibunt nam procedentes ab eadem forma formali unus e practicus & alter speculativus, unus e negativus & alter affirmativus. illi q. habitus qui inclinant ad similes actus ob q. modo distinguntur dicuntur habere materialem diversitatem.

Unitas vero & dist. numerica accipienda est ex eius causa. similem dist. in ... sive ex diversitate subiecti. quod habitus participantes easdem differentias essentiales & materiales residentes in diversis subiectis ... tales habitus non distinguuntur non tamen inde colligas ... habitus non posse esse distinctos nam ad unitatem plura attendenda sunt quam ad diversitatem ... aliquis habitus neque non distinguatur nullum signum dist. realis debet intercedere. unde si aliquo signo realiter distinguuntur & non est distinguentis.

Denique unitas s. dist. extensiva sumenda e ex dictis s. cum disputabamus an habitus haberent intensionem s. extensionem quod quae habitus habent in specie in specie definitas habent unitatem extensivam ... generica specificam. quod vero habent ... materialiter diversas ad eadem obiecta formale spectantes possunt habere unitatem extensivam numericam materialem & ex ... arguit diversitas extensiva specifica, & diversitas extensiva numerica.

Q. 2a De causis
Habitus naturalis
cognoscitivi

Quatuor causas agnoscit philosophus alicuius effectus. formalem, materialem, finalem, & efficientem. causa formalis habitus stat ex quo praecedenti nam causa formalis alicuius rei e eius essentia, materialis causa habitus secundum communem sententiam solus e intellectus in quo, ut docet

Sanctus D. T. 1ª 2ᵉ q. 50 art. 2º. habitus in mediate subiectae. causa finalis etiam constat ex q. precedente in qua vidimus habitus pro fine habere, nostrum intellectum faciles reddere in ordine ad operationes. restat tamen causa efficiens, in hac q. examinanda, sub nomine efficientis causae intelligimus tam productivam quam destructivam.

Art. 1. Quaenam

sit causa productiva habitus naturalis.

Ante resolutionem huius difficultatis dubitant DD. quibus actibus intellectus nostri correspondeat habitus an omnibus vel aliquibus an scientificis tantum vel etiam opinativis & fidei: an discursivis tantum vel etiam iudicijs & apprehensionibus communis opinio cum Ar. Ethicorum 6. cap. 3. enumerat habitus intellectuales qui respondent apprehensionibus et iudicijs evidentibus. sapientiam, scientiam, prudentiam, & artem, qui respondent discursibus evidentibus & scientificis. sed praeter hanc communem divisionem non dubium quin admittendus sit habitus correspondens actibus fidei & actibus opinativis, quia eadem ratio propter quam habitus scientifici reducuntur militat procedendis habitibus fidei & opinionis, scilicet facultas experta in exercitio similium actuum. Ar. vero in illa communi divisione tantum attendebat habitus qui virtutes sunt intellectuales & ideo reliquos tacuit inmor.

Deniq. dubitant DD. an omnes habitus iam enumerati adquisiti sint, an detur aliquis nobis insitus. Ingeniosus nobis Cai. cum aliquo fundamento in S.T. 1ª 2ᵉ q. 49 art. 4. ad 3. existimat habitum quidem esse intellectus, qui correspondet apprehensionibus & iudicijs per se notis esse nobis a natura insitum & ingenitum eoque habitus species stantium a nostro intellectu pullulat, id communiter tenet Ar. 2º posteriorum cap. ultimo & S.T. 1ª 2ᵉ q. 53. art. 1. & 2. & ... 73. habitus quidem intellectus esse adquisitum fatentur appellari naturalis a S.T. ut bene Ferr. in loco citato quatenus adquiritur absque discursu medijs principijs & iudicijs per se notis, talis tamen similis habitus simpliciter non sit necessarius, sed tamen admittendus est nec cum a natura nobis insitus sit quam exercebimus illis actum.

TTT.

Dubiq vre hab. stres ostissima act. difficultas e aqua contra producat et fiat habitus. Ibenit inter dd habitus in intelletu generari per frequentationes actuum ut docuit Ar. g metaf cap. g. e in difficultas que vel actu a nobis frequentari adiuvent et causent habitus. Dur. in 3 dist. 33. q. 2. existimat actus iuvare ad efficiendos habitus in dispositione ab intellectu non effective. Dur. vel 2. etiam q. 3. existimat intellectus solus causare habitus mediante non in q. in dispositione ut tollebat Dur. sed in q. causalitate.

Dicendum est habitus effective produci a actibus et cois sensu Teolo. in 3. dist. 23. et 33. S. T. 1. 2. q. 51. Arti. 2. qm ut colore sequuntur D. Suar. citans lectt. 8. et D. Bo. tom. 2. in 1. 2. disp. 79. cap. g. Pba. post frequentationes actuum experimur habitus in nobis productos et ante frequentationes n experiebamur. g signum e a actibus produci habitus. cum aliunde perfectio habitus n excedat perfectionem actus. Confirmatur retorquendo Dur. q. sepe intellectus noster nulla gravi indispositione e affectus et tamen n generat habitus, nisi mediis actibus q tales actus n sunt dispositiones sed. causa habitus. Confirmatur 2. retorquendo bis idem q actus potius sunt effectus et Tri producti ab intellectu q n potuit producere ut actiones et causalitates sed. ut causa.

ART. 2. an per qm. liberamus producat habitus et per qm liber agi orat.

Habemus ex art. precedente actus e causas productivas habitus sed dubitant dd. qui nam actus sufficiant ad habitus generandos an sufficiat quilibet et si d. l. 2. Ar. a S. T. citatus. 1. 2. q. 51. art. 3 in 2 etiam existimant habitus n produci vno aut e actu. Sed assiduitate plurimorum a quo illud coe dictum, una hirundo n facit ver, cande sentiam habet Dur. in 2 dist. 27 q. 8. et 2. et tribuitur nominalibus apud Suar. quo sententia, cuius e D. Bar. citatus cap. nihil inter difficultatis.

Huius difficultatis vero lectio respondet ex dist. quadam produco sis ista te habitus q maxim S. T. 2. 2. q. 24. art. 2 ad. 2. si cont. generatio ne vix tanti acquisitio (i habitus) n quilibet actus complet generationem

virtutis, id quilibet operans ad cadat, dal ponens distimus quid perfectum agens in virtute eius precedentium crederet eas in actus aliis esse in multis quis cabantibus lapides. ex quibus verbis colliges duplex status habitus, alter imperfectus, alter perfectus: in 1° se habet remissus, & facile mobilis a subiecto in quo stat, potiusque dispositio quam habitus. in 2° statu se habet perfectus intensus & absolute habitus, qui est difficile mobilis a subiecto. Primi igitur actus producunt habitus secundum statum imperfectum, non secundum statum perfectum. posteriores vero actus & frequentati producunt habitus secundum statum perfectum, & mediante hac distinctione reconcilianda sunt varia doctorum placita:

Adverte de his S.T. adnotatas inter habitus scientificos & habitus opinativos. vult n. habitus scientificos a primis actibus produci, non vero habitus opinativos eo quod actus opinativi ut stent illa formitate virtuali inefficaces sunt ad producendum habitus; actus vero scientifici cum evidenti & certo modo procedant cum suis obiectis efficaciores sunt ad habitum producendum.

Altera difficultas est an habitus iam productus per quemlibet actum augeatur. Convenit inter omnes habitus productos augeri per actus intensiorem ipso habitu & actu ante excedente. Dubitant vero an etiam augeatur per actus equales, seu minus intensos & perpetuos quam ipse habitus et actus antecedens. S.T. 1ª 2ª q. 52. ar. cuius schola vult habitus augeri nisi per actus intensiores quod etiam sequitur ad minus & maior apud Suar. idem tenent dist. 20. Dur. ibi citatus sedit habitus augeri posse per actus equales & remissos idem probabile schola Bar. Suar. Dur. sequitur & ipse. T. 6. cap. 2:

Sancti T. sententia probabilior est, pro se loquendo, & dependet ex dicendis in l. 6. de generatione, de gradibus intensionis & illorum cognita, scilicet ex quibus ratione intensionis in qualitatibus fieri per additionem novorum graduum ad gradus, tamquam gradus superadditus v.g. 2. perfectior sit 1° cui superadditur. Si igitur aliquis eliciat actus intensivus ut 4 posse producere habitus intensivus ut 2°. si postea producat actus habitus productus acquiret gradus nisi non producere nisi actus intensiores ut 2. Cum 2ᵐ habitus productus novam intensionem acquirit quam iam habet intensionem eam quam tales actus poterant conferre;

Dixi pro sequendo q in illo casu in quo actus intensus ut 2 propter deficientiam contrarij non produxisset nisi habitum ut 1 & postea producat actum ut 2 ab isto habitu ut 1 cum praeter intentionem q propter minorem existentiam contrarij poterit causare 2um gradum.

Art. 3. Quaenam sit

causa per se destructiva habitus naturalis.

Duplex causa habitus destructiva a doctoribus distinguitur cum vadit. S.T. 1a 2ae q. 53. art. 1. 2. & 3. 1a appellatur positiva & a S.T. corruptiva productiva per se. 2a privativa per accidens. & a S.T. corruptiva per accidens. in hoc art.o agemus de causa destructiva per se. in sequenti & ultimo, de causa destructiva per accidens.

Habitum quo contrarietas examinanda est ut exacte sciatur quaenam sit causa destructiva illorum & cum habitus cum actibus tantam connexionem habeant ex contrarietate actuum colligenda est contrarietas habituum & cum sit in dictis. Ob. 1 simulacra propria contrarietas & oppositio sm reperiatur inter actus contradictorios & actus contrarios hinc est quod contrarietas inter habitus sumenda sit ab ipsis actibus. v.g. habet quis habitum scientificum ortum a scientia actuali saepe repetita produxit actum contradictorium. l. contrarium talis scientiae actualis qui actus dr. error, eo quod a veritate aberret talis actus erroneus si reperiatur & frequenter producitur habitum erroneum qui est causa destructiva per se habitus scientifici praeexistentis.

Et maioris claritatis gratia. advertere triplicem separationem. 1am inter ipsos actus. 2m. inter habitus. 3m. inter habitus cum actibus. actus q. contradictorij. l. contrarij quibus producuntur habitus & se expellentes non posse simul existere in intellectu neq: in gradibus intensis, neq: in remissis. v.g.: scientia actualis cum errore actuali nullo modo est compatibilis, sicut impossibile est simul eundem intellectum attentire contradictorijs. l. contrarijs. opp. habitus producti ab actibus contradictorijs. l. ab actibus contrarijs posse esse simul in eodem intellectu non in gradibus intensis sed in gradibus remissis. item posse simul in eodem intellectu habitum itur reperiri sui actum contrarium? v.g. habebat aliquis habitum scientificum in intellectu ut 2. postea

helenio deceptus comparavit erroneum habitum per unum vel alterum actum erroneum, iste habitus 2us erroneus 1o loco adquisitus non expellit omnem habitum 2um scientificum, sed aliquos illius gradus diminuit et ita manet uterque habitus in gradibus remissis & inequalibus, non tamen poterant manere in gradibus intensis & equalibus. Denique habitus & actus contrarij similiter non possunt esse in gradibus intensis in eodem intellectu. bene tamen in remissis manifestum aliquis enim non est habitus scientificus ut 8. elliciat actum erroneum. ab isto actu producitur aliquid habitus erronei, quo aliquid habitus scientifici diminuitur & ita cum actu erroneo non perseverat habitus scientificus in gradibus omnibus suis sed aliquantulum diminutus.

1o dubitabis in quo genere causae expellant habitus contrarij & quomodo ad invicem parte destruatur. ad quod dico destructionem habituum posse attendi mediate vel immediate, tunc attenditur immediate quando attenditur ut exercita per ipsos habitus & tunc contrarietas & expulsio destructioque fit in genere causae formalis nam habitus contrarius v.g. error per suam presentiam formaliter expellit habitum scientificum preexistentem in intellectu sicut calor productus in ligno in quo erat frigus, formaliter & per suam presentiam expellit frigus ab illo ligno. si vero attendatur ista contrarietas & expulsio mediate id est quatenus exercetur & actus fit in genere causae efficientis, nam actus contrarius scientiae producit effective habitum erroneum a quo provenit destructio scientiae & ita actus in genere causae efficientis adiuvabit ad destructionem habitus scientifici sicut in genere causae efficientis calor existens in igne destruit frigiditatem preexistentem in ligno per productionem caloris in eodem subiecto.

2o dubitabis an contrarietas inter habitus sit consideranda instar contrarietatis que reperitur inter calorem & frigus taliter ut in illo modo quo contrariae qualitates ~~[illegible]~~ sunt calor & frigus sint etiam contrariae qualitates scientia & error. dico has contrarietates in aliquibus assimilari non vero in omnibus assimilantur in modo se expellendi formaliter & efficienter ut dicebamus in precedenti dubio differunt tamen 1o quia calor & frigus magis immediate continentur sub eodem genere quam scientia & error. 2o quia tale commercium est inter calorem & frigus a natura inductum ut cum certa proportione qua una qualitas ex his in subiecto diminuitur altera crescat & ea proportione qua altera crescit altera diminuitur. ita quod si in subiecto

est calor ut. 7. erit tamen frigus ut unum, & si frigus augeatur ut. 3. nihil manebit caloris. Si tamen ut. 7. manebit unicus gradus, quod commertium inter scientiam & errorem non est, nam potest in intelectu aliquo esse scientia ut 4. & nihil erroris. s. habitus erroneus ut 6. & nihil scientie:

Articulus Ultimus

quae nam sit causa destruens habitum per accidens.

Aristoteles in posteriori 4 capita destructionis per accidens enumerat in cap. 8. pro destructione scientie, quae aliis habitibus intelectualibus aplicari possunt. distinguit quod per accidens secundum Aristotelem habitus propter destructionem obiecti ad quod inclinabat habitus destruitur, propter destructionem intelecti in quo habitus residebat destruitur, propter rationes in virtute quarum adquisitus est habitus nam quando iste destruitur etiam habitus destruitur. Denique destruitur propter oblivionem seu cessationem ab actibus. examinemus singula capita assignata pro destructione habituum & liberemus ea a calumniis quibus afficiunt a recentioribus:

Recentiores quo aliqui interpretes in Aristotelis quatenus assignavit primum & 2um cap. destructionis. s. destructionem obiecti & destructionem subiecti, & nituntur in hoc fundamento tam obiectum quam subiectum scientiarum ignotio sunt a corruptione & nequeunt destrui quia male assignavit philosophus hoc cap. pro destructione scientie Aristoteles probatur quia scientiarum obiecta incorruptibilia sunt cum scientie non agunt de existentia rerum sed de conexione predicatorum, conexiones autem predicatorum eterne veritates sunt. Similiter subiectum scientiarum. s. spiritualis noster intelectus est eternus et sicut ipsa anima ita destrui non potest.

Dico: Aristoteles sub distinctione locutum fuisse non absolute affirmat obiecta & subiecta scientiarum esse corruptibilia sed tantum esse conexiones scientiarum cum suis obiectis & subiectis ut detur destructio ne obiecti. s. subiecti etiam ipse scientie destruerentur nam deficiente subiecto. s. intelectu deficeret scientia habitualis in illo subiectata. & deficiente obiecto illius

sciencię n̄ darent̄ amēs cū illud qui cosa nunc efficina ~~...~~ tiba habituū. Et sequentur saltem ex hoc cas. provenire destructio et scientię sicut provenit ab oblivione et cesatione actuum ut supra dr.

Contra 3.m cap. destructionis quos destruunt ~~...~~ propterquas adquisiti habitus sequitur, nam tales rōes destrui n̄ possunt nisi per actus contrarios actus vo n̄ causa per accidens sunt, sed causa sperte in destruendis habitibus

Dixit destructionem vocat n̄ tm posse provenire ab actibus contrariis sed ex aliis capitibus nempe ab oblivione et cesatione actuum ut sā in ultima causa explicavimus et quatenus proveniūt ex his capitibus con distinguat a causa per se sed causa per accidens destructiba habituum.

Causa destructiva per accidens proveniens ab oblivione et cesatione actuum e maxime attendenda in hoc art. q. ponimus locum habet inter causas destructivas habituum per accidens et specialis difficultas e in explicando modo secundum quem per oblivionem actuum et per cesationem actuum per accidens sequatur destructio habituum. De quo difficultate S. T. 1. 2. q. 53. art. 3. ro. declarandi sumit quod pomqua talis quis frequentando actum acquisivit habitum intensissimum v.g. logicę postea in aliis rebus distractus, et voluntate ductus obliviscatur exercitii logicales circa definitionibus divisionibus et argumentationibus cum nec dū n̄ afferant aliquam causam qui turbam scientię logicalis noubam sed tm pura negatione existente in cesatione ab actibus desiit ~~...~~ videt quare propter istam causam s. propter oblivionem et cesationem ab actibus destrueret ille intensissimus habitus logicę.

Sed ut expresse Ars. hanc causam aprouet tm in libro de longitudine et brevitate vitę dicens n̄ tm deceptionem sed etiam oblivionem corrumpere scientias qm in 8. etico 4 dicens Multas amicitias inappellatio solvit. Ideo a fidelibus inter pretibus Aris. excogitantur modi secundum quos ista oblivio et cesatio mera ab actibus et sine negatione sine destruat per accidens habitus.

Iam modus dicendi Gabrielis et Almaini apud Suar. utrq sect. 52 qui docuerunt existimare oblivionem et cesationem ab actibus per se et immediate inducere ad destructionem habituum. opinantur n. habitus nostros n̄ tm dependere in ~~...~~ sui productione ab actibus sed etiam ~~...~~

dependere in sua conservatione. docent quod brevi temporis spatio posse habitus conservari absque productione & repetitione actuum non tamen posse conservari per multum temporis spatium absentibus & non repetitis actibus & hoc modo defendunt Auctores docentem oblivionem & cessationem ab actibus causare destructionem habituum. sunt enim in philosophia aliqui effectus qui solum in sua productione dependent à causa sicut ignis respectu alterius ignis, sunt alij qui etiam dependent ab eo in sua conservatione sicut lux respectu solis, & sunt alij qui possunt sine causa esse brevi tempore non tamen diu durare absque illa sicut se habet sonus & hoc ultimo modo videntur praedicti Auctores asserere habitus nostros se habere. sed merito haec sententia à plerisque reijcitur nam habitus intellectivi in conservari solum dependent á Deo in genere causae efficientis & ab intellectu in genere causae materialis nam sunt effectus se habentes primo modo cum experiamur saltem duobus aut tribus mensibus habitus retineri in intellectu etiam sine ullo exercitio illius etc. & sicut hoc tempore per se durat possent perseverare maiori, ut hoc capite, solum causaret destructionem oblivio & cessatio.

Alia ratio & sine dubio certa procedunt alij Auctores praeter Auctores maxime S. T. citatus ex his habentes rationem & modum secundum quam propter oblivionem & cessationem ab actibus habitus destruuntur. prima causa est quia cessante intellectu ab exercitio actuum á quibus productus fuit habitus, datur locus ut exerceat in oppositis & contrarijs á quibus generet habitus contrarios primo. 2a quia cum intellectus cessat ab actibus correspondentibus illi habitui datur locus ut alios actus disparatos exerceat quibus intellectus occupatur & occupatus videtur inter hos actus disparatos admittere aliquos contrarios habitui praeexistenti. 3a quia in ista cessatione actuum intellectus datur cessatio actuum corporeorum qui debebant produci a sensibus internis & consequenter species corporeae necessariae ad fantasmata amittuntur & cum denuo aliqua acquirant consequenter impeditur intellectus ne exerceat actus proprios illius habitus cum in sensibus corporeis defecerint species corporeae & fantasmata a quibus intellectus dependet in exercitio suorum actuum.

His rationibus opposite sunt scientiae humanae acquisitae libere sunt

celeres quibus in sinum hone beatorum intellectus in illo exora
tato beatitudinis portu in quem tendimus hac
tenus pro isto dialectico opere et quid
quid studii et solertie ad hi
buimus cedat in honorem
sanctissimi T. quem
doctrine patronum
colimus et B. ca
terine quam cole
re plurimum
honorare
mur.

Dize doctor don antonio de flores ...

DIPARÆ VIRGINI ANNVNCIATÆ, DON PETRVS DE ANGVLO, EX EIVSDEM SODALITIO, DIALECTICAS HAS PROPOSITIONES, DEBITVM OBSEquium prestaturus ex voluntarius; Dicat, vouet, consecrat;

Cum omnia (Beatissima Christi mater) unde emanarint, eodem recurrant necessum sit, vt fluminis natura comparatum; cumque et inculti Indorum ingenia, a quibus acceperint, ipsi dona offerenda censuerint; superstitiosaque Latinarum gentium religio falsis Diis, veris hostibus appendere solita: non naturae parere inhumanum; non ratione duci barbarum; alteri, quam cui debeo, me, meaque deducere ingratum; tibi non, certè impium. Tibi deferam, tibi offeram, & sacrabo primum ingenij mei partum; haud editum sine dolore: certe, inquam, Deo, quem Mitraton Hebraei appellant, quam nos Angelorum principem veneramur, cum Deo semper astiteris, facie ad faciem intuearis, facileque quos velis adipiscus consortem potis initio ducere. Vitium quaeso recipias; prolemque hanc maternae tuae pietatis, & beneficae largitionis valbis expositam tolle, extolle: crescet, augebitur. Quod à te praestitum iri, facile confido, imò confirmo.

PROPOSITIONES DIALECTICAE;

Q. MAXIME. Disputanda.

V. scientia, Fides, & opinio in intellectu eodem inveniri possint. ad obiectum idem.

Ad. Prohemialia:

1. Logicus habitus scientificus per agregationem unus, ab solute speculativus, ex parte practicus, ad scientias etiam alias necessarius integre consequendas, in docentem & utentem partitur. regulas ille praecepta tradit ad instrumenta scientiarum, iste vero regulas dictiones [illegible] quam appellationem aliis etiam scientijs idem visus imposuit, quare artis habens hic dici [illegible] non efficit:

2. Huic obiectum verae materiae est cointegit triplex mentis operatio; quod ens reale est, non minus ac formale, earundem, inquam, operationum directio, quae ratio nec vocibus competit nec rebus; ad illas tam quam ad proximum, tam quam ad remotum ad istas tendat, per accidens [illegible]:

Ad. Primam mentis operationem.

3. A prima mentis operatione, simplici rerum noticia, duplex denominatio resultat, altera, qua intellectus apprehendens dicitur, intrinseca; extrinseca altera, qua obiectum apprehensum; quae simplex in Studendentia est, haud ullam, seu minimam entitatem rei communicans.

4. Huic noticiae, quidquid est intelligibile, obijcitur; modo ens reale, modo rationis sit; postremi huius natura in nulla extrinseca denominatione, sed in entitate metaphorica, non a facultatibus corporeis externis, internisve, nec angelis, nec ipso Deo, sed ab uno hominis intellectu solum in genere causae representative efficta consistit, in tria deinde membra negationem, s. privationem, & relationem adequate diffinditur:

5. Media hac operatione natura universalis consurgit, (quae unum quid multis in eadem naturam definitur). haec a singularibus nec distinguitur, nec in illis ante opus intellectus formaliter reperitur; nullamque habet unitatem nisi formalem a singularitate disiunctam, ut nulla detiam metafisicam aptitudinem nisi praedicata essentialia cadent singularitate praecissa:

6. Nec ulla corporeę facultatis operatione, nec speciebus agentis intellectus univer sale constituit: sola intellectiva abstractione simul ha[illegible] considerare, si logice media relatione rationis, tam quam ex forma intrinseca coalescit:

7. Prior universalis inferior ratio, genus, unum de pluribus specie differentibus in eo, quod quid prędicabile, in ipsarum specierum definitione, & si pars actualis, per modum tamen totius collocatur:

8. Secundum vero inferius, species (quę de pluribus numero differentibus in eo quod quid prędicatur) si stricte accipiatur, naturis Angelicis minime quadrat; sed ratio speciei subijcibilis, per respectum ad genus conpetit. Individui (quod de uno prędicatur) completa ratio speciei proprie nomen, ipsi quamvis adponatur:

9. Cęterum, differentia de pluribus, & differentibus specie in eo quod quale quid est prędicatur; quā nulla ratio generis, l. superioris differentię includitur; sique nat ad nobiliorem proprietatem ex trahat ipso prestantior est, omniaq: specie differentia, & perfectione dispartia esse necessum:

10. Omne accidens á generico, l. specifico essentiali gradu dimanans, proprium (quod, & quarta universalis) est: posterior vero, accidens commune, illud quod a b essentialibus gradibus intrinsece non deribatur.

11. Respiciet etiam hęc simplex notitia ens reale, in decem prędicamenta tributum, á quibus communis ratio abstrahitur analoga solum propter dependentiam inter Deum, & creaturas, substantiam, & accidens, quę, l. etiam completa, prędicamentorum modis includitur; includit.

12. Hoc ens distinctionem patitur; realem alteram, alteram rationis, media enim e medio tollenda censetur. Realis illa non ab essentiali quorum libet diversitate, aut completa, aut incompleta subordinata, aut non subordinata petitur, sed ab omnium certissimo principio, unum scilicet (altero superstite) posse deperire:

13. Communis entis huius ratio á decem prędicamentis contrahitur, substantia primo, sicut ens subsistens, est cui admittuntur accidentia; quantitate, entitatibam partium extensionem dicente, quę subiectum accidentium inmediatum, radix sit, divisibilitatis mensurabilitatis, impenetrabilitatis, extensionisq: localis.

14. Relatio prędicamentalis, tertium contrahens inferius, á transcendentali vi boni differentia separatur, illa enim terminum, ut pure terminus, contemplat, exigio existentem, & a proprio fundamento alia realiter est. Opposita omnino via transcendentalis incedit.

15. Qualitas, quæ (apud philosophum quales dicimur) substantiam ad perfectius esse, certam illi mensuram perfectionis apponens, quadruplo iam dicto ternario specificatur. quorum quilibet ab alio specie diversus est. singulorum vero singulæ partes non semper ab alijs necessario. Reliqua sex prædicamenta, non denominationem extrinsecam, sed naturam intrinsecam important.

Ad secundam mentis operationem.

16. Ad secundam devenimus operationem, mentale iudicium, simpliciter qualitatem, nec eo constituitur quod verum falsumve sit, sed enuntiativum; in alijs divisionibus negationem maxime dicit, & affirmationem; si formaliter respiciatur specie oppositas.

17. In omne verum tendit operatio hæc, & falsum, tamen ratione veri; falso enim ut tali assentiri repugnat, veritas, cum obiecto conformitas, falsitas difformitas ab eodem. realis utraque, & intrinseca habitudo, unde verum semel iudicium migrare nequit in falsum.

18. Iudicium quodvis, tum universale, tum singulare pro quacunque temporis differentia, sive in materia naturali, impossibili sive [illegible]; certam determinatamque dat veritatem, aut falsitatem enuntiat. singulare vero, de futuro contingenti determinatam quidem, sed contingentem importat ex parte actus; indeterminatam ex parte obiecti;

Ad tertiam mentis operationem.

19. Discursus tertium tenet locum, qualitas simplex, & obiecti cognitio illatiuè enuntiatrix, duo prærequirit explicita iudicia, vel alterum saltem explicitum, & connexionis insuper consequentiæ notitiam; non a præmissis, rite collocatis, necessario condistinctam.

20. His præmissis in genere formalis causæ, & efficientis in proprijs præcurrentibus intellectus elicit conclusionem: quarum absentiam earundem [illegible] supplebit, quæ si etiam adsit, nil falsius proderit.

21. Præeuntia hæc iudicia, conclusionem, quæ & firmiora, certiora, notioraque:

quo ad nos esse deuent, parentem veritatem prẹferentia, intellectum, quoad specificationem, imo quo ad exercitium, (non renuente voluntate) cogunt elicere;

22. Omnibus discursus speciebus demonstratio potior est, circuli formalis incapax, materialis capax, in qua ex iudicijs certis infertur certa conclusio, quẹq; de entibus etiam per accidens, phisicẹ, rationis, singularibus, & corruptilibus, secundum rationem communem, haberi potest.

23. Diuiditur maxime in subalternantem & subalternatam, ratione finis, subiecti, & principiorum: in practicam, speculatiuam, quẹ specie differunt, si per principia diuersa sibi procedant. demonstrationis unitas, aut distinctio non á subiecti attributionis, sed á principiorum unitate, & distinctione petenda:

24. Opinio, discursus species altera, (actus formidolosus ést, formidolosis premissis elicitus) a fide humana, (mediatẹ aut immediatẹ humanẹ) essentialiter distincta, ad cuius exercitium possibilis voluntatis assensus intellectum inducit, in quo sicientiẹ, opiniones humanẹ fidei diuinẹ, ie actus de subiecto eodem simul compatiuntur.

25. Preter actus intellectuales, & intentionales species, habitus qualitates simplices, (si tamen quo ad extensionem; & intentionem partibiles) admittuntur, intellectum faciliorem, expeditiorem redducunt; ad actus tamquam comparciales causẹ effectiuẹ concurrentes.

26. Habitus ést á parte cuiuslibet actus generatur, non nisi á perfectiori augetur, ab actuum contrarietate, deuictus; qua perse, obliuione, & cessatione per accidens destruitur:

Questioni vigessima quarta op.º respondet.